

เอกสารคำสอน
รายวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

สุรีย์พร พานิชอัตรา

คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2557

เอกสารคำสอน
รายวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

สุรีย์พร พานิชอัครา
วท.ม.(เศรษฐศาสตร์)

คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2557

คำนำ

เอกสารคำสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ รหัส 3083901 นี้ ผู้เรียบเรียงได้ ทำการศึกษา ค้นคว้า และอ้างอิงจากตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ ข้อมูลสถิติ และข้อมูลจาก แหล่งวิชาการต่างๆ โดยแบ่งเนื้อหาในการเรียนการสอนไว้ 10 บท ได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสำนักคลาสสิกและนีโอคลาสสิก ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ เส้นเสนอซื้อขายและอัตราการค้า นโยบายการค้าระหว่าง ประเทศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ตลาดเงินตราต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และระบบการเงินระหว่างประเทศและการปรับดุลการชำระเงิน ซึ่งเนื้อหาในเอกสารคำสอนเล่มนี้มีความเหมาะสมกับการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่จะใช้ในการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางเศรษฐกิจ

ผู้เรียบเรียงขอขอบพระคุณเจ้าของผลงานทุกท่านที่ได้อ้างอิงไว้ในบรรณานุกรม และหวังว่า เอกสารคำสอนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เรียบเรียงยินดีน้อมรับคำแนะนำและข้อเสนอแนะ และขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ให้ ณ โอกาส นี้ด้วย

มกราคม 2557

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
สารบัญ	(3)
สารบัญรูป	(9)
สารบัญตาราง	(13)
แผนบริหารการสอนประจำวิชา	(15)
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1	1
บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	3
ความนำ	3
ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	3
การแยกศึกษาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะ	5
ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	6
สรุป	6
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1	8
เอกสารอ้างอิง	9
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2	11
บทที่ 2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสำนักคลาสสิกและนีโอคลาสสิก	13
ความนำ	13
แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศสมัยลัทธิพาณิชย์นิยม	13
ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก	15
ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์	16
ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	18
ทฤษฎีการค้าสมัยนีโอคลาสสิก	22
ทฤษฎีคลาสสิก : กรณีต้นทุนค่าเสียโอกาสคงที่	23
ทฤษฎีนีโอคลาสสิก : ต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น	27
สรุป	39
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2	41
เอกสารอ้างอิง	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3	43
บทที่ 3 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่	45
ความนำ	45
แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher-Ohlin	45
ข้อสมมติของทฤษฎี	46
เครื่องมือในการวิเคราะห์	46
ความเข้มข้นของปัจจัยการผลิต (Factor Intensive)	46
ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต (Factor Abundance)	48
ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ	50
ผลจากการค้าระหว่างประเทศ	52
สรุป	54
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3	55
เอกสารอ้างอิง	56
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 4	57
บทที่ 4 เส้นเสนอซื้อขายและอัตราการค้า	59
ความนำ	59
การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ : วิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน	59
เส้นเสนอซื้อขาย (Offer Curve)	62
การสร้างเส้นเสนอซื้อขาย	62
ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ : วิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป	66
ความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์ดุลยภาพโดยทั่วไปและดุลยภาพบางส่วน	69
สรุป	71
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4	73
เอกสารอ้างอิง	74

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 5	75
บทที่ 5 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ	77
ความนำ	77
มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร	77
การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า	79
การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้าส่งออก	85
มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร	89
การจำกัดปริมาณสินค้า	89
การทุ่มตลาด	93
มาตรการอุดหนุน	94
มาตรการทางการค้าเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	95
มาตรการเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของประเทศ	96
สรุป	97
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 5	98
เอกสารอ้างอิง	99
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 6	101
บทที่ 6 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	103
ความนำ	103
รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	103
การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสหภาพศุลกากร	106
การสร้างปริมาณการค้า	106
การหันเหทิศทางการค้า	108
ตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	110
สหภาพยุโรป	110
สมาคมการค้าเสรียุโรป	112
ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ	112

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน	113
เขตการค้าเสรีอาเซียน	115
ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก	117
ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า	118
องค์การการค้าโลก	122
สรุป	124
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 6	126
เอกสารอ้างอิง	127
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 7	129
บทที่ 7 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	131
ความนำ	131
ความหมายของดุลการชำระเงิน	131
ส่วนประกอบของดุลการชำระเงิน	132
บัญชีเดินสะพัด	132
บัญชีเงินทุน	140
บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ	143
ผลกระทบที่เกิดจากการเกินดุลหรือขาดดุลการชำระเงิน	145
สรุป	146
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7	148
เอกสารอ้างอิง	149
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 8	151
บทที่ 8 ตลาดเงินตราต่างประเทศ	153
ความนำ	153
นิยามตลาดเงินตราต่างประเทศ	153
โครงสร้างตลาดเงินตราต่างประเทศ	154
หน้าที่ของตลาดเงินตราต่างประเทศ	156
ประเภทของตลาดเงินตราต่างประเทศ	158
ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบทันที	158

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า	159
ความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศ	161
ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน	161
การป้องกันความเสี่ยง	162
สรุป	172
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 8	173
เอกสารอ้างอิง	174
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 9	175
บทที่ 9 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	177
ความนำ	177
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	177
อุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ	179
อุปทานของเงินตราต่างประเทศ	182
อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ	185
สรุป	186
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 9	188
เอกสารอ้างอิง	189
แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 10	191
บทที่ 10 ระบบการเงินระหว่างประเทศและการปรับดุลการชำระเงิน	193
ความนำ	193
ระบบการเงินระหว่างประเทศ	193
ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่	193
ระบบอัตราแลกเปลี่ยนไม่คงที่/ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว	216
สรุป	220
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 10	222
เอกสารอ้างอิง	223
บรรณานุกรม	225

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า	
2.1	เส้นเป็นไปได้ในการผลิต กรณีค่าเสียโอกาสคงที่	24
2.2	จุดผลิตและบริ โภคก่อนและหลังทำการค้าระหว่างประเทศ	26
2.3	เส้นเป็นไปได้ในการผลิต กรณีค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น	29
2.4	จุดดุลยภาพการผลิตที่ให้กำไรสูงสุด	30
2.5	การเปลี่ยนแปลงของราคาเปรียบเทียบของสินค้าสองชนิด	31
2.6	เส้นความพอใจเท่ากันของนาย ก และนาย ข	32
2.7	เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม CIC	33
2.8	ดุลยภาพก่อนการค้าระหว่างประเทศ	34
2.9	ดุลยภาพก่อนการค้าระหว่างประเทศของประเทศ I และประเทศ II	35
2.10	ดุลยภาพหลังมีการค้าระหว่างประเทศของประเทศ I และประเทศ II	36
2.11	ผลประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ	38
3.1	ส่วนประกอบของการใช้ปัจจัยการผลิต	47
3.2	เส้นเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ I และประเทศ II	50
3.3	ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ	51
4.1	ดุลยภาพของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน	60
4.2	ดุลยภาพของการค้าของประเทศที่ I และประเทศ II	62
4.3	การสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ I	63
4.4	การสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ II	65
4.5	ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป	67
4.6	การปรับตัวเข้าสู่อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ	68
4.7	ความสัมพันธ์ของดุลยภาพการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป และดุลยภาพบางส่วน	70
5.1	เส้นอุปทานรวมของสินค้าที่จะเก็บภานำเข้า	80
5.2	ผลของการเก็บภานำเข้าสินค้า : กรณีประเทศเล็ก	81
5.3	ผลของการเก็บภานำเข้าสินค้า : กรณีประเทศใหญ่	83
5.4	อุปสงค์ร่วมของสินค้าที่จะเก็บภานำส่งออก	85

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.5 ผลของภาษีส่งออก : กรณีประเทศเล็ก	86
5.6 ผลของภาษีส่งออก : กรณีประเทศใหญ่	88
5.7 ผลของโควตานำเข้า : คุณภาพเฉพาะส่วน กรณีประเทศเล็ก	91
5.8 ผลของโควตานำเข้า : คุณภาพเฉพาะส่วน กรณีประเทศใหญ่	92
6.1 การสร้างปริมาณการค้าของการรวมกลุ่มแบบสหภาพภาษีศุลกากร	107
6.2 การหันเหทิศทางการค้าของการรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากร	108
8.1 โครงสร้างตลาดเงินตราต่างประเทศ	154
8.2 การชำระหนี้แบบ L/C ในการค้าระหว่างประเทศ	157
8.3 แสดงการป้องกันความเสี่ยง ในตลาดซื้อขายทันที	163
8.4 แสดงการป้องกันความเสี่ยง ในตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ	164
8.5 แสดงการทำ Currency Swap ระหว่างบริษัท A และ B	165
8.6 การจองสิทธิที่จะซื้อ	167
8.7 การจองสิทธิที่จะขาย	168
9.1 เส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ	180
9.2 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ	181
9.3 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ	182
9.4 เส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ	183
9.5 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานเงินตราต่างประเทศ	184
9.6 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทานเงินตราต่างประเทศ	185
9.7 คุณภาพของตลาดเงินตราต่างประเทศ	186
10.1 กลไกการปรับดุลการชำระเงิน เมื่ออุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลง	196
10.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินกับอัตราดอกเบี้ย	199
10.3 การเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติเมื่อค่าใช้จ่ายมวลรวมเปลี่ยนแปลง	200
10.4 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ประชาชาติกับสินค้าเข้า	201
10.5 การแทรกแซงของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน	205
10.6 การลดค่าเงินบาทกับการแก้ปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล	209
10.7 ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทย	211

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
10.8(ก) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทยเปรียบเทียบความยืดหยุ่นสูง-ต่ำ ของอุปสงค์ต่อสินค้าเข้า	212
10.8(ข) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ	213
10.8(ค) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง	213
10.9(ก) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของไทยในรูปของเงิน \$	215
10.9(ข) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของไทยในรูปของเงิน ฿	215
10.10(ก) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ	215
10.10(ข) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ	215
10.11 การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ	217
10.12 การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ	218
10.13 กลไกการปรับดุลการชำระเงินในระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว	219

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ	16
2.2 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ	17
2.3 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ	19
2.4 ค่าเสียโอกาสต่อหน่วยของแต่ละประเทศในการเลือกผลิตสินค้าแต่ละชนิด	20
2.5 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ	21
2.6 จำนวนการผลิตข้าวและน้ำตาลในระดับต่างๆ กันของประเทศแสงดาวและแสงเดือน	23
7.1 คุณค่าของไทย ระหว่างปี พ.ศ.2545-2550	133
7.2 คุณบริการของไทย ระหว่างปี พ.ศ.2545-2550	137
7.3 รายการรายได้ในดุลการชำระเงิน ระหว่างปี 2545-2550	138
7.4 รายการเงินโอนและบริจาคในดุลการชำระเงินของไทย ระหว่างปี 2545-2550	139
7.5 ดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย ระหว่างปี 2545-2550	140
7.6 บัญชีเงินทุนของไทย ระหว่างปี 2545-2550	142
7.7 ดุลการชำระเงินของไทย ระหว่างปี 2545-2550	144
9.1 อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยรายปีของธนาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร	178

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนบริหารการสอนประจำวิชา

รหัสวิชา 3083901

รายวิชา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
(International Economics)

3(3-0-6)

คำอธิบายรายวิชา

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการควบคุมสินค้าเข้าและสินค้าออก การค้าระหว่างประเทศกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การแก้ไขดุลการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศ สถาบันการเงินระหว่างประเทศ และความร่วมมือทางกลุ่มเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และขอบเขตของการศึกษาวิชา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ รวมถึงสาเหตุที่ต้องแยกศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เป็นวิชาเฉพาะ

2. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยต่างๆ ได้แก่ สมัยลัทธิพาณิชย์นิยม สมัยคลาสสิก สมัยนีโอคลาสสิก ตลอดจนแนวคิดสมัยใหม่ว่ามีแนวคิดแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

3. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน และการวิเคราะห์ดุลยภาพโดยทั่วไป

4. เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงมาตรการต่างๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า ตามนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ที่แต่ละประเทศนำมาใช้ ตลอดจนศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากมาตรการดังกล่าวด้วย

5. เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาถึงรูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และศึกษาถึงตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ว่ามีบทบาทหน้าที่อย่างไร

6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของดุลการชำระเงิน รวมถึงส่วนประกอบต่างๆ ของดุลการชำระเงินว่ามีบัญชีใดที่เกี่ยวข้องบ้าง และทราบถึงผลกระทบจากการเกินดุล/ขาดดุลการชำระเงิน

7. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตลาดเงินตราต่างประเทศ ตลอดจนความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และวิธีการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศได้

8. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงระบบการเงินระหว่างประเทศได้ว่าระบบใดบ้าง รวมถึง กระบวนการปรับดุลการชำระเงินให้เข้าสู่ภาวะสมดุลของระบบการเงินแต่ละระบบได้

เนื้อหา

<p>บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ</p> <p> ความนำ</p> <p> ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ</p> <p> การแยกศึกษาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะ</p> <p> ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ</p> <p> สรุป</p> <p> แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1</p>	<p>3 ชั่วโมง</p>
<p>บทที่ 2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสำนักคลาสสิกและนีโอคลาสสิก</p> <p> ความนำ</p> <p> แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศสมัยลัทธิพาณิชย์นิยม</p> <p> ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก</p> <p> ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์</p> <p> ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ</p> <p> ทฤษฎีการค้าสมัยนีโอคลาสสิก</p> <p> ทฤษฎีคลาสสิก : กรณีต้นทุนค่าเสียโอกาสคงที่</p> <p> ทฤษฎีนีโอคลาสสิก : ต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น</p> <p> สรุป</p> <p> แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2</p>	<p>6 ชั่วโมง</p>
<p>บทที่ 3 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่</p> <p> ความนำ</p> <p> แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher-Ohlin</p> <p> ข้อสมมติของทฤษฎี</p> <p> เครื่องมือในการวิเคราะห์</p>	<p>6 ชั่วโมง</p>

	ความเข้มข้นของปัจจัยการผลิต (Factor Intensive)	
	ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต (Factor Abundance)	
	คุณภาพของการค้าระหว่างประเทศ	
	ผลจากการค้าระหว่างประเทศ	
	สรุป	
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3	
บทที่ 4	เส้นเสนอซื้อขายและอัตราการค้า	3 ชั่วโมง
	ความนำ	
	การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ : วิเคราะห์คุณภาพบางส่วน	
	เส้นเสนอซื้อขาย (Offer Curve)	
	การสร้างเส้นเสนอซื้อขาย	
	คุณภาพของการค้าระหว่างประเทศ : วิเคราะห์คุณภาพทั่วไป	
	ความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์คุณภาพโดยทั่วไปและคุณภาพบางส่วน	
	สรุป	
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4	
บทที่ 5	นโยบายการค้าระหว่างประเทศ	3 ชั่วโมง
	ความนำ	
	มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร	
	การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า	
	การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้าส่งออก	
	มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร	
	การจำกัดปริมาณสินค้า	
	การทุ่มตลาด	
	มาตรการอุดหนุน	
	มาตรการทางการค้าเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	
	มาตรการเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของประเทศ	
	สรุป	
	แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 5	

บทที่ 6 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

6 ชั่วโมง

ความนำ

รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสหภาพศุลกากร

การสร้างปริมาณการค้า

การหันเหทิศทางการค้า

ตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

สหภาพยุโรป

สมาคมการค้าเสรียุโรป

ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ

สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน

เขตการค้าเสรีอาเซียน

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก

ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า

องค์การการค้าโลก

สรุป

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 6

บทที่ 7 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

3 ชั่วโมง

ความนำ

ความหมายของดุลการชำระเงิน

ส่วนประกอบของดุลการชำระเงิน

บัญชีเดินสะพัด

บัญชีเงินทุน

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ

ผลกระทบที่เกิดจากการเกินดุลหรือขาดดุลการชำระเงิน

สรุป

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7

บทที่ 8 ตลาดเงินตราต่างประเทศ

6 ชั่วโมง

ความนำ

นิยามตลาดเงินตราต่างประเทศ

โครงสร้างตลาดเงินตราต่างประเทศ

หน้าที่ของตลาดเงินตราต่างประเทศ

ประเภทของตลาดเงินตราต่างประเทศ

ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบทันที

ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า

ความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศ

ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

การป้องกันความเสี่ยง

สรุป

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 8

บทที่ 9 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

3 ชั่วโมง

ความนำ

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

อุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ

อุปทานของเงินตราต่างประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ

สรุป

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 9

บทที่ 10 ระบบการเงินระหว่างประเทศและการปรับดุลการชำระเงิน

6 ชั่วโมง

ความนำ

ระบบการเงินระหว่างประเทศ

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนไม่คงที่/ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว

สรุป

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 10

วิธีสอนและกิจกรรม

1. ศึกษาจากเอกสารประกอบการสอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
2. ศึกษาข้อมูลข่าวสารและสถิติทางเศรษฐกิจจากสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารเศรษฐกิจ อินเทอร์เน็ต
3. แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาค้นคว้าและอภิปราย
4. บรรยายในชั้นเรียน
5. มอบหมายแบบฝึกหัดเพื่อทบทวนเนื้อหาในบทเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. เครื่องฉายภาพ โปรเจคเตอร์ และ จอ LCD
2. เนื้อหาในบทเรียนผ่านสื่อ Power Point
3. ข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจ
4. ข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ
5. เอกสารประกอบการสอน

การวัดผลและประเมินผล

การวัดผล

1.คะแนนระหว่างภาคเรียน		60%
1.1 ความสนใจในการเรียน	10%	
1.2 คะแนนการค้นคว้า รายงาน	10%	
1.3 คะแนนสอบกลางภาคเรียน	40%	
2.คะแนนสอบปลายเรียน		40%
3.รวม		100%

การประเมินผล

ระดับ	A	ช่วงคะแนน	86-100
ระดับ	B+	ช่วงคะแนน	80-85
ระดับ	B	ช่วงคะแนน	74-79
ระดับ	C+	ช่วงคะแนน	68-73
ระดับ	C	ช่วงคะแนน	62-67
ระดับ	D+	ช่วงคะแนน	56-61
ระดับ	D	ช่วงคะแนน	50-55
ระดับ	E	ช่วงคะแนน	0-49

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความนำ
2. ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
3. การแยกวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะ
4. ขอบเขตวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
5. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. บอกให้ทราบถึงความหมายของคำว่าวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศได้
2. จำแนกว่าวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะ
3. อธิบายได้ว่าวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

ความนำ

ความจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ความแตกต่างของสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ตลอดจนความสามารถและความชำนาญในการผลิต ทำให้ประเทศต่างๆ ไม่สามารถผลิตสินค้าและบริการได้ทุกชนิดตามที่ตนเองต้องการ ดังนั้นสินค้าและบริการชนิดใดที่ขาดแคลนหรือไม่สามารถผลิตได้ ก็จำเป็นต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ ส่วนสินค้าและบริการชนิดใดที่ผลิตได้มากเกินไปเกินความต้องการ ก็สามารถส่งสินค้าและบริการชนิดนั้นออกไปขายยังประเทศอื่นๆ ได้ แต่การค้าระหว่างประเทศอาจเกิดความยุ่งยากกว่าการค้าภายในประเทศ เนื่องจากว่าประเทศต่างๆ ใช้ระบบเงินตราต่างสกุลกัน จึงต้องชำระเงินตามสกุลเงินที่ได้ตกลงกันไว้ ดังนั้นการศึกษาค้าระหว่างประเทศจึงต้องทำการศึกษาในเรื่องการเงินระหว่างประเทศควบคู่กันไปด้วย

ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

มีผู้ให้ความหมายของ วิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ไว้หลายท่าน ดังนี้

นิริศา เบญจมสุทิน, และนนุช พันธกิจไพบูลย์ (2548, 2) กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ(International Economics) หมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ(Economic Transactions) ระหว่างภูมิภาคหรืออาณาเขตตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป ซึ่งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะเป็นการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจทุกชนิด โดยไม่รวมถึงความสัมพันธ์ติดต่อในด้านอื่นๆ เช่น การเมือง การทูต การทหาร การศึกษา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม เป็นต้น

พรพิมล สันติมณีรัตน์ (2542, 2) กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ(Economic Transactions) ระหว่างอาณาเขต(Boundaries) ตั้งแต่สองแห่งขึ้นไป ซึ่งตามปกติแล้วการติดต่อสัมพันธ์ของอาณาเขตทั้งสองแห่งนี้ไม่เพียงพอจะทำการติดต่อกันทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังทำการติดต่อกันทางด้านการเมือง วัฒนธรรม การศึกษา และอื่นๆ อีกด้วย

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548, 2) กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ คือวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่างๆ ระหว่างอาณาเขตตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป

พรายพล คุ่มทรัพย์ (2547, 2) กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ คือ เศรษฐศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์กันหรือการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆ โดยเป็นการวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของประเด็นต่อไปนี้

- การแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศ
- การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่ง
- ผลกระทบของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีต่อสวัสดิการของประเทศ

ทั้งนี้การวิเคราะห์ยังครอบคลุมถึงนโยบายของแต่ละประเทศ ข้อตกลงระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่มีผลต่อประเด็นดังกล่าวด้วย

จึงสรุปได้ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคหรืออาณาเขตทางเศรษฐกิจตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2532, 7) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ที่สำคัญและมีความซับซ้อนมากที่สุด คือ การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ส่วนการติดต่อทางเศรษฐกิจที่สำคัญรองลงมา ได้แก่ การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น การอพยพโยกย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งเพื่อไปประกอบอาชีพหรือรับจ้างทำงานยังอีกประเทศหนึ่ง การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากประเทศที่มีผลตอบแทนของเงินทุนต่ำไปยังประเทศที่มีผลตอบแทนสูง นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนย้ายธุรกิจประกอบการ(Entrepreneurship) บางประเภทจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือลดต้นทุนการผลิต

ส่วนการแบ่งอาณาเขตในวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ จะเป็นการแบ่งอาณาเขตทางเศรษฐกิจ ซึ่งใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นหลักในการแบ่ง พื้นที่ใดมีปัจจัยทางเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน อาจถือว่าเป็นอาณาเขตทางเศรษฐกิจเดียวกัน การแบ่งอาณาเขตโดยวิธีนี้อาจจะได้อาณาเขตในลักษณะต่างๆ 3 แบบ คือ

1.อาณาเขตเดียวกันเป็นประเทศเดียวกัน อาณาเขตทางเศรษฐกิจที่พบเห็นโดยทั่วไปจะอยู่ในลักษณะนี้

2.อาณาเขตเดียวกันประกอบไปด้วยหลายประเทศ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ การมีทรัพยากรการผลิตต่างๆ คล้ายคลึงกัน สภาพภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศอย่างเดียวกัน และการขนส่งติดต่อมีความสะดวกและอยู่ใกล้กัน และ

3.มีอาณาเขตทางเศรษฐกิจมากกว่า 1 อาณาเขตในประเทศเดียวกัน เนื่องจากเป็นประเทศเดียวกัน จึงมีปัจจัยทางเศรษฐกิจหลายประการที่เหมือนกัน เช่น มีระบบภาษีศุลกากรระบบเดียวกัน และใช้เงินตราสกุลเดียวกัน เป็นต้น แต่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญอื่นๆ ที่แตกต่างกัน เช่น การขนส่งคมนาคมระหว่างภาคไม่สะดวกและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก เป็นต้น

การแยกศึกษาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะ

เนื่องจากการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เราต้องศึกษาถึงการดำเนินนโยบายต่างๆ ทางเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันมากมาย การจะใช้เพียงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคอาจไม่เพียงพอนัก ด้วยเหตุผลดังนี้ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2532, 10)

1. ในฐานะที่ประเทศต่างๆ ถือเป็นหน่วยงานทางการเมืองที่แตกต่างกัน(Difference Political Unit) ดังนั้นแต่ละประเทศจึงมีนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ระบบการศึกษาและการฝึกอบรม ค่านิยมทางสังคม จิตสำนึกทางการเมือง ระบบการปกครอง เป็นต้น แต่ละประเทศมักจะมีนโยบายเป็นของตนเอง นโยบายต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการค้าและการติดต่อระหว่างประเทศ

2. การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต(Factor Mobility) โดยทั่วไปการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ภายในประเทศเดียวกันทำได้ง่ายกว่าในกรณีของระหว่างประเทศ ซึ่งมีอุปสรรคทั้งในด้านกฎหมายและการคมนาคม กล่าวคือ การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศมีข้อจำกัดในเรื่องกฎหมายควบคุมคนเข้าเมือง การเคลื่อนย้ายเงินทุนมีข้อจำกัดด้านกฎหมายควบคุมการเงิน ส่วนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินระหว่างประเทศแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ซึ่งผิดกับในสมัยก่อนมีการทำสงครามเพื่อยึดครองที่ดิน

3. การใช้เงินตราต่างประเทศ(Difference Monetary Units) การที่ประเทศต่างๆ ใช้เงินตราต่างประเทศย่อมเป็นปัญหาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีสื่อกลางที่ทุกประเทศยอมรับกัน เช่น ทองคำ เงินตราสกุลหลัก และการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนย่อมมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของแต่ละประเทศในลักษณะที่แตกต่างกัน

4. นโยบายทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน(Difference National Policies) เช่นนโยบายภาษีอากร นโยบายการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า เป็นต้น การมีนโยบายทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันย่อมทำให้การดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจของแต่ละประเทศแตกต่างกันไป

5. มีตลาดแยกจากกัน(Separate Market) ทำให้การเข้าถึงตลาดและการแข่งขันในตลาดจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่แตกต่างกันมากกว่าในกรณีของตลาดภายในประเทศ เช่น รสนิยมรายได้ และความเคยชินของผู้บริโภค เป็นต้น

6. แต่ละประเทศมีพื้นเพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม(National Social Life) ไม่เหมือนกัน ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคม

มาก่อนภายหลังได้เอกราชก็อาจจะเน้นการพึ่งพาตนเอง ไม่สนับสนุนหรือไม่สู้ยินดีให้ต่างประเทศ มาลงทุนยุ่งเกี่ยวในประเทศมากนัก เป็นต้น

ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ(International Trade) และเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ(International Finance)

1.เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ(International Trade) ในส่วนนี้จะแบ่งเป็นการศึกษาทางด้านทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ(The Theory of International Trade) ซึ่งจะอธิบายว่าประเทศควรจะผลิตสินค้าอะไรเพื่อการส่งออก และจะนำเข้าสินค้าอะไร เป็นจำนวนมากน้อยเท่าไร จะทำการแลกเปลี่ยนกันอย่างไรด้วยอัตราแลกเปลี่ยนเท่าไร มีใครได้รับผลประโยชน์หรือสูญเสียผลประโยชน์จากการค้า อีกส่วนหนึ่งจะเป็นการศึกษาถึงทฤษฎีนโยบายการค้า(The Theory of Trade Policy) จะเป็นส่วนที่ศึกษาถึงข้อตกลงต่างๆ ตลอดจนมาตรการที่ใช้ในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการค้าเสรี นโยบายที่กีดกันทางการค้า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการค้าระหว่างประเทศด้วย

2.เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ(International Finance) เป็นการศึกษาทางด้านอัตราการแลกเปลี่ยน สกุลเงินตราต่างประเทศ ระบบการเงินระหว่างประเทศ ดุลการค้า ดุลการชำระเงิน ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

สรุป

วิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคหรืออาณาเขตทางเศรษฐกิจตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป นอกจากนี้วิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ยังเป็นวิชาที่แยกศึกษาเฉพาะต่างหากจากวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคและวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค เนื่องจากแต่ละประเทศมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางด้านการเมืองและสังคม การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต เงินตราสกุลที่ใช้ นโยบายทางเศรษฐกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องอาศัยทฤษฎีต่างๆ มาช่วยในการวิเคราะห์

สำหรับการศึกษาวិชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ได้แก่ การศึกษาเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ(International Trade) ซึ่งจะอธิบายเป็น 2 ด้าน คือด้านทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ(The Theory of International Trade) และด้านทฤษฎีนโยบายการค้า(The Theory of Trade Policy) โดยเป็นการศึกษาว่าประเทศควรจะผลิตสินค้าอะไรเพื่อการส่งออกและจะนำเข้า เป็นจำนวนมากน้อยเท่าไร จะทำการแลกเปลี่ยนกันอย่างไร ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนเท่าไร มีใครได้รับผลประโยชน์หรือสูญเสียผลประโยชน์จากการค้า ตลอดจนข้อตกลงต่างๆ และมาตรการที่ใช้ในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

ส่วนการศึกษาด้านหนึ่ง เป็นการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ (International Finance) ซึ่งเป็นเรื่องของอัตราแลกเปลี่ยน สกุลเงินตราต่างประเทศ ระบบการเงินระหว่างประเทศ ดุลการค้า ดุลการชำระเงิน ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1

1. จงอธิบายความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศให้เข้าใจ
2. จงกล่าวถึงเหตุผลในการแยกวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะ
3. อาณาเขตทางเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็นกี่ลักษณะ อย่างไรบ้าง จงอธิบาย
4. จงอธิบายถึงขอบเขตของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศมาให้เข้าใจ
5. ระหว่างทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศกับทฤษฎีการเงินระหว่างประเทศ มีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
6. การศึกษาถึงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน เป็นการศึกษาในส่วนของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
7. นักศึกษาจงยกตัวอย่างสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าของประเทศไทย มาสัก 5 ตัวอย่าง
8. ปัจจุบันประเทศไทยดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศรูปแบบใด
9. นักศึกษาจงยกตัวอย่างมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา มาสัก 1 มาตรการ พร้อมอธิบายผลกระทบจากมาตรการดังกล่าว
10. สถานการณ์ดุลการค้าของไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- นริฐิตา เบญจมสุทิจ , และนงนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพิมล สันติมณีรัตน์. (2542). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรายพล กุ่มทรัพย์. (2547). **เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2532). “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ” **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาเพรส.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความนำ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศสมัยลัทธิพาณิชย์นิยม
3. ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก
4. ทฤษฎีการค้าสมัยนีโอคลาสสิก
5. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายการค้าสมัยพาณิชย์นิยมได้
2. จำแนกทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิกได้ว่ามีทฤษฎีการค้าใดบ้าง
3. อธิบายทฤษฎีการค้าสมัยนีโอคลาสสิกได้ว่าการวิเคราะห์อย่างไร

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 2

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสำนักคลาสสิกและนีโอคลาสสิก

ความนำ

มีทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศหลายทฤษฎีเกิดขึ้นเพื่อพยายามตอบคำถามที่ว่า การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมจึงต้องทำการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศกัน ทำไมแต่ละประเทศไม่ผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดด้วยตัวเอง ซึ่งคำถามเหล่านี้สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศดังจะได้กล่าวต่อไป สำหรับทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์แต่ละยุคสมัยนั้น พรพิมล สันติมณีรัตน์ (2542, 7) กล่าวว่า มีหลายทฤษฎีด้วยกันนับตั้งแต่ทฤษฎีคลาสสิก ทฤษฎีนีโอคลาสสิก และวิวัฒนาการต่อมาจนเป็นทฤษฎีสมัยใหม่ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศสมัยลัทธิพาณิชย์นิยม

ลัทธิพาณิชย์นิยมเกิดขึ้นระหว่างศตวรรษที่ 17 และ 18 โดยลัทธิพาณิชย์นิยมนี้เชื่อว่า โลหะเงินและทองคำเป็นทรัพย์สินที่จะสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศได้ ซึ่งประเทศจะมีโลหะเงินและทองคำดังกล่าวได้โดยการทำการค้าระหว่างประเทศ โดยให้ประเทศทำการส่งออกมากกว่าการนำเข้า ดุลการค้าของประเทศจะได้เกินดุล โลหะเงินและทองคำก็จะไหลเข้าสู่ประเทศมากมาย สร้างความมั่งคั่งและนำไปสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจในที่สุด

ดังนั้นเพื่อให้ประเทศเกินดุลทางการค้าและมีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงเข้ามา มีบทบาทในเรื่องการค้าระหว่างประเทศ โดยการดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อส่งเสริมและอุดหนุนการส่งออก เช่น ยกเว้นการจัดเก็บภาษีสินค้าส่งออก ให้เงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือผู้ส่งออก ควบคุมการนำทองคำออกนอกประเทศ รวมถึงการสนับสนุนให้แสวงหาอาณานิคม เพื่อเพิ่มแหล่งวัตถุดิบให้กับประเทศของตน เป็นต้น ตลอดจนสกัดกั้นการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ เพื่อลดการสูญเสียทองคำของประเทศ

ศรีวงศ์ สุมิตร, และสาธิตี วรรณขุร (2536, 13-14) ได้กล่าวถึงแนวคิดหลักของลัทธิพาณิชย์นิยมไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ทองคำและโลหะเงิน ทำหน้าที่เป็นเครื่องสะสมค่า สะสมความมั่งคั่งของประเทศ นั่นคือ ประเทศจะร่ำรวยก็โดยการมีแร่โลหะที่มีค่าคือทองคำ สะสมอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น ความร่ำรวยยังเป็นที่มาของอำนาจทางการเมือง บุคคลหรือประเทศที่มีทองคำสะสมอยู่มากแสดงถึงความมั่งคั่ง และเมื่อมีความมั่งคั่ง อำนาจทางการเมือง อำนาจทางการทหารก็จะเกิดตามมา นั่นคือ ประเทศจะมีความมั่นคงเมื่อมีความมั่งคั่ง นอกจากนั้นการมีทองคำมากก็จะทำให้ปริมาณเงินมากด้วย ซึ่งในที่สุดจะกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวและเจริญก้าวหน้า

2. ชาตินิยม(Nationalism) แนวคิดในเรื่องชาตินิยมในสมัยพาณิชย์นิยมนี้เป็นไปอย่างเข้มข้นมาก โดยในสมัยนั้นมีความเชื่อว่าชาติหรือประเทศสำคัญกว่าบุคคลแต่ละคนในประเทศ ดังนั้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจมิได้เน้นความเจริญก้าวหน้าของบุคคล แต่เน้นประเทศหรือชาติเป็นสำคัญ นอกจากนั้นชาติของตนเองจะสำคัญที่สุด การที่สามารถทำให้ชาติเจริญก้าวหน้ามีอำนาจโดยการเอาเปรียบจากประเทศเพื่อนบ้าน หรืออาณานิคม เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ

3. การค้าระหว่างประเทศเป็นหนทางสำคัญในการเพิ่มความมั่งคั่ง และอำนาจให้แก่ประเทศ ดังนั้นรัฐจึงต้องควบคุมการค้าให้อยู่ในรูปแบบการค้าอย่างมีข้อกำหนด เป็นการค้าแบบผูกขาดและต้องควบคุมอย่างใกล้ชิด นั่นคือรัฐต้องดำเนินนโยบายการค้าที่จะทำให้ส่งออกมากกว่านำเข้า ทั้งนี้เพราะมูลค่าส่วนเกินของการส่งออกนี้จะทำให้เกิดการไหลเข้าของแร่โลหะมีค่าคือทองคำและโลหะเงิน การค้าขายระหว่างประเทศกับประเทศอาณานิคมจะอยู่ในรูปการค้าแบบผูกขาด บุคคลในประเทศไม่มีเสรีภาพในการส่งออกและนำเข้าสินค้า นั่นคือการค้าระหว่างประเทศถูกควบคุมอย่างเข้มงวด บุคคลไม่มีเสรีภาพในการเลือกนำเข้าตามความพอใจหรือความต้องการใช้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการไหลออกของทองคำ ในการส่งสินค้าออกไปเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้านำเข้านั้น สินค้าที่สามารถนำเข้าได้คือ วัตถุดิบ ส่วนสินค้าสำเร็จรูปจะถูกห้ามนำเข้า หรือถูกเรียกเก็บภาษีในอัตราสูง สำหรับการส่งออกนั้นประเทศต้องส่งออกให้มาก และเลือกส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าสูง วัตถุดิบหรือสินค้าที่ใช้เพื่อผลิตสินค้าออกนั้นห้ามนำส่งออก

4. เนื่องจากประเทศต่างๆ ไม่สามารถทำให้เกิดส่วนเกินการส่งออก(Export Surplus) ได้อย่างต่อเนื่อง และจำนวนโลหะมีค่าคือ ทองคำและเงินมีคงที่ในระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นประเทศจะสามารถกอบโกยประโยชน์ สะสมความมั่งคั่ง รักษาความมั่นคงไว้ได้ก็โดยการเอาเปรียบจากประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศอาณานิคม ดังนั้นสมัยนี้จึงเป็นยุคสมัยของการล่าอาณานิคม โดยอาณานิคมเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นแหล่งวัตถุดิบ แหล่งแร่โลหะมีค่า และเป็นตลาดสินค้า สำหรับรูปแบบของการค้าระหว่างประเทศแม่และประเทศอาณานิคม อยู่ในรูปของการค้าแบบ

ผูกขาด ทั้งสินค้าสำเร็จรูปและวัตถุดิบ แม้แต่การเดินทางขนส่งสินค้าระหว่างประเทศแม่และประเทศอาณานิคมก็อยู่ในรูปของการผูกขาดด้วย

จากแนวความคิดหลักของลัทธิพาณิชย์นิยมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การดำเนินนโยบายและการปฏิบัติในทางการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน ยังคงเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติกันโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นนโยบายในการปกป้องสินค้าและบริการของประเทศตน หรือการกีดกันการนำเข้าสินค้าและบริการจากประเทศอื่นๆ โดยการใช้อนุสัญญาทางภาษีและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีก็ตาม ทั้งนี้ สมชาย รัตนโกมุท (2532, 60) กล่าวว่า ความนิยมดังกล่าวยังคงอยู่เนื่องจากสภาพแวดล้อมและรูปแบบภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น รูปแบบของการครอบงำทางเศรษฐกิจและการเมือง การแสวงหาอาณานิคมในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การครอบงำทางด้านเศรษฐกิจในรูปของอิทธิพลของธุรกิจขนาดใหญ่ การเปลี่ยนแปลงจากการถือเอาทองคำและโลหะเงินเป็นเงินตราต่างประเทศ เป็นการถือเอาเงินตราสกุลหลักแทน เช่น เงินดอลลาร์สหรัฐ และการตกลงระหว่างประเทศต่างๆ กับองค์การกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ International Monetary Fund : IMF

แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดการค้าเสรี ก็ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นต่อมา ได้แก่ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของสำนักคลาสสิก ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของสำนักนีโอคลาสสิก ตลอดจนทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่

ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในสมัยคลาสสิกได้สนับสนุนแนวคิดการค้าเสรี(Free Trade) โดยมีทฤษฎีการค้าที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์(Absolute Advantage Theory) ของ Adam Smith และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ(Comparative Advantage Theory) ของ David Ricardo กับ John Stuart Mill โดยทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในสมัยคลาสสิกได้ให้ความสำคัญแตกต่างไปจากสมัยอื่นๆ คือข้อสมมติที่ว่า แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตเพียงชนิดเดียวที่ใช้ในการกำหนดต้นทุนการผลิต จึงได้ชื่อว่า The Labor Theory of Value

1. ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Advantage Theory) (สจวร์ต พานิชอัครา, 2548, 188)

อดัม สมิท (Adam Smith, 1703 – 1790) ผู้แต่งหนังสือ “An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations” ตีพิมพ์ในปี 1776 (ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, 2544, 15) ได้แสดงแนวคิดว่าการค้าระหว่างประเทศสองประเทศจะเกิดขึ้นได้ ถ้าประเทศสองประเทศนั้นมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าสองชนิดต่างกัน โดยแต่ละประเทศควรจะผลิตและส่งออกสินค้าที่ตนมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่า แล้วนำเข้าสินค้าที่ตนมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำกว่า

การวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นภายใต้ข้อสมมติ ดังนี้

1. มีประเทศเพียง 2 ประเทศ ได้แก่ ประเทศ แสงดาว และ ประเทศ แสงเดือน
2. ประเทศทั้ง 2 ทำการผลิตสินค้าเพียง 2 ชนิด ได้แก่ ข้าว และ น้ำตาล
3. ประเทศทั้ง 2 มีแรงงานเป็นปัจจัยในการผลิตเพียงชนิดเดียว โดยที่แต่ละประเทศจะใช้แรงงาน 1 คนในการผลิตข้าว และอีก 1 คนในการผลิตน้ำตาล
4. ราคาสินค้าเป็นสัดส่วนโดยตรงกับจำนวนแรงงาน (Man-Hours) ที่ใช้ไปในการผลิตนั้น
5. ตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์
6. การแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นการแลกเปลี่ยนแบบสินค้าต่อสินค้า (Barter System) และไม่มีค่าใช้จ่ายในการแลกเปลี่ยน
7. ไม่มีข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศ

ตัวอย่างที่ 1 ประเทศแสงดาว และประเทศแสงเดือนทำการผลิตสินค้าอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ข้าว และ น้ำตาล โดยความสามารถในการผลิตสินค้าของประเทศแสงดาว และประเทศแสงเดือนเป็นดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศ \ สินค้า	ข้าว	น้ำตาล
แสงดาว	100	50
แสงเดือน	80	120
รวม	180	170

จากตารางที่ 2.1 แสดงการใช้ปัจจัยแรงงานจำนวนเท่าๆ กัน พบว่าแรงงานของประเทศแสงดาวมีความสามารถในการผลิตข้าวได้ 100 หน่วย ส่วนแรงงานของประเทศแสงเดือนสามารถผลิตข้าวได้เพียง 80 หน่วย มีผลผลิตข้าวรวมทั้งสิ้น 180 หน่วย แสดงว่าแรงงานของประเทศแสงดาวมีประสิทธิภาพในการผลิตข้าวมากกว่าประเทศแสงเดือน ดังนั้นประเทศแสงดาวจะเลือกผลิตข้าวแล้วส่งออกให้ประเทศแสงเดือน

ในการผลิตน้ำตาลแรงงานของประเทศแสงดาวสามารถผลิตน้ำตาลได้ 50 หน่วย ส่วนประเทศแสงเดือนสามารถผลิตได้ 120 หน่วย มีผลผลิตน้ำตาลรวมทั้งสิ้น 170 หน่วย แรงงานของประเทศแสงเดือนมีประสิทธิภาพในการผลิตน้ำตาลมากกว่าแรงงานของประเทศแสงดาว ดังนั้นประเทศแสงเดือนจะเลือกผลิตน้ำตาลแล้วส่งออกให้ประเทศแสงดาว

ตารางที่ 2.2 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศ	แต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบ		ผลผลิตเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ (อัตราการค้า ข้าว : น้ำตาล = 3 : 4)	
	ข้าว	น้ำตาล	ข้าว	น้ำตาล
แสงดาว	200	-	110	120
แสงเดือน	-	240	90	120
รวม	200	240	200	240

ตามข้อสมมติที่ว่า การเคลื่อนย้ายปัจจัยแรงงานภายในประเทศเป็นไปโดยเสรี แต่ระหว่างประเทศไม่สามารถกระทำได้ การค้าระหว่างประเทศจะทำให้ทั้งสองประเทศได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น ดังนี้

จากตารางที่ 2.2 เมื่อประเทศแสงดาวมีความได้เปรียบในการผลิตข้าว ดังนั้นประเทศแสงดาวจึงเลือกผลิตน้ำตาล และใช้แรงงานทั้งหมดมาผลิตข้าว ซึ่งจากเดิมแรงงาน 1 คนสามารถปลูกข้าวได้ 100 หน่วย เมื่อเลือกผลิตน้ำตาลจึงเอาแรงงานมาช่วยผลิตข้าวทำให้สามารถผลิตข้าวได้เพิ่มขึ้นอีก 100 หน่วย รวมประเทศแสงดาวสามารถผลิตข้าวได้ 200 หน่วย สำหรับประเทศแสงเดือนก็เช่นกัน เมื่อมีความได้เปรียบในการผลิตน้ำตาล จึงเลือกผลิตข้าว และนำแรงงานที่เคยผลิตข้าวมาผลิตน้ำตาล จากเดิมแรงงาน 1 คนสามารถผลิตน้ำตาลได้ 120 หน่วย เมื่อมีแรงงานมาเพิ่มอีก 1 คนจึงสามารถผลิตได้เพิ่มขึ้นอีก 120 หน่วย รวมเป็น 240 หน่วย ดังนั้นขณะนี้พบว่า มีผลผลิตข้าวอยู่ทั้งสิ้น 200 หน่วย และผลผลิตน้ำตาลทั้งสิ้น 240 หน่วย

เมื่อแต่ละประเทศมุ่งผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบ ไม่ผลิตสินค้าที่ตนเสียเปรียบ เมื่อมีความต้องการใช้สินค้าที่ตนไม่ได้ผลิต จึงทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น สมมติให้ทั้งสองประเทศได้กำหนดอัตราการค้าระหว่าง ข้าว : น้ำตาล มีค่าเท่ากับ 3 : 4 กล่าวคือ ข้าว 3 หน่วยสามารถแลกน้ำตาลได้ 4 หน่วย และกำหนดให้ประเทศแสงดาวมีความต้องการน้ำตาลทั้งสิ้น 120 หน่วย เพื่อให้ได้น้ำตาลมาบริโภคเท่ากับความต้องการ ดังนั้นประเทศแสงดาวจึงต้องนำข้าว 90 หน่วยไปแลกเปลี่ยนกับน้ำตาล 120 หน่วยของประเทศแสงเดือน ทำให้ประเทศแสงดาวเหลือข้าวบริโภคเพียง 110 หน่วย ส่วนประเทศแสงเดือนเมื่อนำน้ำตาล 120 หน่วยไปแลกเปลี่ยนกับข้าว 90 หน่วย ของประเทศแสงดาวแล้วทำให้เหลือน้ำตาลบริโภคภายในประเทศ 120 หน่วย

เมื่อนำผลรวมของผลผลิตข้าว และน้ำตาลที่ผลิตได้ ก่อนและหลังจากการค้าระหว่างประเทศ จะพบว่าหลังจากที่แต่ละประเทศเลือกทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบ หรือมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่าทำให้ได้รับผลผลิตรวมมากกว่าที่แต่ละประเทศต่างผลิตสินค้าทั้งสองชนิดขึ้นภายในประเทศของตน

2. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ(Comparative Advantage Theory)

แต่อย่างไรก็ดี ไม่จำเป็นเสมอไปที่การค้าระหว่างประเทศสองประเทศจะเกิดขึ้นได้ ถ้าประเทศสองประเทศนั้นมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าสองชนิดต่างกัน โดยแต่ละประเทศควรจะผลิตและส่งออกสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบสูงกว่า แล้วนำเข้าสินค้าที่ตนเสียเปรียบ ซึ่งในทางปฏิบัติการค้าระหว่างประเทศยังสามารถเกิดขึ้นได้แม้ว่าประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบอีกประเทศหนึ่งอย่างสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกชนิด โดย เดวิด ริคาร์โด(David Ricardo) ผู้ซึ่งแต่งหนังสือ “Principles of Political Economy and Taxation” ตีพิมพ์ในปี 1817 (รัชสมัย ฤกษ์ยศ, 2544, 16) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ที่อธิบายว่า แต่ละประเทศควรทำการผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่มากกว่าและส่งออก และจะสั่งซื้อหรือนำเข้าสินค้าที่ตนเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ

ตัวอย่างที่ 2 ประเทศแสงดาวและประเทศแสงเดือนทำการผลิตสินค้าอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ข้าว และน้ำตาล โดยความสามารถในการผลิตสินค้าของประเทศแสงดาว และประเทศแสงเดือนเป็นดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศ \ สินค้า	ข้าว	น้ำตาล
แสงดาว	100	120
แสงเดือน	80	50
รวม	180	170

จากตารางที่ 2.3 พบว่าแรงงานของประเทศแสงดาวมีความสามารถในการผลิตข้าวได้ 100 หน่วย ส่วนแรงงานของประเทศแสงเดือนสามารถผลิตข้าวได้เพียง 80 หน่วย มีผลผลิตข้าวรวมทั้งสิ้น 180 หน่วย แสดงว่าแรงงานของประเทศแสงดาวมีประสิทธิภาพในการผลิตข้าวมากกว่าประเทศแสงเดือน ดังนั้นประเทศแสงดาวมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตข้าว

ในการผลิตน้ำตาลแรงงานของประเทศแสงดาวสามารถผลิตน้ำตาลได้ 120 หน่วย ส่วนประเทศแสงเดือนสามารถผลิตได้ 50 หน่วย มีผลผลิตน้ำตาลรวมทั้งสิ้น 170 หน่วย แรงงานของประเทศแสงดาวมีประสิทธิภาพในการผลิตน้ำตาลมากกว่าแรงงานของประเทศแสงเดือน ดังนั้นประเทศแสงดาวมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตน้ำตาล

ถ้าหากพิจารณาตามทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ เมื่อประเทศแสงดาวมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตทั้งข้าวและน้ำตาล ประเทศแสงดาวก็จะทำการผลิตทั้งข้าวและน้ำตาลการค้าระหว่างประเทศจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ แต่ถ้าพิจารณาโดยทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ในกรณีดังกล่าวการค้าระหว่างประเทศสามารถเกิดขึ้นได้โดยการเปรียบเทียบค่าเสียโอกาสต่อหน่วยในการที่แต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว ดังแสดงในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 ค่าเสียโอกาสต่อหน่วยของแต่ละประเทศในการเลือกผลิตสินค้าแต่ละชนิด

ประเทศ \ สินค้า	ข้าว	น้ำตาล
แสงดาว	120/100 = 1.20	100/120 = 0.83
แสงเดือน	50/80 = 0.63	80/50 = 1.60

จากตารางที่ 2.4 การที่ประเทศแสงดาวเลือกที่จะผลิตข้าวเพียงอย่างเดียว จะต้องสละแรงงานของประเทศแสงดาวซึ่งเคยผลิตน้ำตาลได้ 120 หน่วย ไปใช้ผลิตข้าวได้เพิ่มขึ้น 100 หน่วย จะพบว่าการผลิตข้าวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ประเทศแสงดาวต้องสละน้ำตาลไป 1.2 หน่วย และหากประเทศแสงดาวเลือกที่จะผลิตน้ำตาลโดยการสละแรงงานที่เคยใช้ในการผลิตข้าวได้ 100 หน่วย ไปผลิตน้ำตาลได้เพิ่มขึ้น 120 หน่วย แสดงว่าในการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ประเทศแสงดาวจะต้องสละข้าวไป 0.83 หน่วย โดยเปรียบเทียบแล้วจะพบว่าประเทศแสงดาวจะเลือกผลิตน้ำตาลเนื่องจากมีต้นทุนค่าเสียโอกาสต่อหน่วยต่ำกว่า

เช่นเดียวกับประเทศแสงเดือน หากเลือกที่จะผลิตข้าวเพียงอย่างเดียว จะต้องสละแรงงานของประเทศแสงเดือนซึ่งเคยผลิตน้ำตาลได้ 50 หน่วย ไปใช้ผลิตข้าวได้เพิ่มขึ้น 80 หน่วย นั่นคือในการผลิตข้าวเพิ่มขึ้น 1 หน่วยประเทศแสงเดือนจะต้องสละน้ำตาลไป 0.63 หน่วย และหากประเทศแสงเดือนเลือกที่จะผลิตน้ำตาลโดยการสละแรงงานที่เคยใช้ในการผลิตข้าวได้ 80 หน่วย ไปผลิตน้ำตาลได้เพิ่มขึ้น 50 หน่วย แสดงว่าในการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ประเทศแสงเดือนจะต้องสละข้าวไป 1.60 หน่วย โดยเปรียบเทียบแล้วจะพบว่าประเทศแสงเดือนจะเลือกผลิตข้าวเนื่องจากมีต้นทุนค่าเสียโอกาสต่อหน่วยต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาโดยทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแต่ละประเทศจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าที่แตกต่างกันกล่าวคือ ประเทศแสงดาวมีความได้เปรียบในการผลิตน้ำตาลก็จะผลิตน้ำตาลและส่งออก ส่วนประเทศแสงเดือนจะมีความได้เปรียบในการผลิตข้าวจึงเลือกผลิตข้าวและส่งออก

ตารางที่ 2.5 จำนวนผลผลิตที่แต่ละประเทศผลิตได้ กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศ	แต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบ		ผลผลิตเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ (อัตราการค้า ข้าว : น้ำตาล = 3 : 4)	
	ข้าว	น้ำตาล	ข้าว	น้ำตาล
แสงดาว	-	240	90	120
แสงเดือน	160	-	70	120
รวม	160	240	160	240

จากตารางที่ 2.5 เมื่อประเทศแสงดาวมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตน้ำตาล ดังนั้นประเทศแสงดาวจึงไม่ผลิตข้าว และใช้แรงงานทั้งหมดมาผลิตน้ำตาล ซึ่งจากเดิมแรงงาน 1 คนสามารถผลิตน้ำตาลได้ 120 หน่วย เมื่อเลิกผลิตข้าวจึงเอาแรงงานมาช่วยผลิตน้ำตาลทำให้สามารถผลิตน้ำตาลได้เพิ่มขึ้นอีก 120 หน่วย รวมประเทศแสงดาวสามารถผลิตน้ำตาลได้ 240 หน่วย สำหรับประเทศแสงเดือนก็เช่นกัน เมื่อมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตข้าว จึงเลิกผลิตน้ำตาลและนำแรงงานที่เคยผลิตน้ำตาลมาผลิตข้าว จากเดิมแรงงาน 1 คนสามารถผลิตข้าวได้ 80 หน่วย เมื่อมีแรงงานมาเพิ่มอีก 1 คนจึงสามารถผลิตได้เพิ่มขึ้นอีก 80 หน่วย รวมเป็น 160 หน่วย ดังนั้นขณะนี้จะพบว่า มีผลผลิตข้าวอยู่ทั้งสิ้น 160 หน่วย และผลผลิตน้ำตาลทั้งสิ้น 240 หน่วย

เมื่อแต่ละประเทศมุ่งผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบ ไม่ผลิตสินค้าที่ตนเสียเปรียบ เมื่อมีความต้องการใช้สินค้าที่ตนไม่ได้ผลิต จึงทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น สมมติให้ทั้งสองประเทศได้กำหนดอัตราการค้าระหว่าง ข้าว : น้ำตาล มีค่าเท่ากับ 3 : 4 กล่าวคือ ข้าว 3 หน่วยสามารถแลกน้ำตาลได้ 4 หน่วย และกำหนดให้ประเทศแสงดาวมีความต้องการบริโภคน้ำตาลในประเทศทั้งสิ้น 120 หน่วยที่เหลืออีก 120 หน่วยจึงส่งออกไปยังประเทศแสงเดือน ดังนั้นประเทศแสงเดือนจึงต้องนำข้าว 90 หน่วยไปแลกเปลี่ยนกับน้ำตาล 120 หน่วยของประเทศแสงดาว ทำให้ประเทศแสงเดือนเหลือข้าวบริโภคเพียง 70 หน่วย

จากตัวอย่าง กล่าวได้ว่าการค้าระหว่างประเทศ โดยยึดหลักที่แต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่งแต่ละประเทศจะได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้าน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับอัตราการค้าระหว่างประเทศ

ดังนั้นตามหลักของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ สรุปได้ว่า การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นเนื่องจากผลผลิตของสินค้าชนิดหนึ่งที่แต่ละประเทศผลิตได้มีปริมาณไม่เท่ากันแม้จะใช้แรงงานเท่ากัน หรือ แต่ละประเทศใช้ต้นทุนการผลิตต่างกันทำการผลิตสินค้าจำนวนเท่าๆ กัน

ชนิดหนึ่ง ฉะนั้นถ้าเปรียบเทียบแล้วประเทศใดสามารถผลิตสินค้านั้นได้ปริมาณมากกว่าหรือผลิตแล้วเสียต้นทุนต่ำกว่าประเทศอื่น ประเทศนั้นมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้านั้น กล่าว จึงควรเป็นผู้ผลิตสินค้านั้นเพื่อส่งออกไปแลกกับสินค้าที่ประเทศตนผลิตแล้วมีความเสียเปรียบเชิงเปรียบเทียบกว่าประเทศอื่น และประเทศคู่ค้าก็จะได้ประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ (พรพิมล สันติฉัตรนันทน์, 2542, 30)

ทฤษฎีการค้าสมัยนีโอคลาสสิก

การค้าระหว่างประเทศตามแนวคิดของคลาสสิก ดังที่ได้กล่าวมา ได้อาศัยทฤษฎีการกำหนดมูลค่าด้วยแรงงาน(The Labor Theory of Value) โดยได้เน้นแต่เพียงว่า แรงงานเป็นปัจจัยเพียงชนิดเดียวในการผลิตสินค้า และใช้ในอัตราส่วนที่คงที่ นอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพที่เท่าเทียมกัน ทำให้ทฤษฎีดังกล่าวอธิบายการค้าระหว่างประเทศได้ค่อนข้างจำกัด เพราะในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง ปัจจัยที่ใช้ในการผลิตไม่ได้มีแต่แรงงานเพียงอย่างเดียว ยังมีปัจจัยการผลิตชนิดอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ที่ดิน ทุน เป็นต้น นอกจากนี้ในการผลิตสินค้าไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานในสัดส่วนคงที่ เราอาจจะใช้ปัจจัยชนิดอื่นแทนได้ รวมทั้งประสิทธิภาพของแรงงานก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แรงงานอาจมีประสิทธิภาพแตกต่างกันได้ ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการผลิตแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการปรับปรุงข้อบกพร่องดังกล่าว Gottfried Harberler จึงได้นำเอาแนวคิดของต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ซึ่งแสดงด้วยเส้นเป็นไปได้ในการผลิต(Production Possibility Curve : PPC) และเส้นความพอใจเท่ากัน(Indifference Curve) มาใช้ประกอบการวิเคราะห์ พร้อมทั้งยกเลิกข้อสมมติที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตชนิดเดียว

ก่อนที่จะกล่าวต่อไปถึงทฤษฎีของ Gottfried Harberler เกี่ยวกับต้นทุนค่าเสียโอกาส ซึ่งเขาเห็นว่าต้นทุนการผลิตมักมีค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น(Increasing Opportunity Cost) นั้นจะขอนำเอาทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาสมาปรับปรุงวิธีการวิเคราะห์ของทฤษฎีคลาสสิก โดยในขั้นแรกจำเป็นต้องวิเคราะห์เสียก่อนว่า ทฤษฎีคลาสสิกนั้นถ้าแสดงด้วยเส้นเป็นไปได้ในการผลิตจะมีลักษณะอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นจะพิจารณาให้เห็นว่า ภายใต้ข้อสมมติบางประการของทฤษฎีคลาสสิกสามารถอธิบายสาเหตุและทิศทางการค้าตลอดจนประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศได้ด้วยทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส(พรพิมล สันติฉัตรนันทน์, 2542, 39)

1.ทฤษฎีคลาสสิก : กรณีต้นทุนค่าเสียโอกาสที่

ในการอธิบายทฤษฎีคลาสสิกโดยอาศัยทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาสนี้จะใช้ข้อสมมติ คือ ประเทศ 2 ประเทศ ทำการผลิตสินค้าเหมือนกัน และใช้จำนวนต้นทุน(แรงงาน) เท่ากันจำนวนหนึ่ง โดยต้นทุนค่าเสียโอกาส(Opportunity Cost) เกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรการผลิตมีจำกัด เมื่อใช้ทรัพยากรเพื่อผลิตสินค้าชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น จะต้องลดการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งลง จำนวนสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่ต้องผลิตลดลง ก็คือต้นทุนค่าเสียโอกาสของการผลิตสินค้าชนิดแรกเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมมติให้ประเทศแสงดาวและประเทศแสงเดือน ทำการผลิตสินค้าเหมือนกัน คือ ข้าว และน้ำตาล ใช้แรงงานเท่ากันในการผลิตสินค้าแต่ละชนิด ปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 จำนวนการผลิตข้าวและน้ำตาลในระดับต่างๆ กันของประเทศแสงดาวและแสงเดือน

ประเทศแสงดาว		ประเทศแสงเดือน	
ข้าว	น้ำตาล	ข้าว	น้ำตาล
180	0	60	0
150	20	50	20
120	40	40	40
90	60	30	60
60	80	20	80
30	100	10	100
0	120	0	120

จากตารางที่ 2.6 แสดงถึงการผลิตข้าวและน้ำตาล ของประเทศแสงดาวและประเทศแสงเดือน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจำนวนที่เท่ากัน จากตัวเลขในตารางอธิบายได้ว่า ถ้าประเทศแสงดาวต้องการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 20 หน่วย จะต้องลดการผลิตข้าวลง 30 หน่วย แสดงว่าต้นทุนค่าเสียโอกาสของการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 20 หน่วย คือผลผลิตข้าวที่ต้องลดลงไป 30 หน่วย หรือกล่าวได้ว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาสของการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คือผลผลิตข้าวที่ต้องลดลงไป 1.5 หน่วย ซึ่งอัตราส่วนระหว่างจำนวนผลผลิตที่ต้องผลิตลดลงและจำนวนผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เรียกว่า

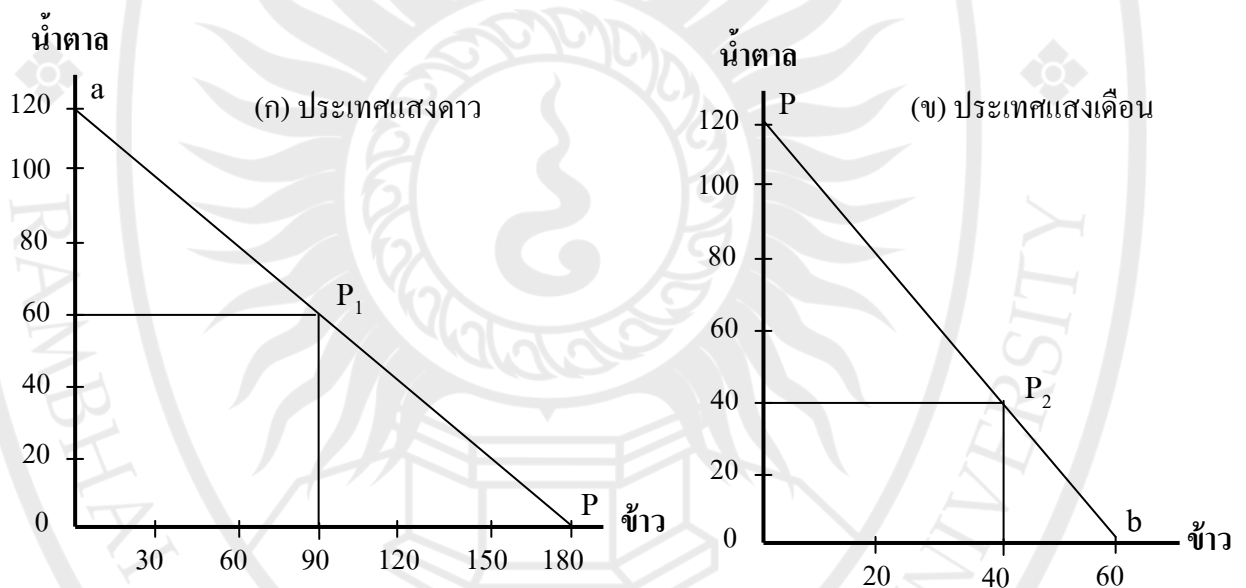
อัตราการทดแทนกันหน่วยสุดท้ายของการผลิต(Marginal Rate of Transformation :

$$MRT_{\text{น้ำตาล/ข้าว}} = \frac{\Delta \text{ข้าว}}{\Delta \text{น้ำตาล}}$$

ส่วนประเทศแสงเดือนต้องการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 20 หน่วย จะต้องลดการผลิตข้าวลง 10 หน่วย แสดงว่าต้นทุนค่าเสียโอกาสของการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 20 หน่วย คือผลผลิตข้าวที่ต้องลดลงไป 10 หน่วย หรือกล่าวได้ว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาสของการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คือผลผลิตข้าวที่ต้องลดลงไป 0.5 หน่วย ซึ่งอัตราส่วนระหว่างจำนวนผลผลิตที่ต้องผลิตลดลงและจำนวนผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เรียกว่า อัตราการทดแทนกันหน่วยสุดท้ายของการผลิต(Marginal Rate of

$$\text{Transformation : } MRT_{\text{น้ำตาล/ข้าว}} = \frac{\Delta \text{ข้าว}}{\Delta \text{น้ำตาล}} \text{) เช่นกัน}$$

จากข้อมูลในตารางสามารถนำมาเขียนกราฟได้ดังรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 เส้นเป็นไปได้ในการผลิต กรณีค่าเสียโอกาสคงที่

จากรูปที่ 2.1 คือเส้นเป็นไปได้ในการผลิต(Production Possibility Curve : PPC) ของประเทศแสงดาวและประเทศแสงเดือน เส้น PPC แสดงสัดส่วนต่างๆ ของสินค้า 2 ชนิด คือข้าวและน้ำตาล ซึ่งแต่ละประเทศสามารถผลิตได้ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง ในกรณีนี้ เส้น PPC มีลักษณะเป็นเส้นตรงและค่าความชันคงที่ นอกจากนี้ค่าความชันของเส้น PPC ยังแสดง

ถึงอัตราการค้าภายในประเทศหรือราคาเปรียบเทียบ(Relative Price) ของสินค้า 2 ชนิด ถ้าเส้น PPC เป็นเส้นตรง ราคาเปรียบเทียบจะมีค่าคงที่ ณ ทุกจุดบนเส้น PPC

ก่อนการค้าระหว่างประเทศ จุดผลิตและบริโภคจึงเป็นจุดเดียวกันบนเส้น PPC ของแต่ละประเทศ ดังแสดงด้วยจุด P_1 และ P_2 ในรูปที่ 2.1

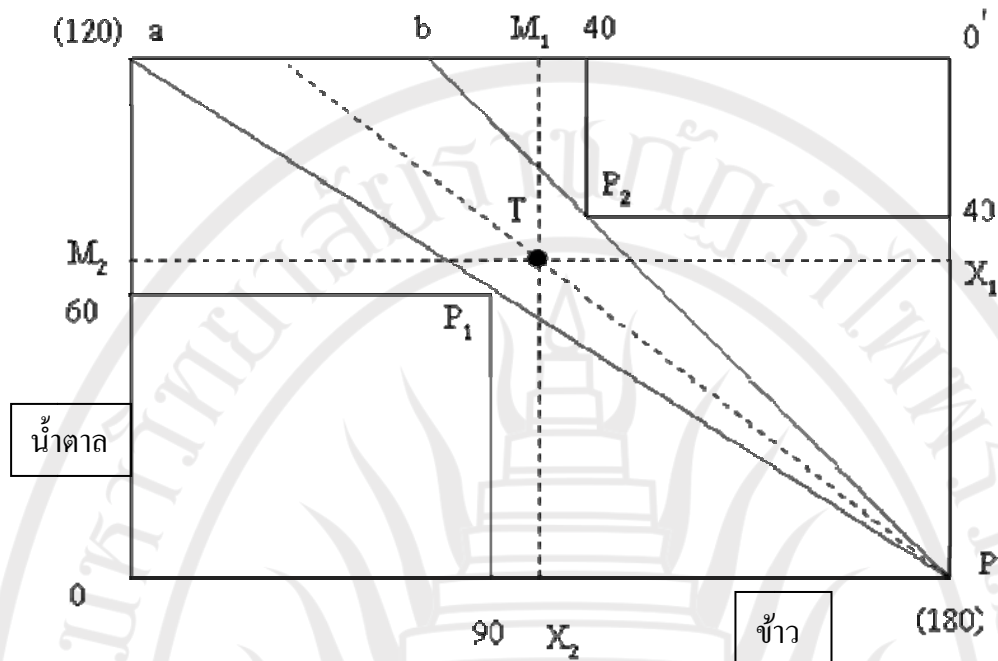
ประเทศแสงดาว เลือกรับการผลิตและบริโภคสินค้าทั้งสองชนิด ณ จุด P_1 การผลิตและบริโภคข้าวเท่ากับ 90 หน่วย การผลิตและบริโภคน้ำตาลเท่ากับ 60 หน่วย ดังนั้นอัตราการค้าภายในประเทศแสงดาวระหว่าง น้ำตาล : ข้าว เท่ากับ 120 : 180 เท่ากับ 0.67 : 1 หมายความว่า ในประเทศแสงดาว ข้าว 1 หน่วย แลกน้ำตาลได้ 0.67 หน่วย

ประเทศแสงเดือน เลือกรับการผลิตและบริโภคสินค้าทั้งสองชนิด ณ จุด P_2 การผลิตและบริโภคข้าวเท่ากับ 40 หน่วย การผลิตและบริโภคน้ำตาลเท่ากับ 120 หน่วย ดังนั้นอัตราการค้าภายในประเทศแสงเดือนระหว่าง น้ำตาล : ข้าว เท่ากับ 60 : 120 เท่ากับ 1 : 2 หมายความว่า ในประเทศแสงเดือน ข้าว 1 หน่วย แลกน้ำตาลได้ 2 หน่วย

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการค้าภายในประเทศของประเทศแสงดาวและประเทศแสงเดือน พบว่า ราคาเปรียบเทียบของข้าวในประเทศแสงดาวจะถูกกว่าประเทศแสงเดือน ส่วนราคาเปรียบเทียบของน้ำตาลในประเทศแสงเดือนจะถูกกว่าประเทศแสงดาว แสดงว่า ประเทศแสงดาวมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตข้าว และประเทศแสงเดือนมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตน้ำตาล ดังนั้นประเทศแสงดาวควรจะผลิตและส่งข้าวเป็นสินค้าออกและนำเข้าน้ำตาล ส่วนประเทศแสงเดือนควรจะผลิตและส่งออกน้ำตาลและนำเข้าข้าวจากประเทศแสงดาว

เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น จุดผลิตและบริโภคของแต่ละประเทศย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยจุดผลิตจะเปลี่ยนมาเป็นจุด P บนเส้น PPC ของแต่ละประเทศ ในรูปที่ 2.1(ก) ประเทศแสงดาวจะผลิตข้าวได้เต็มที่ 180 หน่วย และในรูปที่ 2.1(ข) ประเทศแสงเดือนจะผลิตน้ำตาลได้เต็มที่ 120 หน่วย ส่วนจุดบริโภคจะเป็นจุดใดนั้นขึ้นอยู่กับอัตราการค้าระหว่างประเทศที่ตกลงกัน ดังจะอธิบายต่อไป

อัตราการค้าระหว่างประเทศ(International Term of Trade) เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้น อัตราการค้าระหว่างประเทศที่ใช้กันจะถูกกำหนดอย่างไรจึงจะทำให้ประเทศคู่ค้าได้ประโยชน์จากการค้านั้น ในที่นี้จะใช้ Edgeworth-Bowley Box Diagram ทำการวิเคราะห์หาขอบเขตของการค้าระหว่างประเทศ จากตัวอย่างข้างต้นนำเอารูปที่ 2.1 (ก) และ (ข) มาประกอบกันเป็น Box Diagram โดยสร้างแกนตั้งและแกนนอนแทนจำนวนสูงสุดของปริมาณผลผลิตแต่ละชนิดที่ประเทศหนึ่งประเทศใดสามารถผลิตได้ ในที่นี้คือข้าว 180 หน่วย และน้ำตาล 120 หน่วย ดังรูปที่ 2.2

รูปที่ 2.2 จุดผลิตและบริโภคก่อนและหลังทำการค้าระหว่างประเทศ

พรพิมล สันติมนิรัตน์ (2542, 44-45) กล่าวว่า ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ อัตราการค้าภายในของแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน และเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้นแล้ว อัตราการค้าระหว่างประเทศจะเป็นอัตราเดียวกัน คืออัตราราคาตลาดโลก(World Price Ratio) แต่อัตรานี้จะไม่เท่ากับอัตราการค้าภายในของประเทศใด อัตราการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจึงมีขอบเขตอยู่ระหว่างอัตราการค้าภายในของประเทศคู่ค้า

จากรูปที่ 2.2 สมมติให้ T เป็นจุดดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งหมายความว่าอุปสงค์ระหว่างประเทศที่มีต่อสินค้านำเข้าและส่งออกเท่ากันพอดี จุด T นี้จะอยู่ภายในบริเวณขอบเขตของการค้าระหว่างประเทศ หรือพื้นที่ ΔPab ค่าความชันของเส้น PT นี้แสดงอัตราการค้าระหว่างประเทศหรืออัตราราคาตลาดโลก

ประเทศแสงดาว: ก่อนการค้า : จุดผลิตและบริโภค คือ จุด P_1 โดยจะผลิตและบริโภคข้าวจำนวน 90 หน่วย และจะผลิตและบริโภคน้ำตาล จำนวน 60 หน่วย

หลังการค้า: จุดผลิต คือ จุด P โดยจะผลิตข้าวเพียงอย่างเดียว 180 หน่วย จุดบริโภค คือ จุด T โดยจะบริโภคข้าว OX_2 หน่วย และน้ำตาล OM_2 หน่วย

ดังนั้น ประเทศแสงดาวจะส่งออกข้าว เท่ากับ X_2P หน่วย หรือ $O'M_1$ หน่วย และนำเข้าน้ำตาล เท่ากับ OM_2 หน่วย หรือ X_1P หน่วย

ประเทศแสงเดือน : ก่อนการค้า: จุดผลิตและบริโภค คือ จุด P_2 โดยจะผลิตและบริโภคข้าวและน้ำตาล อย่างละ 40 หน่วย

หลังการค้า: จุดผลิต คือ จุด P โดยจะผลิตน้ำตาลเพียงอย่างเดียว 120 หน่วย จุดบริโภค คือ จุด T โดยจะบริโภคข้าว $O'M_1$ หน่วย และน้ำตาล $O'X_1$ หน่วย

ดังนั้น ประเทศแสงเดือน จะส่งออกน้ำตาล X_1P หน่วย หรือ OM_2 หน่วย และนำเข้าข้าว เท่ากับ $O'M_1$ หน่วย หรือ X_2P หน่วย

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลังจากที่ประเทศทั้งสองทำการค้าระหว่างประเทศกันที่จุดดุลยภาพ T ประเทศแสงดาวจะผลิตข้าวเพียงชนิดเดียวและส่งออกไปยังประเทศแสงเดือน จำนวน X_2P หน่วย หรือ $O'M_1$ หน่วย ซึ่งเท่ากับปริมาณที่ประเทศแสงเดือนนำเข้าพอดีทำนองเดียวกัน ประเทศแสงเดือนก็ผลิตน้ำตาลเพียงชนิดเดียวและส่งออกไปยังประเทศแสงดาว จำนวน X_1P หน่วย หรือ OM_2 หน่วย ซึ่งเท่ากับปริมาณที่ประเทศแสงดาวนำเข้าพอดีเช่นกัน จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศทั้งสองจะได้รับประโยชน์จากการค้าเพราะได้บริโภคสินค้าในปริมาณที่มากขึ้นและในราคาที่ถูกลง

2. ทฤษฎีนีโอคลาสสิก : ต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น

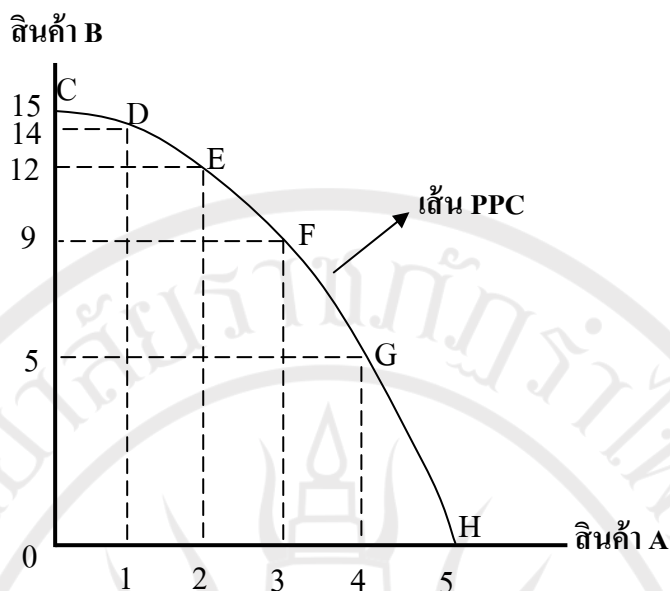
ทฤษฎีการค้าตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกตามที่ได้ศึกษามาแล้วถือว่าแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดและใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตเพียงชนิดเดียวในการกำหนดมูลค่าของสินค้า แต่ ก๊อตฟรีย์ ฮาเบอร์เลอร์ (Gottfried Haberler) ได้นำเสนอแนวคิดการค้าระหว่างประเทศโดยได้ทำการยกเลิกข้อสมมติที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยชนิดเดียวในการผลิต เพราะว่าในความเป็นจริงการผลิตสินค้าใดก็ตามจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตชนิดอื่นๆ อีกนอกจากแรงงาน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมีความสามารถในการผลิตไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นสินค้าแต่ละชนิดจะใช้อัตราส่วนของปัจจัยการผลิตต่างกัน ทำให้เส้นเป็นไปได้ในการผลิตมีลักษณะเป็นเส้น

โค้งออก ซึ่งแสดงว่าต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (Increasing Opportunity Cost)

นอกจากนี้ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของก๊อตฟรีย์ ฮาเบอร์เลอร์ (Gottfried Haberler) ยังได้สมมติให้แต่ละประเทศผลิตและส่งออกสินค้าตามที่ประเทศตนมีความได้เปรียบและนำเข้าสินค้าที่เสียเปรียบ แล้วยังคงทำการผลิตสินค้าชนิดที่ประเทศตนเสียเปรียบขึ้นมาเองอีกส่วนหนึ่ง เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ

ดังนั้นในการวิเคราะห์การค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก กรณีนี้ จะใช้เส้นเป็นไปได้ออกในการผลิตที่มีลักษณะโค้งออก (Concave) และเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม (Community Indifference Curve) ทำการวิเคราะห์ดุลยภาพก่อนและหลังการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการค้าระหว่างประเทศด้วย

2.1 การพิจารณาทางด้านการผลิต (Production Side) – ทางด้านอุปทาน ในการพิจารณาทางด้านการผลิต สมมติให้แต่ละประเทศมีทรัพยากรการผลิตคงที่จำนวนหนึ่ง ได้แก่ แรงงานและทุน ซึ่งใช้ร่วมกันในการผลิตสินค้าสองชนิด คือ สินค้า A และ สินค้า B ซึ่งจะได้ปริมาณสินค้า A และ สินค้า B ในสัดส่วนต่างๆ กัน เช่น ถ้าต้องการผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้นจะต้องลดปริมาณการผลิตสินค้า B ลง หรือถ้าต้องการผลิตสินค้า B เพิ่มขึ้นจะต้องลดการผลิตสินค้า A ลง ปริมาณสินค้าที่ลดลงนี้คือค่าเสียโอกาสของการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วความสามารถของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดย่อมแตกต่างกัน ดังนั้นในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ต้องใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าชนิดนั้นเพิ่มขึ้น ซึ่งจะพิจารณาได้จากเส้น PPC ดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 เส้นเป็นไปได้ในการผลิต กรณีค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น

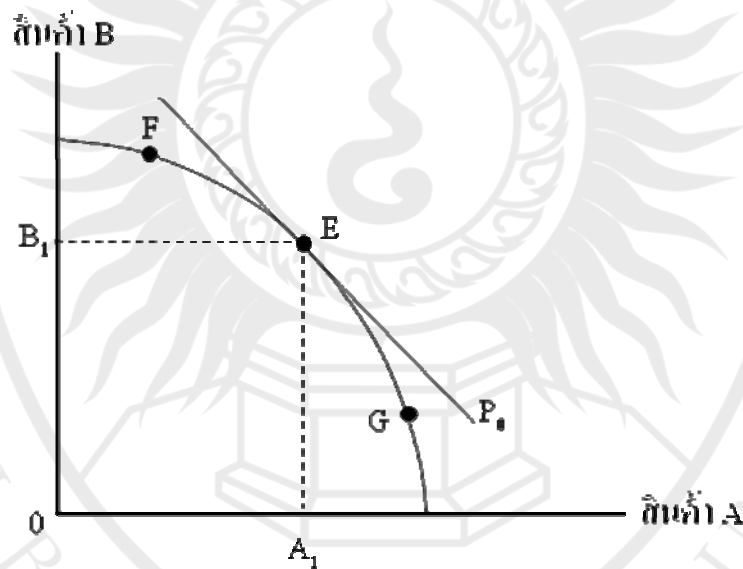
เส้นเป็นไปได้ในการผลิต หรือเส้น PPC แสดงถึงสัดส่วนต่างๆ กันของสินค้า 2 ชนิด คือ สินค้า A และสินค้า B ที่ประเทศหนึ่งสามารถผลิตได้ด้วยทรัพยากรที่ประเทศมีอยู่ทั้งหมด และด้วยเทคนิคการผลิตที่มีอยู่ในขณะนั้น จากรูปที่ 2.3 เส้น PPC มีลักษณะเป็นเส้นโค้งออกจากจุดกำเนิด แสดงว่า ในการผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้นจะต้องลดการผลิตสินค้า B ลง ในปริมาณที่มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะปัจจัยการผลิตใช้ทดแทนกันไม่ได้ไม่สมบูรณ์ ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่ง ดังเช่นที่จุด C แสดงถึงการใช้ทรัพยากรทั้งหมดผลิตสินค้า B เพียงอย่างเดียวได้ 15 หน่วย ส่วนที่จุด H แสดงถึงการผลิตสินค้า A เพียงอย่างเดียวจำนวน 5 หน่วย ส่วนจุดอื่นๆ ระหว่างนี้ แสดงถึงการผลิตทั้งสินค้า A และ B ในสัดส่วนต่างๆ กัน เช่น การผลิตจากจุด C เป็นจุด D ผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะต้องลดการผลิตสินค้า B ลง 1 หน่วย ส่วนการผลิตจากจุด D เป็นจุด E ผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะต้องลดการผลิตสินค้า B ลง 2 หน่วย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในการผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้น จะต้องลดปริมาณการผลิตสินค้า B ลง จำนวนสินค้า B ที่ลดลงนี้คือค่าเสียโอกาสของการผลิตสินค้า A ที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง อัตราส่วนของการลดการผลิตสินค้า B ลงเพื่อผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้น 1 หน่วย เรียกว่า อัตราการทดแทนกันของการผลิตส่วนเพิ่ม (Marginal Rate of Transformation : MRT) ซึ่งก็คือความชันของเส้น PPC มีสูตรในการคำนวณคือ

$$MRT_{AB} = \frac{\Delta B}{\Delta A} = \text{Slope ของเส้นสัมผัส PPC}$$

พรพิมล สันติมนิรัตน์ (2542, 50) กล่าวว่า ในระบบเศรษฐกิจที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจปิด จุดการผลิตและจุดการบริโภคจะเป็นจุดเดียวกันเสมอ สำหรับทฤษฎีคลาสสิกที่อธิบายมาแล้ว เส้น PPC มีลักษณะเป็นเส้นตรงแสดงต้นทุนค่าเสียโอกาสคงที่ และความชันของเส้น PPC แสดงอัตราการค้าภายในของประเทศ ดังนั้นจึงสามารถหาราคาคดุลยภาพภายในประเทศได้โดยไม่ต้องพิจารณาด้านอุปสงค์หรือด้านการบริโภค แต่ในทฤษฎีนีโอคลาสสิกที่กำลังศึกษานี้ เส้น PPC เป็นเส้นโค้งออกจากจุดกำเนิด ตามข้อสมมติว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสูงขึ้น จึงกล่าวได้แต่เพียงว่า จุดการผลิตของประเทศจะอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่งบนเส้น PPC เท่านั้น จนกว่าจะทราบอัตราการค้าภายในของประเทศ ซึ่งต้องพิจารณาด้านอุปสงค์ โดยอาศัยเส้นความพอใจของสังคมในการบริโภคสินค้ามาประกอบการวิเคราะห์ จึงจะสามารถหาราคาคดุลยภาพจุดดุลยภาพการผลิตและการบริโภคของประเทศได้

อย่างไรก็ตาม ในที่นี้หากพิจารณาจุดดุลยภาพการผลิตที่จะให้กำไรสูงสุด ต้องกำหนดอัตราการค้าภายในประเทศหรือราคาเปรียบเทียบของสินค้าสองชนิด ซึ่งแสดงด้วยเส้น P_0 ดังแสดงในรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4 จุดดุลยภาพการผลิตที่ให้กำไรสูงสุด

จากรูปที่ 2.4 กำหนดให้เส้น P_0 เป็นเส้นราคา ค่าความชันของเส้น P_0 แสดงราคาเปรียบเทียบของสินค้าสองชนิดคือ $\frac{P_A}{P_B}$ ผู้ผลิตจะเลือกทำการผลิตที่จุด E โดยผลิตสินค้า A จำนวน OA_1 หน่วย และสินค้า B จำนวน OB_1 หน่วย ซึ่งเป็นจุดดุลยภาพการผลิตและเป็นจุดสัมผัสที่แสดงความชันของเส้น PPC เท่ากับความชันของเส้นราคานั้นคือ

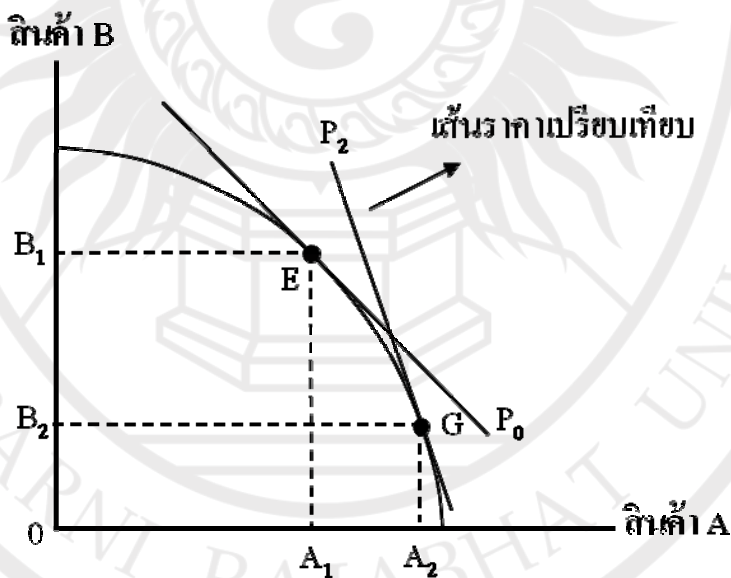
$$MRT_{AB} = \frac{\Delta B}{\Delta A} = \frac{P_A}{P_B}$$

ผู้ผลิตจะไม่เลือกผลิตที่จุดอื่น เพราะผู้ผลิตจะไม่ได้รับกำไรสูงสุด เช่น ที่จุด F และ ที่จุด G

ที่จุด F ไม่ผลิตเพราะ $\frac{\Delta B}{\Delta A} < \frac{P_A}{P_B}$ ผู้ผลิตจะผลิตสินค้า A มากขึ้นจนถึงจุด E

ที่จุด G ไม่ผลิตเพราะ $\frac{\Delta B}{\Delta A} > \frac{P_A}{P_B}$ ผู้ผลิตจะผลิตสินค้า A ลดลงจนถึงจุด E

จุดดุลยภาพการผลิตนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากกำหนดให้ราคาเปรียบเทียบของสินค้าสองชนิดนี้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในกรณีที่ราคาของสินค้าเปลี่ยนแปลงไป ย่อมทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรมาทำการผลิตสินค้าที่มีราคาสูงขึ้น จุดดุลยภาพการผลิตบนเส้น PPC ก็จะเปลี่ยนแปลงไปดังรูปที่ 2.5

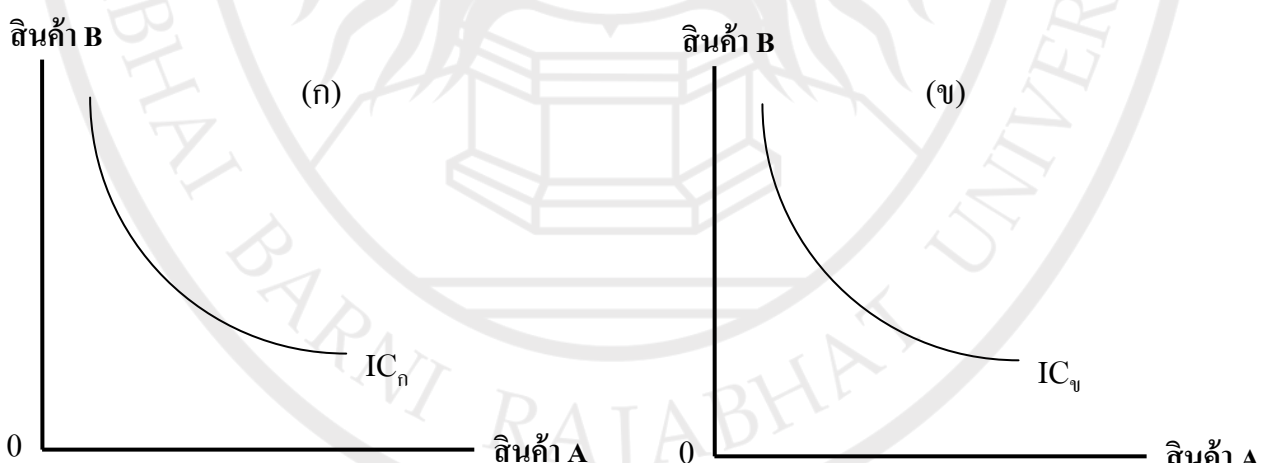
รูปที่ 2.5 การเปลี่ยนแปลงของราคาเปรียบเทียบของสินค้าสองชนิด

จากรูปที่ 2.5 สมมติว่าจุดดุลยภาพในการผลิต ณ จุด E เส้น PPC สัมผัสกับเส้นราคา P_0 ซึ่งแสดงราคาเปรียบเทียบของสินค้า A ณ จุด E ในกรณีนี้ จะเห็นได้ว่าประเทศทำการผลิตสินค้า A จำนวน OA_1 หน่วย และสินค้า B จำนวน OB_1 หน่วย ต่อมาสินค้า A มีราคาแพงขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่เส้นราคามีค่าความชันสูงขึ้น โดยเส้นราคาจะเปลี่ยนจากเส้น P_0 เป็นเส้น P_2 การที่สินค้า A แพงขึ้นนี้ ทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรใหม่ กล่าวคือ มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า A มากขึ้น และผลิตสินค้า B ลดลง การจัดสรรทรัพยากรในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นในกรณีที่ราคาสินค้า B ลดลงด้วย

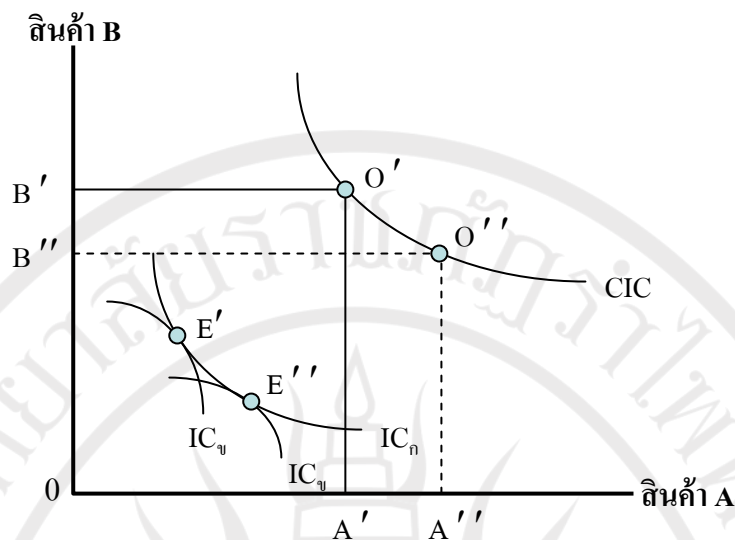
ในกรณีที่ราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เปลี่ยนไป ดังแสดงโดยเส้น P_2 จุด G ซึ่งเป็นจุดสัมผัสของเส้นราคา P_2 กับเส้น PPC แสดงถึงจุดดุลยภาพในการผลิต ณ ระดับราคาดังกล่าว คือ ณ ระดับราคานั้นประเทศจะผลิตสินค้า A จำนวน OA_2 หน่วย และผลิตสินค้า B จำนวน OB_2 หน่วย

2.2 การพิจารณาด้านการบริโภค (Consumption Side) – ทางด้านอุปสงค์ การพิจารณาทางด้านอุปสงค์ จะใช้เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม (Community Indifference Curve : CIC) อธิบายดุลยภาพของผู้บริโภค โดยที่เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม หรือ CIC ได้มาจากเส้นความพอใจเท่ากันของบุคคล หรือ IC ของแต่ละบุคคลรวมเข้าด้วยกัน โดยสมมติให้ความพอใจของแต่ละบุคคลไม่เปลี่ยนแปลงและสวัสดิการทางสังคมคงที่ระดับหนึ่ง

ถ้ากำหนดให้ในระบบเศรษฐกิจมีผู้บริโภค 2 คน คือ นาย ก และนาย ข การหาเส้น CIC สามารถหาได้จากเส้น IC ของนาย ก และนาย ข โดยอาศัยเทคนิค Edgeworth Box Diagram ดังแสดงในรูปที่ 2.6 และรูปที่ 2.7

รูปที่ 2.6 เส้นความพอใจเท่ากันของนาย ก และนาย ข

รูปที่ 2.7 เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม CIC

จากรูปที่ 2.7 เส้น CIC สร้างจาก Box Diagram โดยนำเอาเส้น IC ของนาย ก และนาย ข จากรูปที่ 2.6 มาประกอบซ้อนกัน โดยให้ IC_n สัมผัสกับ IC_u จะได้จุดสัมผัส E' บันทึกไว้เป็นปริมาณสินค้า A และสินค้า B ที่จุด O' จากนั้นเลือกรูปของ นาย ข ลง โดยยังคงสัมผัสกับ IC_n ตลอดเวลา จะได้จุดสัมผัส E'' ซึ่งจะได้ปริมาณสินค้า A และสินค้า B ที่จุด O'' ลากเส้นเชื่อมโยจุด O' และ O'' จะได้เส้น CIC โดยที่เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม หรือ CIC นี้ จะมีรูปร่างและคุณสมบัติเหมือนกับเส้นความพอใจเท่ากันของบุคคลทุกประการ

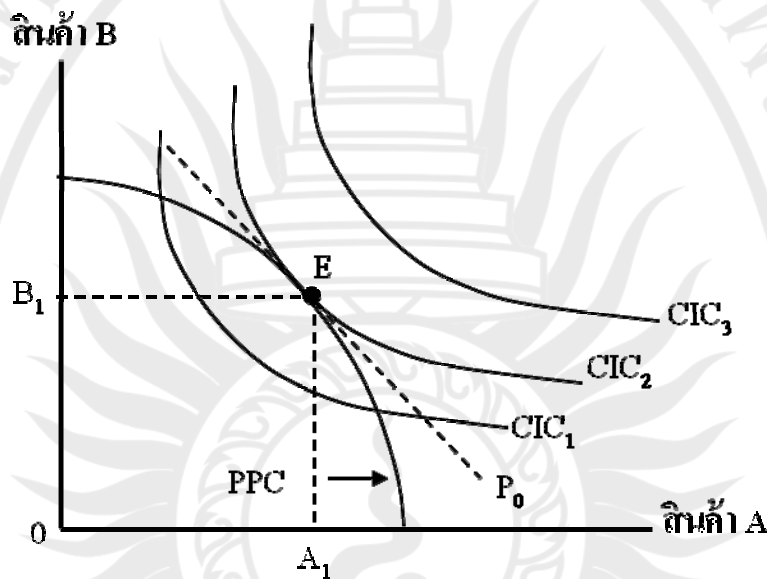
ดังนั้นเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม จึงแสดงถึงสัดส่วนของสินค้า 2 ชนิดในจำนวนที่แตกต่างกัน โดยจะทำให้สังคมได้รับความพอใจเท่ากัน เช่น ที่จุด O' และ O'' จะได้เส้น CIC สังคมจะทำการบริโภคสินค้า A และสินค้า B ในจำนวนที่แตกต่างกัน แต่ได้รับความพอใจเท่ากันในระดับหนึ่งบนเส้น CIC

จากรูป ถ้าเปลี่ยนการบริโภคจากจุด O' มายัง O'' บนเส้น CIC แล้วจะได้รับความพอใจเท่าเดิม หมายความว่า เมื่อมีการบริโภคสินค้า A เพิ่มขึ้น ก็จะต้องลดการบริโภคสินค้า B ลง อัตราส่วนระหว่างจำนวนสินค้า B ที่ต้องบริโภคลดลงต่อจำนวนสินค้า A ที่ได้บริโภคเพิ่มขึ้น เรียกว่า อัตราการทดแทนกันของการบริโภคส่วนเพิ่ม (Marginal Rate of Substitution : MRS) ซึ่ง

$$MRS_{AB} = \frac{\Delta B}{\Delta A} = \text{Slope ของเส้นสัมผัส CIC}$$

2.3 คุณภาพก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ การวิเคราะห์คุณภาพต่างๆ ที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ จะใช้เครื่องมือทางด้านอุปทานคือเส้นเป็นไปได้ในการผลิต และทางด้านอุปสงค์คือเส้นความพอใจของสังคม มาประกอบการวิเคราะห์

จุดคุณภาพก่อนการค้าระหว่างประเทศ เกิดขึ้นตรงจุดที่เส้น PPC สัมผัสกับเส้น CIC และ Slope ตรงจุดสัมผัสนี้ก็คืออัตราส่วนราคาคุณภาพ ดังรูปที่ 2.8

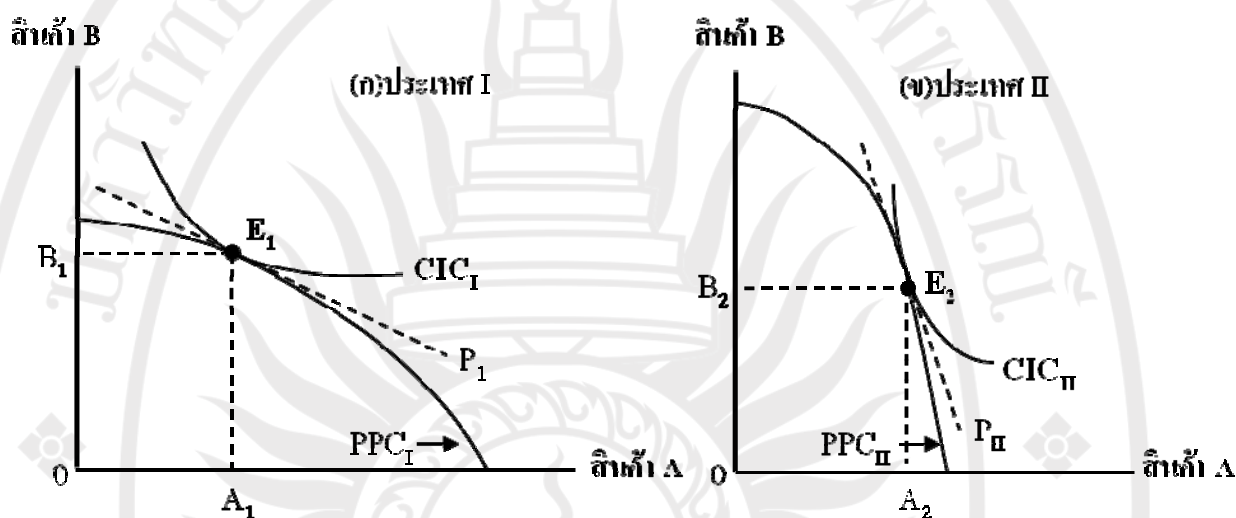
รูปที่ 2.8 คุณภาพก่อนการค้าระหว่างประเทศ

จากรูปที่ 2.8 พบว่าที่จุด E แสดงปริมาณผลผลิตที่ประเทศสามารถผลิตได้พอดีกับความ ต้องการบริโภคของประเทศและเกิดความพอใจสูงสุด กล่าวคือ ประเทศจะผลิตและบริโภคสินค้า A เท่ากับ OA_1 และจะผลิตและบริโภคสินค้า B เท่ากับ OB_1 เพราะที่จุด E เป็นจุดที่เส้นเป็นไปได้ใน การผลิต PPC สัมผัสกับเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม CIC_2 โดยมีเส้น P_0 แสดงราคาคุณภาพ ในประเทศ ดังนั้นจุด E จึงเป็นจุดคุณภาพก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งอัตราการทดแทนกัน ของการผลิตส่วนเพิ่มจะเท่ากับอัตราการทดแทนกันของการบริโภคส่วนเพิ่ม และเท่ากับราคา เปรียบเทียบภายในประเทศ แสดงว่า

$$MRT_{AB} = MRS_{AB} = \frac{\Delta B}{\Delta A} = \frac{P_A}{P_B}$$

การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ราคาเปรียบเทียบภายในประเทศของแต่ละประเทศจะต้องมีความแตกต่างกัน โดยประเทศจะส่งออกสินค้าที่มีราคาโดยเปรียบเทียบต่ำ และจะนำเข้าสินค้าที่มีราคาโดยเปรียบเทียบสูง ดังกรณีต่อไปนี้

สมมติให้มีประเทศ 2 ประเทศ คือ ประเทศ I และประเทศ II ทำการผลิตสินค้า 2 ชนิด คือ สินค้า A และสินค้า B จะได้ว่า

รูปที่ 2.9 ดุลยภาพก่อนการค้าระหว่างประเทศของประเทศ I และประเทศ II

จากรูป 2.9(ก) เส้น PPC_I สัมผัสกับเส้น CIC_I ที่จุด E_1 โดยมีราคาเปรียบเทียบภายในประเทศคือเส้น P_I ดังนั้นที่จุด E_1 แสดงว่า $MRT_{AB} = MRS_{AB} = \frac{P_A}{P_B}$ ซึ่งแสดงถึงดุลยภาพก่อนการค้าระหว่างประเทศของประเทศ I โดยจะมีการผลิตและบริโภคสินค้า A เท่ากับ OA_1 หน่วย การผลิตและการบริโภคสินค้า B เท่ากับ OB_1 หน่วย

จากรูป 2.9(ข) เส้น PPC_{II} สัมผัสกับเส้น CIC_{II} ที่จุด E_2 โดยมีราคาเปรียบเทียบภายในประเทศคือเส้น P_{II} ดังนั้นที่จุด E_2 แสดงว่า $MRT_{AB} = MRS_{AB} = \frac{P_A}{P_B}$ ซึ่งแสดงถึงดุลยภาพก่อนการค้าระหว่างประเทศของประเทศ II โดยจะมีการผลิตและบริโภคสินค้า A เท่ากับ OA_2 หน่วย การผลิตและการบริโภคสินค้า B เท่ากับ OB_2 หน่วย

ซึ่งเส้น P_I เป็นเส้นราคาเปรียบเทียบภายในประเทศของประเทศที่ I ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ และเป็นตัวชี้ถึงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ I แต่ไม่สามารถบอกได้ว่า ประเทศ I มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดไหน เราจะต้องเปรียบเทียบ

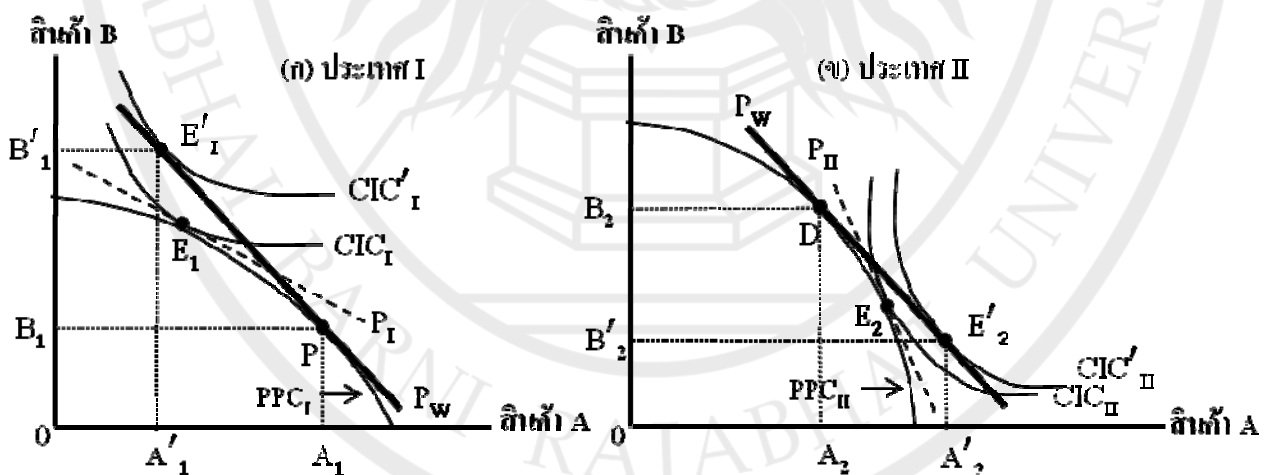
กับอีกประเทศหนึ่ง คือประเทศที่ II ซึ่งจะพบว่า เส้นราคาเปรียบเทียบก่อนการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย I และ II มีความชันต่างกัน อัตราส่วนราคาของประเทศไทย I จะมีค่าน้อยกว่าประเทศที่ II กล่าวคือ

$$\left[\frac{P_A}{P_B} \right]_I < \left[\frac{P_A}{P_B} \right]_{II}$$

แสดงว่า สินค้า A ในประเทศไทย I มีราคาเปรียบเทียบต่ำกว่าในประเทศที่ II และสินค้า B ในประเทศที่ II มีราคาเปรียบเทียบต่ำกว่าในประเทศไทย I

ดังนั้น ประเทศไทย I จะมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า A และประเทศที่ II จะมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า B จะเห็นได้ว่า ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า 2 ชนิดในประเทศก่อนมีการค้าเป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถเปรียบเทียบของประเทศนั้นๆ

2.4 ดุลยภาพหลังมีการค้าระหว่างประเทศ จากข้อสมมติที่ให้ประเทศไทย I และ II ทำการผลิตสินค้า 2 ชนิด คือ สินค้า A และสินค้า B เส้น PPC ของแต่ละประเทศโค้งออก แต่มีลักษณะต่างกัน และให้ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า 2 ชนิดต่างกัน โดย $\left[\frac{P_A}{P_B} \right]_I < \left[\frac{P_A}{P_B} \right]_{II}$ แสดงว่าประเทศไทย I ได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า A และประเทศ II ได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า B ดังนั้นการค้าระหว่างประเทศทั้ง 2 จะเป็นดังรูปที่ 2.10

รูปที่ 2.10 ดุลยภาพหลังมีการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย I และประเทศไทย II

จากรูปที่ 2.10(ก) พบว่าในประเทศ I เส้น P_I คือเส้นราคาเปรียบเทียบภายในประเทศ จุด E_1 คือจุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภคก่อนที่มีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งความพอใจที่สังคมได้รับคือระดับ CIC_I

ส่วนรูปที่ 2.10(ข) แสดงว่าในประเทศ II เส้นราคาเปรียบเทียบภายในประเทศคือเส้น P_{II} จุด E_2 คือจุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภคก่อนที่มีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้สังคมได้รับความพอใจในระดับ CIC_{II}

$$\left[\frac{P_A}{P_B} \right]_I < \left[\frac{P_A}{P_B} \right]_{II}$$

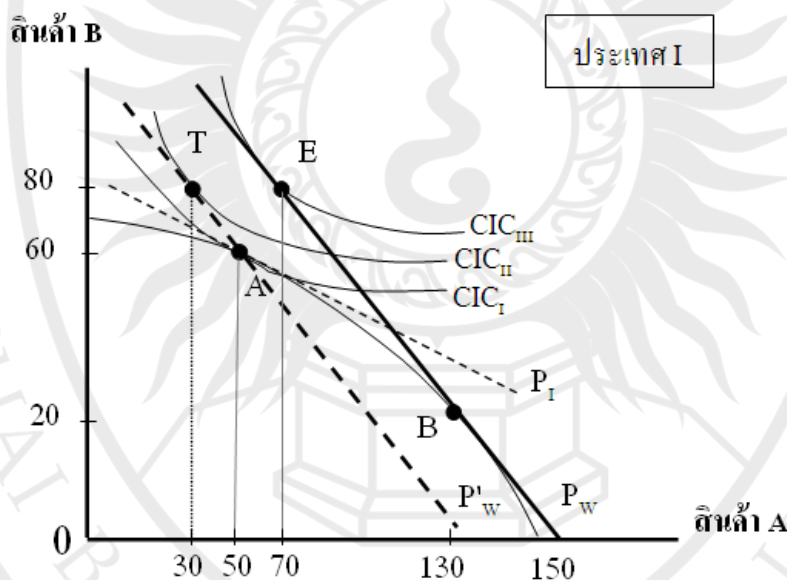
จากราคาเปรียบเทียบของประเทศทั้ง 2 พบว่า $\left[\frac{P_A}{P_B} \right]_I < \left[\frac{P_A}{P_B} \right]_{II}$ หมายความว่า ความชันของเส้น P_I มีค่าน้อยกว่าเส้น P_{II} แสดงว่า ราคาสินค้า A เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้า B ในประเทศที่ I มีราคาถูกกว่าในประเทศที่ II และราคาสินค้า B โดยเปรียบเทียบในประเทศที่ II ถูกกว่าในประเทศที่ I ดังนั้นเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่ I จะส่งออกสินค้า A และประเทศที่ II จะส่งออกสินค้า B ทำให้ราคาสินค้า A ของประเทศที่ I ต้องสูงขึ้นจาก P_I เป็น P_w เพราะประเทศ I ยินดีส่งออกสินค้า A เมื่อราคาสินค้า A โดยเปรียบเทียบสูงกว่าที่ขายได้ในประเทศของตน และเส้นราคาของประเทศที่ II คือเส้น P_{II} จะต้องมีความชันลดลงเป็นเส้น P_w เพราะประเทศที่ II ก็ยินดีจะส่งออกสินค้า B เมื่อขายได้ในราคาที่สูงกว่าในประเทศของตน โดยเส้นราคา P_w ของประเทศทั้ง 2 จะมีความชันเท่ากัน ซึ่งก็คือราคาตลาดโลกที่ประเทศทั้ง 2 ทำการค้าระหว่างประเทศกัน

เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้น ประเทศที่ I จะเปลี่ยนการผลิตจากจุด E_1 ไปเป็นจุด P ซึ่งเป็นจุดสัมผัสระหว่างเส้น PPC_I กับเส้นราคา P_w ประเทศที่ I จะผลิตสินค้า A มากขึ้นเป็น OA_1 หน่วย และผลิตสินค้า B ลดลงเป็น OB_1 หน่วย ส่วนจุดการบริโภคจะเปลี่ยนจากจุด E_1 ไปเป็นจุด E'_1 ซึ่งเป็นจุดสัมผัสระหว่างเส้น CIC'_I กับเส้น P_w ประเทศที่ I จะบริโภคสินค้า A เท่ากับ OA'_1 หน่วย และบริโภคสินค้า B เท่ากับ OB'_1 หน่วย ประเทศที่ I จะได้รับความพอใจเพิ่มขึ้นจากระดับ CIC_I เป็น CIC'_I และส่งออกสินค้า A เท่ากับ A'_1A_1 หน่วย และนำเข้าสินค้า B เท่ากับ $B_1B'_1$ หน่วย

ส่วนประเทศที่ II จะเปลี่ยนการผลิตจากจุด E_2 ไปเป็นจุด D ซึ่งเป็นจุดสัมผัสระหว่างเส้น PPC_{II} กับเส้นราคา P_w ประเทศที่ II จะผลิตสินค้า A ลดลงเป็น OA_2 หน่วย และผลิตสินค้า B มากขึ้นเป็น OB_2 หน่วย ส่วนจุดการบริโภคจะเปลี่ยนจากจุด E_2 ไปเป็นจุด E'_2 ซึ่งเป็นจุดสัมผัสระหว่างเส้น CIC'_{II} กับเส้น P_w ประเทศที่ II จะบริโภคสินค้า A เท่ากับ OA'_2 หน่วย และบริโภคสินค้า B เท่ากับ OB'_2 หน่วย ประเทศที่ II จะได้รับความพอใจเพิ่มขึ้นจากระดับ CIC_{II} เป็น CIC'_{II} และส่งออกสินค้า B เท่ากับ $B_2B'_2$ หน่วย และนำเข้าสินค้า A เท่ากับ $A_2A'_2$ หน่วย

จะเห็นได้ว่า หลังการค้าระหว่างประเทศตามทฤษฎีของนีโอคลาสสิกนี้แต่ละประเทศยังคงผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิดเช่นเดิม เพียงแต่ปริมาณการผลิตอาจแตกต่างกันไปตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ โดยประเทศ I จะผลิตสินค้า A มากขึ้น สินค้า A เป็นสินค้าที่ประเทศ I มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และลดการผลิตสินค้า B ลง ส่วนประเทศ II จะผลิตสินค้า B ที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในจำนวนที่มากขึ้น และลดการผลิตสินค้า A ลง และภายหลังการค้าระหว่างประเทศยังพบว่า สวัสดิการทางสังคมของประเทศทั้ง 2 ดีขึ้น โดยมีความพอใจอยู่บนระดับที่สูงขึ้นด้วย แต่การค้าระหว่างประเทศตามทฤษฎีคลาสสิกนั้น แต่ละประเทศจะผลิตสินค้าที่มีความชำนาญเพียงชนิดเดียวเท่านั้น

2.5 ประโยชน์ที่ได้จากการค้าระหว่างประเทศ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการค้าระหว่างประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยน(Gains from Exchange) และผลประโยชน์จากความชำนาญในการผลิต(Gains from Specialization) (Dominick Salvatore, 2001, 72) ซึ่งจะพิจารณาจากกรณีประเทศที่ I ดังรูปที่ 2.11

รูปที่ 2.11 ผลประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ

จากรูปที่ 2.11 จุดดุลยภาพเดิมก่อนการค้าระหว่างประเทศคือจุด A ซึ่งเป็นจุดที่เส้น PPC สัมผัสกับเส้นราคาเปรียบเทียบ โดยประเทศที่ I จะทำการผลิตและบริโภคสินค้า A จำนวน 50 หน่วย และจะผลิตและบริโภคสินค้า B จำนวน 60 หน่วย เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศ เส้นราคา

คือเส้น P_w ทำให้จุดดุลยภาพในการผลิตเปลี่ยนมาเป็นจุด B ส่วนจุดดุลยภาพในการบริโภค เปลี่ยนเป็นจุด E ซึ่งประเทศจะได้รับความพอใจสูงขึ้นจาก CIC_I เป็น CIC_{III} การพิจารณาผลประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศนั้นให้ลากเส้นตรงขนานกับเส้น P_w และผ่านจุดดุลยภาพ A ซึ่งจะได้เส้น P'_w ทำให้เส้น P'_w สัมผัสกับเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม CIC_{II} ดังที่จุด T การพิจารณาผลประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศสามารถสรุปได้ว่า

1.ผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยน(Gains from Exchange) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจุดดุลยภาพจากจุด A มาเป็นจุด T ซึ่งอยู่บนเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม CIC_{II} ที่สูงกว่าเดิม ถือว่าเป็นผลประโยชน์ทางการค้าที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้รวมการเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิต กล่าวคือ ถึงแม้ว่าประเทศยังคงทำการผลิตที่จุด A แต่การบริโภคจะเปลี่ยนแปลงเป็นจุด T บนเส้น CIC_{II} ที่สูงกว่าเดิม ซึ่งแสดงว่าประเทศจะบริโภคสินค้า A จำนวน 30 หน่วย และบริโภคสินค้า B จำนวน 80 หน่วย ดังนั้นประเทศ I จะส่งออกสินค้า A จำนวน 20 หน่วย และนำเข้าสินค้า B จำนวน 20 หน่วย ดังนั้นการเลื่อนจากจุด A เป็นจุด T เป็นผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยน (Gains from Exchange)

2.ผลประโยชน์จากความชำนาญในการผลิต(Gains from Specialization) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจุดดุลยภาพจากจุด T เป็นจุด E บนเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม CIC_{III} กล่าวคือ เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศ ประเทศ I จะทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบมากขึ้น โดยจะย้ายปัจจัยการผลิตมาทำการผลิตสินค้า A ซึ่งมีความได้เปรียบมากขึ้น จุดการผลิตจะเปลี่ยนจากจุด A ไปยังจุด B และจุดบริโภคจะเปลี่ยนมาเป็นจุด E ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้ความพอใจเท่ากันของสังคมสูงขึ้น ทำให้ประเทศ I จะส่งออกสินค้า A จำนวน 60 หน่วย และนำเข้าสินค้า B จำนวน 60 หน่วย ดังนั้นการเลื่อนจากจุด T เป็นจุด E เป็นผลประโยชน์จากความชำนาญในการผลิต(Gains from Specialization)

สรุป

เนื้อหาในบทนี้ เป็นการอธิบายถึงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศหลายทฤษฎีด้วยกัน นับตั้งแต่ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยลัทธิพาณิชย์นิยม ทฤษฎีคลาสสิก และทฤษฎีนีโอคลาสสิก กล่าวคือ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยลัทธิพาณิชย์นิยม มีความเชื่อว่า ความมั่งคั่งของประเทศวัดได้จากปริมาณโลหะเงินและทองคำ จึงได้พยายามดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อให้ประเทศเกินดุลทางการค้า และมีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ ยุคต่อมาแนวคิดด้านการค้าเสรีได้เข้ามา มีบทบาทมากขึ้น โดยมีทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ ทฤษฎี

การค้าสมัยคลาสสิก ซึ่งมีแนวคิดสำคัญที่กำหนดว่าแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตเพียงชนิดเดียวที่ใช้ในการกำหนดต้นทุนการผลิต ดังเช่นทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์(Absolute Advantage Theory) ของอดัม สมิท(Adam Smith) และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ(Comparative Advantage Theory) ของเดวิด ริคาร์โด(David Ricardo) ทฤษฎีการค้าสมัยนีโอคลาสสิก เป็นทฤษฎีที่ได้ปรับปรุงมาจากสมัยคลาสสิก โดยก๊อดฟรีด ฮาร์เบอร์เลอร์(Gottfried Harberler) ได้นำเอาแนวคิดต้นทุนค่าเสียโอกาส(Opportunity Cost) มาใช้ในการวิเคราะห์ พร้อมทั้งได้ยกเลิกข้อสมมติที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตชนิดเดียว

นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ประโยชน์จากการแลกเปลี่ยน(Gains from Exchange) และประโยชน์จากความชำนาญในการผลิต(Gains from Specialization)

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2

1. จงอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศสมัยพาณิชย์นิยม
2. หลักการสำคัญของลัทธิพาณิชย์นิยมมีอะไรบ้าง จงอธิบาย
3. แนวคิดการค้าระหว่างประเทศสมัยคลาสสิก มีข้อสมมติที่สำคัญอะไรบ้าง
4. ใครเป็นผู้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และแนวคิดดังกล่าวเป็นอย่างไร
5. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ มีความแตกต่างจากทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอย่างไร
6. จงบอกถึงแนวคิดทางการค้าระหว่างประเทศของ Gottfried Harberler ว่ามีลักษณะสำคัญอย่างไร
7. เพราะเหตุใดต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าจึงมีลักษณะเพิ่มขึ้น (Increasing Opportunity Cost)
8. จงอธิบายถึงคุณภาพของการผลิต จากการพิจารณาทางด้านอุปสงค์และอุปทาน กรณีที่ประเทศมีต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น
9. จงอธิบายถึงคุณภาพของการผลิตสินค้า A และสินค้า B ภายหลังจากมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น โดยกำหนดให้ประเทศที่ I มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า A ต่ำกว่าประเทศที่ II
10. จากข้อ 9 จงอธิบายถึงผลประโยชน์ที่ประเทศทั้ง 2 จะได้รับจากการค้าระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- พรพิมล สันติมนิรัตน์. (2542). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีวงศ์ สุมิตร ,และสาตินี วรรณบุตร. (2538). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย รัตน์โกมุท. (2532). “ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ(1)” **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุริย์พร พานิชอัตรา. (2548). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. จันทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ทัชชมัย ฤกษ์สุด. (2544). **แอกต์และองค์การการค้าโลก (WTO)**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- Dominick Salvatore. (2001). **International Economics**. 7th ed. United State of America. John Wiley & Sons, Inc.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความนำ
2. แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher - Ohlin
3. ข้อสมมติของทฤษฎี
4. เครื่องมือในการวิเคราะห์
5. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายถึงแนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher – Ohlin ได้
2. อธิบายถึงเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ
3. วิเคราะห์คุณภาพของการค้าระหว่างประเทศที่เกิดจากแนวคิดของ Heckscher – Ohlin
4. สรุปถึงผลที่เกิดจากการค้าระหว่างประเทศตามแนวคิดของ Heckscher – Ohlin ได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 3

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่

ความนำ

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศตามที่ได้กล่าวมาในบทที่แล้ว ได้อธิบายถึงความแตกต่างของอัตราส่วนราคาก่อนการค้าหรือราคาเปรียบเทียบภายในประเทศ ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้น โดย ศรีวงส์ สุมิตร, และสาลินี วรบัณฑิต (2536, 112) กล่าวว่า “ความแตกต่างในราคาเปรียบเทียบมีปัจจัยกำหนดหลายประการ นั่นคือ ทฤษฎีการค้าได้เปรียบเทียบเปรียบเทียบของ ริคาร์โด ซึ่งเป็นทฤษฎีในสมัยคลาสสิก อธิบายถึงความแตกต่างของราคาเปรียบเทียบว่าเกิดจากความแตกต่างในประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงาน ทฤษฎีดั้งทุนค่าเสียโอกาสอธิบายถึงสาเหตุของความแตกต่างในราคาเปรียบเทียบว่า เกิดจากความแตกต่างในต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า” ต่อมาในสมัยทศวรรษ 1930 มีนักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดน 2 คน คือ อีรี เฮกเซอร์ และ เบอ์ทิล โอห์ลีน (Eli Heckscher & Bertil Ohlin) เสนอทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างในราคาเปรียบเทียบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยพิจารณาในแง่ของปัจจัยและทรัพยากรการผลิตที่แต่ละประเทศมีอยู่

แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher – Ohlin

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ อีรี เฮกเซอร์ และเบอ์ทิล โอห์ลีน (Eli Heckscher & Bertil Ohlin) ได้อธิบายถึงสาเหตุของการค้าระหว่างประเทศให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยพิจารณาในแง่ของปัจจัยและทรัพยากรการผลิตที่แต่ละประเทศมีอยู่ (Factor Endowments)

สาระสำคัญของทฤษฎี กล่าวว่า ประเทศหนึ่งจะส่งออกสินค้าที่ผลิตโดยใช้ปัจจัยการผลิตที่ประเทศนั้นมีอยู่มากโดยเปรียบเทียบ และจะนำเข้าสินค้าที่ผลิตโดยใช้ปัจจัยการผลิตที่ประเทศนั้นมีอยู่น้อยโดยเปรียบเทียบ ดังนั้นประเทศที่มีปัจจัยแรงงานมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยทุนก็จะส่งออกสินค้าที่เน้นหนักการใช้ปัจจัยแรงงาน (Labor Intensive Goods) และประเทศที่มีปัจจัยทุนมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยแรงงาน ก็จะส่งออกสินค้าที่เน้นหนักการใช้ปัจจัยทุน (Capital Intensive Goods) (นิลิตา เบญจมาสุทิน, และนงนุช พันธกิจไพบูลย์, 2548, 45)

ข้อสมมติของทฤษฎี

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher – Ohlin จะอยู่ภายใต้ข้อสมมติดังต่อไปนี้

1. ประเทศที่ทำการค้ากันมี 2 ประเทศ คือ ประเทศที่ I และประเทศที่ II และทำการผลิตสินค้าเหมือนกัน 2 ชนิด คือ สินค้า A และสินค้า B
2. ปัจจัยที่ใช้ในการผลิตมี 2 ชนิด คือ แรงงาน(L) และ ทุน(K)
3. สินค้า A เป็นสินค้าที่ใช้แรงงานมาก (Labor Intensive) และสินค้า B เป็นสินค้าที่ใช้ทุนมาก(Capital Intensive)
4. การผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิด มีลักษณะของผลได้ต่อขนาดคงที่(Constant Return to Scale)
5. การผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิด เป็นแบบไม่สมบูรณ์ (Incomplete Specialization)
6. ประเทศทั้ง 2 มีรสนิยมในการบริโภคเหมือนกัน กล่าวคือ รูปร่างและตำแหน่งของเส้นความพอใจเท่ากันของสังคมของทั้งสองประเทศจะเหมือนกันทุกประการ
7. ปัจจัยการผลิตเคลื่อนย้ายได้โดยเสรีภายในประเทศ แต่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้

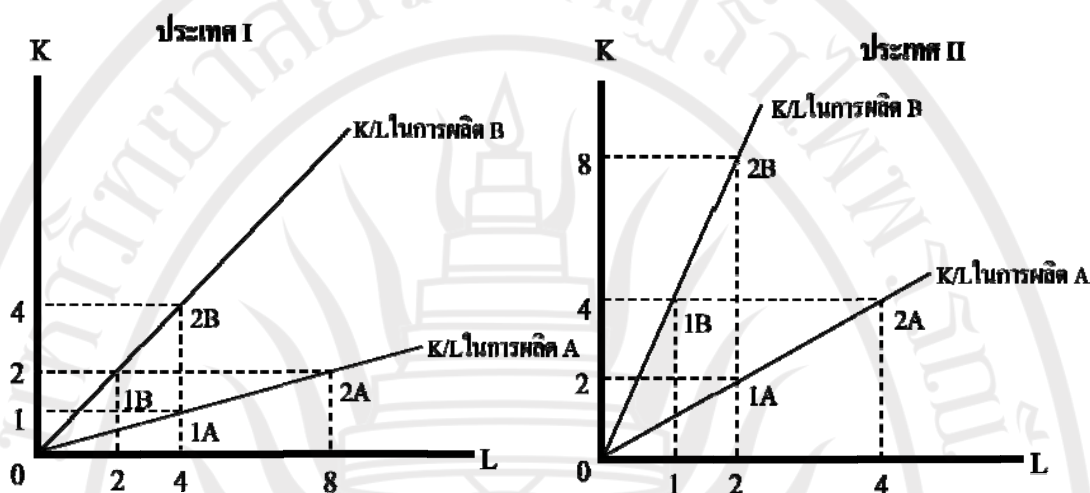
เครื่องมือในการวิเคราะห์

ในทฤษฎีนี้ซึ่งอาศัยเครื่องมือพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มาประกอบ ได้แก่ ความเข้มข้นของปัจจัยการผลิต(Factor Intensive) และความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต(Factor Abundance)

1.ความเข้มข้นของปัจจัยการผลิต (Factor Intensive)

ความเข้มข้นของปัจจัยการผลิต(Factor Intensive) หมายถึง อัตราส่วนระหว่างปัจจัยการผลิตสองชนิด หรือหลายชนิดที่ใช้ในการผลิตสินค้าต่างๆ ถ้ากำหนดให้ในการผลิตสินค้าชนิดใดๆ ใช้ปัจจัยการผลิตสองชนิด คือ ปัจจัยทุน(K) และปัจจัยแรงงาน(L) หากการผลิตสินค้าชนิดใดต้องใช้ปัจจัยทุนเป็นสัดส่วนสูงกว่าปัจจัยแรงงาน เราเรียกสินค้านั้นว่า สินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุน (Capital Intensive Goods) และหากสินค้าชนิดใดต้องใช้ปัจจัยแรงงานในการผลิตเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าปัจจัยทุน เราเรียกสินค้านั้นว่าสินค้าที่เน้นหนักการใช้ปัจจัยแรงงาน(Labor Intensive Goods) (นิฐิตา เบญจมสุทิน, และนนุช พันธกิจ ไพบูลย์, 2548, 45)

เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบว่าสินค้าชนิดใดใช้อัตราส่วนของปัจจัยการผลิตอย่างไร โดยสมมติให้การผลิตสินค้า A และ B ใช้ปัจจัยในการผลิตคือ แรงงาน(L) และทุน(K) ราคาของปัจจัยแรงงานและทุนเท่ากับ ค่าจ้าง(w) และดอกเบี้ย(r) ดังรูปที่ 3.1 (อรรถิพย์ ราษฎร์นิยม, 2532, 52)

รูปที่ 3.1 ส่วนประกอบของการใช้ปัจจัยการผลิต

จากรูปที่ 3.1 จะเห็นได้ว่าประเทศที่ I หากผลิตสินค้า A 1 หน่วย ต้องใช้ปัจจัยทุน 1 หน่วย และใช้ปัจจัยแรงงาน 4 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานมีค่าเท่ากับ 1:4 แต่ถ้าต้องการผลิตสินค้า A จำนวน 2 หน่วย จะต้องใช้ปัจจัยทุน 2 หน่วยและใช้ปัจจัยแรงงาน 8 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานมีค่าเท่ากับ 2:8 หรือเท่ากับ 1:4 ซึ่งเป็นอัตราที่คงที่ ดังนั้น ลักษณะแนวทางของเส้นการใช้ทุนต่อแรงงาน ในการผลิตสินค้า A จะมีลักษณะเป็นเส้นตรงโดยมีค่าความชันเท่ากับ $\frac{1}{4}$ ในขณะที่หากต้องการผลิตสินค้า B จำนวน 1 หน่วย จะต้องใช้ปัจจัยทุน 2 หน่วย และใช้ปัจจัยแรงงาน 2 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานมีค่าเท่ากับ 2:2 หรือเท่ากับ 1:1 แต่ถ้าต้องการผลิตสินค้า B จำนวน 2 หน่วย จะต้องใช้ปัจจัยทุน 4 หน่วย และใช้แรงงาน 4 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานเท่ากับ 4:4 หรือเท่ากับ 1:1 ซึ่งเป็นอัตราที่คงที่ ดังนั้น ลักษณะแนวทางของเส้นการใช้ทุนต่อแรงงานในการผลิตสินค้า B จะมีลักษณะเป็นเส้นตรงโดยมีค่าความชันเท่ากับ 1

สำหรับประเทศที่ II หากผลิตสินค้า A จำนวน 1 หน่วย ต้องใช้ปัจจัยทุน 2 หน่วย แรงงาน 2 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานจะมีค่าเท่ากับ 2:2 หรือเท่ากับ 1:1 แต่ถ้าต้องการผลิตสินค้า A จำนวน 2 หน่วย จะต้องใช้ทุน 4 หน่วย และใช้แรงงาน 4 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานมีค่าเท่ากับ 4:4 หรือเท่ากับ 1 ซึ่งเป็นอัตราคงที่ ดังนั้นลักษณะ

แนวทางของเส้นการใช้ทุนต่อแรงงานในการผลิตสินค้า A จะมีลักษณะเป็นเส้นตรงโดยมีค่าความชันของเส้นเท่ากับ 1 ในขณะที่หากต้องการผลิตสินค้า B จำนวน 1 หน่วย จะต้องใช้ปัจจัยทุน 4 หน่วย และใช้ปัจจัยแรงงาน 1 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานมีค่าเท่ากับ 4:1 แต่ถ้าต้องการผลิตสินค้า B จำนวน 2 หน่วย จะต้องใช้ปัจจัยทุน 8 หน่วย และแรงงาน 2 หน่วย แสดงว่าสัดส่วนของการใช้ทุนต่อแรงงานเท่ากับ 8:2 หรือเท่ากับ 4:1 ซึ่งเป็นอัตราที่คงที่ ดังนั้นลักษณะแนวทางของเส้นการใช้ทุนต่อแรงงานในการผลิตสินค้า B จะมีลักษณะเป็นเส้นตรงโดยมีค่าความชันเท่ากับ 4

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการใช้ทุนต่อแรงงานในการผลิตสินค้า A และสินค้า B ในประเทศที่ I และประเทศที่ II แล้ว จะเห็นได้ว่าสินค้า A จะใช้สัดส่วนของทุนต่อแรงงานต่ำกว่าสินค้า B ดังนั้น สินค้า A จึงเป็นสินค้าประเภทที่ใช้แรงงานมาก(Labor Intensive) ส่วนสินค้า B เป็นสินค้าประเภทที่ใช้ทุนมาก(Capital Intensive) แต่ถ้าเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ปัจจัยทุนต่อแรงงานในประเทศที่ I และประเทศที่ II แล้วจะเห็นได้ว่า ประเทศที่ I ใช้สัดส่วนของทุนต่อแรงงานต่ำกว่าประเทศที่ II ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้า A หรือสินค้า B แสดงว่าประเทศที่ I มีแรงงานมากหรือแรงงานเป็นปัจจัยเหลือเฟือ(Factor Abundance) ในประเทศที่ I ดังนั้นแนวโน้มของการใช้ปัจจัยแรงงานจึงมากตามไปด้วยในขณะที่ประเทศที่ II มีปัจจัยทุนมากหรือทุนเป็นปัจจัยเหลือเฟือในประเทศที่ II ดังนั้นแนวโน้มของการใช้ทุนจึงมากตามไปด้วย

2. ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต(Factor Abundance)

จากที่กล่าวมาแล้วพบว่า ประเทศที่มีปัจจัยทุนมากจะผลิตสินค้าประเภทที่ใช้ปัจจัยทุนเป็นส่วนประกอบหลักในการผลิตเพื่อเป็นสินค้าออก และประเทศที่มีปัจจัยแรงงานมากก็จะผลิตสินค้าประเภทที่ใช้ปัจจัยแรงงานเป็นส่วนประกอบหลักในการผลิตเพื่อเป็นสินค้าออกเช่นกัน แต่เราจะใช้อะไรตัดสินว่าประเทศมีปัจจัยชนิดใดมาก สามารถอธิบายได้จากนิยาม 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ (นิจिता เบญจมาศูทิน, และนนุช พันธกิจไพบูลย์, 2548, 46)

2.1 พิจารณาจากปริมาณของปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ของแต่ละประเทศ(Defined in Terms of Physical Units) โดยพิจารณาจากปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในเชิงเปรียบเทียบ กล่าวคือ ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศที่ I และประเทศที่ II สามารถพิจารณาเปรียบเทียบจากอัตราส่วนของจำนวนปัจจัยการผลิต เช่น ประเทศที่ II เป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนอุดมสมบูรณ์กว่าประเทศที่ I ถ้าอัตราส่วนของจำนวนปัจจัยทุนต่อจำนวนปัจจัยแรงงาน $\left(\frac{K}{L}\right)$ ในประเทศที่ II มากกว่าประเทศที่ I ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของแต่ละประเทศมีอยู่ ซึ่งพิจารณาจาก

จำนวนเปรียบเทียบนั้น จึงเป็นไปได้ว่าประเทศที่ II อาจจะมีจำนวนของปัจจัยทุนน้อยกว่าประเทศที่ I แต่ประเทศที่ II ยังคงเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน ถ้า $\left(\frac{K}{L}\right)_{II} > \left(\frac{K}{L}\right)_I$

2.2 พิจารณาจากราคาของปัจจัยการผลิตโดยเปรียบเทียบ(Defined in Terms of Relatives Factor Prices) ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต จะพิจารณาเปรียบเทียบจากอัตราส่วนของราคาปัจจัยการผลิต โดยทั่วไปถ้าประเทศมีปัจจัยการผลิตชนิดใดอุดมสมบูรณ์ ราคาของปัจจัยการผลิตชนิดนั้นจะต่ำ กล่าวคือ ถ้าประเทศที่ II เป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนอุดมสมบูรณ์กว่าประเทศที่ I แล้ว อัตราส่วนของราคาปัจจัยทุนต่อราคาของปัจจัยแรงงาน $\left(\frac{P_K}{P_L}\right)$ หรือ $\left(\frac{r}{w}\right)$

ในประเทศที่ II จะต่ำกว่าในประเทศที่ I นั่นคือ $\left(\frac{P_K}{P_L}\right)_{II} < \left(\frac{P_K}{P_L}\right)_I$ หรือ $\left(\frac{r}{w}\right)_{II} < \left(\frac{r}{w}\right)_I$

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปข้างต้นอาจไม่เป็นจริงในบางกรณี เช่น ถึงแม้ว่าประเทศที่ II มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน แต่ถ้าความต้องการสินค้า B ในประเทศที่ II เพิ่มขึ้น และสินค้า B เป็นสินค้าที่ใช้สัดส่วนของปัจจัยทุนในอัตราที่สูง(Capital Intensive Goods) จะทำให้มีความต้องการปัจจัยทุนเพิ่มขึ้นในประเทศที่ II ซึ่งจะส่งผลให้ราคาของปัจจัยทุนในประเทศที่ II สูงขึ้น จนอาจทำให้อัตราส่วนของราคาปัจจัยทุนต่อราคาปัจจัยแรงงานในประเทศที่ II มากกว่า

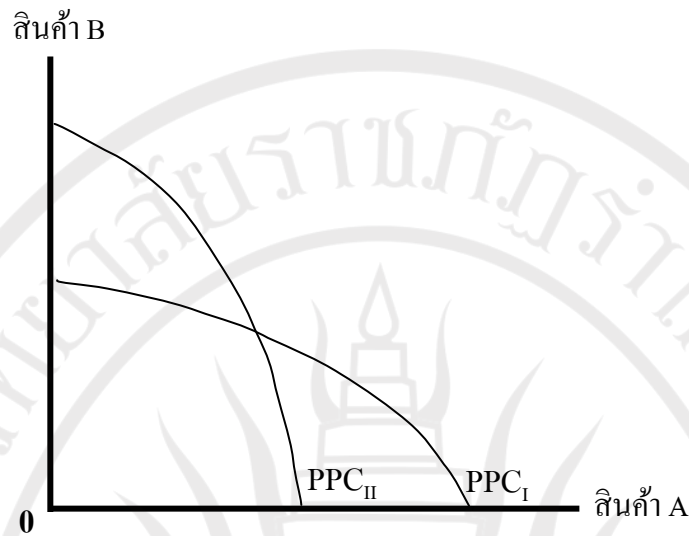
ในประเทศที่ I นั่นคือ $\left(\frac{P_K}{P_L}\right)_{II} > \left(\frac{P_K}{P_L}\right)_I$ ซึ่งจากกรณีดังกล่าวเราจะพบว่าถ้าพิจารณาจากจำนวน

ของปัจจัยการผลิตที่แต่ละประเทศมีอยู่โดยเปรียบเทียบ ประเทศที่ II จะเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน(Capital Abundance) แต่ถ้าพิจารณาจากราคาของปัจจัยการผลิตโดยเปรียบเทียบ ประเทศที่ II ก็จะเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงาน(Labor Abundance)

ถ้ากำหนดให้ประเทศที่ I เป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงาน และประเทศที่ II เป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน

และสินค้า A เป็นสินค้าที่ใช้ปัจจัยแรงงานมาก(Labor Intensive) ส่วนสินค้า B เป็นสินค้าที่ใช้ปัจจัยทุนมาก(Capital Intensive)

ดังนั้นประเทศที่ I จะสามารถผลิตสินค้า A ได้มากกว่าประเทศที่ II ส่วนประเทศที่ II จะสามารถผลิตสินค้า B ได้มากกว่าประเทศที่ I จึงทำให้เส้นเป็นไปได้ในการผลิต(PPC) ของประเทศทั้งสองมีลักษณะแตกต่างกัน ดังรูปที่ 3.2

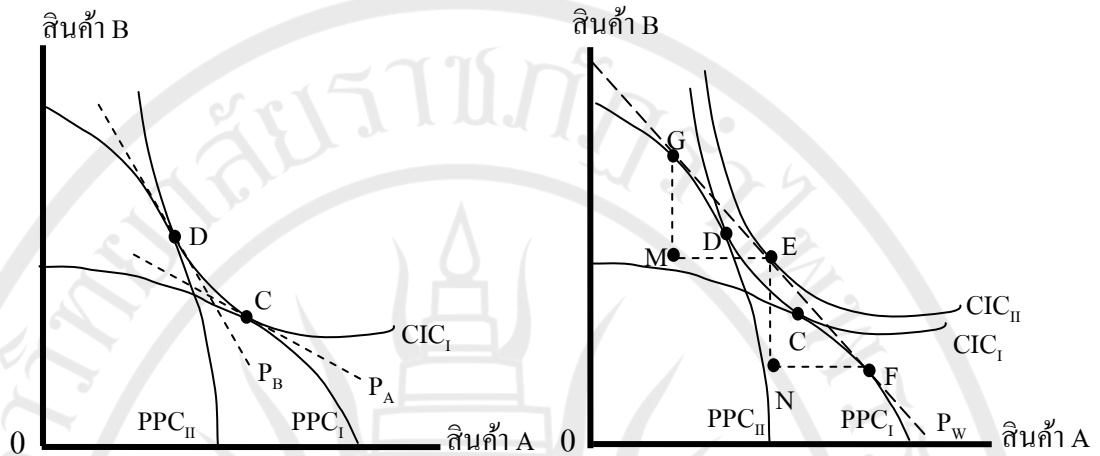

รูปที่ 3.2 เส้นเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศที่ I และประเทศที่ II

จากรูปที่ 3.2 พบว่าในประเทศที่ I เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงาน (Labor Abundance) ในขณะที่ประเทศที่ II มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน (Capital Abundance) และสินค้า A เป็นสินค้าที่ใช้ปัจจัยแรงงานมาก (Labor Intensive) ส่วนสินค้า B เป็นสินค้าที่ใช้ปัจจัยทุนมาก (Capital Intensive) ประเทศที่ I จึงมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้า A มากกว่า ในขณะที่ประเทศที่ II มีความได้เปรียบในการผลิตสินค้า B มากกว่า เส้นเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศที่ II จึงค่อนข้างเอนไปทางสินค้า B

3. ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher - Ohlin จะทำการวิเคราะห์โดยกำหนดให้ประเทศคู่ค้ามีปริมาณความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตต่างกัน และลักษณะเส้นเป็นไปได้ในการผลิตต่างกัน ทำการวิเคราะห์ภาวะดุลยภาพก่อนและหลังการค้าระหว่างประเทศได้ดังต่อไปนี้

รูปที่ 3.3 คุณลักษณะของการค้าระหว่างประเทศ

ก่อนมีการค้า

ประเทศที่ I เป็นประเทศที่มีแรงงานมาก และสินค้า A เป็นสินค้าที่ใช้ปัจจัยแรงงานมาก ประเทศที่ I จึงมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้า A ดังนั้นเส้นเป็นไปได้ในการผลิต(PPC) จึงเอนไปทางสินค้า A จุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภคอยู่ที่จุด C ณ จุดนี้จะเป็นจุดที่เส้น PPC_I สัมผัสกับเส้น CIC_I ณ จุดนี้สินค้าที่ผลิตขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นสินค้า A หรือสินค้า B ประชาชนในประเทศจะบริโภคหมดพอดี

ส่วนประเทศที่ II เป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนมาก และสินค้า B เป็นสินค้าที่ใช้ปัจจัยทุนมาก ประเทศที่ II จึงมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้า B ดังนั้นเส้นเป็นไปได้ในการผลิต(PPC) จึงเอนไปทางสินค้า B จุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภคอยู่ที่จุด D ณ จุดนี้จะเป็นจุดที่เส้น PPC_{II} สัมผัสกับเส้น CIC_{II} ณ จุดนี้สินค้าที่ผลิตขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นสินค้า A หรือสินค้า B ประชาชนในประเทศจะบริโภคหมดพอดี

สำหรับราคาเปรียบเทียบของทั้งสองประเทศก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ พบว่าประเทศที่ I มีราคาเปรียบเทียบ เท่ากับ P_A และประเทศที่ II มีราคาเปรียบเทียบ เท่ากับ P_B ซึ่งพบว่า

$$P_A < P_B \text{ หรือ } \left[\frac{P_A}{P_B} \right]_I < \left[\frac{P_A}{P_B} \right]_{II} \text{ แสดงว่า ราคาสินค้า A โดยเปรียบเทียบในประเทศที่ I มีราคาต่ำกว่า}$$

ประเทศที่ II ดังนั้นประเทศที่ I ควรจะส่งออกสินค้า A ในขณะที่ราคาสินค้า B ในประเทศที่ II ต่ำกว่าในประเทศที่ I ดังนั้นประเทศที่ II ควรจะส่งออกสินค้า B

หลังการค้า

ประเทศที่ I จุดดุลยภาพการผลิตจะเลื่อนจากจุด C มาเป็นจุด F ซึ่งเป็นจุดที่เส้น P_w สัมผัสกับเส้น PPC_I ส่วนจุดการบริโภคจะเลื่อนมาเป็นจุด E บนเส้น CIC_{II} ณ จุดนี้ทำให้ประเทศที่ I จะส่งออกสินค้า A เท่ากับ NF หน่วย ไปแลกกับสินค้า B จากประเทศที่ II จำนวน EN หน่วย โดยอัตราแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างประเทศมีค่าเท่ากับ P_w

ประเทศที่ II จุดดุลยภาพการผลิตจะเลื่อนจากจุด D มาเป็นจุด G ซึ่งเป็นจุดที่เส้น P_w สัมผัสกับเส้น PPC_{II} ส่วนจุดการบริโภคจะเลื่อนมาเป็นจุด E บนเส้น CIC_{II} ณ จุดนี้ทำให้ประเทศที่ II จะส่งออกสินค้า B เท่ากับ GM หน่วย ไปแลกกับสินค้า A จากประเทศที่ I จำนวน ME หน่วย โดยอัตราแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างประเทศมีค่าเท่ากับ P_w

จากทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher – Ohlin พบว่าประเทศใดที่มีปัจจัยเหลือเฟือ ก็จะส่งสินค้าที่ใช้ปัจจัยเหลือเฟือในการผลิตเป็นสินค้าออกและนำเข้าสินค้าที่ประเทศมีปัจจัยน้อยแทน

4.ผลจากการค้าระหว่างประเทศ

เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น นอกจากจะทำให้ประเทศคู่ค้าได้รับสินค้ามาบริโภคเพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีผลกระทบอย่างอื่นตามมาด้วย (อรรถิพย์ ราษฎร์นิยม, 2532, 58-59)

1.ผลกระทบต่อราคาปัจจัยการผลิต ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่มีปัจจัยชนิดใดเหลือเฟือ ราคาของปัจจัยการผลิตชนิดนั้นค่อนข้างจะถูกเมื่อเปรียบเทียบกับราคาปัจจัยการผลิตชนิดอื่น ในขณะที่ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่น้อยราคาค่อนข้างแพง แต่เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ ประเทศนั้นจะผลิตสินค้าที่ตนมีความถนัดมากขึ้นกว่าเดิม และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีเหลือเฟือเพิ่มขึ้น ทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตชนิดนั้นมีราคาสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับราคาปัจจัยการผลิตชนิดอื่น ในขณะที่จะลดการผลิตสินค้าที่ตนไม่มีความถนัดลง ดังนั้นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่น้อยก็จะมีราคาถูกลงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาปัจจัยชนิดที่มีอยู่เหลือเฟือ เช่น จากการศึกษากรณีของ H&O นั้นจะเห็นได้ว่าประเทศที่ I มีแรงงานเป็นปัจจัยเหลือเฟือ ราคาของปัจจัยแรงงานค่อนข้างถูกเมื่อเปรียบเทียบกับราคาของปัจจัยทุน เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นประเทศนี้จะหันมาผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นสินค้าที่ใช้แรงงานมาก ราคาของปัจจัยแรงงานก็จะสูงขึ้น ในขณะที่จะลดการผลิตสินค้า B ลง ซึ่งเป็นสินค้าที่ใช้ทุนมาก ราคาของปัจจัยทุนจะมีราคาถูกลงเมื่อเทียบ

กับราคาของปัจจัยแรงงาน หรือในกรณีประเทศที่ II มีปัจจัยทุนเป็นปัจจัยเหลือเฟือ ราคาของปัจจัยทุนค่อนข้างจะถูกเมื่อเปรียบเทียบกับราคาของปัจจัยแรงงาน เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศนี้จะหันมาผลิตสินค้า B มากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทุนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ราคาของปัจจัยทุนจะสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับราคาของปัจจัยแรงงาน ในขณะที่จะลดการผลิตสินค้า A ลง ซึ่งทำให้ราคาของปัจจัยแรงงานถูกลงเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยทุน

2.ผลกระทบต่อราคาสินค้า ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ประเทศใดที่มีปัจจัยชนิดใดเหลือเฟือมาก สินค้าที่ตนผลิตและใช้ปัจจัยเหลือเฟือในจำนวนมากจะมีราคาค่อนข้างถูก ในขณะที่สินค้าอีกชนิดหนึ่งที่ใช้ปัจจัยที่มีอยู่น้อย ราคาค่อนข้างแพง แต่เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น แต่ละประเทศจะพยายามส่งสินค้าที่ตนเองถนัดมากออกไปขาย ในขณะที่จะส่งสินค้าที่ตนเองมีความถนัดน้อยกว่าเข้ามา ดังนั้นราคาสินค้าที่ตนเองส่งออกไปขายย่อมมีราคาสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าที่ส่งเข้ามา เช่น กรณีของประเทศที่ I จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศที่ I ส่งเป็นสินค้าออก ซึ่งแต่เดิมนั้นราคาสินค้า A ค่อนข้างถูกเปรียบเทียบกับสินค้า B เพราะประเทศที่ I ถนัดในการผลิตสินค้า A มากกว่าสินค้า B แต่เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศที่ I จะส่ง A เป็นสินค้าออก ทำให้ราคาสินค้า A มีแนวโน้มสูงขึ้น ในขณะที่จะส่งสินค้า B เข้ามา ทำให้ราคาสินค้า B มีแนวโน้มต่ำลงหรือในกรณีของประเทศที่ II ก็เช่นเดียวกันราคาสินค้า A จะมีแนวโน้มถูกลง เพราะซื้อมาจากประเทศที่ I ในขณะที่ราคาสินค้า B จะมีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะต้องส่งออกไปขายยังประเทศที่ I

3.ผลกระทบต่อการกระจายรายได้ โดยจะเน้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยทุนและแรงงาน กล่าวคือ ประเทศใดมีปัจจัยชนิดใดมาก ผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตชนิดนั้นก็จะมียาได้ค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำนวนน้อย แต่เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น จะมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายการใช้ปัจจัยการผลิตใหม่ ทำให้มีการปรับตัวทางด้านการกระจายรายได้ เช่น ในประเทศที่ I เดิม ผู้เป็นเจ้าของปัจจัยแรงงานจะมีรายได้ค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าของปัจจัยทุน แต่เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ทำให้มีการใช้ปัจจัยแรงงานเพิ่มขึ้น ในขณะที่ลดการใช้ปัจจัยทุนลง ดังนั้น ราคาปัจจัยแรงงานจะมีแนวโน้มสูงขึ้นในขณะที่ราคาปัจจัยทุนจะมีแนวโน้มลดต่ำลง ทำให้ผู้เป็นเจ้าของปัจจัยแรงงานมียาได้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าของปัจจัยทุน

จากผลที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการค้าระหว่างประเทศจะช่วยให้เกิดการปรับตัวทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น โดยผลที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องมองในแง่เปรียบเทียบ(Relative)

สรุป

ในบทนี้เป็นการอธิบายทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ โดยอีรี เฮคเชอร์ และ เบอริทท์ โอห์ลีน (Eli Heckscher & Bertil Ohlin) ซึ่งได้อธิบายถึงสาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ โดยพิจารณาในแง่ของปัจจัยและทรัพยากรการผลิตของแต่ละประเทศมีอยู่ (Factor Endowments) กล่าวคือ ประเทศหนึ่งจะส่งออกสินค้าที่ผลิตโดยใช้ปัจจัยการผลิตที่ประเทศมีอยู่มากโดยเปรียบเทียบ และจะนำเข้าสินค้าที่ผลิตโดยใช้ปัจจัยการผลิตที่ประเทศนั้นมีอยู่น้อยโดยเปรียบเทียบ ดังนั้นประเทศที่มีปัจจัยแรงงานมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยทุนก็จะส่งออกสินค้าที่เน้นหนักการใช้ปัจจัยแรงงาน (Labor Intensive Goods) และประเทศที่มีปัจจัยทุนมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยแรงงาน ก็จะส่งออกสินค้าที่เน้นหนักการใช้ปัจจัยทุน (Capital Intensive Goods) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ความเข้มข้นของปัจจัยการผลิต (Factor Intensity) และความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต (Factor Abundance)

นอกจากวิเคราะห์คุณภาพของการค้าระหว่างประเทศแล้ว ยังได้อธิบายถึงผลจากการค้าระหว่างประเทศว่ามีผลกระทบอย่างไรบ้าง เช่น ผลกระทบต่อราคาปัจจัยการผลิต ผลกระทบต่อราคาสินค้า และผลกระทบต่อการกระจายรายได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับตัวทางเศรษฐกิจของประเทศที่ทำการค้า

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3

1. การค้าระหว่างประเทศตามแนวคิดของ Heckscher – Ohlin เกิดจากสาเหตุใด
2. จงอธิบายถึงสาระสำคัญของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher – Ohlin มาให้เข้าใจ
3. ข้อสมมติของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher – Ohlin มีอะไรบ้าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ Heckscher – Ohlin มีกี่ชนิด อะไรบ้าง
5. จงอธิบายถึงความเข้มข้นของปัจจัยการผลิต(Factor Intensive) โดยใช้รูปภาพประกอบการอธิบายด้วย
6. การอธิบายว่าประเทศหนึ่งมีปัจจัยการผลิตชนิดใดมาก ปัจจัยการผลิตชนิดใดมีน้อย เราสามารถอธิบายได้ด้วยวิธีการอย่างไร
7. ถ้าประเทศที่ I ผลิตสินค้า B ได้มากกว่าประเทศที่ II ส่วนประเทศที่ II ผลิตสินค้า A ได้มากกว่าประเทศที่ I จงเขียนเส้นเป็นไป"ได้"ในการผลิตของประเทศทั้งสอง
8. จากข้อ 7 จงอธิบายคุณภาพก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ
9. จากข้อ 7 จงอธิบายคุณภาพหลังมีการค้าระหว่างประเทศ
10. จงอธิบายถึงผลกระทบที่เกิดจากการค้าระหว่างประเทศมาให้เข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

- พรพิมล สันติฉัตรรัตน์. (2542). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิติดา เบญจมสุทิน, และนนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีวงศ์ สุมิตร ,และสาลินี วรรณชุกร. (2538). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อ้อทิพย์ ราษฎร์นิคม. (2532). **เอกสารประกอบการสอนเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 4

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

- 1.ความนำ
- 2.การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ : วิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน
- 3.เส้นเสนอซื้อขาย
- 4.ความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปและการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน
- 5.สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายถึงการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศของประเทศ 2 ประเทศที่ทำการค้ากันได้
2. แสดงการสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศ 2 ประเทศที่ทำการค้ากันได้
3. อธิบายดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศที่เกิดจากการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปและการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 4

เส้นเสนอซื้อขายและอัตราการค้า

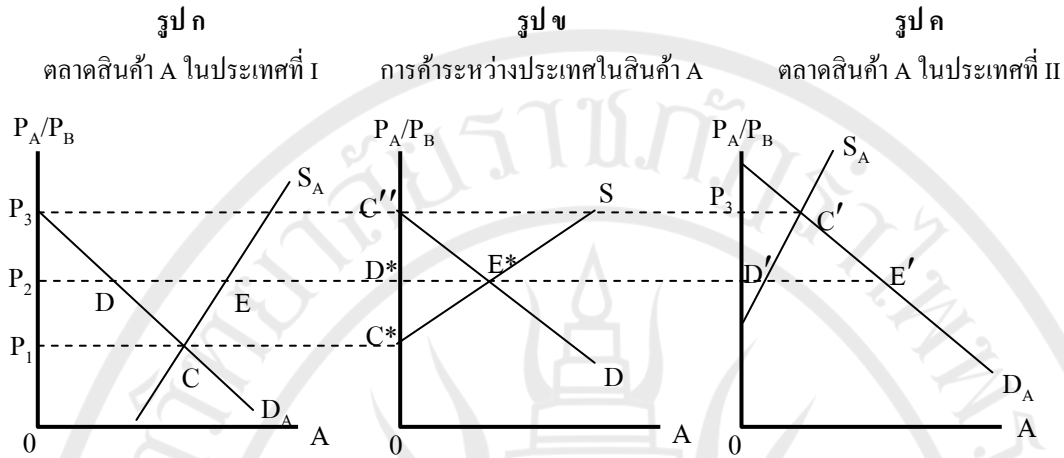
ความนำ

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ความแตกต่างในราคาโดยเปรียบเทียบก่อนการค้าระหว่างประเทศทั้งสอง เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าของแต่ละประเทศ และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้น ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงการกำหนดราคาโดยเปรียบเทียบ โดยจะเริ่มจากการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน(Partial Equilibrium) โดยใช้เส้นอุปสงค์และอุปทานเป็นเครื่องมือในการอธิบาย หลังจากนั้นจะเป็นการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป(General Equilibrium) โดยใช้เส้นเสนอซื้อขาย(Offer Curve) เป็นเครื่องมือในการอธิบาย

และจะอธิบายถึงดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศของประเทศทั้งสอง ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปและการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน และอัตราการการค้าระหว่างประเทศ

การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ : วิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน

การวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน(Partial Equilibrium) ในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ โดยใช้เส้นอุปสงค์และอุปทานมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจะพิจารณาได้จากรูปที่ 4.1 (นิลิตา เบญจมสุทิน, และนนุช พันธกิจไพบูลย์, 2548, 32-42)

รูปที่ 4.1 คุณภาพของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ โดยการวิเคราะห์คุณภาพบางส่วน

จากรูปที่ 4.1 รูป ก และรูป ค แสดงถึงปริมาณผลผลิตและปริมาณความต้องการสินค้า A ในประเทศ I และประเทศ II ตามลำดับ โดยเส้น D_A และเส้น S_A คือเส้นอุปสงค์และอุปทานของสินค้า A

รูป ข แสดงถึง การค้าระหว่างประเทศในสินค้า A โดยเส้น D คือปริมาณความต้องการนำเข้าสินค้า A และเส้น S คือปริมาณการส่งออกสินค้า A

แกนตั้ง แทนราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า A เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้า B หรือ $\left[\frac{P_A}{P_B} \right]$ แกนนอน แทนปริมาณสินค้า A

ก่อนการค้าระหว่างประเทศ ในประเทศ I คุณภาพของการผลิตและการบริโภคอยู่ ณ จุด C ซึ่งมีระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ OP_1 ในขณะที่ประเทศ II คุณภาพของการผลิตและการบริโภคอยู่ ณ จุด C' ซึ่งมีระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ OP_3 เมื่อพิจารณาราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า A ในประเทศทั้งสอง พบว่า ราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า A ในประเทศ I ถูกกว่าในประเทศ II ดังนั้นเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศแล้ว ประเทศ I จะเป็นผู้ส่งออกสินค้า A และประเทศ II จะเป็นผู้นำเข้าสินค้า A โดยราคาเปรียบเทียบของสินค้า A หลังการค้าระหว่างประเทศ จะอยู่ระหว่างราคา OP_1 และ OP_3

ในประเทศ I ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ OP_1 ปริมาณสินค้า A ที่ผลิตได้ เท่ากับปริมาณการบริโภค แสดงว่าปริมาณสินค้า A ที่ส่งออกเท่ากับ 0 ซึ่งจะสอดคล้องกับจุด C^* บนเส้นอุปทาน(S) ในรูป ข และ ณ ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ OP_2 ปริมาณสินค้า

A ที่ผลิตมีมากกว่าปริมาณการบริโภคอยู่ที่เท่ากับ DE แสดงว่าปริมาณสินค้า A ที่ส่งออกเท่ากับ DE ซึ่งจะสอดคล้องกับปริมาณ D^*E^* บนเส้น S ในรูป ข ดังนั้นเส้น S จะแสดงถึงปริมาณสินค้า A ที่ประเทศ I ส่งออก ณ ระดับราคาเปรียบเทียบต่างๆ

ในประเทศ II ณ ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ OP_3 ปริมาณสินค้า A ที่ผลิตได้เท่ากับปริมาณการบริโภค ณ จุด C' แสดงว่าประเทศ II จะไม่นำเข้าสินค้า A หรือปริมาณการนำเข้าสินค้า A เท่ากับ 0 ซึ่งจะสอดคล้องกับจุด C'' เส้นอุปสงค์(D) ในรูป ข เมื่อราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ OP_2 ปริมาณการบริโภคสินค้า A จะมากกว่าปริมาณที่ผลิตได้เท่ากับ D'E' แสดงว่าปริมาณสินค้า A ที่นำเข้าเท่ากับ D'E' ซึ่งจะสอดคล้องกับปริมาณ D^*E^* ของเส้น D ในรูป ข ดังนั้นเส้น D จะแสดงถึงปริมาณสินค้า A ที่ประเทศ II นำเข้า ณ ระดับราคาเปรียบเทียบต่างๆ

ณ ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ OP_2 ปริมาณสินค้า A ที่ประเทศ I ส่งออก (DE) จะเท่ากับปริมาณสินค้า A ที่ประเทศ II นำเข้า (D'E') ดังนั้น $DE = D'E'$ ซึ่งจะสอดคล้องกับปริมาณ D^*E^* ในรูป ข ซึ่งเป็นปริมาณที่เส้น D และเส้น S ตัดกัน ณ จุด E* ดังนั้น จุด E* จึงเป็นจุดดุลยภาพ ราคาเปรียบเทียบดุลยภาพของสินค้า A หลังจากที่มีการค้าระหว่างประเทศเท่ากับ OP_2

จากรูป ข ถ้าราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เมื่อเทียบกับสินค้า B หรือ $\left[\frac{P_A}{P_B} \right]$ มากกว่า OP_2 จะทำให้ปริมาณสินค้า A ที่ส่งออกโดยประเทศที่ I มากกว่าปริมาณสินค้า A ที่นำเข้าโดยประเทศ II ภาวะดังกล่าวจะผลักดันให้ราคาเปรียบเทียบของสินค้า A ลดลง จนกระทั่งระดับราคามาอยู่ ณ ระดับ OP_2

ในทางตรงกันข้ามถ้าราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้า B หรือ $\left[\frac{P_A}{P_B} \right]$ น้อยกว่า OP_2 จะทำให้ปริมาณสินค้า A ที่นำเข้าโดยประเทศ II มากกว่าปริมาณสินค้า A ที่ส่งออกโดยประเทศ I ภาวะดังกล่าวจะผลักดันให้ราคาเปรียบเทียบของสินค้า A สูงขึ้น จนกระทั่งระดับราคามาอยู่ ณ ระดับ OP_2

ในทำนองเดียวกัน การค้าระหว่างประเทศของสินค้า B ก็สามารถอธิบายได้ด้วยวิธีเดียวกันกับที่ได้อธิบายในกรณีของสินค้า A ข้างต้น ราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า A (เมื่อเทียบกับสินค้า B) ในประเทศ II แพงกว่าในประเทศ I แสดงว่าราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า B (เมื่อเทียบกับสินค้า A) ในประเทศ II จะถูกกว่าในประเทศ I ดังนั้น เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศแล้ว ประเทศ II ก็จะเป็นผู้ส่งออกสินค้า B และประเทศ I จะเป็นผู้นำเข้าสินค้า B

เส้นเสนอซื้อขาย(Offer Curve)

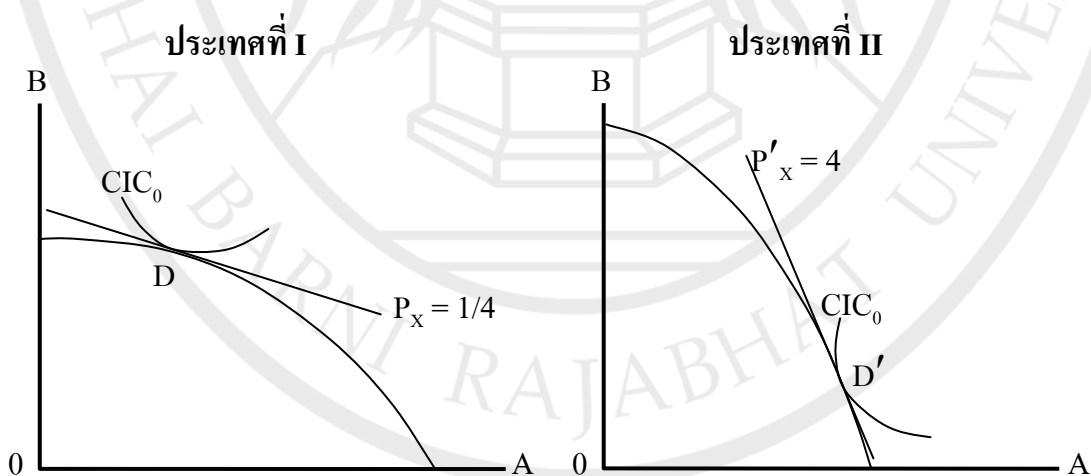
เส้นเสนอซื้อขาย(Offer Curve) ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายเรื่องการค้าระหว่างประเทศ โดยนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ 2 ท่าน คือ เอฟ.วาย.เอ็ดจ์เวิร์ธ(F.Y. Edgeworth) และอัลเฟรด มาร์แชล(Alfred Marshall) ซึ่งเส้นเสนอซื้อขายจะใช้อธิบายการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศดุลยภาพ และดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ

วันรัศมี มิ่งมณีนาคิน (2532, 135) กล่าวถึงความหมายของเส้นเสนอซื้อขาย(Offer Curve) ว่าเป็นเส้นซึ่งแสดงถึงจำนวนต่างๆ ของสินค้าชนิดหนึ่งที่ประเทศหนึ่งยินดีเสนอขายให้แก่อีกประเทศหนึ่ง เพื่อแลกกับสินค้าอีกชนิดหนึ่งในจำนวนที่ต้องการ ณ ระดับต่างๆ ของอัตราราคารค้า

จากนิยามของเส้นเสนอซื้อขาย แสดงให้เห็นว่าเส้นเสนอซื้อขายเป็นเส้นที่แสดงทั้งอุปสงค์และอุปทานของประเทศ กล่าวคือ เส้นเสนอซื้อขายของประเทศหนึ่งแสดงถึงปริมาณสินค้าที่ประเทศนั้นส่งออกและนำเข้าจากอีกประเทศหนึ่ง ณ ระดับราคาเปรียบเทียบในระดับต่างๆ

1.การสร้างเส้นเสนอซื้อขาย

เส้นเสนอซื้อขายสร้างขึ้นจากภาวะดุลยภาพของการผลิตและการบริโภค ณ ระดับราคาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ โดยในที่นี้สมมติให้มีประเทศที่ทำการค้ากัน 2 ประเทศ คือ ประเทศที่ I กับประเทศที่ II ทำการผลิตสินค้าเพียง 2 ชนิด คือ สินค้า A และสินค้า B ถ้าเส้นเป็นไปได้ในการผลิต(PPC) ของทั้งสองประเทศเป็นแบบต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น(Increasing Opportunity Cost) ดังแสดงในรูปที่ 4.2

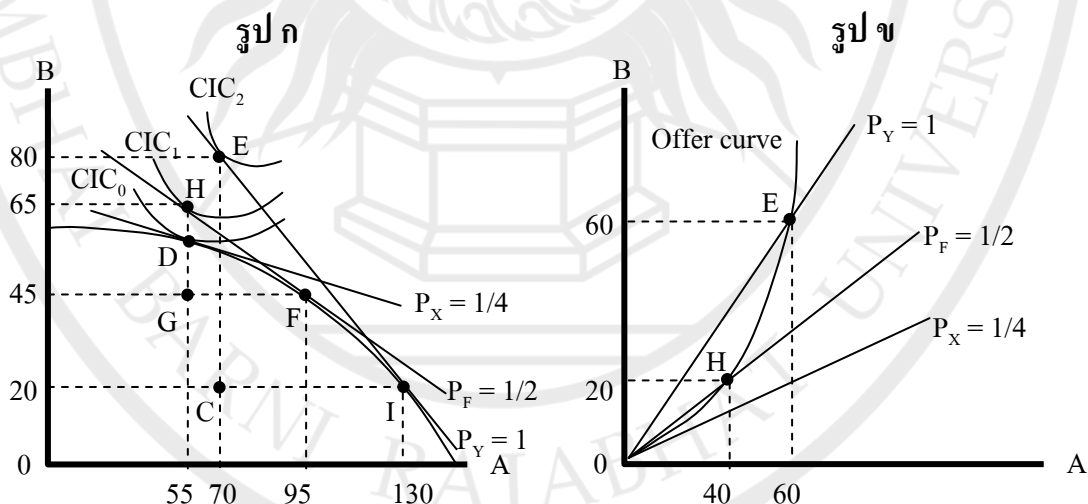
รูปที่ 4.2 ดุลยภาพของการค้าของประเทศที่ I และประเทศที่ II

จากรูปที่ 4.2 จุด D คือจุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภคก่อนการค้าระหว่างประเทศของประเทศที่ I เส้น P_X คือเส้นแสดงราคาเปรียบเทียบของสินค้า A และสินค้า B ในประเทศที่ I ซึ่งเท่ากับ $\frac{1}{4}$

จุด D' คือจุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภคก่อนการค้าระหว่างประเทศของประเทศที่ II เส้น P'_X คือเส้นแสดงราคาเปรียบเทียบของสินค้า A และสินค้า B ในประเทศที่ II ซึ่งเท่ากับ 4

แสดงว่าสินค้า A ในประเทศที่ I มีราคาเปรียบเทียบต่ำกว่าในประเทศที่ II และสินค้า B ในประเทศที่ II มีราคาเปรียบเทียบต่ำกว่าในประเทศที่ I ดังนั้นเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่ I จะส่งออกสินค้า A นำเข้าสินค้า B และประเทศที่ II จะส่งออกสินค้า B และนำเข้าสินค้า A

1.1 การสร้างและลักษณะของเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ I เนื่องจากราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า A ในประเทศที่ I ถูกกว่าในประเทศที่ II ดังนั้น ประเทศที่ I จะส่งออกสินค้า A โดยประเทศที่ I ยินดีจะส่งออกสินค้า A เมื่อขายได้ในราคาที่ดีกว่าขายภายในประเทศของตนเอง ดังนั้น เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศ ราคาเปรียบเทียบของสินค้า A จะมีความแพงขึ้นซึ่งจะมีผลทำให้เส้นราคาเปรียบเทียบมีความชันมากขึ้นเป็นเส้น P_F และ P_Y ตามลำดับ เราสามารถนำมาสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ I ได้ดังรูปที่ 4.3

รูปที่ 4.3 การสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ I

จากรูปที่ 4.3(ก) แสดงเส้นเป็นไปได้ในการผลิตกรณีค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้นของประเทศ

ที่ I มีเส้น P_X แสดงถึงราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เมื่อเทียบกับสินค้า B $\left[\frac{P_A}{P_B} \right] = \frac{1}{4}$ ประเทศที่ I

มีจุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภค ณ จุดเดียวกัน คือจุด D จำนวนสินค้า A และสินค้า B ที่บริโภคจะเท่ากับจำนวนที่ประเทศผลิตได้ จึงไม่มีการส่งออกและนำเข้าเกิดขึ้น

ต่อมาเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ราคาเปรียบเทียบของสินค้า A แพงขึ้น ซึ่ง

แสดงโดยเส้น P_F โดยมี $\left[\frac{P_A}{P_B} \right] = \frac{1}{2}$ จุดดุลยภาพของการผลิต คือจุด F ประเทศที่ I จะผลิตสินค้า A

ในปริมาณ 95 หน่วย และผลิตสินค้า B ในปริมาณ 45 หน่วย ส่วนจุดดุลยภาพในการบริโภคคือจุด H จะบริโภคสินค้า A ในปริมาณ 55 หน่วย และบริโภคสินค้า B ในปริมาณ 65 หน่วย ดังนั้นประเทศที่ I จะส่งออกสินค้า A เท่ากับ 40 หน่วย หรือ GF หน่วย และนำเข้าสินค้า B เท่ากับ 20 หน่วย หรือ GH หน่วย

ถ้าราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เปลี่ยนเป็นเส้น P_Y โดยมีค่า $\left[\frac{P_A}{P_B} \right] = 1$ จุดดุลยภาพ

ในการผลิตคือจุด I และจุดดุลยภาพในการบริโภคคือจุด E ประเทศที่ I จะส่งออกสินค้า A ในปริมาณ 60 หน่วย หรือ CI หน่วย และจะนำเข้าสินค้า B ในปริมาณ 60 หน่วย หรือ CE หน่วย

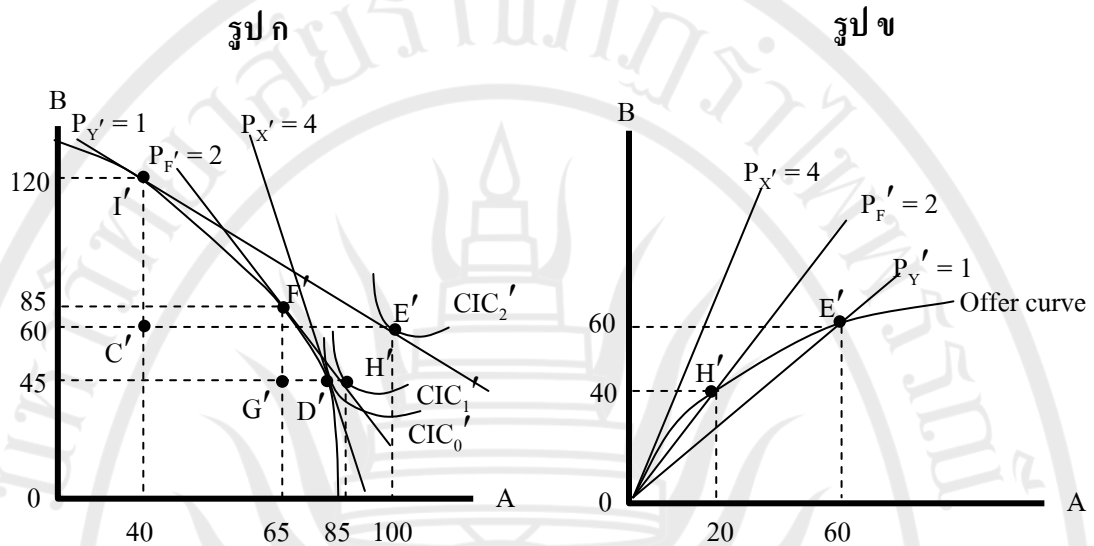
จากข้อมูลดังกล่าว เรานำปริมาณสินค้า A ที่ส่งออกและสินค้า B ที่นำเข้า ณ ระดับราคาเปรียบเทียบต่างๆ มาสร้างเส้นเสนอซื้อขาย โดยให้แกนตั้งแทนปริมาณสินค้า B และแกนนอนแทนปริมาณสินค้า A จากนั้นลากเส้นราคาเปรียบเทียบ P_X , P_F และ P_Y โดยลากออกจากจุดกำเนิด (Origin) แล้วกำหนดจุดบนเส้นราคาเปรียบเทียบ โดยเริ่มที่ $P_X = \frac{1}{4}$ ปรากฏว่าไม่มีการเสนอ

ซื้อขายสินค้าใดๆ ณ ระดับราคานี้ ต่อมาที่ $P_F = \frac{1}{2}$ มีการส่งออกสินค้า A จำนวน 40 หน่วย และ

นำเข้าสินค้า B จำนวน 20 หน่วย ที่จุด H และที่ $P_Y = 1$ มีการส่งออกสินค้า A จำนวน 60 หน่วย และนำเข้าสินค้า B จำนวน 60 หน่วย ที่จุด E จากนั้นให้ลากเส้นเชื่อมจุดกำเนิด จุด H และจุด E ก็จะได้เส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ I ดังรูปที่ 4.3(ข)

1.2 การสร้างและลักษณะของเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ II เนื่องจากประเทศที่ II มีราคาเปรียบเทียบของสินค้า B ถูกกว่าในประเทศที่ I ดังนั้นประเทศที่ II จะส่งออกสินค้า B โดยยินดีจะส่งออกสินค้า B เมื่อขายได้ในราคาที่ดีกว่าขายภายในประเทศของตนเอง จึงทำให้ราคาเปรียบเทียบของสินค้า B หลังการค้าระหว่างประเทศมีราคาแพงขึ้น เส้นราคาเปรียบเทียบก็จะมิ

ความชันน้อยลง จากเส้น P_X' เป็นเส้น P_F' และ P_Y' ตามลำดับ เราสามารถหาดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ และนำมาสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ II ได้ดังรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4 การสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ II

จากรูปที่ 4.4 (ก) แสดงเส้นเป็นไปได้ในการผลิตกรณีค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้นของประเทศ

ที่ II มีเส้น P_X' แสดงถึงราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เมื่อเทียบกับสินค้า B $\left[\frac{P_A}{P_B} \right] = 4$ ประเทศ

ที่ II มีจุดดุลยภาพในการผลิตและการบริโภค ณ จุดเดียวกัน คือจุด D' จำนวนสินค้า A และสินค้า B ที่บริโภคจะเท่ากับจำนวนที่ประเทศผลิตได้ จึงไม่มีการส่งออกและนำเข้าเกิดขึ้น

ต่อมาเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ราคาเปรียบเทียบของสินค้า B แพงขึ้น ซึ่ง

แสดงโดยเส้น P_F' โดยมี $\left[\frac{P_A}{P_B} \right] = 2$ จุดดุลยภาพของการผลิต คือจุด F' ประเทศที่ II จะผลิตสินค้า A

ในปริมาณ 65 หน่วย และผลิตสินค้า B ในปริมาณ 85 หน่วย ส่วนจุดดุลยภาพในการบริโภค คือจุด H' จะบริโภคสินค้า A ในปริมาณ 85 หน่วย และบริโภคสินค้า B ในปริมาณ 45 หน่วย ดังนั้น ประเทศที่ II จะส่งออกสินค้า B เท่ากับ 40 หน่วย หรือ $G'F'$ หน่วย และนำเข้าสินค้า A เท่ากับ 20 หน่วย หรือ $G'H'$ หน่วย

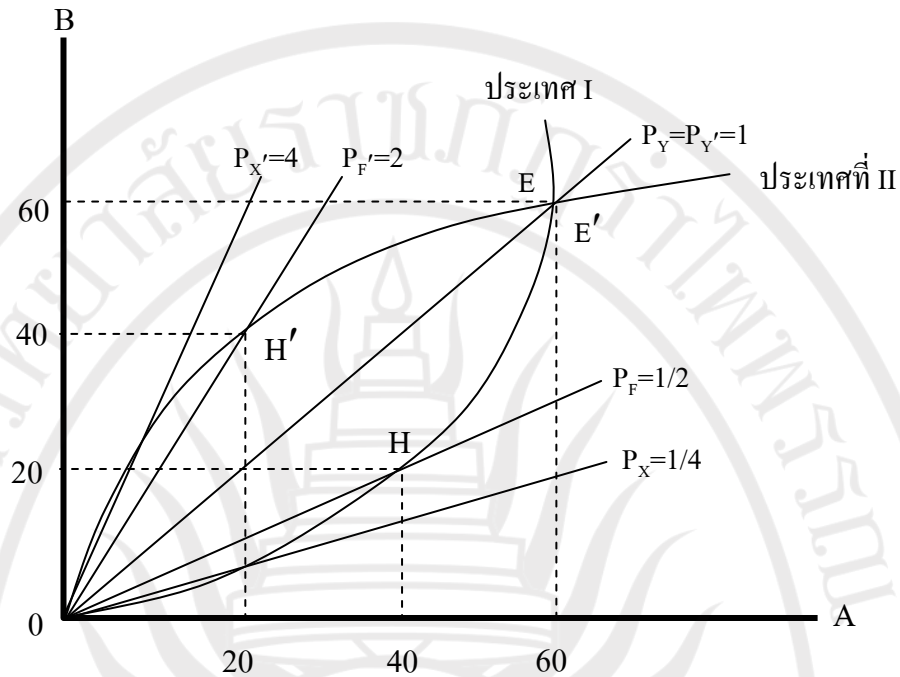
ถ้าราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เปลี่ยนเป็นเส้น P_Y' โดยมีค่า $\left[\frac{P_A}{P_B} \right] = 1$ จุดดุลยภาพ

ในการผลิตคือจุด I' และจุดดุลยภาพในการบริโภคคือจุด E' ประเทศที่ II จะส่งออกสินค้า B ในปริมาณ 60 หน่วย หรือ $I'C'$ หน่วย และจะนำเข้าสินค้า A ในปริมาณ 60 หน่วย หรือ $C'E'$ หน่วย

จากข้อมูลดังกล่าว เรานำปริมาณสินค้า B ที่ส่งออกและสินค้า A ที่นำเข้า ณ ระดับราคาเปรียบเทียบต่างๆ มาสร้างเส้นเสนอซื้อขาย โดยให้แกนตั้งแทนปริมาณสินค้า B และแกนนอนแทนปริมาณสินค้า A จากนั้นลากเส้นราคาเปรียบเทียบ P_X' , P_F' และ P_Y' โดยลากออกจากจุดกำเนิด (Origin) แล้วกำหนดจุดบนเส้นราคาเปรียบเทียบ โดยเริ่มที่ $P_X' = 4$ ปรากฏว่าไม่มีการเสนอซื้อขายสินค้าใดๆ ณ ระดับราคานี้ ต่อมาที่ $P_F' = 2$ มีการส่งออกสินค้า B จำนวน 40 หน่วย และนำเข้าสินค้า A จำนวน 20 หน่วย ที่จุด H' และที่ $P_Y' = 1$ มีการส่งออกสินค้า B จำนวน 60 หน่วย และนำเข้าสินค้า A จำนวน 60 หน่วย ที่จุด E' จากนั้นให้ลากเส้นเชื่อมจุดกำเนิด จุด H' และจุด E' ก็จะได้เส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ II ดังรูปที่ 4.4(ข)

2. ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ : วิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป

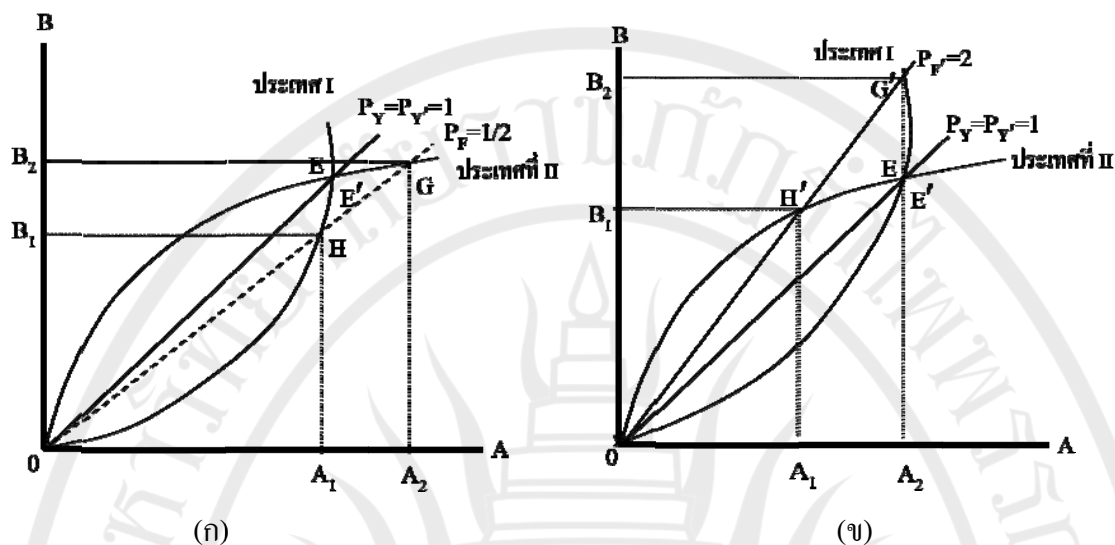
เมื่อเราทราบถึงลักษณะของเส้นเสนอซื้อขายของแต่ละประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศจะมีการเสนอซื้อขายสินค้าในระดับราคาต่างๆ กัน แต่จะมีเพียงระดับราคาเดียวที่ประเทศทั้งสองเต็มใจที่จะทำการแลกเปลี่ยนในจำนวนที่เท่ากัน ซึ่งระดับราคาดังกล่าวเรียกว่า ระดับราคาดุลยภาพหรืออัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ โดยอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพดังกล่าวจะเป็นอัตราที่ทำให้จำนวนสินค้าที่ประเทศหนึ่งยินดีที่จะส่งออกเท่ากับจำนวนสินค้าที่อีกประเทศหนึ่งมีความต้องการนำเข้าพอดี ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนระดับอื่นๆ ที่ไม่ใช่ดุลยภาพ จะทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าและส่งออกของแต่ละประเทศไม่เท่ากัน มีผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวเข้าหาอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ ดังรูปที่ 4.5 (Dominick Salvatore, 2001, 99)

รูปที่ 4.5 คุณลักษณะของการค้าระหว่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป

จากรูปที่ 4.5 เรานำเส้นเสนอซื้อขายของประเทศที่ I และประเทศที่ II มาพิจารณาร่วมกัน พบว่าคุณลักษณะของการค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้น ณ จุดตัดกันของเส้นเสนอซื้อขายของประเทศทั้งสอง อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพจะอยู่ ณ อัตราแลกเปลี่ยน $P_X = P_Y = 1$ โดยที่จำนวนสินค้าที่ประเทศที่ I เต็มใจจะเสนอขายโดยการส่งออกสินค้า A จำนวน 60 หน่วย ในขณะที่ประเทศที่ II เต็มใจที่จะนำเข้าสินค้า A จำนวน 60 หน่วย เช่นกัน ในทำนองเดียวกัน ประเทศที่ II เต็มใจจะเสนอขายโดยการส่งออกสินค้า B จำนวน 60 หน่วย ในขณะที่ประเทศที่ I เต็มใจจะนำเข้าสินค้า B จำนวน 60 หน่วย เช่นกัน

ส่วนในกรณีที่อัตราแลกเปลี่ยนระดับอื่นๆ ที่ไม่ใช่อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ ซึ่งเป็นระดับอัตราแลกเปลี่ยนที่ทำให้ความต้องการสินค้าส่งออกไม่เท่ากับความต้องการสินค้านำเข้า จะเกิดการปรับตัวเข้าหาอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ ดังรูปที่ 4.6 (อรรถิพย์ ราษฎร์นิยม, 2532, 73)

รูปที่ 4.6 การปรับตัวเข้าสู่อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ

จากรูปที่ 4.6(ก) ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนย้ายจากอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพมาเป็นอัตราแลกเปลี่ยน $P_F = \frac{1}{2}$ ซึ่งมีค่าความชันน้อยกว่าเส้น $P_Y = P_{Y'} = 1$ แสดงว่าราคาเปรียบเทียบของสินค้า A มีราคาถูกลง ความต้องการส่งออกและนำเข้าของประเทศที่ I จะเปลี่ยนมาเป็นจุด H และความต้องการส่งออกและนำเข้าของประเทศที่ II จะอยู่ที่จุด G แสดงว่าประเทศที่ I ต้องการส่งออกสินค้า A จำนวน OA_1 หน่วย ในขณะที่ประเทศที่ II ต้องการนำเข้าสินค้า A จำนวน OA_2 หน่วย จึงทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน(Excess Demand) เท่ากับ A_1A_2 หน่วย ทำให้สินค้า A มีราคาแพงขึ้น ส่วนประเทศที่ II ต้องการจะส่งออกสินค้า B จำนวน OB_2 หน่วย ในขณะที่ประเทศที่ I ต้องการนำเข้าสินค้า B จำนวน OB_1 หน่วย ทำให้เกิดอุปทานส่วนเกิน(Excess Supply) เท่ากับ B_1B_2 หน่วย มีผลทำให้สินค้า B มีราคาถูกลง

จากทฤษฎีดังกล่าว เมื่อราคาสินค้า A มีแนวโน้มแพงขึ้น และราคาสินค้า B มีแนวโน้มลดลง จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น และเคลื่อนย้ายไปสู่ระดับอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอีกครั้งหนึ่ง

ส่วนรูปที่ 4.6(ข) ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนย้ายจากอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพมาเป็นอัตราแลกเปลี่ยน $P_F = 2$ ซึ่งมีค่าความชันมากกว่าเส้น $P_Y = P_{Y'} = 1$ แสดงว่าราคาเปรียบเทียบของสินค้า B มีราคาถูกลง ความต้องการส่งออกและนำเข้าของประเทศที่ II จะเปลี่ยนมาเป็นจุด H'

และความต้องการส่งออกและนำเข้าของประเทศที่ I จะอยู่ที่จุด G' แสดงว่าประเทศที่ I ต้องการส่งออกสินค้า A จำนวน OA_2 หน่วย ในขณะที่ประเทศที่ II ต้องการนำเข้าสินค้า A จำนวน OA_1 หน่วย เกิดอุปทานส่วนเกิน(Excess Supply) เท่ากับ A_1A_2 หน่วย ทำให้สินค้า A มีแนวโน้มถูกลง ส่วนประเทศที่ II ต้องการส่งออกสินค้า B จำนวน OB_1 หน่วย ในขณะที่ประเทศที่ I ต้องการนำเข้าสินค้า B จำนวน OB_2 หน่วย ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน(Excess Demand) จำนวน B_1B_2 หน่วย ราคาสินค้า B จึงมีแนวโน้มแพงขึ้น

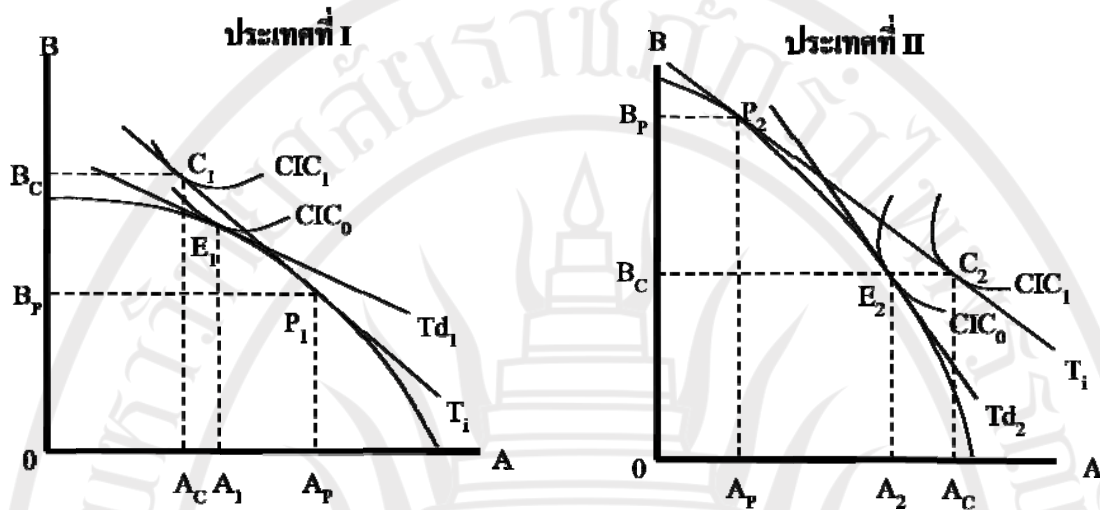
จากทฤษฎีดังกล่าว เมื่อราคาสินค้า A มีแนวโน้มถูกลง และราคาสินค้า B มีแนวโน้มแพงขึ้น จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนลดต่ำลงไปอยู่ที่ระดับอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพเดิม

จากเหตุการณ์ดังกล่าวพบว่า หากอัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่ว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะสูงขึ้นหรือต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพแล้ว จะมีกลไกในการปรับตัวเข้าสู่ภาวะดุลยภาพเสมอ

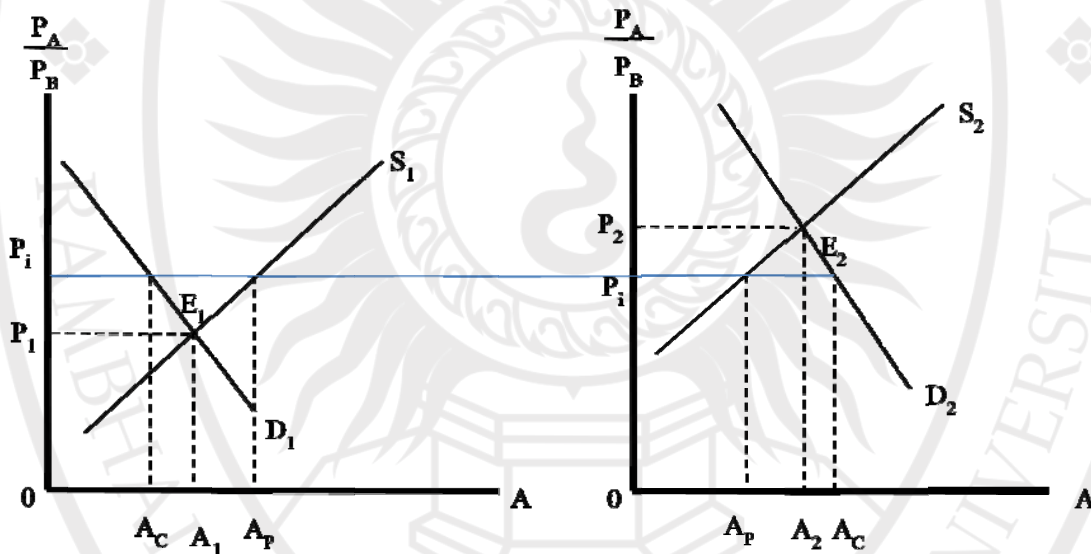
ความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์ดุลยภาพโดยทั่วไปและดุลยภาพบางส่วน

นิจिता เบญจมสุทิน, และนงนุช พันธกิจไพบุลย์ (2548, 40-42) กล่าวว่า เราสามารถวิเคราะห์ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนด้วยเส้นอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน(Supply) และวิเคราะห์ดุลยภาพโดยทั่วไปด้วยเส้นเสนอซื้อขาย(Offer Curve) ซึ่งเส้นเสนอซื้อขายดังกล่าวสร้างขึ้นจากดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศที่อธิบายด้วยเส้นเป็นไปได้ในการผลิต(PPC) และเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม(CIC) ซึ่งเราสามารถแสดงความสัมพันธ์ของการวิเคราะห์โดยวิธีดุลยภาพทั่วไป และดุลยภาพบางส่วน ดังรูปที่ 4.7

รูป ก การวิเคราะห์ดุลยภาพด้วยเส้น PPC และเส้น CIC

รูป ข การวิเคราะห์ดุลยภาพด้วยเส้น Demand และเส้น Supply

รูปที่ 4.7 ความสัมพันธ์ของดุลยภาพการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป และดุลยภาพบางส่วน

จากรูป 4.7 ก่อนการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่ I จุดดุลยภาพของการผลิตและการบริโภค คือ จุด E_1 ณ ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A และ B ที่แสดงโดยเส้นอัตราแลกเปลี่ยน Td_1 การบริโภคสินค้า A เท่ากับ OA_1 ซึ่งแสดงในรูป ก โดยจุดดุลยภาพดังกล่าวจะสอดคล้องกับจุดตัดของเส้นอุปสงค์ D_1 และเส้นอุปทาน S_1 ในรูป ข สำหรับประเทศที่ II จุด

ดุลยภาพของการผลิตและบริโภค คือ จุด E_2 ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A และสินค้า B ที่แสดงโดยเส้นอัตราแลกเปลี่ยน Td_2 การบริโภคสินค้า A เท่ากับ OA_2 หน่วย ซึ่งแสดงในรูป ก โดยจุดดุลยภาพดังกล่าวจะสอดคล้องกับจุดตัดของเส้นอุปสงค์ D_2 และเส้นอุปทาน S_2 ในรูป ข

ณ จุดดุลยภาพก่อนการค้า ราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า A ในประเทศที่ I ถูกกว่าในประเทศที่ II และราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้า B ในประเทศที่ II ถูกกว่าในประเทศที่ I ดังนั้นเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่ I จะส่งออกสินค้า A และประเทศที่ II จะส่งออกสินค้า B

หลังการค้าระหว่างประเทศ เส้นอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ซึ่งแสดงโดยเส้น T_1 ในรูป ก จะมีความชันมากกว่าเส้นอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศ Td_1 ของประเทศที่ I และมีความชันน้อยกว่าเส้นอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศ Td_2 ของประเทศที่ II โดยค่าความชันของเส้น T_1 ในทั้งสองประเทศจะต้องเท่ากัน ระดับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศที่แทนด้วยเส้น T_1 ในรูป ก จะสอดคล้องกับระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ P_1 ในรูป ข

จากรูป ก จุดดุลยภาพของการผลิตและการบริโภคหลังการค้าในประเทศที่ I คือ จุด P_1 และจุด C_1 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบจุดการผลิตและจุดการบริโภคพบว่าประเทศที่ I ส่งออกสินค้า A เท่ากับ $A_C A_P$ หน่วย และนำเข้าสินค้า B เท่ากับ $B_P B_C$ หน่วย ซึ่งจะสอดคล้องกับในรูป ข ณ ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ P_1 พบว่า ปริมาณสินค้า A มากกว่าปริมาณความต้องการสินค้า A เท่ากับ $A_C A_P$ หน่วย จึงทำให้มีการส่งออกสินค้า A เท่ากับ $A_C A_P$ หน่วย

ในทำนองเดียวกัน จากรูป ก จุดดุลยภาพของการผลิตและการบริโภคหลังการค้าในประเทศที่ II คือ จุด P_2 และ จุด C_2 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบจุดการผลิตและจุดการบริโภค พบว่าประเทศที่ II ส่งออกสินค้า B เท่ากับ $B_C B_P$ หน่วย และนำเข้าสินค้า A เท่ากับ $A_P A_C$ หน่วย ซึ่งจะสอดคล้องกันในรูป ข ระดับราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เท่ากับ P_1 พบว่าปริมาณความต้องการสินค้า A มากกว่าปริมาณสินค้า A ที่เสนอขายเท่ากับ $A_P A_C$ หน่วย จึงทำให้มีการนำเข้าสินค้า A เท่ากับ $A_P A_C$ หน่วย

สำหรับการพิจารณาการผลิต การบริโภค การส่งออก และการนำเข้าสินค้า B สามารถจะอธิบายได้ในทำนองเดียวกับสินค้า A ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

สรุป

ในบทนี้เป็นการอธิบายถึงการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium) ซึ่งใช้เส้นอุปสงค์และอุปทานมาเป็นเครื่องมือในการอธิบาย ทำให้ทราบถึงอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศ 2 ประเทศที่ทำการค้ากัน นอกจากนี้ยังเป็น

การอธิบายถึงการสร้างเส้นเสนอซื้อขาย(Offer Curve) กล่าวคือ เส้นเสนอซื้อขาย สร้างขึ้นมาจากภาวะดุลยภาพของการผลิตและการบริโภค ณ ราคาค่าต่างๆ กัน ที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้แต่ละประเทศเกิดการส่งสินค้าไปแลกเปลี่ยนกันในอัตราต่างๆ ซึ่งเมื่อเราทราบถึงลักษณะของเส้นเสนอซื้อขายของแต่ละประเทศแล้ว พบว่าจะมีเพียงระดับราคาเดียวที่ประเทศทั้ง 2 เต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนในจำนวนที่เท่ากัน เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า หากอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จะมีกลไกในการปรับตัวเข้าสู่ภาวะดุลยภาพเสมอ

สำหรับการวิเคราะห์ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ เราอาจวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วนได้ด้วยเส้นอุปสงค์และอุปทาน และวิเคราะห์ดุลยภาพโดยทั่วไปด้วยเส้นเสนอซื้อขาย ซึ่งสร้างขึ้นมาจากดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศที่อธิบายด้วยเส้นเป็นไปได้ในการผลิต(PPC) และเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม(CIC) ซึ่งเราสามารถแสดงความสัมพันธ์ของการวิเคราะห์โดยวิธีดุลยภาพทั่วไปและดุลยภาพบางส่วนได้

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ โดยวิธีการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน(Partial Equilibrium) คืออะไร
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ โดยวิธีการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป(General Equilibrium) คืออะไร
3. จงเขียนรูปแสดงการหาอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน โดยกำหนดให้ราคาเปรียบเทียบของสินค้า A เมื่อเทียบกับราคาสินค้า B ในประเทศที่ II แพงกว่าในประเทศที่ I
4. เส้นเสนอซื้อขาย(Offer Curve) คืออะไร สร้างขึ้นมาได้อย่างไร จงอธิบาย
5. ถ้าสินค้า A ในประเทศที่ I มีราคาเปรียบเทียบต่ำกว่าในประเทศที่ II แสดงว่า เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศที่ I และประเทศที่ II จะมีการส่งออกและนำเข้าสินค้าอย่างไรบ้าง
6. กำหนดให้ประเทศไทยทำการค้ากับประเทศจีน โดยทำการผลิตสินค้า 2 ชนิด คือ ข้าวและผ้า มีราคาเปรียบเทียบของข้าวและผ้าในประเทศไทยเท่ากับ $\frac{1}{2}$ และราคาเปรียบเทียบของข้าวและผ้าในประเทศจีนเท่ากับ 2 จงสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศไทย
7. จากโจทย์ในข้อ 6 จงสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศจีน
8. จากเส้นเสนอซื้อขายที่ได้ในข้อ 7 และ 8 จงวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปของการค้าระหว่างประเทศไทยและจีน
9. ถ้าหากอัตราแลกเปลี่ยนไม่อยู่ในระดับดุลยภาพ จะมีผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวปรับตัวเข้าหาอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอย่างไร จงอธิบายโดยวาดรูปกราฟประกอบ
10. จากตัวอย่างการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไป และดุลยภาพบางส่วนของสินค้า A ในบทเรียน จงอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวกรณีสินค้า B มาให้เข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

นิฐิตา เบญจมสุทิน, และนนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2 .

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ. (2532). “อัตราการค้าและการวัดผล ได้จากการค้าระหว่างประเทศ”

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม. (2532). **เอกสารประกอบการสอนเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**.

กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

Dominick Salvatore. (2001). **International Economics**. 7th ed. United State of America. John

Wiley & Sons, Inc.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 5

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

- 1.ความนำ
- 2.มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร
- 3.มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร
- 4.สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

- 1.วิเคราะห์ผลการจัดเก็บภาษีจากสินค้านำเข้าได้ ทั้งกรณีประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศเล็กและกรณีประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่
- 2.วิเคราะห์ผลการจัดเก็บภาษีจากสินค้าส่งออกได้ ทั้งกรณีประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศเล็กและกรณีประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศใหญ่
- 3.อธิบายถึงมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร เช่น การจำกัดปริมาณสินค้า มาตรการทุ่มตลาด มาตรการอุดหนุน เป็นต้น ซึ่งใช้ในการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 5

นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

ความนำ

จากบทที่ผ่านมาเราได้ศึกษาถึงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ทำให้เราทราบว่าประเทศต่างๆ มุ่งผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบ เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนเสียเปรียบจากประเทศอื่น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการค้า นั่นคือผลผลิตรวมของโลกจะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการค้าระหว่างประเทศภายใต้ข้อสมมติว่า เป็นการค้าแบบเสรี(Free Trade)

แนวทางสำคัญของนโยบายการค้าเสรีมีหลายประการ เช่น สนับสนุนให้สินค้าเข้าและออกดำเนินไปอย่างอิสระ โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล ถ้ารัฐบาลจำเป็นต้องเก็บภาษีก็จะเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำที่สุด การเก็บภาษีมุ่งหมายเพื่อหารายได้เข้ารัฐเท่านั้น หลีกเลี่ยงการตั้งกฎเกณฑ์ข่มขู่เพื่อกีดกันสินค้าของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ให้สิทธิแก่ทุกประเทศโดยเท่าเทียมกัน(Equal Treatment) และใช้ระบบอัตราภาษีเดียว(Single Tariff System) สำหรับสินค้าประเภทเดียวกันที่มาจากประเทศต่างๆ เช่น เก็บภาษีย้อยละ 10 เท่ากันหมดสำหรับสินค้า A ที่ส่งเข้ามาโดยไม่คำนึงว่ามาจากประเทศใด (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2548, 46)

แต่อย่างไรก็ตามการค้าเสรีก็อาจก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ความไม่แน่นอนในการพึ่งพาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ความจำเป็นที่ประเทศต้องปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศของตน ตลอดจนการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศของตน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาดำเนินนโยบายการค้า โดยการกำหนดข้อจำกัดบางประการ เช่น การจำกัดทางด้านภาษีศุลกากร การจำกัดที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร ตลอดจนการใช้นโยบายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ(Economic Integration Policy) ซึ่งในบทนี้จะทำการวิเคราะห์นโยบายดังกล่าว

มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร(Tariff Trade Barrier)

มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร เป็นมาตรการที่ทุกประเทศนำมาใช้อย่างแพร่หลายเป็นเวลานาน ซึ่งการดำเนินมาตรการทางด้านภาษีจะใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า โดยอยู่ในรูปแบบของอากรขาออก และอากรขาเข้า

ภาษีศุลกากร(Tariffs) หมายถึง เงินภาษีซึ่งรัฐบาลเรียกเก็บจากสินค้าที่ส่งออก เรียกว่า อากรขาออก(Export Duties) หรือเรียกเก็บจากสินค้าซึ่งอาศัยท่าเรือของประเทศที่เก็บภาษีเพื่อลำเลียงส่งต่อไปยังประเทศที่สาม เรียกว่าภาษีผ่านแดน(Transit Duties) หรือเรียกเก็บจากสินค้าที่ส่งเข้าหรือส่งออก หากจัดเก็บจากสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เรียกว่าอากรขาเข้า(Import Duties) (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2545, 56) ในกรณีที่มีการจัดเก็บอากรขาเข้าในอัตราสูงเรียกว่า กำแพงภาษี (Tariff Wall)

การจัดเก็บภาษีศุลกากร มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหารายได้เข้ารัฐ และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยอากรขาเข้าจะมีผลในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ อีกทั้งยังช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศเป็นการช่วยแก้ปัญหาดุลการค้า และดุลการชำระเงินที่ขาดดุล และยังเป็นกำลังเสริมการผลิตการลงทุนและการจ้างงานภายในประเทศ ส่วนอากรขาออกจะมีผลช่วยป้องกันการขาดแคลนสินค้าภายในประเทศ ถ้าอนุญาตให้ส่งออก สินค้าภายในประเทศก็จะไม่เพียงพอ ราคาจะสูงขึ้น ประชาชนจะเดือดร้อน การจัดเก็บภาษีขาออกจะทำให้ราคาสินค้าที่ส่งออกมีราคาสูงขึ้นปริมาณการส่งออกสินค้าจึงลดลง ปัญหาความขาดแคลนสินค้าก็จะบรรเทาออกไปได้

ภาษีศุลกากรที่มีความสำคัญมากที่สุด และเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงราคาตลาดและต้นทุนสินค้า ได้แก่ อากรขาเข้า เนื่องจากอากรขาเข้าจะมีผลต่อเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังเป็นภาษีที่นำมาใช้กับสินค้านำเข้าเกือบทุกชนิด ในที่นี้จึงกล่าวเน้นในส่วนของอากรขาเข้า ซึ่งมีรูปแบบการจัดเก็บภาษีศุลกากรตามวิธีการจัดเก็บ ออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1) เก็บตามราคา(Ad Valorem Tariff) เป็นภาษีที่จัดเก็บตามสัดส่วนร้อยละของมูลค่าสินค้าหรือราคาสินค้า สำหรับประเทศไทยการคำนวณภาษีจะคำนวณจากราคาสินค้านำเข้า ซึ่งเป็นราคา C.I.F. (Cost, Insurance and Freight) เป็นราคาที่รวมค่าใช้จ่ายต่างๆในการขนส่ง ทั้งในส่วนของค่าขนส่ง และค่าประกันภัย) เช่น กำหนดอัตราภาษีขาเข้ารถยนต์ที่อัตราร้อยละ 25 ถ้าหากรถยนต์ที่นำเข้ามามีราคา C.I.F. 1,000,000 บาท จะต้องเสียภาษีขาเข้าเป็นจำนวน 250,000 บาท แต่หากเป็นการเก็บภาษีขาออก ประเทศไทยจะคำนวณจากราคา F.O.B. (Free on Board เป็นราคา ณ จุดที่มีการส่งออก ไม่รวมค่าขนส่ง และค่าประกันภัย) เช่น กำหนดอัตราภาษีขาออกเครื่องจักรที่อัตราร้อยละ 50 ถ้าหากมีการส่งออกเครื่องจักรที่มีราคา F.O.B. 500,000 บาท จะต้องเสียภาษีขาออกเป็นจำนวน 250,000 บาท จะเห็นได้ว่าการจัดเก็บโดยวิธีนี้มีข้อดี คือ เมื่อสินค้านำเข้ามีราคาสูงขึ้นจะทำให้รัฐมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีมากขึ้น

2) เก็บตามสภาพ(Specific Tariff) เป็นภาษีที่จัดเก็บเป็นอัตราตายตัวต่อหน่วยสินค้า เช่น รัฐบาลกำหนดอัตราภาษีขาเข้ารถยนต์ในอัตราคันละ 50,000 บาท ไม่ว่ารถยนต์จะราคาคันละ 1,000,000 บาท หรือราคาคันละ 500,000 บาท ก็จะเสียภาษีในอัตราเท่ากัน คือ 50,000 บาท หากมีการนำเข้ารถยนต์เป็นจำนวน 10 คัน ก็จะต้องเสียภาษี 500,000 บาท

3) ภาษีแบบผสม(Compound Tariff) เป็นการเก็บภาษีตามราคา และเก็บภาษีตามสภาพในสินค้าตัวเดียวกัน เช่น รัฐบาลมีการจัดเก็บภาษีขาเข้ารถยนต์ในอัตราร้อยละ 25 ของราคา C.I.F. และเก็บภาษีตามสภาพคันละ 50,000 บาท หากมีการนำเข้ารถยนต์ในราคาคันละ 1,000,000 บาท จะต้องเสียภาษีขาเข้าเป็นจำนวน 300,000 บาท $[(1,000,000 \times 0.25) + 50,000]$ โดยการจัดเก็บภาษีตามสภาพมีวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บเพื่อปกป้องผู้ผลิตวัตถุดิบภายในประเทศ ส่วนการเก็บภาษีตามราคามีวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บเพื่อปกป้องการผลิตสินค้าภายในประเทศ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2545, 57)

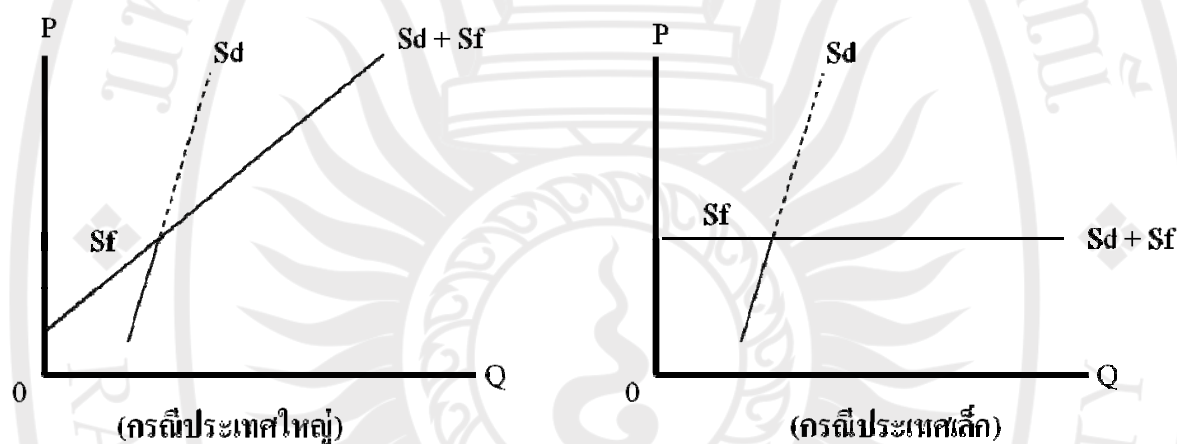
ในหัวข้อนี้จะศึกษาการเก็บภาษี 2 ประเภท คือ ภาษีนำเข้า และภาษีส่งออก แยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีประเทศเล็ก และกรณีประเทศใหญ่

1. การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า

พรพิมล สันติมณีรัตน์ (2542, 80-81) กล่าวว่า การเก็บภาษีสินค้าที่นำเข้ามาในประเทศเป็นการสร้างการคุ้มครอง และเพื่อป้องกันการผลิตในประเทศ การจัดเก็บภาษีนำเข้าจะทำให้สินค้าจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้นในตลาดในประเทศ ผลของการเก็บภาษีชนิดนี้มีหลายประการจะกล่าวถึงในตอนต่อไป

เป็นที่เข้าใจกันว่าเมื่อประเทศทำการค้ากับต่างประเทศ ปริมาณสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่ประเทศสามารถบริโภคได้ ย่อมประกอบด้วยปริมาณสินค้านั้นที่ผลิตได้เองภายในประเทศรวมกับที่นำเข้าจากต่างประเทศ โดยปกติปริมาณการผลิตในประเทศจะมากขึ้นเมื่อราคาสูงขึ้นรวมกับที่นำเข้าจากต่างประเทศ และเมื่อราคาต่ำลงปริมาณการผลิตในประเทศจะลดลง ฉะนั้นเส้นอุปทานของสินค้านั้นที่ผลิตได้เองในประเทศ(Domestic Supply) จะมีค่าความชันเป็นบวก ส่วนปริมาณสินค้านั้นที่นำเข้าจากต่างประเทศอาจไม่มีผลต่อราคาตลาดโลกเลย หรืออาจมีผลทำให้ราคาตลาดโลกสูงขึ้นถ้านำเข้าปริมาณมากขึ้นก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าประเทศผู้เก็บภาษีนำเข้าจะเป็นประเทศเล็กหรือเป็นประเทศใหญ่ ถ้าว่าประเทศเล็ก(Small Country) หมายความว่า ปริมาณการค้าของประเทศนั้นมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการค้าทั่วโลก ฉะนั้นย่อมไม่มีบทบาทในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงราคาของตลาดโลกได้ ประเทศเล็กจะอยู่ในฐานะผู้รับราคาตลาด(Price Taker) เท่านั้น ส่วนประเทศใหญ่(Large Country) จะมีปริมาณการค้าระหว่างประเทศที่มาก

จนกระทั่งการกระทำใดๆ ของประเทศนั้นมีอิทธิพลทำให้ราคาตลาดโลกเปลี่ยนแปลงได้ หรือมีส่วนในการกำหนดราคาตลาดโลก (Price Searcher) ลักษณะเส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศ (Foreign Supply) จึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานแกนนอนถ้าประเทศผู้เก็บภาษ้นำเข้าเป็นประเทศเล็ก และจะมีค่าความชันเป็นบวกถ้าประเทศผู้เก็บภาษ้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่ ดังนั้นปริมาณสินค้าทั้งหมดที่ผู้บริโภคในประเทศสามารถบริโภคได้จึงประกอบด้วยปริมาณสินค้าที่ผลิตได้เองและที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ เส้นอุปทานรวมที่เผชิญคือ เส้นอุปทานของสินค้าที่ผลิตได้เองในประเทศ (Domestic Supply) บวกกับเส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศ (Foreign Supply) คือเส้น $S_d + S_f$ ในรูปที่ 5.1 (ในที่นี้จะอธิบายการเก็บภาษีตามสภาพเท่านั้น)

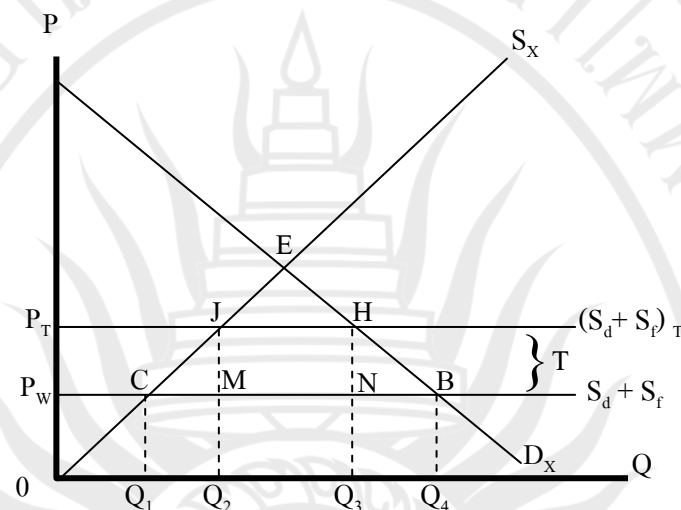

รูปที่ 5.1 เส้นอุปทานรวมของสินค้าที่จะเก็บภาษ้นำเข้า

- กำหนดให้ S_d = เส้นอุปทานของสินค้าที่ผลิตได้เองในประเทศ
 S_f = เส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศ
 $S_d + S_f$ = เส้นอุปทานรวมจากสินค้าที่ผลิตได้เองในประเทศและสินค้านำเข้ามาจากต่างประเทศ

จากรูปที่ 5.1 กรณีที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศเล็ก เส้น $S_d + S_f$ จะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน เนื่องจากการเก็บภาษ้นำเข้าของประเทศเล็กจะไม่มีผลกระทบต่อราคาตลาดโลก ส่วนกรณีที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่ เส้น $S_d + S_f$ จะเป็นเส้นตรงที่มีค่าความชันเป็นบวก เนื่องจากเมื่อประเทศใหญ่ซื้อสินค้ามากขึ้นหรือลดลงจะมีผลทำให้ราคาในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไป

1.1 การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า : ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศเล็ก
 ในกรณีนี้ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศเล็ก การเก็บภาษีนำเข้าของประเทศนั้นจะไม่มี
 ผลกระทบต่อราคาตลาดโลก ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลของการเก็บภาษีนำเข้าได้ดังรูปที่ 5.2

รูปที่ 5.2 ผลของการเก็บภาษีสินค้านำเข้า : กรณีประเทศเล็ก

กำหนดให้ เส้น D_X เป็นเส้นอุปสงค์ของสินค้า X ภายในประเทศ
 เส้น S_X เป็นเส้นอุปทานของสินค้า X ภายในประเทศ
 เส้น $S_d + S_f$ เป็นอุปทานของสินค้า X ที่นำเข้าจากต่างประเทศเมื่อยังไม่มีภาษี
 เส้น $(S_d + S_f)_T$ เป็นอุปทานของสินค้า X ที่นำเข้าจากต่างประเทศหลังจากมีภาษี

ก่อนการค้าระหว่างประเทศ เส้น D_X ตัดกับเส้น S_X ที่จุดดุลยภาพ E เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นและนโยบายการค้าเป็นแบบเสรี อุปทานของสินค้า X จะประกอบด้วยอุปทานจากการผลิตในประเทศส่วนหนึ่ง และอุปทานจากการนำเข้าจากต่างประเทศอีกส่วนหนึ่ง ในกรณีประเทศที่นำเข้าเป็นประเทศเล็ก ปริมาณซื้อของประเทศนี้จากตลาดโลกมีเพียงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งตลาดโลก ดังนั้นไม่ว่าประเทศนี้จะซื้อมากหรือน้อย ก็จะไม่กระทบต่อราคาในตลาดโลก จึงทำให้เส้นอุปทานของสินค้า X ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมีความยืดหยุ่นเท่ากับ ∞ กล่าวคือ เส้นอุปทานจะเป็นเส้นตรงที่ขนานกับแกนอน ∞ ระดับราคาตลาดโลก ซึ่งแสดงโดยเส้น $S_d + S_f$ ราคาในตลาดโลกและราคาในประเทศจะเท่ากันที่ P_W จุดดุลยภาพใหม่อยู่ที่

จุด B มีปริมาณการผลิตในประเทศเท่ากับ OQ_1 ปริมาณความต้องการบริโภคเท่ากับ OQ_4 ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินเท่ากับ Q_1Q_4 ซึ่งเท่ากับปริมาณที่นำเข้าจากต่างประเทศ

ต่อมารัฐบาลใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือกีดกันสินค้าเข้าจากต่างประเทศ โดยการเก็บภาษีต่อหน่วยเท่ากับ T เส้นอุปทานของสินค้า X จะเคลื่อนเป็นเส้น $(S_d+S_f)_T$ ดังรูป ผลก็คือราคาดินค้าในประเทศจะสูงขึ้นจาก P_W เป็น P_T การผลิตในประเทศจะถูกกระตุ้นให้ขยายตัวตามเส้นอุปทาน S_X ทำให้เกิดจุดดุลยภาพใหม่ที่จุด H ปริมาณการผลิตในประเทศเพิ่มขึ้นเป็น OQ_2 ปริมาณความต้องการบริโภคลดลงเป็น OQ_3 ทำให้ปริมาณการนำเข้าลดลงจาก Q_1Q_4 เหลือเพียง Q_2Q_3

การเก็บภาษีนำเข้า ทำให้เกิดผลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ผลต่อรายได้ของรัฐ (Revenue Effect) การเก็บภาษีนำเข้าทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นเท่ากับ ปริมาณสินค้านำเข้า \times จำนวนภาษี $= Q_2Q_3 \times P_W P_T = \text{พ.ท. MNHJ}$

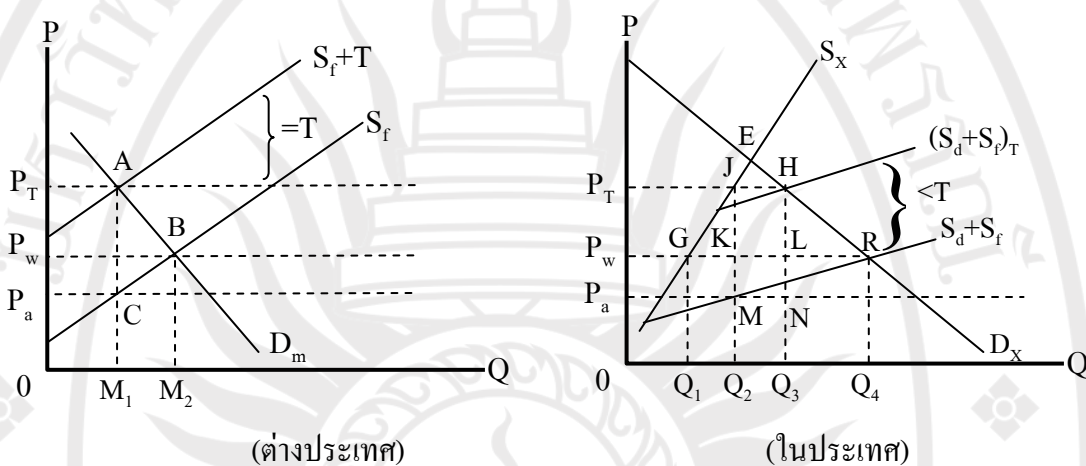
2. ผลต่อการค้า (Trade Effect) ก่อนเก็บภาษีนำเข้าเท่ากับ Q_1Q_4 หลังการเก็บภาษีนำเข้าปริมาณนำเข้าลดลงเหลือ Q_2Q_3 ผลต่อการค้าจึงหมายถึง ปริมาณสินค้านำเข้าลดลงเท่ากับปริมาณ $Q_1Q_2 + Q_3Q_4$ ดังรูป

3. ผลต่อการบริโภค (Consumption Effect) การเก็บภาษีนำเข้ามีผลทำให้ราคาสินค้าภายในประเทศสูงขึ้นมาอยู่ที่ P_T ทำให้การบริโภคสินค้า X ภายในประเทศลดลงมาอยู่ที่ OQ_3 และส่วนเกินของผู้บริโภค (Consumer's Surplus) ลดลงเท่ากับ พ.ท. HNB ซึ่งถือว่าการบั่นทอนสวัสดิการของผู้บริโภค

4. ผลต่อการผลิต (Production Effect) การที่สินค้า X มีราคาสูงขึ้น เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ผลิตภายในประเทศเพิ่มการผลิต จึงทำให้ปริมาณสินค้า X ที่ผลิตได้ภายในประเทศเพิ่มขึ้น จาก OQ_1 เป็น OQ_2 ดังนั้น ผลผลิตจำนวน Q_1Q_2 ที่ผลิตเพิ่มขึ้นภายในประเทศต้องใช้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเท่ากับพื้นที่ใต้เส้น S_X ระหว่างจุด C ถึง J ได้แก่บริเวณ Q_1CJQ_2 โดยมีส่วนประกอบของต้นทุนการคุ้มครอง (Protection Cost or Deadweight Loss) รวมอยู่ด้วย คือ พ.ท. ΔCJM ซึ่งเกิดขึ้นจากการดึงเอาปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัดภายในประเทศมาผลิตสินค้าที่ไม่มีความได้เปรียบ นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้สังคมต้องเสียผลประโยชน์บางส่วนไป

5. ผลต่อการกระจายรายได้ (Redistribution Effect) การเก็บภาษีนำเข้าทำให้ราคาสินค้าภายในประเทศสูงขึ้น และทำให้ส่วนเกินของผู้บริโภคลดลงเท่ากับ พ.ท. $P_W P_T HB$ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่ผู้บริโภคสูญเสีย แต่อย่างไรก็ตามส่วนที่ผู้บริโภคสูญเสียไปจะถูกโอนไปให้กับผู้ผลิตภายในประเทศเท่ากับ พ.ท. $P_W P_T JC$ และถูกโอนไปเป็นรายได้ของรัฐเท่ากับ พ.ท. MNHJ สำหรับ พ.ท. CJM และ พ.ท. HNB เป็นส่วนที่สังคมต้องสูญเสียไป เราเรียกว่า Deadweight Loss

1.2 การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า : ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่
 คำว่า ประเทศใหญ่ หมายถึง ประเทศที่มีปริมาณซื้อสินค้าชนิดหนึ่งจากต่างประเทศเป็นปริมาณมาก
 เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณซื้อสินค้าชนิดนั้นในตลาดโลกทั้งหมด ดังนั้นเมื่อประเทศนี้ซื้อสินค้า
 มากขึ้นหรือน้อยลง จะทำให้ราคาในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงได้ จึงทำให้เส้นอุปทานของสินค้าที่
 นำเข้าจากต่างประเทศมีความยืดหยุ่นมากที่สุด แต่น้อยกว่า α เส้นอุปทานจึงลาดชันจากซ้ายไปขวา
 ดังรูป

รูปที่ 5.3 ผลของการเก็บภาษีสินค้านำเข้า : กรณีประเทศใหญ่

- กำหนดให้ เส้น S_f เป็นเส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศ
 เส้น D_m เป็นเส้นอุปสงค์ต่อการนำเข้าของประเทศผู้เก็บภาษีนำเข้า
 เส้น D_x เป็นเส้นอุปสงค์ของสินค้า X ภายในประเทศ
 เส้น S_x เป็นเส้นอุปทานของสินค้า X ภายในประเทศ
 เส้น S_d+S_f เป็นอุปทานของสินค้า X ที่นำเข้าจากต่างประเทศเมื่อยังไม่มี การเก็บภาษี
 เส้น $(S_d+S_f)_T$ เป็นอุปทานของสินค้า X ที่นำเข้าจากต่างประเทศหลังจากมีการเก็บภาษี

ก่อนการค้าระหว่างประเทศ เส้น D_x ตัดกับเส้น S_x ที่จุดดุลยภาพ E เมื่อมีการค้าระหว่าง
 ประเทศเกิดขึ้นและนโยบายการค้าเป็นแบบเสรี ราคาตลาดโลกและราคาในประเทศจะเท่ากันที่
 P_w ณ ราคา P_w นี้ ปริมาณการผลิตในประเทศ OQ_1 ปริมาณความต้องการบริโภคของประเทศ
 เท่ากับ OQ_4 เกิดอุปสงค์ส่วนเกินเท่ากับ Q_1Q_4 ซึ่งเท่ากับปริมาณสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ
 หรือเท่ากับปริมาณ OM_2 ในรูปที่ 5.3 ทางซ้ายมือ

ต่อมาสมมติว่ารัฐบาลเก็บภาษีสินค้านำเข้าตามสภาพ(Specific Tariff) โดยเก็บภาษีต่อหน่วยเท่ากับ T ดังรูป เส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศจะเคลื่อนย้ายเป็นเส้น $S_f + T$ ขนานกับเส้น S_f ช่วงห่างเท่ากับจำนวนภาษี T การเก็บภาษีทำให้ราคาสินค้าในประเทศสูงขึ้นจากราคา P_w เป็นราคา P_T เส้นอุปทานของสินค้า X ที่นำเข้าจากต่างประเทศเคลื่อนย้ายเป็นเส้น $(S_d+S_f)_T$ ปริมาณการผลิตภายในประเทศจะขยายตัวจาก OQ_1 เป็น OQ_2 ปริมาณการนำเข้าจากต่างประเทศจะลดลงเหลือ Q_2Q_3 หรือเท่ากับ OM_1 ในรูปที่ 5.3 ทางซ้ายมือ และเนื่องจากประเทศผู้เก็บภาษีนำเข้าเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ในตลาดโลก ฉะนั้นปริมาณการนำเข้าที่ลดลงนี้จะทำให้ราคาในตลาดโลกลดลงจากราคาเดิม P_w เป็นราคา P_d แสดงว่า ผู้เก็บภาษีนำเข้าสามารถผลักดันภาษีไปยังผู้ขายในต่างประเทศได้บางส่วน ในกรณีนี้ผู้บริโภคภายในประเทศยอมซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้นเพียงบางส่วนของภาษีต่อหน่วยที่รัฐบาลเรียกเก็บ โดย $(P_T - P_w) < T$ ซึ่งเส้น S_d+S_f เป็นเส้น $(S_d+S_f)_T$ วัดตามแนวตั้งน้อยกว่าอัตราภาษีต่อหน่วย T

ฉะนั้นถ้าประเทศผู้นำเข้าเป็นลูกค้ารายใหญ่ในตลาดโลก ย่อมมีอิทธิพลในการกำหนดราคาสินค้านั้น หากรัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าซึ่งทำให้ราคาสินค้าในประเทศสูงขึ้น แต่ราคาในตลาดโลกลดลง ภาระภาษีบางส่วนจะตกแก่ผู้บริโภคในประเทศและบางส่วนตกแก่ผู้ผลิตหรือผู้ขายต่างประเทศ ภาระภาษีจะกระจายมากหรือน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปทานและอุปสงค์

การเก็บภาษีนำเข้าดังกล่าว จะทำให้เกิดผลทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ผลต่อการค้า ก่อนเก็บภาษี ปริมาณนำเข้าสินค้า X เท่ากับ Q_1Q_4 หน่วย หลังการเก็บภาษีปริมาณนำเข้าลดลงเหลือ Q_2Q_3 หน่วย ดังนั้น ปริมาณสินค้านำเข้าลดลงเท่ากับปริมาณ $Q_1Q_2 + Q_3Q_4$ หรือเท่ากับ $GK+LR$ หน่วย

2. ผลต่อการบริโภค ปริมาณการบริโภคภายในประเทศที่ลดลงไปเท่ากับ LR หน่วย หรือ พ.ท. ΔHLR นับว่าเป็นต้นทุนการคุ้มครองที่เกิดขึ้น อันเป็นการสูญเสียประโยชน์ของสังคมไป

3. ผลต่อการผลิต หลังจากมีการเก็บภาษีแล้ว จะทำให้การผลิตภายในประเทศเพิ่มขึ้นเท่ากับ Q_1Q_2 หน่วย หรือ GK หน่วย ส่วนเกินผู้ผลิตจะเพิ่มขึ้นจากเดิมเท่ากับ พ.ท. P_wP_TJG นอกจากนี้ยังเกิดผลทางการคุ้มครอง(Protective Effect) เท่ากับ พ.ท. ΔGJK

4. ผลต่อการกระจายรายได้ ผู้ผลิตในประเทศจะมีส่วนเกินเพิ่มขึ้นเท่ากับ พ.ท. P_wGJPT อันเป็นผลจากการคุ้มครองการผลิตในประเทศ

5. ผลต่อรายได้ของรัฐ ได้แก่ พ.ท. $\square JNM$ ซึ่งรัฐบาลในประเทศผู้เก็บภาษีนำเข้าได้รับไปทั้งหมด ประกอบด้วย 2 ส่วน

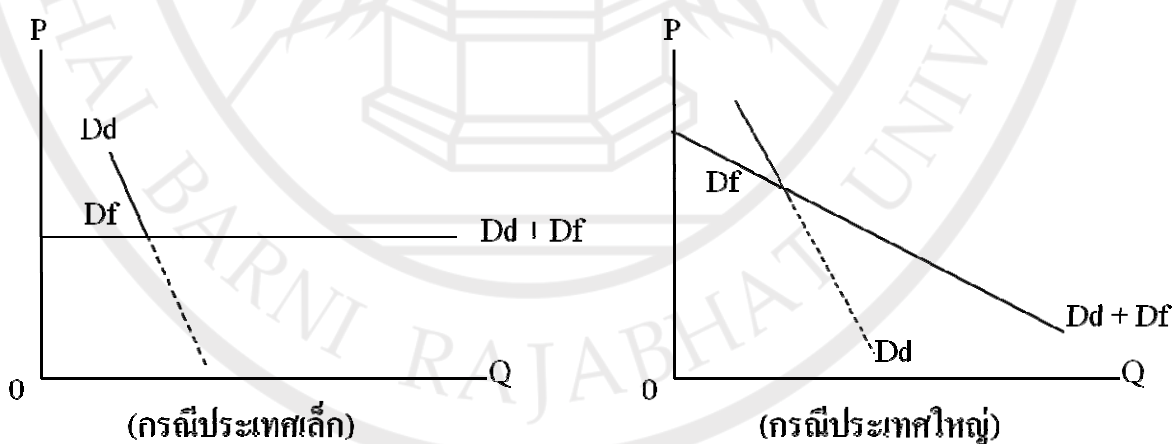
5.1พ.ท.□JHLK ซึ่งผู้บริโภคนในประเทศต้องการจ่ายซื้อสินค้าในราคาสูงขึ้นจากเดิม

5.2พ.ท.□KLMN เป็นภาระส่วนที่ผลลัพท์ผู้ขายต่างประเทศได้ ส่วนนี้จึงถือว่าเป็นผลได้ในฐานะที่ประเทศผู้เก็บภาษีนำเข้าเป็นประเทศใหญ่

2.การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้าส่งออก

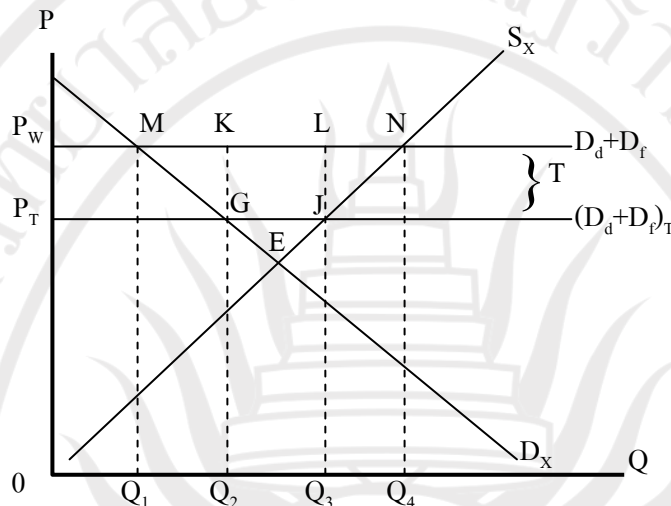
พรพิมล สันติมนิรัตน์ (2542, 90) กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการกีดกันการค้าระหว่างประเทศว่า เครื่องมืออีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ การเก็บภาษีสินค้าที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เช่น การเก็บค่าพริเมียมข้าวของประเทศไทย การเก็บภาษีส่งออกมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณการส่งออก เป็นการป้องกันการขาดแคลนสินค้าภายใน ประเทศ และยังเป็นการทำรายได้เข้ารัฐอีกด้วย ในที่นี้จะใช้การวิเคราะห์ดุลยภาพเฉพาะส่วนเพื่อแสดงผลของภาษีส่งออกที่เรียกเก็บในอัตราราคาที่ต่อหน่วย โดยแยกพิจารณากรณีที่เป็นประเทศผู้เก็บภาษีส่งออกรายเล็กและรายใหญ่อันต่อไป

ในฐานะที่เป็นประเทศผู้ส่งออก อุปสงค์รวมที่มีต่อสินค้าส่งออกรวมประกอบด้วยอุปสงค์ภายในประเทศเอง(Domestic Demand) หรือ D_d กับอุปสงค์จากต่างประเทศ(Foreign Demand) หรือ D_f สำหรับลักษณะของเส้น D_d จะมีความชันเป็นลบ แต่เส้น D_f จะมีลักษณะอย่างไร ขึ้นอยู่กับว่าประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศเล็กหรือประเทศใหญ่ในตลาดโลก หากประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศเล็ก เส้น D_f จะมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานแกนอนปริมาณ หากเป็นประเทศใหญ่ในตลาดโลกเส้น D_f จะมีความชันเป็นลบและมีความยืดหยุ่นมากกว่าศูนย์แต่น้อยกว่า α ฉะนั้นเส้นอุปสงค์รวมที่มีต่อสินค้าที่จะเก็บภาษีส่งออกจะเป็นดังรูป

รูปที่ 5.4 อุปสงค์รวมของสินค้าที่จะเก็บภาษีส่งออก

2.1 การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้าส่งออก : กรณีประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศเล็ก
กรณีประเทศผู้ส่งออกเป็นผู้ผลิตรายย่อยในตลาดโลก จึงต้องขายตามราคาตลาดโลก ไม่ว่าจะขาย
ปริมาณเท่าไรก็ตาม เส้นอุปสงค์จากต่างประเทศ (D_f) จึงเป็นเส้นตรงขนานกับแกนอน ดังรูป

รูปที่ 5.5 ผลของภาษีส่งออก : กรณีประเทศเล็ก

กำหนดให้ เส้น D_x เป็นเส้นอุปสงค์ของสินค้า X ภายในประเทศ
เส้น S_x เป็นเส้นอุปทานของสินค้า X จากการผลิตภายในประเทศ
เส้น $D_d + D_f$ เป็นอุปสงค์รวมที่มีต่อสินค้า X เมื่อยังไม่มีภาษี
เส้น $(D_d + D_f)_T$ เป็นอุปสงค์รวมที่มีต่อสินค้า X หลังจากที่มีการเก็บภาษี

ก่อนการค้าระหว่างประเทศ เส้น D_x ตัดกับเส้น S_x ที่จุดดุลยภาพ E เมื่อเกิดการค้า
ระหว่างประเทศและนโยบายการค้าเป็นแบบเสรี สมมติว่าราคาของสินค้า X ในตลาดโลกเท่ากับ
 P_w ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าราคาดุลยภาพก่อนการค้า จึงทำให้ผู้ส่งออกยินดีที่จะซื้อสินค้า X
ภายในประเทศโดยไม่จำกัดจำนวน และนำไปขายในตลาดโลก ดังนั้น ราคาสินค้า X
ภายในประเทศจะสูงขึ้นไปเท่ากับราคา P_w ซึ่งอุปสงค์รวมที่มีต่อสินค้า X แสดงโดยเส้น $D_d + D_f$
ณ ระดับราคา P_w ประเทศจะทำการผลิตสินค้า X จำนวน OQ_4 และบริโภคสินค้า X จำนวน OQ_1
ดังนั้นปริมาณสินค้า X ที่ส่งออกจึงเท่ากับ Q_1Q_4

ต่อมาเมื่อรัฐบาลเก็บภาษีส่งออกในอัตราคงที่ต่อหน่วย เท่ากับ T เนื่องจากประเทศ
ผู้ส่งออกเป็นประเทศเล็ก จึงต้องขายสินค้าในราคาที่ตลาดโลกกำหนด ดังนั้นเส้นอุปสงค์รวมที่มีต่อ
สินค้า X หลังเก็บภาษีแล้วจึงเป็นเส้น $(D_d + D_f)_T$ ราคาของสินค้า X ภายในประเทศจะลดลงมาอยู่ที่

P_T ทำให้ปริมาณการผลิตสินค้า X ภายในประเทศลดลงเหลือ OQ_3 และปริมาณการบริโภคสินค้า X ภายในประเทศเท่ากับ OQ_2 ดังนั้น ปริมาณสินค้า X ที่ส่งออกจะเท่ากับ Q_2Q_3 หน่วย

การเก็บภาษีส่งออกกรณีนี้ จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. ผลต่อรายได้ของรัฐ การเก็บภาษีสินค้าส่งออก ทำให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้นเท่ากับ พ.ท. $\square KLIJ$ หรือเท่ากับปริมาณส่งออก $Q_2Q_3 \times$ อัตราภาษีต่อหน่วย ซึ่งส่วนนี้ผู้ส่งออกต้องรับภาระทั้งหมดเนื่องจากเป็นผู้ส่งออกรายย่อยในตลาดโลก

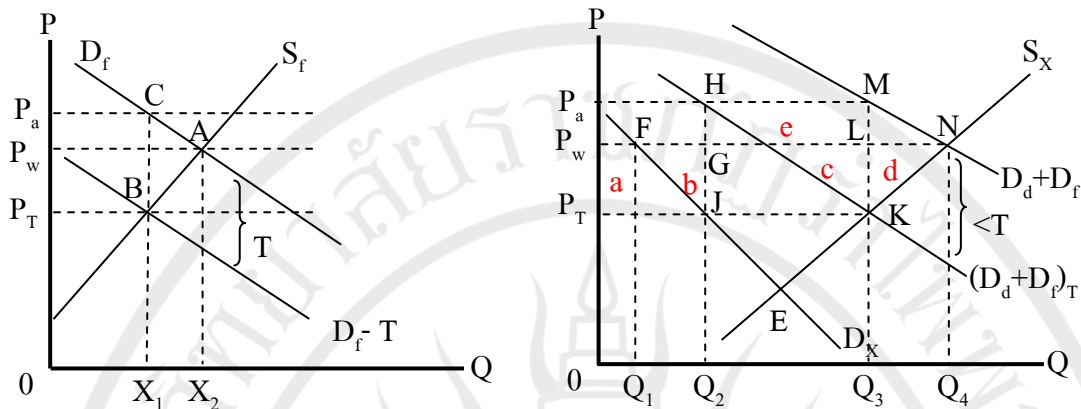
2. ผลต่อการค้า การค้าระหว่างประเทศ จะลดน้อยลงเนื่องจากมาตรการกีดกันทางการค้านี้เท่ากับ $Q_1Q_2 + Q_3Q_4$ หรือเท่ากับ $MK+LN$ คือปริมาณการส่งออกที่ลดลงไป

3. ผลต่อการบริโภค การเก็บภาษีมีผลทำให้ผู้บริโภคภายในประเทศมีสินค้าบริโภคในปริมาณมากขึ้นและในราคาที่ต่ำลงจากเดิม ในที่นี้การบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นจาก OQ_1 เป็น OQ_2 เฉพาะส่วนนี้การสูญหายไปเปล่าๆ ของ “ส่วนเกินผู้ผลิต” เท่ากับ พ.ท. ΔMKG หรือเรียกว่า ผลแห่งการคุ้มครองผู้บริโภค

4. ผลต่อการผลิต การผลิตภายในประเทศลดลงไปเท่ากับ Q_3Q_4 เนื่องจากผู้ผลิตที่มีต้นทุนต่ำกว่า P_W แต่สูงกว่า P_T ต้องเลิกการผลิต ฉะนั้น พ.ท. ΔLNJ แม้ว่าจะทำให้การผลิตที่ไม่ได้ประสิทธิภาพต้องล้มเลิกไป แต่ก็แสดงการสูญเสียไปเปล่าๆ ของ “ส่วนเกินผู้ผลิต” ที่ไม่ได้โอนไปให้กลุ่มใดในระบบเศรษฐกิจ

5. ผลต่อการกระจายรายได้ การเก็บภาษีส่งออกมีผลโดยตรงต่อปริมาณการส่งออกที่ลดลง ปริมาณสินค้าที่บริโภคภายในประเทศจะมีมากขึ้น และในราคาที่ต่ำลง ผู้บริโภคในประเทศจะได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นในรูปของ “ส่วนเกินของผู้บริโภค” ซึ่งเท่ากับ พ.ท. $P_W MGP_T$ นับเป็นส่วนหนึ่งที่โอนมาจาก “ส่วนเกินของผู้ผลิต” ที่ลดลงไปจากผลของการเก็บภาษีส่งออก

2.2 การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้าส่งออก : กรณีประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศใหญ่
กรณีนี้ประเทศผู้เก็บภาษีส่งออกเป็นประเทศใหญ่ในตลาดโลก ย่อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงราคาในตลาดโลกได้บ้าง ดังนั้นการเก็บภาษีส่งออก ผู้ส่งออกรายใหญ่จึงสามารถผลักระบายภาษีบางส่วนไปให้ต่างประเทศ

รูปที่ 5.6 ผลของภาษีส่งออก : กรณีประเทศใหญ่

กำหนดให้ เส้น D_X เป็นเส้นอุปสงค์ที่มีต่อสินค้า X ภายในประเทศ

เส้น S_X เป็นเส้นอุปทานของสินค้า X จากการผลิตภายในประเทศ

เส้น D_d+D_f เป็นอุปสงค์รวมที่มีต่อสินค้า X เมื่อยังไม่มีภาษี

เส้น $(D_d+D_f)_T$ เป็นอุปสงค์รวมที่มีต่อสินค้า X หลังจากที่มีการเก็บภาษี

ก่อนการค้าระหว่างประเทศ เส้น D_X ตัดกับเส้น S_X ที่จุดดุลยภาพ E เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศและนโยบายการค้าเป็นแบบเสรี ประเทศผู้ส่งออกซึ่งเป็นประเทศใหญ่จะเผชิญกับเส้นอุปสงค์รวม D_d+D_f ราคาตลาดโลกและราคาภายในประเทศจะเท่ากันที่ P_w ณ ราคานี้มีปริมาณการผลิตสินค้า X เท่ากับ OQ_4 การบริโภคภายในประเทศเท่ากับ OQ_1 เกิดอุปทานส่วนเกินเท่ากับ Q_1Q_4 ซึ่งเป็นปริมาณการส่งออก หรือเท่ากับ OX_2 ดังรูปที่ 5.6 ทางซ้ายมือ

ต่อมาเมื่อรัฐบาลเก็บภาษีส่งออกในอัตราคงที่ต่อหน่วย เท่ากับ T ทำให้เส้นอุปสงค์จากต่างประเทศ D_d+D_f เปลี่ยนเป็นเส้น $(D_d+D_f)_T$ ปริมาณการส่งออกลดลงเหลือ Q_2Q_3 หน่วย หรือเท่ากับ OX_1 ดังรูปที่ 5.6 ทางซ้ายมือ ราคาภายในประเทศลดลงจาก P_w เป็น P_T ซึ่งราคาที่ลดลงต่อหน่วยนี้มีค่าน้อยกว่าอัตราภาษีต่อหน่วยที่รัฐบาลเรียกเก็บ แต่ราคาในตลาดโลกจะสูงขึ้นจาก P_w เป็น P_a ทั้งนี้เป็นผลจากการที่ประเทศผู้เก็บภาษีส่งออกเป็นผู้ขายรายใหญ่ในตลาดโลก ทำให้เกิดการขาดแคลนสินค้าในตลาดโลก ราคาสินค้าจึงเพิ่มขึ้น ภาระภาษีบางส่วนจึงถูกผลักไปยังผู้ซื้อในต่างประเทศ ที่ต้องซื้อในราคาที่สูงขึ้น

การเก็บภาษีส่งออกกรณีนี้ จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. ผลต่อรายได้ของรัฐ ได้แก่ พ.ท. \square HMKJ ซึ่งแบ่งได้ 2 ส่วน ส่วนแรกคือ พ.ท. \square GLKJ เป็นส่วนที่โอนมาจากผู้ผลิตในประเทศจากการลดลงของ “ส่วนเกินของผู้ผลิต” ซึ่งคือภาระที่ตกอยู่กับผู้ส่งออก (ขายสินค้าภายในประเทศได้ในราคาต่ำกว่าเดิม) ในส่วนที่สองคือ พ.ท. \square HMLG ส่วนนี้รัฐบาลได้รับจากต่างประเทศโดยตรงในฐานะเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดโลก เป็นภาระที่ตกกับผู้ซื้อชาวต่างประเทศ (ซื้อสินค้าในราคาที่แพงกว่าเดิม)

การเก็บภาษีดังกล่าวจะทำให้ส่วนเกินของผู้ผลิต (Producer's Surplus) ลดลงเท่ากับพื้นที่ $P_T P_W NK$ หรือ $a+b+c+d$ ส่วนเกินของผู้ผลิตที่ลดลงนี้จะถูกโอนไปให้กับผู้บริโภคภายในประเทศเท่ากับ พ.ท. a และเป็นรายได้ของรัฐบาลเท่ากับ พ.ท. c ส่วนที่สังคมสูญเสียเนื่องจากการเก็บภาษีส่งออกเท่ากับ พ.ท. $b+d$

ในกรณีประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศใหญ่จะได้รับประโยชน์จากผลทางอัตราการค้าเท่ากับ พ.ท. e ผลสุทธิของการเก็บภาษีส่งออกจะทำให้ได้รับประโยชน์สุทธิ (Net Gain) หรือผลเสียสุทธิ (Net Loss) ต้องเปรียบเทียบผลทางอัตราการค้ากับส่วนที่สังคมสูญเสียว่าผลทางด้านใดมากกว่ากัน ถ้า พ.ท. e มากกว่า $b+d$ แสดงว่าเกิดผลประโยชน์สุทธิ แต่ถ้า พ.ท. e น้อยกว่า $b+d$ แสดงว่าเกิดผลเสียสุทธิ

มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (Non-Tariff Trade Barriers)

แม้ว่าภาษีศุลกากรจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการจำกัดหรือกีดกันทางการค้า แต่ยังมีเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่มีใช่อีกอีกหลายชนิด เช่น การจำกัดปริมาณสินค้า (Quota) การค้าโดยรัฐ (State Trading) การทุ่มตลาด (Dumping) และการควบคุมเงินตราต่างประเทศ (Exchange Control) เครื่องมือเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภาษีศุลกากร ดังนั้นในบทนี้จะอธิบายให้เห็นผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจจากการใช้เครื่องมือกีดกันทางการค้าที่มีใช่อีก (พรพิมล สันติฉินรัตน์, 2542, 97)

1. การจำกัดปริมาณสินค้า (Quota)

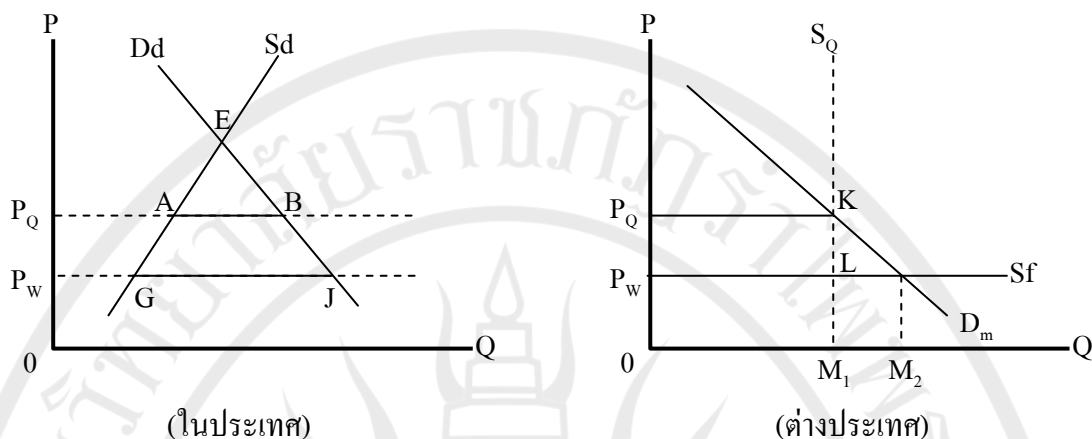
การจำกัดปริมาณสินค้าหรือโควตา เป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในบรรดาเครื่องมือกีดกันการค้าที่มีใช่อีก ความหมายของโควตาจึงเป็นการจำกัดปริมาณสินค้านำเข้า (Import Quota) และการจำกัดปริมาณสินค้าที่ส่งออก (Export Quota) ภายในระยะเวลาหนึ่ง ฉะนั้นหากรัฐบาลใช้มาตรการกำหนดโควตาสินค้าเมื่อใด พ่อค้าจะไม่สามารถนำเข้าหรือส่งออกเกินปริมาณที่กำหนด

ไว้ได้ ในการกำหนดโควตานี้หากไม่มีการระบุว่าจะนำเข้าจากประเทศใด หรือส่งออกไปยังประเทศใดบ้าง ถือเป็นโควตาแบบรวม(Global Quota) โดยมีรัฐบาลเป็นผู้กำหนดปริมาณสูงสุดของสินค้าที่จะนำเข้าหรือส่งออกได้ การไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมโควตาชนิดนี้ พ่อค้าอาจดำเนินการอย่างเร่งรีบ ขาดความถี่ถ้วนหรือผิดพลาดในการสำรวจคุณภาพหรือราคาของสินค้าที่เหมาะสมได้ ฉะนั้นบางประเทศจึงใช้โควตาแบบเลือก(Selective of Discriminatory Quota) โดยทำการระบุจำนวนสินค้าและแหล่งผลิต ทั้งนี้อาจให้สิทธิพิเศษแก่บางประเทศ นอกจากนี้ยังมีโควตาภาษี(Tariff Quota) ซึ่งจะกำหนดปริมาณสินค้าที่ให้นำเข้าจำนวนหนึ่งโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม หากนำเข้าจำนวนมากขึ้นไปจะต้องเสียค่าธรรมเนียมอัตราหนึ่ง และหากนำเข้ามากขึ้นไปอีกก็ต้องเสียค่าธรรมเนียมในอัตราที่สูงขึ้น เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ผลของโควตาจะอาศัยการสร้างเส้นอุปสงค์ต่อสินค้าเข้า(Demand for Import) เพื่ออธิบายเรื่องโควตานำเข้า หรือสร้างเส้นอุปทานของสินค้าออก(Supply of Export) สำหรับอธิบายเรื่องโควตาส่งออก ซึ่งการวิเคราะห์ในลักษณะนี้จะแสดงให้เห็นภาคต่างประเทศของประเทศผู้กำหนดโควตาเป็นสำคัญ ส่วนการวิเคราะห์ ผลของการกำหนดโควตาที่กระทบต่อกลุ่มต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจจะได้ผลทำนองเดียวกันกับการวิเคราะห์เรื่องภาษีศุลกากรที่กล่าวมาแล้ว จะอธิบายเฉพาะผลที่แตกต่างไปจากการเก็บภาษี และเนื่องจากการกำหนดโควตานำเข้าค่อนข้างจะมีความสำคัญและใช้ในทางปฏิบัติมากกว่าการกำหนดโควตาส่งออก ในที่นี้จึงอธิบายให้เห็นเพียงโควตานำเข้าในกรณีที่ประเทศผู้กำหนดโควตาเป็นประเทศเล็กและในกรณีที่ประเทศผู้กำหนดโควตาเป็นประเทศใหญ่ สำหรับการกำหนดโควตาส่งออกก็ใช้วิธีการเดียวกับการวิเคราะห์ผลของภาษีส่งออก ซึ่งผลที่ปรากฏจะเป็นทำนองเดียวกันแทบทุกประการ

1.1 การวิเคราะห์ผลของโควตานำเข้า : กรณีประเทศเล็ก การกำหนดโควตานำเข้าสามารถใช้คุ้มครองหรือส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ หรือส่งเสริมภาคเกษตรกรรมภายในประเทศ และมีผลต่อดุลการชำระเงิน การกำหนดโควตานำเข้านับเป็นวิธีการที่ใช้กันทั่วไปในประเทศแถบยุโรปตะวันตกตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปัจจุบันมีการใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกประเทศ อุตสาหกรรมสำหรับคุ้มครองภาคเกษตรกรรมของประเทศตน ส่วนประเทศกำลังพัฒนาใช้การกำหนดโควตาในการกระตุ้นผลิตผลด้านอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าและเพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน

ทำนองเดียวกันการวิเคราะห์เรื่องภาษีนำเข้า กรณีที่เป็นประเทศเล็กในตลาดโลก การกำหนดโควตานำเข้าจะไม่มีผลทำให้ประเทศผู้นำเข้าต่อรองราคากับตลาดโลกได้ ดังนั้นการกำหนดโควตานำเข้านอกจากจะทำให้ปริมาณสินค้าในประเทศลดลงแล้ว ราคาสินค้านั้นในประเทศจะสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคในประเทศเช่นเดียวกับการเก็บภาษีนำเข้า

รูปที่ 5.7 ผลของโควตานำเข้า : คุณภาพเฉพาะส่วน กรณีประเทศเล็ก

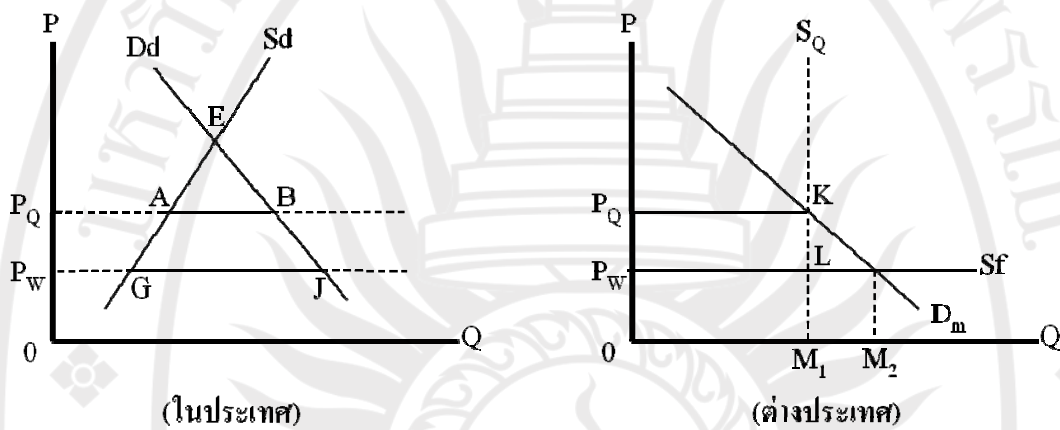
จากรูป สมมติเส้น D_d และ S_d แสดงเส้นอุปสงค์และอุปทานภายในประเทศ กำหนดราคาคุณภาพก่อนมีการค้าระหว่างประเทศที่ E ทุกระดับราคาที่ต่ำกว่าจุด E จะพบว่าเกิดอุปสงค์ส่วนเกินหากเกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้น และการนำเข้าเป็นไปโดยเสรี อุปสงค์ส่วนเกินเหล่านี้สามารถนำเข้าจากต่างประเทศได้ ฉะนั้นเส้นอุปสงค์ต่อสินค้านำเข้า (Demand for Import) หรือเส้น D_m ในรูปที่ 5.7 ซึ่งแสดงภาคต่างประเทศ หาได้จากผลต่างของเส้น D_d และ S_d ในทุกระดับราคาที่ต่ำกว่าจุด E

ในขั้นต้นเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้น และการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเป็นไปโดยเสรี ราคาตลาดโลกจะเป็นราคาเดียวกับราคาในประเทศ สมมติที่ P_w นี้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินภายในประเทศเท่ากับ GJ และเนื่องจากเป็นประเทศผู้ซื้อรายย่อยในตลาดโลก จะซื้อปริมาณเท่าใดก็ไม่มีผลต่อราคาตลาดโลก เส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศ (Foreign Supply) หรือเส้น S_f จึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานแกนอนปริมาณ ณ ราคา P_w ปริมาณการนำเข้าจากต่างประเทศเท่ากับ OM_2 หรือ GJ

ต่อมารัฐบาลกำหนดโควตานำเข้า โดยอนุญาตให้นำเข้าเท่ากับ OM_1 ฉะนั้นเส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศถูกกำหนดตั้งเส้น S_Q ตัดกับเส้น D_m ที่จุด K การกำหนดโควตานำเข้าจำนวน OM_1 จะทำให้การบริโภคภายในประเทศลดลงแต่ปริมาณการผลิตภายในประเทศเพิ่มขึ้น ปริมาณการนำเข้าจึงลดลงเหลือเพียง AB (เท่ากับโควตานำเข้า OM_1 ที่รัฐกำหนด) ซึ่งมีผลทำให้ราคาสินค้าในประเทศสูงขึ้นจากราคา P_w เป็นราคา P_Q เป็นที่น่าสังเกตว่าผลของการกำหนดโควตานำเข้าปรากฏส่วนที่แตกต่างไปจากผลของการเก็บภาษีนำเข้าก็คือ ส่วนที่เป็นผลต่อรายได้ของรัฐ ได้แก่ พ.ท. $\square P_Q K L P_w$ ในรูปข้างต้น ซึ่งถ้ารัฐบาลใช้วิธีเก็บภาษีนำเข้า พื้นที่ส่วนนี้จะตกเป็นรายได้ของรัฐ แต่ถ้าใช้วิธีกำหนดโควตานำเข้ารัฐบาลจะไม่ได้รายได้ส่วนนี้เลย หากเป็นโควตาชนิดไม่เก็บ

ค่าธรรมเนียมรายได้นี้จะตกเป็นของพ่อค้าผู้นำเข้า แต่ถ้าวรัฐบาลใช้วิธีการประมุขขายใบอนุญาตแก่ผู้นำเข้าที่ให้ราคาสูงสุด รัฐบาลจะได้รับรายได้นี้ไปเช่นกัน

1.2 การวิเคราะห์ผลของโควตานำเข้า : กรณีประเทศใหญ่ สำหรับประเทศผู้นำเข้า รายใหญ่ในตลาดโลก การกำหนดโควตานำเข้าของรัฐบาลย่อมกระทบกระเทือนต่อราคาในตลาดโลก ทั้งนี้เพราะการที่ประเทศผู้ซื้อรายใหญ่ลดปริมาณซื้อลง ราคาในตลาดโลกจะลดลง แสดงว่าผู้ขายในต่างประเทศได้รับผลกระทบจากการกำหนดโควตานำเข้าของผู้ซื้อรายใหญ่เช่นกัน

รูปที่ 5.8 ผลของโควตานำเข้า : คุณลักษณะเฉพาะส่วน กรณีประเทศใหญ่

จากรูป ลักษณะของเส้นต่างๆ เหมือนกับรูปที่ 5.7 ทุกประการตลอดทั้งการสร้างเส้นอุปสงค์ของสินค้านำเข้า D_m ส่วนที่แตกต่างไปคือเส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศ S_f มีลักษณะทอดขึ้นจากซ้ายไปขวาและมีความยืดหยุ่นมากกว่าศูนย์แต่น้อยกว่า ∞ ด้วยเหตุผลที่เป็นผู้ซื้อรายใหญ่ในตลาดโลก ในขั้นต้นของการค้าระหว่างประเทศโดยเสรี ราคาตลาดโลก P_w จะมีการนำเข้าจากต่างประเทศเท่ากับ OM_2 หรือ GJ ต่อมารัฐบาลกำหนดโควตานำเข้าเพียง OM_1 เส้นอุปทานของสินค้าจากต่างประเทศจะถูกกำหนดตั้งเส้น S_Q ปริมาณการนำเข้าจะลดลงเหลือ AB เท่ากับโควตา OM_1 ที่รัฐบาลกำหนด ราคาในตลาดโลกจะลดลงจากราคา P_w เป็น P_f เนื่องจากเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ ขณะเดียวกันราคาภายในประเทศจะสูงขึ้นจากราคา P_w เป็น P_Q เพราะปริมาณสินค้าในประเทศมีไม่เพียงพอกับความความต้องการที่มีอยู่ ฉะนั้นผลจากการวิเคราะห์ทำนองเดียวกัน พ.ท. $\square P_Q K L P_f$ ไม่ว่าจะตกเป็นรายได้ของรัฐบาลหรือของผู้นำเข้าก็ตาม ภาระจะเป็นของผู้บริโภคภายในประเทศและผู้ขายในต่างประเทศ กล่าวคือ ผู้บริโภครับภาระเท่ากับ พ.ท. $\square P_Q K H P_w$ ส่วนผู้ขายในต่างประเทศรับภาระเท่ากับ พ.ท. $\square P_w H L P_f$

2. การทุ่มตลาด(Dumping)

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า การทุ่มตลาด ไว้หลายท่าน ดังนี้

ศรีวงศ์ สุมิตร, และสาธิตี วรรณชุกร (2538, 447) กล่าวว่า การทุ่มตลาด(Dumping) หมายถึง การทุ่มสินค้าของตนเข้าไปในตลาดของประเทศอื่น โดยยอมขายสินค้าในราคาต่ำกว่าสินค้าอย่างเดียวกับที่ขายในประเทศของตนเองหรือขายสินค้าในราคาต่ำกว่าทุน

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ (2542, 113) กล่าวว่า การทุ่มตลาด หมายถึง การขายสินค้าในราคาต่ำเพื่อล้างสต็อก หรือเพื่อแย่งส่วนแบ่งการตลาด(Market Share) อย่างใดอย่างหนึ่ง ในด้านการค้าระหว่างประเทศ การทุ่มตลาดเป็นการส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศในราคาต่ำกว่าที่ขายอยู่ในประเทศของตนเอง และ/หรือด้วยราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต

พรพิมล สันติมนิรัตน์ (2542, 105) กล่าวว่า การทุ่มตลาด คือ การส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุน หรืออย่างน้อยในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่จำหน่ายในประเทศ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การทุ่มตลาด หมายถึง การที่ภาคเอกชน(ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออก) ในประเทศหนึ่งกำหนดราคาสินค้าในตลาดต่างประเทศในระดับที่ต่ำกว่าปกติ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการดึงดูดผู้บริโภคในประเทศเป้าหมายให้หันมาซื้อสินค้าของตนมากขึ้น จนกระทั่งมีส่วนแบ่งตลาด(Market Share) ในประเทศเป้าหมายสูงขึ้นกว่าเดิม

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาว่าการกำหนดราคาสินค้าของภาคเอกชนเป็นการทุ่มตลาดหรือไม่ นั้น มีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาอยู่ 2 หลัก ได้แก่

- 1) ใช้ราคาเป็นหลัก กล่าวคือ มีการกำหนดราคาสินค้าที่จำหน่ายในตลาดต่างประเทศไว้ต่ำกว่าราคาสินค้าชนิดเดียวกับที่จำหน่ายภายในประเทศ
- 2) ใช้ต้นทุนเป็นหลัก กล่าวคือ หากมีการกำหนดราคาสินค้าที่จำหน่ายในตลาดต่างประเทศไว้ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตในประเทศผู้ผลิต ซึ่งกฎหมายการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักเกณฑ์ต้นทุนในการพิจารณา

การดำเนินการมาตรการทุ่มตลาด สามารถแบ่งลักษณะของการทุ่มตลาดตามวัตถุประสงค์ออกเป็น 4 ชนิด คือการทุ่มตลาดอย่างถาวร การทุ่มตลาดเป็นครั้งคราว การทุ่มตลาดเพื่อทำลายคู่แข่ง การทุ่มตลาดเพื่อเข้าถึงตลาดใหม่ (อุดม เกิดพิบูลย์, 2543, 212-216)

1) การทุ่มตลาดอย่างถาวร(Persistent Dumping) การทุ่มตลาดชนิดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรของผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้ผูกขาดอยู่ในตลาดสำหรับสินค้าชนิดนั้นในประเทศและดำเนินการเป็นการถาวร การทุ่มตลาดชนิดนี้อาศัยกลยุทธ์ของการกำหนดราคาสินค้าให้ต่างระดับกันระหว่างตลาดต่างๆ ที่มีขนาดของความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาต่างกัน ซึ่งการทุ่มตลาดชนิดนี้มีเงื่อนไขที่

สำคัญคือ ราคาในต่างประเทศจะต้องไม่ต่ำกว่าราคาภายในประเทศมากเกินไป เนื่องจากผู้ซื้อในต่างประเทศอาจจะหากำไรโดยการจะส่งสินค้ากลับเข้ามาขายในประเทศผู้ผลิตอีกครั้งหนึ่ง

2) การทุ่มตลาดเป็นครั้งคราว(Sporadic Dumping) การทุ่มตลาดประเภทนี้ดำเนินการไปเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของผู้ผลิต กล่าวคือ ดำเนินการไปเพื่อระบายสินค้าตกค้างที่ผลิตมามากเกินความต้องการ การทุ่มตลาดประเภทนี้จะเป็นการดำเนินการในระยะเวลานั้นๆ จนกระทั่งสินค้าส่วนเกินดังกล่าวหมดไป

3) การทุ่มตลาดเพื่อทำลายคู่แข่ง(Predatory Dumping) การทุ่มตลาดชนิดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายผู้ผลิตในตลาดของประเทศเป้าหมาย ด้วยการขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต เพื่อให้ผู้ผลิตในประเทศเป้าหมายเลิกกิจการไป จากนั้นตนเองก็จะมีอำนาจเป็นผู้ผูกขาดในประเทศนั้น แล้วจึงดำเนินการกำหนดราคาสินค้าเพื่อให้ตนเองได้รับกำไรสูงสุด

4) การทุ่มตลาดเพื่อเข้าถึงตลาดใหม่(Market Penetration Dumping) การทุ่มตลาดชนิดนี้ดำเนินการไปเพื่อให้สินค้าของตนเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคในประเทศเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากสินค้าที่ประเทศตนผลิตนั้นไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคในต่างประเทศ หากขายในราคาปกติจะไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ จึงต้องขายสินค้าในราคาต่ำกว่าก่อน ซึ่งราคานี้มักจะต่ำกว่าราคาที่ขายในประเทศของตน เพื่อเจาะลูกค้าในตลาดต่างประเทศ ทำให้ผู้บริโภคในประเทศเป้าหมายมีความคุ้นเคย จากนั้นจึงเลิกใช้กลยุทธ์นี้

3.มาตรการอุดหนุน(Subsidy)

การอุดหนุน หมายถึง การที่รัฐบาลของประเทศให้ประโยชน์แก่ภาคเอกชน(ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออก) ให้สามารถส่งสินค้าออกไปจำหน่ายไปยังตลาดต่างประเทศในราคาที่ต่ำกว่าปกติ เพื่อสนับสนุนให้สามารถส่งออกไปขายในต่างประเทศได้ในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาดโลก

รัฐบาลจะจ่ายเงินอุดหนุนให้เป็นการทดแทนสำหรับส่วนของรายได้ที่ต้องเสียไป หรือการขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการขายในราคาที่ต่ำกว่าปกติ มาตรการนี้รัฐบาลมักใช้เป็นมาตรการเสริมสำหรับนโยบายประกันราคาพืชผลที่เป็นอาชีพหลักของเกษตรกรส่วนใหญ่ หรือนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมที่อาศัยตลาดส่งออกเป็นตลาดสำหรับรองรับ โดยการจ่ายเงินอุดหนุนอาจจะทำได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม แต่ส่วนมากแล้วเป็นการจ่ายให้ทางอ้อม ซึ่งมีรูปแบบที่นิยมกันก็คือ รัฐบาลจัดหาสินเชื่อให้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำและเงื่อนไขพิเศษ เช่น

อุดม เกิดพิบูลย์ (2543, 220) ประเทศไทยมีการจ่ายเงินอุดหนุนให้ผู้ผลิตทางอ้อมภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ซึ่งผู้ที่ลงทุนเพื่อผลิตสินค้าส่งออกจะได้รับสิทธิและประโยชน์เพิ่มเติม คือได้รับยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น ได้รับยกเว้น

อาคารขาเข้าและภาษีการค้าที่นำเข้ามาเพื่อส่งกลับออกไป และได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ร้อยละ 5 ของรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจากการส่งออก

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงาน Commodity Credit Corporation(CCC) และธนาคาร Export – Import Bank ให้สินเชื่อเพื่อการส่งออก ส่วน CCC จะช่วยค้ำประกันสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ให้แก่ผู้ส่งออกสินค้าเกษตร ทางด้านการระบายสินค้าเกษตรที่รับซื้อไว้ตามโครงการประกันราคา ก็มีโครงการ Export Enhancement Program จ่ายเงินอุดหนุนการส่งออกข้าวสาลี นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีมาตรการอุดหนุนภายใต้กฎหมาย Farm Act 2002(The Farm Security and Rural Investment Act of 2002) โดยรัฐบาลสหรัฐจะให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ผลิต ข้าว ข้าวสาลี ข้าวบาเลย์ ข้าวโอ๊ต Sorghum ถั่วเหลือง ฝ้าย พืชน้ำมัน ถั่วลิสง แอปเปิล นมและผลิตภัณฑ์นม น้ำตาล น้ำผึ้ง Chickpea Lentils และ Dried Peas ภายใต้โครงการอุดหนุนต่างๆ รวม 10 โครงการ เช่น การอุดหนุนการผลิตสินค้าเกษตรภายในประเทศ การช่วยเหลือด้านอาหาร การให้สินเชื่อการเกษตร การพัฒนาชนบท ฯลฯ (ส่งเสริมการส่งออก, กรม, 2547)

สำหรับในสหภาพยุโรปก็มีโครงการหลายโครงการภายใต้ นโยบายเกษตรร่วมของ สหภาพที่จ่ายเงินอุดหนุนการส่งออกผลิตภัณฑ์นมและข้าวสาลี

ส่วนในประเทศออสเตรเลียมีการจ่ายเงินอุดหนุนการส่งออกผลิตภัณฑ์นมที่สะสมไว้

เป็นต้น

4. มาตรการทางการค้าเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม(Environment Tread Measures: ETM)

มาตรการนี้เป็นมาตรการที่เกิดขึ้นตามข้อตกลง GATT ที่ตกลงให้มีมาตรการทางการค้า เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คุ้มครองสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ พืช เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ปัจจุบันกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การค้า การผลิต ตลอดจนการบริโภคของมนุษย์ล้วนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ

แต่ในทางปฏิบัติการปฏิบัติตามมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีลักษณะการกำหนดมาตรฐานเพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้ประเทศที่ต้องการกีดกันทางการค้ามีการกำหนดมาตรฐานไว้ในระดับสูง เนื่องจากการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทำให้เกิดความเสียเปรียบที่จะเข้าไปแข่งขันในตลาดต่างประเทศ จึงทำให้หลายประเทศนำเอามาตรการทางการค้าเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ

มาตรการทางการค้าเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในการค้าระหว่างประเทศที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2545, 71-72)

1) มาตรการห้ามหรือจำกัดการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง เป็นการเฉพาะเจาะจง เป็นมาตรการที่ใช้กำหนดมิให้มีการซื้อขาย หรือผลิตสินค้าที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของโลกโดยส่วนรวม เช่น การใช้มาตรการพิทักษ์ชั้นโอโซนในบรรยากาศ โดยการจำกัดการผลิตสินค้าที่ใช้สาร CFC ในการผลิต มาตรการอนุรักษ์ปลาโลมาหรือเต่าทะเล โดยบังคับให้ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งมีราคาสูงและผลิตในประเทศที่ออกมาตรการ เป็นต้น

2) มาตรการเกี่ยวกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ เป็นมาตรการที่กำหนดมาตรฐานทางกายภาพทางเคมีในผลิตภัณฑ์ หรือกำหนดมาตรฐานในกระบวนการผลิต เช่น การกำหนดปริมาณสารตะกั่วในน้ำมันเชื้อเพลิง ปริมาณสารตกค้างในผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การกำหนดมาตรฐานการผลิต (ISO) การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร (GAP GMP HACCP) การกำหนดให้มีการติดสลากสำหรับสินค้า GMOs ในการส่งออกสินค้าไปสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

3) มาตรการอื่นๆ เช่น มาตรการทางภาษีเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยเรียกเก็บภาษีจากผู้ผลิตสินค้าที่ก่อมลพิษ เพื่อนำเงินไปใช้ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสียหายเนื่องจากการผลิตสินค้านั้น ขณะเดียวกันก็เก็บภาษีจากสินค้าชนิดเดียวกันที่นำเข้าด้วย มาตรการอุดหนุนผู้ผลิตภายในประเทศที่ใช้กระบวนการผลิตที่ไม่ก่อมลภาวะหรือประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ มาตรการว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE) ที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบต่อภาวะแวดล้อมที่ถูกกระทบด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตปรับตัวเพิ่มขึ้น

5. มาตรการเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของประเทศ

หลังจากการก่อตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ที่มีเป้าหมายในการส่งเสริม และสนับสนุนการค้าเสรี ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศมีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศต่างๆ จึงใช้มาตรการทุกรูปแบบ เพื่อช่วงชิง ปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของประเทศตน การดำเนินการตามมาตรการนี้ดำเนินไปเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น และการนำเข้าสินค้าในราคาที่ไม่เป็นธรรม ได้แก่ มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน มาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น ดังนี้ (การค้าต่างประเทศ, กรม, 2547)

1) มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน (Anti-Dumping and Countervailing Duty) ดังที่ได้กล่าวมาในหัวข้อมาตรการทุ่มตลาด และมาตรการอุดหนุน ซึ่งทั้ง 2 มาตรการ มีลักษณะของการที่ประเทศคู่ค้าส่งสินค้าเข้ามาขายในประเทศหนึ่ง โดยมีการกำหนดราคาสินค้าต่ำกว่าราคาที่

จำหน่ายในประเทศของตน หรือในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตในประเทศผู้ผลิตนั้น ซึ่งเป็นรูปแบบการค้าที่ไม่เป็นธรรม นำไปสู่ความเสียหายแก่ผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในอีกประเทศหนึ่ง ประเทศผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะใช้มาตรการตอบโต้เพื่อขจัดความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประเทศของตน โดยการเก็บอากรขาเข้าเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษกับสินค้านั้นจากประเทศที่ใช้มาตรการทุ่มตลาดหรือใช้มาตรการอุดหนุน ซึ่งอากรเข้าที่เรียกเก็บในกรณีนี้ที่ประเทศผู้ค้าใช้มาตรการทุ่มตลาดเรียกว่า ภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด(Anti-Dumping Duty : AD) ส่วนอากรขาเข้าที่เรียกเก็บในกรณีที่ประเทศผู้ค้าใช้มาตรการอุดหนุนเรียกว่า ภาษีตอบโต้การอุดหนุน(Countervailing Duty: CVD)

2) มาตรการปกป้องสินค้าที่นำเข้าเพิ่มขึ้น(Safeguard Measure) เป็นมาตรการที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนดขึ้นเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศของตนมิให้เกิดความเสียหายจากปริมาณการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นมากกว่าปกติ เพื่อเปิดโอกาสให้อุตสาหกรรมภายในดังกล่าวสามารถปรับตัวได้ทันกับสภาวะการแข่งขันในตลาดโลก

สรุป

นโยบายการค้าของแต่ละประเทศนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการค้าระหว่างประเทศมี 2 นโยบาย คือนโยบายการค้าเสรี(Free Trade Policy) และนโยบายการค้าแบบคุ้มกัน(Protective Policy) ซึ่งต่างก็มีทั้งผลดีและผลเสีย การที่แต่ละประเทศจะเลือกใช้นโยบายใดก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศเผชิญอยู่ แต่อย่างไรก็ตามการค้าเสรีก็มีปัญหาหลายประการ ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาดำเนินนโยบายการค้าในหลายๆ ประเทศ โดยมาตรการที่รัฐบาลเข้ามาดำเนินการมีทั้งมาตรการทางด้านภาษีศุลกากร(Tariff Trade Barrier) และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร(Non- Tariff Trade Barrier)

ซึ่งเนื้อหาในบทนี้ได้กล่าวถึงมาตรการทางด้านภาษีศุลกากร ออกเป็น 2 กรณี คือ 1) การวิเคราะห์ผลการจัดเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า ทั้งกรณีที่ผู้นำเข้าเป็นประเทศเล็ก และกรณีที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่ 2) การวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้าส่งออก กรณีที่ประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศเล็ก และกรณีที่ผู้ส่งออกเป็นประเทศใหญ่ ส่วนมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร ประกอบด้วย การจำกัดปริมาณสินค้า(Quota) การทุ่มตลาด(Dumping) มาตรการอุดหนุน(Subsidy) และมาตรการทางการค้าเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดลอม และมาตรการเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศ

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 5

1. มาตรการทางการค้าระหว่างประเทศ มีกี่มาตรการ อะไรบ้าง
2. จงอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากการดำเนินนโยบายการค้าเสรี ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาแทรกแซงการดำเนินนโยบายการค้าดังกล่าว
3. รูปแบบของการจัดเก็บภาษีศุลกากร มีกี่รูปแบบ อะไรบ้าง
4. จงวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า กรณีประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่
5. จงวิเคราะห์ผลการเก็บภาษีจากสินค้าส่งออก กรณีประเทศผู้ส่งออกเป็นประเทศเล็ก
6. มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร มีอะไรบ้าง จงยกตัวอย่าง
7. จงวิเคราะห์ผลของการกำหนดโควตานำเข้า กรณีผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่
8. การทุ่มตลาด(Dumping) มีลักษณะอย่างไร จงอธิบาย พร้อมทั้งยกตัวอย่างกรณีการดำเนินนโยบายการทุ่มตลาด
9. จงยกตัวอย่างกรณีการใช้มาตรการอุดหนุน(Subsidy) ของประเทศต่างๆ มาสัก 2 ตัวอย่าง
10. ให้นักศึกษาอธิบายถึงมาตรการทางการค้าเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยกตัวอย่างว่ามีประเทศใดบ้างที่ดำเนินมาตรการดังกล่าว และมีวิธีการดำเนินมาตรการดังกล่าวอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

การค้าต่างประเทศ, กรม. (2547). มาตรการ CD/CVD/Safeguard ใน มาตรการระหว่างประเทศ.

[Online]. Available:<http://dft.moc.go.th/level3.asp>. [2547, มกราคม 7].

พรพิมล สันติมนิรัตน์. (2542). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2545). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากรุ๊ป.

_____. (2548). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ชรรมาเพชร.

ศรีวงศ์ สุมิตร ,และสาลินี วรบัณฑิต. (2538). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่งเสริมการส่งออก, กรม. (2547). สรุปผลการสัมมนา เรื่องกฎหมายใหม่ของสหรัฐอเมริกา : ผลที่อาจกระทบต่อการส่งออกของไทย.

[Online]. Available:http://www.depthai.go.th/Interdata/Country_administer/US%20Acts%202002.doc. [2547, มกราคม 7].

อุดม เกิดพิบูลย์. (2543). ทฤษฎีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 6

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความนำ
2. รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
3. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสหภาพศุลกากร
4. ตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
4. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. จำแนกถึงรูปแบบต่างๆ ของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจได้
2. อธิบายถึงผลจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจว่าจะได้รับผลทางด้านการสร้างปริมาณการค้าหรือได้รับผลทางด้านการหันเหทิศทางการค้า
3. ทราบถึงตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจากภูมิภาคต่างๆ ได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

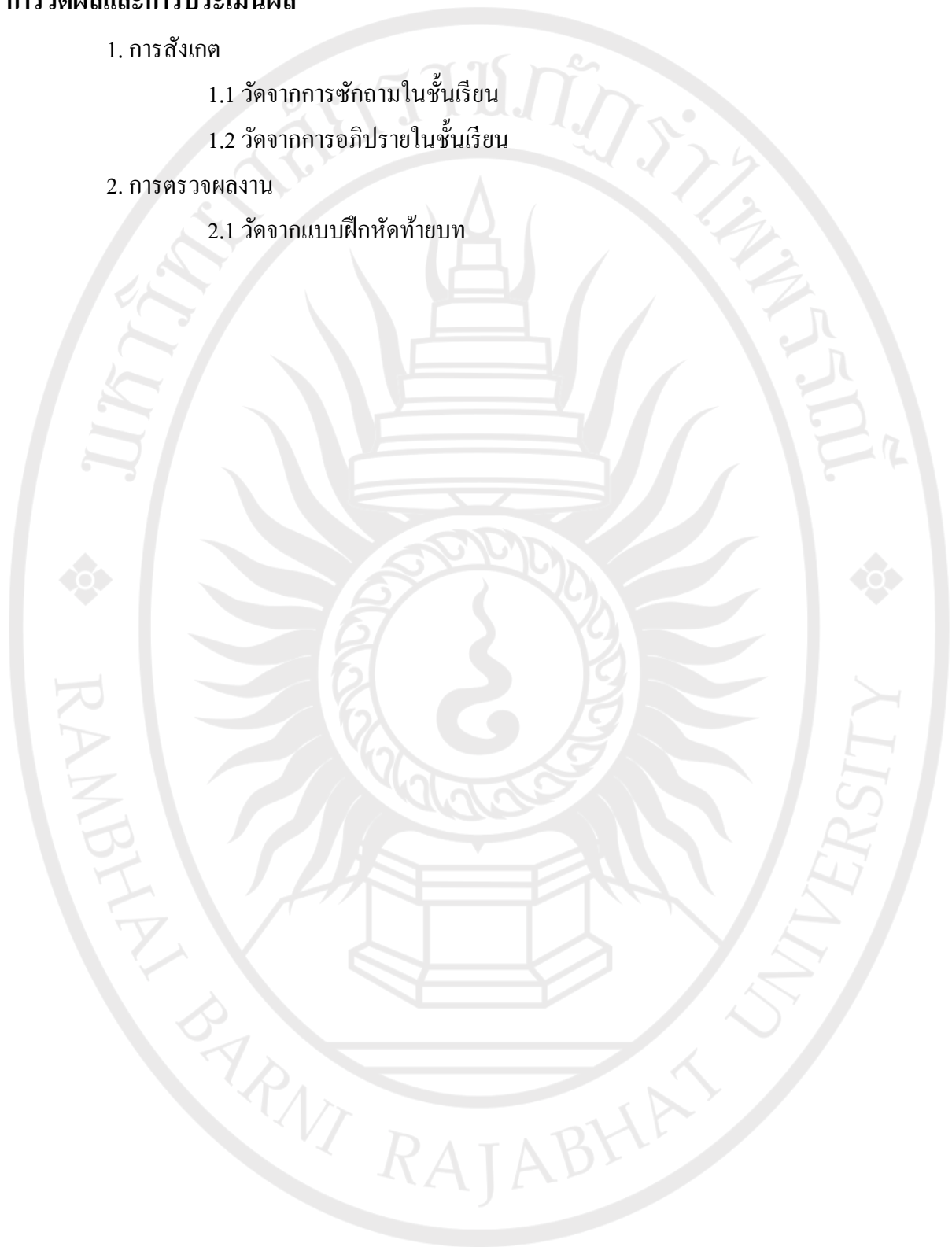
1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 6

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ความนำ

การดำเนินนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศ มีรูปแบบและวิธีการทางการค้าที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของประเทศตนเองเป็นเป้าหมายหลัก ประเทศต่างๆ จึงมีนโยบายและมาตรการที่ใช้เพื่อปิดเบี่ยงทางการค้า เช่น การตั้งกำแพงภาษี การกำหนดโควตา ตลอดจนการให้สิทธิพิเศษทางการค้าอื่นๆ ซึ่งทำให้การค้าระหว่างประเทศขาดความเป็นธรรมและขาดเสถียรภาพทางการค้า การปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวจึงมีการใช้รูปแบบทางการค้าเสรีที่ถูกต้อง ฉะนั้นการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ ทุกประเทศจึงเกิดขึ้น เพื่อจัดข้อกีดกันทางการค้าให้หมดไป เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศภายในกลุ่มมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางขึ้น และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนเป็นการสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจให้กับประเทศสมาชิก และพัฒนาไปสู่การค้าเสรีของโลก

สำหรับบทนี้จะกล่าวถึงรูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับต่างๆ วิเคราะห์ถึงผลการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสหภาพภาษีศุลกากร(Custom Union) และยกตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น องค์การการค้าโลก สหภาพยุโรป และเขตการค้าเสรีอาเซียน เป็นต้น

รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เป็นความพยายามที่จะจัดเครื่องกีดขวางหรืออุปสรรคทางการค้าภายในกลุ่มประเทศสมาชิกให้หมดไป โดยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็นหลายระดับ ดังนี้ (พรพิมล สันติมนิรัตน์, 2542, 110-113)

1. การให้สิทธิพิเศษทางการค้า(Preferential Trade Arrangement) เป็นการรวมกลุ่มโดยสินค้าที่ซื้อขายกันระหว่างประเทศสมาชิกจะได้รับการลดหย่อนภาษีมากกว่าประเทศนอกกลุ่ม การรวมกลุ่มในลักษณะนี้เป็นรูปแบบเบื้องต้น ตัวอย่างกลุ่มประเทศที่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างกันที่เห็นได้ชัด ได้แก่ British Commonwealth Preference Scheme ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1932 โดยสหราชอาณาจักร และสมาชิกซึ่งบางประเทศเคยเป็นสมาชิกของจักรภพอังกฤษ(British

Empire) มาก่อน ส่วนสมาคมอาเซียน(ASEAN หรือ The Association of South East Asian Nations) ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1967 ประกอบด้วย ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน

2.เขตการค้าเสรี(Free Trade Area) เป็นวิธีการที่ประเทศในกลุ่มสมาชิกเข้ามาร่วมตกลงที่จะยกเลิกการกีดกันการค้าระหว่างประเทศสมาชิกภายในกลุ่ม แต่ยังสามารถกีดกันการค้ากับประเทศอื่นๆ นอกกลุ่มสมาชิกได้ตามปกติ การกีดกันการค้านี้อาจหมายถึง การตั้งกำแพงภาษีสินค้าเข้า ดังนั้นประเทศสมาชิกยังคงความอิสระที่จะกำหนดมาตรการ หรือนโยบายการค้าของตนได้ ฉะนั้นการรวมกลุ่มในลักษณะนี้จึงมุ่งประโยชน์ทางการค้าระหว่างกันเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น กลุ่มการค้าเสรียุโรป(EFTA หรือ The European Free Trade Association) ก่อตั้งในปี ค.ศ.1960 ประกอบด้วย สหราชอาณาจักร ออสเตรีย เดนมาร์ก นอร์เวย์ โปรตุเกส สวีเดน สวิสเซอร์แลนด์ และฟินแลนด์

3.สหภาพภาษีศุลกากร(Custom Union) เป็นรูปแบบการรวมกลุ่ม ซึ่งนอกจากจะมีลักษณะของเขตการค้าเสรีแล้ว แต่ละประเทศในกลุ่มสมาชิกยังต้องมีการกำหนดมาตรการ หรือนโยบายการค้าเป็นแบบเดียวกันด้วย เช่น มีการกำหนดภาษีสินค้าเข้าอัตราเดียวกันในประเทศสมาชิกทุกๆ ประเทศ สำหรับสินค้าแต่ละชนิด ตัวอย่างการรวมกลุ่มแบบสหภาพภาษีศุลกากร ได้แก่ กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป(EEC หรือ The European Economic Community หรือ European Common Market) ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1957 ประกอบด้วย เยอรมันตะวันตก ฝรั่งเศส อิตาลี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก อีกกลุ่มตัวอย่าง The Zalleverein หรือ Custom Unions เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1834 ประกอบด้วยสมาชิกหลายประเทศในออสเตรียแห่งรัฐเยอรมัน ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ.1870 กลายเป็นข้อตกลงหรือสนธิสัญญาร่วมกัน(Bismark's Unification of Germany)

4.ตลาดร่วม(Common Market) เป็นลักษณะการรวมตัวที่ก้าวไกลกว่าแบบสหภาพภาษีศุลกากร กล่าวคือ นอกจากประเทศในกลุ่มสมาชิกจะร่วมตกลงยกเลิกการกีดกันการค้าระหว่างกัน และมีการกำหนดมาตรการการค้าเป็นแบบเดียวกันแล้ว การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต เช่น แรงงาน และทุน จะเป็นไปอย่างอิสระระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มด้วย เช่น กลุ่มประชาคมยุโรป(EEC) มีลักษณะการรวมตัวที่ใกล้เคียงตลาดร่วมมากขึ้นในปี ค.ศ.1970

5.สหภาพเศรษฐกิจ(Economic Union) เป็นรูปแบบการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าที่สุด เพราะนอกจากจะทำการรวมตัวในรูปแบบที่กล่าวมาแล้ว การดำเนินนโยบายด้านการเงินและการคลัง มีแนวโน้มจะกำหนดเป็นมาตรการเดียวกันสำหรับประเทศในกลุ่มสมาชิกด้วย เช่น กลุ่ม Benelux ซึ่งมี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ร่วมมือกันหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ในปี ค.ศ.1947 และในปัจจุบันบางประเทศในกลุ่ม EEC พยายามพัฒนาวิธีการรวมยุโรปเป็นตลาดเดียวในปี ค.ศ.1992

สำหรับการรวมตัวทางเศรษฐกิจและการเงินที่สมบูรณ์แบบที่สุด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ส่วนสถาบันที่บทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก ได้แก่ GATT (The General Agreement on Tariffs and Trade) เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1947 มีสำนักงานใหญ่อยู่ ณ กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 90 ประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่ด้วย และ UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) ตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1954 มีสำนักงานใหญ่อยู่ ณ กรุงเจนีวา เช่นกัน มีสมาชิกประมาณ 140 ประเทศ และในยุคปัจจุบันความสนใจของประเทศทั่วโลกต่อการพัฒนาการรวมกลุ่มได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง การรวมกลุ่มทางการค้าในบริเวณต่างๆ ทั่วโลกจึงเพิ่มและขยายตัวมากขึ้น ดังเช่น เขตการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกา และแคนาดา หรือ NAFTA (North America Free Trade Area) ซึ่งกำลังขยายวงของการรวมกลุ่มให้ครอบคลุมประเทศกำลังพัฒนาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกลุ่มอาเซียน ต่างสนับสนุนความคิดในการจัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจเสรีอาเซียน AFTA (ASEAN Free Trade Area) โดยกำหนดระยะเวลาให้แล้วเสร็จภายใน 15 ปี

อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ขยายวงมากขึ้นทุกที หากประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถทำได้สำเร็จย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ อย่างแน่นอน การวิเคราะห์ต่อไปในบทนี้จึงมุ่งอธิบายถึงผลของการรวมกลุ่มทางการค้า โดยเน้นเฉพาะการรวมในรูปแบบสหภาพภาษีศุลกากร ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ Jacob Viner เป็นผู้บุกเบิกทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในหนังสือ The Custom Union Issue (1950) โดยชี้ให้เห็นว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีทั้งผลดีและผลเสีย กล่าวคือ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบการผลิตและการค้าในแต่ละประเทศสมาชิกโดยจะก่อให้เกิดผลกระทบ 2 ด้านพร้อมกัน คือการสร้างปริมาณการค้า(Trade Creation) ซึ่งเป็นผลทางบวก และการหันเหทิศทางการค้า(Trade Diversion) ซึ่งเป็นผลทางลบ

ในความหมายของการสร้างปริมาณการค้า เป็นผลทางเศรษฐกิจลักษณะหนึ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยที่ประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งด้วยต้นทุนต่ำกว่าอีกประเทศหนึ่ง จึงรับหน้าที่ในการผลิตสินค้านั้น และส่งไปขายยังประเทศสมาชิกอื่น ส่วนประเทศที่เคยผลิตสินค้านั้นด้วยต้นทุนสูงกว่าก็ลดหรือยุติการผลิตสินค้านั้นแล้วนำเข้าทรัพยากรไปผลิตสินค้าอื่น ถ้าประเทศสมาชิกทั้งหลายมีการใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างเต็มที่ทั้งก่อนและหลังการรวมกลุ่ม วิธีการดังกล่าวจะมีผลให้สวัสดิการของประเทศสมาชิกดีขึ้น เพราะมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนผลทางเศรษฐกิจอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ คือการหันเหทิศทางการค้า หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกในกลุ่ม

เปลี่ยนแปลงการนำเข้าสินค้าชนิดหนึ่งจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิก ซึ่งผลิตสินค้านั้นด้วยต้นทุนต่ำ ไปยังประเทศสมาชิกในกลุ่มที่ผลิตสินค้านั้นด้วยต้นทุนสูงกว่า

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสหภาพศุลกากร

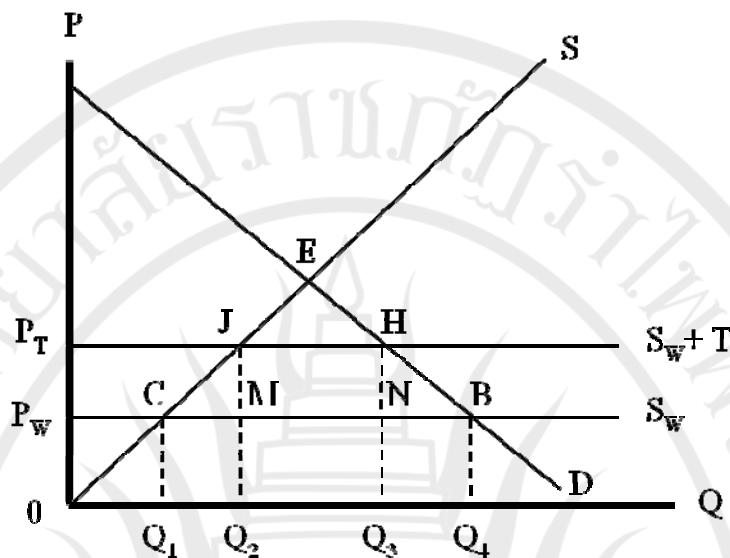
การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยทั่วไปมักจะเกิดผลทางเศรษฐกิจ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การสร้างปริมาณการค้า(Trade Creation) และการหันเหทิศทางการค้า(Trade Diversion) โดยที่การสร้างปริมาณการค้าจะเกิดขึ้นเมื่อประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าอีกประเทศหนึ่ง จึงทำหน้าที่ในการผลิตสินค้าและส่งไปขายให้กับประเทศสมาชิกอื่นๆ ส่วนประเทศสมาชิกที่เคยผลิตสินค้าชนิดนั้นด้วยต้นทุนที่สูงกว่าก็จะลดหรือเลิกผลิตสินค้านั้นแล้วนำทรัพยากรไปผลิตสินค้าชนิดอื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นผลทางด้านการสร้างปริมาณการค้าจึงเป็นการเพิ่มสวัสดิการทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประเทศสมาชิก

ส่วนการหันเหทิศทางการค้า ถือได้ว่าเป็นข้อเสียที่เกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เมื่อประเทศสมาชิกเปลี่ยนการซื้อสินค้าจากประเทศนอกกลุ่มที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า มาซื้อสินค้าจากประเทศสมาชิกในกลุ่มที่มีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า เนื่องจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะเป็นการกีดกันการค้ากับประเทศนอกกลุ่มสมาชิก ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ จะกล่าวถึงสาระสำคัญทั้ง 2 ด้าน คือ การสร้างปริมาณการค้า และการหันเหทิศทางการค้า ดังนี้

1. การสร้างปริมาณการค้า(Trade Creation)

การวิเคราะห์ผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสหภาพศุลกากร จะอธิบายโดยวิธีวิเคราะห์ดุลยภาพบางส่วน(Partial Equilibrium) โดยสมมติว่าประเทศที่จะพิจารณามี 3 ประเทศ คือ ประเทศที่ I ประเทศที่ II และประเทศที่ III กรณีแรกเป็นการรวมกลุ่มของประเทศที่ I กับประเทศที่ II ดังรูปที่ 6.1

รูปที่ 6.1 การสร้างปริมาณการค้าของการรวมกลุ่มแบบสหภาพภาษีศุลกากร

จากรูปที่ 6.1 ใช้อธิบายผลทางการสร้างปริมาณการค้า โดยกำหนดเส้น D และ S แสดงอุปสงค์และอุปทานของประเทศที่ I ที่มีต่อสินค้าชนิดหนึ่ง จุดดุลยภาพอยู่ที่จุด E ต่อมาเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศที่ I จะนำเข้าสินค้าชนิดนี้จากประเทศที่ II ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าในราคา P_W เนื่องจากสมมติให้ประเทศที่ I เป็นประเทศเล็ก ต้องนำเข้าสินค้าตามราคาตลาดโลก P_W ที่ราคา P_W นี้มีการนำเข้าในปริมาณ Q_1Q_4 หรือ CB หน่วย

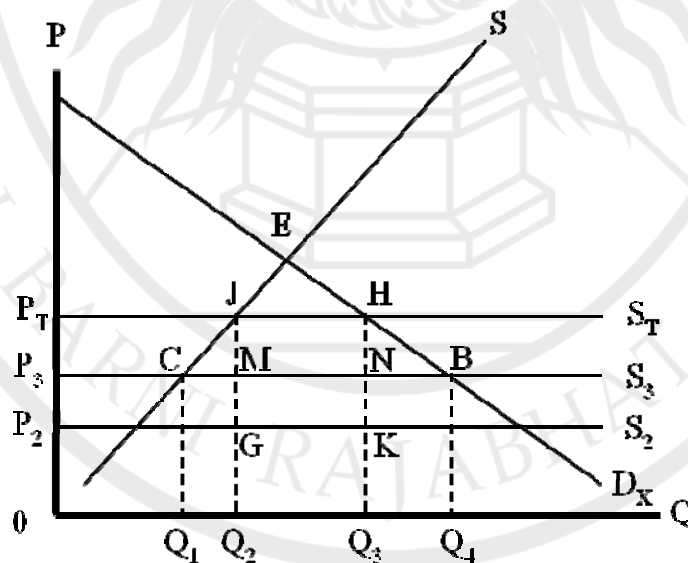
ต่อมารัฐบาลของประเทศที่ I มีนโยบายเก็บภาษีจากสินค้าเข้าในอัตราคงที่ต่อหน่วยเท่ากับ T ทำให้ราคาสินค้าชนิดนี้ในประเทศที่ I สูงขึ้นเป็น P_T จึงมีผลทำให้เส้นอุปทานของสินค้านำเข้าเลื่อนสูงขึ้นเป็นเส้น S_W+T ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าลดลงจาก Q_1Q_4 หน่วย เหลือเพียง Q_2Q_3 หน่วย ซึ่งผลกระทบจากการเก็บภาษีจะเหมือนกับกรณีการเก็บภาษีนำเข้าดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 5

ต่อมาถ้ารัฐบาลของประเทศที่ I ตกลงร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับประเทศที่ II แบบสหภาพภาษีศุลกากร มีผลทำให้เกิดการยกเลิกภาษีต่อกัน ทำให้ราคาสินค้าดังกล่าวในประเทศที่ I ลดลงจาก P_T เป็น P_W ณ ราคา P_W ปริมาณการบริโภคจะเพิ่มขึ้นเป็น OQ_4 ส่วนปริมาณการผลิตจะลดลงเหลือ OQ_1 หน่วย ปริมาณการนำเข้าจึงเพิ่มขึ้นเป็น Q_1Q_4 หรือ CB หน่วย แสดงให้เห็นว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะประเทศที่ I สามารถลดการผลิตสินค้าที่มีต้นทุนการผลิตสูง แล้วหันไปนำเข้าสินค้าชนิดเดียวกันจากประเทศที่ II ซึ่งมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า

หลังจากมีการรวมกลุ่มแบบสหภาพภาษีศุลกากร ทำให้รายได้ของรัฐบาลที่เคยได้รับจากการเก็บภาษีสินค้านำเข้าสูญหายไป แต่ผู้บริโภคในประเทศที่ I จะได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่ม ประโยชน์ดังกล่าวแสดงได้ด้วยส่วนเกินของผู้บริโภค(Consumer's Surplus) เท่ากับพื้นที่ $\square P_w BHP_T$ ซึ่งจะมีเพียงบางส่วนของพื้นที่ที่เป็นผลประโยชน์จากการรวมกลุ่ม ทั้งนี้เพราะพื้นที่ $\square P_w CJP_T$ ได้สูญหายไปจากการเป็นส่วนเกินของผู้ผลิต(Producer's Surplus) และพื้นที่ $\square JMNH$ ได้สูญหายจากการเป็นรายได้ของรัฐบาล ดังนั้นจึงเหลือพื้นที่ $\triangle CJM$ และพื้นที่ $\triangle NBH$ ที่เป็นผลประโยชน์สุทธิของประเทศที่ I หลังจากการรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากร โดยที่พื้นที่ $\triangle CJM$ เป็นส่วนของสวัสดิการด้านการผลิตที่ได้รับจากการรวมกลุ่ม อันเกิดจากการเคลื่อนย้ายการผลิตจากผู้ผลิตในประเทศที่ I ซึ่งมีประสิทธิภาพต่ำไปยังผู้ผลิตในประเทศที่ II ซึ่งมีประสิทธิภาพที่สูงกว่า ส่วนพื้นที่ $\triangle NBH$ เป็นส่วนของสวัสดิการด้านการบริโภคที่ได้รับจากการรวมกลุ่มอันเกิดจากการที่ผู้บริโภคในประเทศที่ I มีโอกาสในการบริโภคสินค้ามากขึ้นจากราคาสินค้าที่ต่ำลง

2. การหันเหทิศทางการค้า (Trade Diversion)

การหันเหทิศทางการค้า อาจเกิดขึ้นได้หากผู้บริโภคในประเทศหันไปบริโภคสินค้านำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า เช่น ประเทศที่ I หันไปนำเข้าสินค้าจากประเทศที่ III ซึ่งมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าประเทศที่ II ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการจัดสรรทรัพยากรการผลิต

รูปที่ 6.2 การหันเหทิศทางการค้าของการรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากร

จากรูปที่ 6.2 กำหนดให้เส้น D และ S แสดงอุปสงค์และอุปทานของประเทศที่ I ที่มีต่อสินค้าชนิดหนึ่ง และสมมติให้ประเทศที่ I เป็นประเทศเล็กในตลาดโลก ทำการค้ากับประเทศที่ II และประเทศที่ III ซึ่งแต่ละประเทศมีต้นทุนการผลิตต่างกัน โดยประเทศที่ II มีต้นทุนต่ำสุดคือราคา P_2 ส่วนประเทศที่ III มีต้นทุนรองลงมาคือราคา P_3 ดังนั้น ประเทศที่ I จึงมีการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่ II โดยรัฐบาลของประเทศที่ I จะมีการเรียกเก็บภาษีนำเข้าต่อหน่วยเท่ากับ T ทำให้เส้นอุปทานของสินค้านำเข้าเลื่อนขึ้นเป็นเส้น S_T ราคาสินค้านำเข้าจึงเพิ่มขึ้นเป็น P_T ปริมาณการนำเข้าเท่ากับ Q_2Q_3 หน่วย และรัฐบาลมีรายได้จากการเก็บภาษีเท่ากับ พื้นที่ $\square JHKG$

ต่อมาถ้าประเทศที่ I หันไปรวมกลุ่มสหภาพภาษีศุลกากรกับประเทศที่ III โดยมีการยกเว้นภาษีสินค้านำเข้าให้ประเทศที่ III จะมีผลทำให้ราคาสินค้านำเข้าจากประเทศที่ III ถูกกว่าประเทศที่ II คือราคา P_3 ดังนั้นปริมาณการนำเข้าจึงเพิ่มขึ้นเป็น Q_1Q_4 หน่วย

ซึ่งจากการรวมกลุ่มดังกล่าว พบว่าปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศที่ I เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการรวมกลุ่ม ก่อให้เกิดผลทางด้านการสร้างปริมาณการค้าของสหภาพภาษีศุลกากร (Trade Creation) ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวทางการค้าเท่ากับพื้นที่ $\triangle CJM$ และพื้นที่ $\triangle NBH$ ซึ่งถือเป็นสวัสดิการที่ประเทศที่ I ได้รับ (Welfare Gain) ส่วนพื้นที่ $\square GMNK$ จะเป็นส่วนที่สังคมต้องสูญเสีย (Welfare Loss) ไปจากการรวมกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการหันเหทิศทางการค้า (Trade Diversion) จากประเทศที่ I เคยนำเข้าสินค้าจากประเทศที่ II ซึ่งมีประสิทธิภาพการผลิตสูงกว่ามาเป็นนำเข้าสินค้าจากประเทศที่ III ซึ่งมีประสิทธิภาพในการผลิตที่ต่ำกว่า กล่าวคือก่อนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ พื้นที่ $\square GJHK$ คือรายได้จากภาษีนำเข้าของรัฐบาล แต่หลังจากที่มีการรวมกลุ่ม พื้นที่ $\square MJHN$ ได้ถูกโอนไปให้ผู้บริโภคในประเทศที่ I ส่วนพื้นที่ $\square GMNK$ จะเป็นส่วนของรายได้ของรัฐบาลที่หายไปและไม่ถูกโอนไปให้ใครในสังคม ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่สังคมสูญเสียไป

โดยสรุปแล้ว ประเทศที่ I จะได้รับผลสุทธิ (Net Effect) จากการรวมกลุ่มสหภาพศุลกากรอย่างไรจะขึ้นอยู่กับว่าผลของ Trade Creation มากกว่าหรือน้อยกว่าผลของ Trade Diversion ถ้าหากพื้นที่ $\square GMNK$ ซึ่งเป็นผลของ Trade Diversion มีน้อยกว่าพื้นที่รวมของพื้นที่ $\triangle CJM$ และ พื้นที่ $\triangle NBH$ ซึ่งเป็นผลของ Trade Creation แสดงว่าประเทศที่ I จะได้รับผลได้สุทธิ (Net Welfare Gain) แต่ถ้าเป็นกรณีตรงกันข้าม แสดงว่าประเทศที่ I จะได้ผลเสียสุทธิ (Net Welfare Loss)

ตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ในหัวข้อนี้จะยกตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ได้แก่ สหภาพยุโรป (EU) ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์การการค้าโลก (WTO) โดยในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจจะกล่าวถึง ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ ตลอดจนการดำเนินงานต่างๆ พอสังเขป ดังต่อไปนี้ (นิฐิตา เบนญอมสุทิน, และนนุช พันธกิจ ไพบูลย์, 2548, 118-129)

1. สหภาพยุโรป (The European Union : EU)

สหภาพยุโรป เป็นพัฒนาการจากการรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community : EEC) ซึ่งเป็นการรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในยุโรปตะวันตกตามสนธิสัญญากรุงโรม (Treaty of Rome) เมื่อ พ.ศ. 2500 ในระยะแรกประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ เยอรมันตะวันตก ฝรั่งเศส อิตาลี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 มีประเทศที่ได้เข้าเป็นสมาชิก ได้แก่ อังกฤษ เดนมาร์ก และไอร์แลนด์ และในปี พ.ศ. 2521 ได้มีสมาชิกเพิ่มอีก 3 ประเทศ คือ กรีซ สเปน และโปรตุเกส ประชาคมยุโรปมีเป้าหมายสุดท้ายที่การรวมตัวเป็นสหภาพยุโรป ซึ่งจะเป็นการรวมตัวกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเงินและการเมือง โดยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินสู่การเป็นสหภาพยุโรป อย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นสหภาพศุลกากร (Customs Union) ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2511

ขั้นตอนที่ 2 เป็นตลาดยุโรปเดียว (Single Market) เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2530 มีผลใช้บังคับตั้งแต่ พ.ศ. 2533

ขั้นตอนที่ 3 เป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union)

ขั้นตอนสุดท้าย เป็นสหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งจะมีระบบเศรษฐกิจ นโยบายความมั่นคงเดียวกัน

พ.ศ. 2544 สมาชิกของสหภาพยุโรป ประกอบด้วยสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปเดิม 12 ประเทศ และสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ คือ นอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์ และออสเตรีย ซึ่งได้เข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปในปี พ.ศ. 2538

วัตถุประสงค์ของการรวมเป็นตลาดเดียว

ประชาคมยุโรปได้พัฒนาการรวมกลุ่มให้กระชับขึ้นในรูปของยุโรปเดียว (Single Europe) โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.2530 และมีผลโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2536 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้ตลาดทั้ง 16 ประเทศรวมเป็นตลาดเดียวโดยไม่มีพรมแดน ปราศจากอุปสรรคกีดกันระหว่างกัน

2. ให้มีการเคลื่อนย้ายประชากร สินค้า บริการ และเงินทุนอย่างเสรี โดยปรับประสานกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และโครงสร้างภาษี ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3. เสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการค้า การลงทุน และการแข่งขันภายในสหภาพยุโรป

โดยในขั้นตอนการรวมเป็นยุโรปเดียวกันได้มีการปรับประสานกฎหมายให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันเพื่อขจัดอุปสรรคสำคัญ 2 ประการ คือ

1) ยกเลิกการตรวจสอบที่ด่านพรมแดนของประเทศสมาชิก

2) ขจัดความแตกต่างด้านมาตรฐานสินค้า วิชาชีพ ระบบการควบคุมธุรกิจ การคุ้มครองภาวะแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการเป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน

จากความสำเร็จของการดำเนินการเพื่อเป็นตลาดยุโรปเดียว ตามเป้าหมายขั้นที่ 2 ของการรวมยุโรป ทำให้ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป เร่งขยายการรวมตัวเพื่อไปสู่การเป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน โดยได้มีการลงนามในสนธิสัญญา มาสทริชต์ (Maastricht Treaty) เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2534 ซึ่งสนธิสัญญา มาสทริชต์เป็นสนธิสัญญาเพื่อการรวมตัวเป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงินแห่งยุโรป ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ให้สมาชิกทั้ง 16 ประเทศ มีการใช้เงินตราสกุลเดียว (Single Currency)

2. ให้มีการจัดตั้งสถาบันการเงินแห่งยุโรป (European Monetary Institute : EMI) ขึ้นภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2537 เพื่อเป็นการรองรับการจัดตั้งธนาคารกลางยุโรป (European Central Bank) ซึ่งจะมีหน้าที่ออกเงินตราสกุลเดียวในระยะต่อไป

3. ให้สมาชิกปรับประสานงานนโยบายเศรษฐกิจในด้านต่างๆ เพื่อลดความแตกต่างในด้านการเงินของแต่ละประเทศ

2. สมาคมการค้าเสรียุโรป(The European Free Trade Association : EFTA)

สมาคมการค้าเสรียุโรป ก่อตั้งขึ้นตามสนธิสัญญาสตอกโฮล์ม(Treaty of Stockholm) เมื่อ พ.ศ.2503 มีสมาชิกแรกเริ่ม 7 ประเทศ ได้แก่ อังกฤษ ออสเตรีย เดนมาร์ก นอร์เวย์ โปรตุเกส สวีเดน และสวิตเซอร์แลนด์ มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเจนีวา

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของสมาคมการค้าเสรียุโรป คือการยกเลิกกำแพงภาษีและส่งเสริมให้มีการค้าเสรีในสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างประเทศสมาชิก มีการยกเลิกการจำกัดการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างประเทศสมาชิกในปี พ.ศ.2504 ยกเลิกโควตานำเข้าและกำแพงภาษีระหว่างประเทศสมาชิกในปี พ.ศ.2509 แต่อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกมีสิทธิในการกำหนดนโยบายการค้าและตั้งกำแพงภาษีได้อย่างเสรีกับประเทศนอกกลุ่ม

ในปี พ.ศ.2504 ฟินแลนด์ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก และไอซ์แลนด์ได้เข้าเป็นสมาชิกเพิ่มอีก ในปี พ.ศ.2513 ต่อมาในปี พ.ศ.2516 อังกฤษ และเดนมาร์ก ได้ออกจากสมาคมไปเข้าร่วมกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป และในปี พ.ศ.2529 โปรตุเกสได้ออกจากสมาคมไปเข้าร่วมกับประชาคมเศรษฐกิจเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ.2534 ลิกเตนสไตน์ได้เข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมการค้าเสรียุโรป ในปัจจุบัน (พ.ศ.2547) สมาคมการค้าเสรียุโรป มีสมาชิกเหลือเพียง 4 ประเทศ ได้แก่ นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ ไอซ์แลนด์ และลิกเตนสไตน์

เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2537 กลุ่มสมาคมการค้าเสรียุโรปได้รวมตัวกับกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป เพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจยุโรป(European Economic Area : EEA) โดยรวมตัวกันในรูปของตลาดร่วม และมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1.ให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินและแรงงาน ได้โดยเสรีระหว่างประเทศสมาชิก
- 2.ให้มีการขยายความร่วมมือในด้านงานวิจัย และพัฒนาในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น
- 3.ให้มีการปรับปรุงระบบกฎหมาย และระเบียบต่างๆ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการนำมาบังคับใช้ร่วมกัน

3. ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ(North American Free Trade Agreement : NAFTA)

ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2536 สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก ได้ลงนามตกลงกันจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศทั้งสาม และข้อตกลงนี้ผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2537 โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญของข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) มีดังนี้

- 1.เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกทั้งด้านการค้าสินค้า และการค้าบริการ และในขณะเดียวกันประเทศสมาชิกทั้งสาม ได้ใช้ข้อกำหนดที่เข้มงวดในเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้า โดยได้กำหนดส่วนประกอบและแรงงานในอเมริกาเหนือร้อยละ 50-62.5 สิ่งทอได้มี

ข้อกำหนดว่าเสื้อผ้าจะต้องตัดเย็บในอเมริกาเหนือ และต้องใช้ผ้าฝ้ายที่ทอจากเส้นด้ายที่ผลิตในอเมริกาเหนือด้วย

2. เพื่อส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมในเขตการค้าเสรี
3. เพื่อขยายโอกาสการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก
4. เพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสมาชิก
5. เพื่อกำหนดกลไกในการยุติข้อพิพาททางการค้า
6. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

4. สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (The Association of South East Asian Nations : ASEAN)

สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเรียกย่อๆ ว่า อาเซียน ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 โดยมีสมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งมีความพยายามให้มีการรวมกลุ่มและร่วมมือกันเสริมสร้างให้เกิดสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค ในช่วงแรกของการก่อตั้งอาเซียน ความร่วมมือส่วนใหญ่จะเน้นไปทางด้านการเมือง แต่ต่อมาได้หันมาให้ความสนใจทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยในปี พ.ศ.2519 ได้มีการลงนามในปฏิญญาแห่งอาเซียนที่นครบาหลี เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเมือง และข้อมูลข่าวสารต่อมาในปี พ.ศ.2520 ได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน (ASEAN Preferential Trading Arrangements : ASEAN-PTA) โดยมีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าในอาเซียนโดยการลดอัตราการนำเข้าลง ณ อัตราที่ได้ตกลงกัน เพื่อส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนขยายตัวยิ่งขึ้น และขจัดอุปสรรคทางการค้าภายในอาเซียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคต่อไป และในปี พ.ศ.2535 ได้มีการลงนามเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้า เพื่อให้ตลาดอาเซียนรวมตัวกันเป็นตลาดใหญ่ เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าของอาเซียนในตลาดโลก

ในปัจจุบัน (พ.ศ.2547) อาเซียนมีสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศ ได้แก่ สมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ และสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ คือ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ของอาเซียน มีดังนี้

1. ความร่วมมือทางการค้า ได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)
2. โครงการความร่วมมือด้านการค้า ได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation Scheme : AICO) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความร่วมมือด้าน

อุตสาหกรรมระหว่างเอกชนของอาเซียน เพื่อลดต้นทุนการผลิตโดยการลดภาษีนำเข้าสินค้าสำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป และวัตถุดิบลงเหลือร้อยละ 0-5 ทั้งนี้ และเพื่อสนับสนุนการผลิตและเพื่อศักยภาพในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมในอาเซียน นอกจากนี้ยังมีโครงการร่วมมือลงทุนร่วมด้านอุตสาหกรรม(ASEAN Industrial Joint Venture : AIJA) ซึ่งเป็นโครงการร่วมมือระหว่างภาคเอกชนของอาเซียนตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป โดยโครงการใดได้รับอนุมัติแล้วจะได้รับส่วนลดภาษีร้อยละ 90 จากอัตราปัจจุบันจากประเทศที่เข้าร่วมโครงการ

3.ความร่วมมือทางด้านบริการ โดยจัดทำกรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services : AFAS) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและเปิดเสรีการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิก มีการเจรจาจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีในด้านบริการเข้าสู่ตลาด(Market Access) และข้อผูกพันลดหรือมาตรการอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรีการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิก โดยประเทศสมาชิกได้ตกลงเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการสาขาต่างๆ ให้แก่กันและกัน ใน 7 สาขา คือ สาขาบริการด้านการเงินและการธนาคาร โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การขนส่งทางทะเลและทางอากาศ การก่อสร้าง บริหารธุรกิจ โดยจะดำเนินการเจรจาให้เสร็จสิ้นภายใน 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2539

4.ความร่วมมือด้านการลงทุน โดยได้มีการตกลงให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area : AIA) ให้เสร็จสิ้นภายใน พ.ศ.2553 และจะมีการจัดทำกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการลงทุนระหว่างกัน ซึ่งมีรูปแบบที่สำคัญ คือ เป็นโครงการส่งเสริมการลงทุนร่วมกัน

5.การร่วมมือกับกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อขยายการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลกให้สูงขึ้น โดยอาเซียนได้เชื่อมโยงความร่วมมือกับเขตการค้าเสรีออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (Closer Economics Relations : CER) โดยมีกิจกรรมที่สำคัญภายใต้การเชื่อมโยงนี้ คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านมาตรฐานและศุลกากร และการพัฒนาบุคลากร พร้อมทั้งได้สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยการให้ภาคเอกชนเสนอแนวทางลดข้ออุปสรรคทางการค้าระหว่างสองภูมิภาคด้วย นอกจากนี้อาเซียนกำลังพิจารณาคำเนินการเชื่อมโยงกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น กลุ่มตลาดร่วมตอนใต้เมอร์โคซัวร์(Southern Cone Common Market : MERCOSUR) ซึ่งประกอบด้วย อาร์เจนตินา บราซิล ปารากวัย และอุรุกวัย กลุ่มสมาคมการค้าเสรียุโรป(European Free Trade Association : EFTA) และกลุ่มการค้าเสรีอเมริกาเหนือ(North American Free Trade Area : NAFTA)

6.การอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนของอาเซียน เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน โดยลดเวลาการขนส่งและค่าขนส่ง

ให้มากที่สุด อันจะนำไปสู่การติดต่อการค้าระหว่างกันมากขึ้น โดยอาเซียนกำลังร่วมกันจัดทำกรอบความตกลงว่าด้วยสินค้าระหว่างประเทศสมาชิกไม่ต้องมีการเสียภาษีนำเข้า ไม่ต้องมีการตรวจค้นระหว่างทาง และไม่มีการเปลี่ยนยานพาหนะ เป็นต้น

5.เขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area : AFTA)

เขตการค้าเสรีอาเซียน เป็นความร่วมมือทางการค้าของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2535 จากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 โดยที่ประชุมมีมติให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้นภายในระยะเวลา 15 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2536 ถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2551 ต่อมาที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Ministers : AEM) ครั้งที่ 26 ในปี พ.ศ.2537 ได้มีมติให้ร่นระยะเวลาดำเนินการเขตการค้าเสรีอาเซียนจาก 15 ปี เหลือ 10 ปี ในการดำเนินการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้มีการลงนามในความตกลง 2 ฉบับ ได้แก่ ข้อตกลงแม่บทว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน(Frame Work Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation) และข้อตกลงว่าด้วยอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน(Agreement on the Common Effective Preferential Tariff : CEPT)

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน คือ เพื่อส่งเสริมให้การค้าขายระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นไปอย่างเสรี เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าของอาเซียนในตลาดโลก เพื่อขยายการค้าภายในภูมิภาค ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และเสริมสร้างสถานการณ์ต่อรองในเวทีการเจรจาระหว่างประเทศ

เป้าหมายของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน คือ ดำเนินการลดอัตราภาษีศุลกากรภายในกลุ่มอาเซียนให้อยู่ในระดับร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2536 และให้เสร็จสิ้นในปี พ.ศ.2546 รวมทั้งยกเลิกข้อจำกัดปริมาณนำเข้า(Quantitative Restriction) และอุปสรรคที่ไม่มีใช่ภาษีศุลกากร(Non-Tariff Barriers : NTB)

ในการนี้ ประเทศสมาชิกทุกประเทศมีหน้าที่และพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการดังนี้

1.ด้านภาษีศุลกากร ในการดำเนินการได้แบ่งสินค้าที่จะลดภาษีออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้าที่ต้องการเร่งลดภาษี(Fast Track) กลุ่มสินค้าที่ลดภาษีตามขั้นตอนปกติ(Normal Track) และกลุ่มสินค้ายกเว้นชั่วคราว(Temporary Exclusion List)

กลุ่มสินค้าที่ต้องการเร่งลดภาษี(Fast Track) ต้องลดภาษีลงให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 7 ปี ประกอบด้วย 15 กลุ่มสินค้า ได้แก่ ซีเมนต์, ปูน, ผลิตภัณฑ์หนัง, เชื้อกระดาษ, สิ่งทอ, อัญมณี, ยาง, ผลิตภัณฑ์เซรามิกและผลิตภัณฑ์แก้ว, เกษภัณฑ์ และแคโทดที่นำมาจากทองแดง โดยในหลักการได้กำหนดให้มีการปรับลดอัตราภาษีสำหรับกลุ่มนี้ตามขั้นตอนดังนี้

- สินค้าที่มีอัตราภาษีสูงกว่าร้อยละ 20 ให้ลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 10 ปี
- สินค้าที่มีอัตราภาษีร้อยละ 20 หรือต่ำกว่าให้ลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 7 ปี

กลุ่มสินค้าที่ลดภาษีตามขั้นตอนปกติ(Normal Track) ได้กำหนดให้มีการปรับลดอัตราภาษีตามขั้นตอนดังนี้ คือ

- สินค้าที่มีอัตราภาษีสูงกว่าร้อยละ 20 ให้ลดลงเหลือร้อยละ 20 ภายในเวลา 5-8 ปี หรือภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2541-1 มกราคม พ.ศ.2544 และให้ลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 7 ปี หลังจากนั้น
- สินค้าที่มีอัตราภาษีร้อยละ 20 หรือต่ำกว่าให้ลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ตามความพร้อมของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ แต่จะต้องใช้เวลาไม่เกิน 10 ปี

กลุ่มสินค้ายกเว้นชั่วคราว(Temporary Exclusion List) เป็นกลุ่มสินค้าที่ไม่สามารถนำเข้าลดภาษีได้ สมาชิกสามารถขอสงวนสิทธิการลดภาษีชั่วคราว เป็นเวลา 5 ปี หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2539 ให้เริ่มทยอยนำเข้าลดภาษีปีละ 20% ของจำนวนรายการที่ทำการยกเว้นชั่วคราว โดยให้เสร็จสิ้นภายในปี พ.ศ.2543

ในกรณีของสินค้าเกษตรไม่แปรรูป(Unprocessed Agricultural) ได้กำหนดให้เริ่มลดภาษีโดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 และเสร็จภายในปี พ.ศ.2546 ทั้งนี้สินค้าใดที่ไม่สามารถนำเข้าลดภาษีได้ ให้สมาชิกขอสงวนสิทธิชั่วคราวได้ แต่ต้องทยอยนำเข้าลดภาษีในระหว่างปี พ.ศ.2540-2546 นอกจากนี้อาเซียนได้นำสินค้าที่ไม่สามารถลดภาษีได้ทันทีมาไว้ในบัญชีอ่อนไหว(Sensitive) ได้ แต่ต้องนำเข้าเริ่มลดภาษีในปี พ.ศ.2544-2553 ยกเว้นข้าวและน้ำตาล ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าอ่อนไหวสูง(Highly Sensitive) ให้เริ่มลดภาษีในปี พ.ศ.2546 และ พ.ศ.2548 แต่ต้องลดภาษีให้เสร็จภายในปี พ.ศ.2553

โดยสินค้าที่จะได้รับสิทธิพิเศษ ทางภาษีศุลกากรจะต้องมีแหล่งกำเนิดในอาเซียน ซึ่ง สัดส่วนการผลิตในอาเซียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ไม่ว่าจะเป็นส่วนจากประเทศเดียวหรือเป็นส่วน สะสมจากหลายประเทศก็ตาม

ทั้งนี้แต่ละประเทศจะต้องจัดทำแผนการลดภาษีในแต่ละปีให้ชัดเจน และยื่นต่อสำนัก เลขานุการอาเซียน

2.มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร มีดังนี้

- ยกเลิกมาตรการการจำกัดปริมาณในสินค้านั้นๆ ทันที หากสมาชิกอาเซียนได้รับการ ลดหย่อนภาษีระหว่างกันแล้ว
- ยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร ภายใน 5 ปี หลังจากได้รับลดหย่อนภาษี ศุลกากรระหว่างกันแล้ว
- ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ(Custom Surcharges) สินค้าภายใต้ AFTA ภายในสิ้นปี พ.ศ.2539

6.ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย – แปซิฟิก(Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC)

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย – แปซิฟิก กำเนิดขึ้นจากการประชุมรัฐมนตรีของ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2532 ณ ประเทศออสเตรเลีย เพื่อ ตอบรับสภาวะการณ์ ซึ่งการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย ภายใต้แกตต์(GATT) มีแนวโน้มจะ ล้มเหลว และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีสมาชิกแรกเริ่ม 12 ประเทศ ได้แก่ อาเซียน 6 ประเทศ (มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และบรูไน) สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ปัจจุบัน (พ.ศ.2547) มีสมาชิกรวม 21 ประเทศ โดย

- ปี พ.ศ.2534 รับสมาชิกเพิ่ม 3 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน จีนไทเป และฮ่องกง
- ปี พ.ศ.2536 รับสมาชิกเพิ่ม 2 ประเทศ คือ เม็กซิโก และปาปัวนิวกินี
- ปี พ.ศ.2537 รับสมาชิกเพิ่ม 1 ประเทศ คือ ชิลี
- ล่าสุดปี พ.ศ.2541 รับสมัครสมาชิกเพิ่มอีก 3 ประเทศ คือ เปรู เวียดนาม และรัสเซีย

วัตถุประสงค์ของกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย – แปซิฟิก มีดังนี้

1. สนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก และของโลก
2. พัฒนาและส่งเสริมระบบการค้าหลายฝ่าย (ระบบการค้าพหุภาคี) และผลักดันให้การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยประสบผลสำเร็จ เพื่อให้ระบบการค้าพหุภาคีคงอยู่ต่อไป
3. ลดอุปสรรคทางการค้า และการค้าบริการ ตลอดจนการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก โดยให้สอดคล้องกับหลักการของเกตต์(GATT)
4. สนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบเปิด(Open Regionalism) และพยายามคานอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ โดยเฉพาะประชาคมยุโรป ซึ่งมีแนวโน้มว่าเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ปิดกั้นการค้าจากภายนอก
5. เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ และแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก และภูมิภาค

หลักการของความร่วมมือในเอเปก มีดังนี้

1. เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและหารือ(Consultative Forum) ในประเด็นทางเศรษฐกิจ
2. ยึดหลักฉันทามติ(Consensus) ในการลงมติดำเนินการใดๆ และความเท่าเทียมกันของประเทศสมาชิก จะไม่มีการเจรจาเนื่องจากเอเปกเป็นเวทีเพื่อความร่วมมือ ดังนั้นการดำเนินการใดๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของฉันทามติ(Consensus) และความสมัครใจ(Voluntary)
3. ยึดหลักผลประโยชน์ร่วมกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับการพัฒนาระบบสังคมและการเมืองของประเทศสมาชิก

7. ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า(General Agreement on Tariffs and Trade : GATT)

ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือเกตต์ เป็นความตกลงที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศต่างๆ ประสบปัญหาจากสงคราม ต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมโลก จึงได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ(United Nations) เพื่อดูแลด้านการเมือง กองทุนระหว่างประเทศ(International Monetary Fund) และธนาคารโลก(World Bank) เพื่อดูแลด้านการเงิน ในด้านการค้านั้น ได้มีความพยายามที่จะตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศ(International Trade Organization) เพื่อจัดระเบียบการค้าของโลก จึงได้มีการร่างความตกลงเพื่อจัดตั้งองค์การดังกล่าวขึ้น รวมอยู่ในกฎบัตรฮาวานา(Havana Charter) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่รวมทั้งเรื่องกฎระเบียบการค้าเสรีระหว่างประเทศ และองค์การการค้าระหว่างประเทศไว้ด้วยกัน แต่

อย่างไรก็ตามการก่อตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสภาพองเกรสของสหรัฐอเมริกา ไม่ยอมที่จะให้มีการสัตยาบันในนามของสหรัฐอเมริกา และเป็นเหตุให้ประเทศอื่นๆ ไม่เข้าเป็นภาคีสมาชิกไปด้วย ดังนั้นจึงได้มีการจัดทำข้อตกลงชั่วคราวขึ้นมาใช้ไปพลางก่อน ในระหว่างที่ไม่มีองค์การการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยอัตราภาษีศุลกากรและการค้า

แกตต์ก่อตั้งในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2490 ในครั้งแรกมีการลงนามในสนธิสัญญาหลายฝ่ายทางการค้าระหว่างประเทศทั้งหมด 23 ประเทศ แกตต์ได้เริ่มดำเนินงานและมีผลบังคับใช้จริงในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2491 แกตต์มีการดำเนินงานและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้การค้าเป็นไปอย่างเสรีโดยปราศจากการกีดกันต่างๆ

บทบาทและหน้าที่ของแกตต์

แกตต์ เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีบทบาทอย่างมากในการแก้ไขปัญหาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเราสามารถสรุปบทบาทและหน้าที่ของแกตต์ได้ดังต่อไปนี้

1.ลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศทั้งอุปสรรคทางด้านภาษีศุลกากร และด้านที่มีใช้ภาษีศุลกากร

2.เป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นกฎข้อบังคับให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตาม โดยบทบัญญัติของข้อตกลงจะกำหนดพันธกรณีต่างๆ ที่ประเทศภาคีต้องปฏิบัติตาม เป็นการสร้างกติกาเพื่อให้ประเทศภาคีแข่งขันกันอย่างยุติธรรม(Fair Competition) หรือเรียกว่า “Level Playing Field” และได้สร้างกลไกในการคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมในการแข่งขัน เช่น การทุ่มตลาด ถือเป็นกรปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ยุติธรรมต่อประเทศที่ถูกทุ่มตลาด แกตต์จึงได้ยินยอมให้ประเทศที่ได้รับความเสียหายจากการทุ่มตลาดสามารถเรียกเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดได้

3.เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เจจาไกล่เกลี่ย และยุติข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศของประเทศภาคีสมาชิก ซึ่งบทบาทนี้มีความสำคัญมาก ทำให้อุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศลดลงไปอย่างมาก ทำให้การค้าของโลกมีความเป็นธรรมมากขึ้นและมีเสรีภาพทางการค้ามากขึ้น

หลักพื้นฐานของแกตต์

แกตต์ได้วางหลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อเป็นกฎข้อบังคับให้ประเทศภาคีสมาชิกปฏิบัติตาม โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1.กำหนดให้ใช้มาตรการการค้าระหว่างประเทศ โดยไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) ซึ่งมีข้อกำหนดที่สำคัญ 2 ประการคือ

- การปฏิบัติเยี่ยงประเทศผู้ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง(Most Favored Nation Treatment : MFN) เป็นการปฏิบัติต่อประเทศอื่นให้เสมอภาคกัน กล่าวคือ ประเทศใดๆ จะต้องเรียกเก็บภาษีศุลกากรหรือค่าธรรมเนียมหรือใช้มาตรการใดๆ กับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศสมาชิกอื่นๆ เท่าเทียมกันทุกประเทศ แต่เกณฑ์มีข้อยกเว้น เช่น กรณีการรวมกลุ่มกันระดับภูมิภาค (เช่น อาเซียนหรือประชาคมยุโรปหรือข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกากับแคนาดา) หรือกรณีที่ประเทศที่พัฒนาแล้วให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร(GSP) แก่ประเทศกำลังพัฒนา

- การปฏิบัติเยี่ยงชาติของตน(Nation Treatment) หมายถึง การไม่เลือกปฏิบัติระหว่างสินค้า นิติบุคคล หรือบุคคลของชาติตนกับชาติอื่น เช่น การปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าเท่าเทียมกับสินค้าภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บภาษีภายใน หรือการกำหนดกฎระเบียบต่างๆ

2.การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน(Reciprocity) ในกรณีการเจรจาในระบบเกณฑ์ หมายถึง การแลกเปลี่ยนการเปิดตลาด หรือการให้ข้อผ่อนผันอื่นๆ ซึ่งอาจแลกเปลี่ยนในเรื่องเดียวกัน หรือคนละเรื่อง แล้วแต่กรณี

3.การกำหนดและบังคับใช้มาตรการทางการค้าจะต้องมีความโปร่งใส(Transparency) ถ้ากฎเกณฑ์ของการค้าคลุมเครือ หรือเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จะทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติได้ หรือทำให้การค้าไม่คล่องตัว เกณฑ์จึงได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกพิมพ์เผยแพร่กฎระเบียบเกี่ยวกับมาตรการทางการค้าแก่สาธารณชน และให้แจ้งประเทศอื่น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบการค้า รวมทั้งต้องให้ความร่วมมือกับประเทศอื่น เมื่อได้รับข้อเรียกร้องให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกฎระเบียบและมาตรการทางการค้า

4.คุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศด้วยภาษีศุลกากรเท่านั้น(Tariff-Only Protection) ห้ามใช้มาตรการการจำกัดการนำเข้าทุกชนิดยกเว้นบางกรณีที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของเกณฑ์ และให้ใช้ภาษีศุลกากรเป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในได้ถ้าต้องการ แต่ต้องพร้อมที่จะเจรจาเพื่อลดอัตราภาษีลงในแต่ละรอบการเจรจา

5.ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม(Fair Competition) ประเทศสมาชิกสามารถเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าเข้าได้ หากได้สัดส่วนตามหลักเกณฑ์ของเกณฑ์ แล้วพบว่ามีการทุ่มตลาดหรือการอุดหนุนจริง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่อุตสาหกรรมภายในประเทศ นอกจากนี้ห้ามไม่ให้ประเทศสมาชิกอุดหนุนการผลิตและการส่งออก จนบิดเบือนกลไกตลาด

6. มีกระบวนการยุติข้อพิพาททางการค้าให้คู่กรณี(Trade Dispute Settlement Mechanism) เมื่อมีการขัดแย้งทางการค้าให้หรือเพื่อยุติในกรอบของแกตต์ หากแก้ไขไม่ได้ให้ยื่นเรื่องต่อ คณะมนตรี(Council) เพื่อจัดตั้งคณะลูกขุนขึ้นพิจารณาและส่งรายงานผลการพิจารณาให้ประเทศสมาชิกอื่นร่วมกันพิจารณาบังคับให้เป็นไปตามผลการพิจารณาของคณะลูกขุน หากไม่ทำตามผลการตัดสิน ให้ประเทศผู้เสียหายทำการตอบโต้ทางการค้าได้

การเจรจาของแกตต์

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งแกตต์ได้มีการจัดการประชุมของแกตต์หรือเรียกว่า การเจรจาการค้า หลายฝ่ายทั้งหมด 8 รอบ ซึ่งมีสาระที่สามารถสรุปได้โดยสังเขป ดังนี้

รอบที่ 1 จัดที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี พ.ศ.2490 มีจุดมุ่งหมายเพื่อลด อัตราภาษีศุลกากรระหว่างกัน ผลของการเจรจาได้มีการตกลงลดภาษีรวมราว 45,000 รายการ ซึ่งครอบคลุมการค้ามูลค่า \$10 พันล้าน

รอบที่ 2 จัดที่กรุงอังเนซี ประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ.2492 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประเทศ ที่ไม่ได้เจรจาในรอบที่ 1 ได้มีโอกาสเจรจาลดภาษีศุลกากรเพิ่มเติม ผลของการเจรจามีการลดภาษี ราว 5,000 รายการ

รอบที่ 3 จัดที่กรุงทอร์ดี ประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ.2494 จุดมุ่งหมายเพื่อเจรจาลดภาษี ศุลกากรระหว่างกัน ผลของการเจรจามีการแลกเปลี่ยนการลดภาษีราวๆ 8,700 รายการ โดยเฉลี่ย เป็นการลดภาษีลงร้อยละ 25 จากปี พ.ศ.2591

รอบที่ 4 จัดที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี พ.ศ.2499 จุดมุ่งหมายเพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน ผลของการเจรจามีการลดภาษีมูลค่ารวมราวๆ \$2.5 พันล้าน

รอบที่ 5 จัดที่กรุงเจนีวา ระหว่างปี พ.ศ.2503-2504 โดยเรียกการเจรจารอบนี้ว่า Dillon Round จุดมุ่งหมายเพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน ผลของการเจรจามีการลดภาษีราว 4,400 รายการ ซึ่งครอบคลุมการค้ามูลค่า \$4.9 พันล้าน

รอบที่ 6 จัดที่กรุงเจนีวา ระหว่างปี พ.ศ.2507-2510 โดยเรียกการเจรจารอบนี้ว่า Kennedy Round จุดมุ่งหมายเพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน และเจรจาความตกลงข้างเคียง หรือความตกลงย่อย(Side Agreement) เรื่องการตอบโต้การทุ่มตลาด ผลของการเจรจาลดภาษีไม่เจรจาเป็นรายสินค้า แต่ให้ลดภาษีสินค้าอุตสาหกรรมทุกชนิดลงครึ่งหนึ่ง ไม่ว่าอัตราเดิมจะเป็นเท่าไร ทำตามเป้าได้ในหลายกรณีครอบคลุมการค้ามูลค่า \$40 พันล้าน นอกจากนี้ยังมีข้อตกลงเรื่อง ทรัพย์สิน ผลิตภัณฑ์เคมี และมี “โคด”(Codes) ต่อต้านการทุ่มตลาด

รอบที่ 7 จัดที่กรุงเจนีวา ระหว่างปี พ.ศ.2516-2522 โดยเรียกการเจรจารอบนี้ว่า Tokyo Round จุดมุ่งหมายเพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน และเจรจาความตกลงข้างเคียง

เกี่ยวกับมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร ผลของการเจรจาที่มีการลดและผูกพันภาษี ครอบคลุมการค้ามูลค่ากว่า \$300 พันล้าน ในตลาดที่สำคัญ 9 ตลาด อัตราภาษีศุลกากรถั่วเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักลดลงจาก 7.0 เป็น 4.7 ตกลงกันให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา และลดภาษีสินค้าสำหรับสินค้าเขตร้อนโดยเฉพาะตกลงกันเรื่อง “โคด” ต่างๆ

รอบที่ 8 จัดที่เมืองปุนตา เดล เอสเต ประเทศอุรุกวัย ระหว่างปี พ.ศ.2529-2536 โดยเรียกการเจรจาในรอบนี้ว่า Uruguay Round จุดมุ่งหมายเพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน และเจรจาเกี่ยวกับมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร ครอบคลุมทั้งการค้าสินค้าและการค้าบริการรวมทั้งสิ้น 15 เรื่อง ผลของการเจรจา คือ เพิ่มการผูกพันภาษีสินค้าอุตสาหกรรมจาก 70% เป็น 80% ของมูลค่าการค้าของโลก ประเทศอุตสาหกรรมลดภาษีนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมลง 35% ประเทศอุตสาหกรรมเพิ่มการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมปลอดภาษีจาก 20% เป็น 43% มีข้อตกลงเรื่องการเกษตร สิ่งทอ บริการทรัพย์สินทางปัญญา การลงทุน และเรื่องอื่นๆ ตลอดจนตั้งองค์การการค้าโลก (WTO)

8. องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO)

องค์การการค้าโลก มีพัฒนาการมาจากเกดต์ ซึ่งเป็นผลจากการเจรจารอบอุรุกวัยที่เมืองมารร์ราเชส ประเทศโมร็อกโก เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2537 ได้มีการเสนอผลการเจรจาออกมาเป็นเอกสารที่เรียกว่า ธรรมสารสุดท้าย(Final Act) และได้มีการปิดการเจรจารอบอุรุกวัยอย่างเป็นทางการ โดยประเทศสมาชิกเกดต์จำนวน 124 ประเทศที่เข้าร่วมการเจรจาในรอบอุรุกวัยยอมรับให้มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลกขึ้นมาทำหน้าที่กำกับดูแลความตกลงต่างๆ ที่เป็นผลการเจรจาแทนเกดต์ ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538

วัตถุประสงค์ บทบาท และหน้าที่ขององค์การการค้าโลก

หลักการสำคัญในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศภายใต้องค์การการค้าโลกเป็นหลักการเดียวกับหลักการของเกดต์ กล่าวคือ ต้องการให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างเสรีปราศจากอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้ากำกับการดำเนินการของประเทศสมาชิก ให้เป็นไปตามข้อตกลงทางการค้า ยุติกรณีพิพาททางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก และเป็นเวทีเจรจการค้าของประเทศสมาชิก

สำหรับหน้าที่ขององค์การการค้าโลกนั้น กองการค้าพหุภาคี กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ได้สรุปหน้าที่ขององค์การการค้าโลกไว้ดังนี้

1.บริหารความตกลงการค้าหลายฝ่ายและพหุภาคีภายใต้กรอบของ WTO โดยผ่านคณะมนตรี(Council) และคณะกรรมการ(Committee) ต่างๆ ตลอดจนดูแลให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณี

2. เป็นเวทีเพื่อการเจรจาลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ทั้งในรูปของ
มาตรการภาษีศุลกากรและมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร

3. เป็นเวทีเพื่อให้สมาชิกหันหน้าเข้าหาหรือ เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งทางการค้า และหากไม่
สามารถตกลงกันได้ก็จะจัดตั้งคณะผู้พิจารณา(Panel) ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้
ข้อเสนอแนะ

4. เป็นองค์กรที่ติดตามสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ และจัดให้มีการทบทวน
นโยบายการค้าของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

5. ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาในด้านข้อมูล ข้อเสนอแนะ เพื่อให้สามารถ
ปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างเพียงพอ ตลอดจนทำการศึกษาประเด็นการค้าที่สำคัญๆ

6. ประสานงานกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ(IMF) และธนาคารโลกเพื่อให้
นโยบายเศรษฐกิจโลกสอดคล้องกันยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาเอเปค มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2547, 38-39) ได้กล่าวถึง
หลักการสำคัญของ WTO ไว้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดให้ใช้มาตรการทางการค้าระหว่างประเทศโดยไม่เลือกปฏิบัติ(Non-
Discrimination) ให้การปฏิบัติต่อสินค้าจากทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน(Most-favored Nation
Treatment : MFN) กล่าวคือ แต่ละประเทศจะต้องเรียกเก็บภาษีศุลกากร หรือค่าธรรมเนียม หรือใช้
มาตรการใดๆ กับสินค้านำเข้าจากประเทศสมาชิกอื่นๆ เท่าเทียมกันทุกประเทศ และปฏิบัติต่อ
สินค้านำเข้าเท่าเทียมกับสินค้าภายในประเทศ(National Treatment) ไม่ว่าจะเป็นการเก็บภาษีภายใน
หรือการกำหนดกฎระเบียบต่างๆ

2. การกำหนดและบังคับใช้มาตรการทางการค้าจะต้องมีความโปร่งใส(Transparency)
โดยประเทศสมาชิกจะต้องพิมพ์เผยแพร่กฎระเบียบเกี่ยวกับมาตรการทางการค้าต่อสาธารณชน และ
แจ้งให้ประเทศสมาชิกอื่นๆ ทราบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ประกอบการ
ค้าระหว่างประเทศ

3. คุ้มครองผู้ผลิตภายในด้วยภาษีศุลกากรเท่านั้น(Tariff-only Protection) โดยหลักการ
แล้ว WTO ห้ามใช้มาตรการจำกัดการนำเข้าทุกชนิด ยกเว้นบางกรณีที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของ
WTO

4. มีสิทธิ์ใช้ข้อยกเว้นในกรณีฉุกเฉินและจำเป็น(Necessary Exceptions and Emergency
Action) ประเทศสมาชิกสามารถใช้มาตรการคุ้มกันชั่วคราวในกรณีที่มีการนำเข้ามากผิดปกติ และ
สามารถจำกัดการนำเข้า เพื่อจุดประสงค์ในการแก้ไขการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ หรือ

ในกรณีที่เป็นข้อยกเว้นทั่วไป เช่น เพื่อรักษาสุขภาพของประชาชน สัตว์ และพืช เพื่อศีลธรรมอันดี และเพื่อความมั่นคงภายใน เป็นต้น

5. ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม(Fair Competition) ประเทศสมาชิกสามารถเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้านำเข้าได้ หากมีการได้ส่วนตามกฎเกณฑ์ของ WTO แล้วพบว่าประเทศผู้ส่งออกมีการทุ่มตลาด หรือให้การอุดหนุนจริง และก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมภายใน นอกจากนี้ ยังห้ามไม่ให้ประเทศสมาชิกอุดหนุนการผลิต และการส่งออกจนบิดเบือนกลไกตลาด

6. ให้มีการรวมกลุ่มทางการค้าเพื่อลดภาษีระหว่างกันได้ หากมีวัตถุประสงค์ที่จะขยายการค้าระหว่างกัน แต่มีเงื่อนไขว่าการรวมกลุ่มต้องไม่มีจุดประสงค์ เพื่อกีดกันการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม และเมื่อรวมกลุ่มกันแล้วต้องไม่กระทบต่อผลประโยชน์เดิมของประเทศนอกกลุ่ม

7. มีกระบวนการยุติข้อพิพาททางการค้า(Trade Dispute Settlement Mechanism) เมื่อมีกรณีข้อขัดแย้งทางการค้า ให้หารือเพื่อหาทางยุติข้อพิพาท หากไม่สามารถหาข้อสรุปได้ ให้นำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติข้อพิพาทของ WTO โดยการยื่นเรื่องต่อองค์กรระงับข้อพิพาท(Dispute Settlement Body : DSB) ของ WTO เพื่อจัดตั้งคณะลูกขุนขึ้นพิจารณากรณีดังกล่าว และรายงานผลให้ประเทศสมาชิกอื่นร่วมกันพิจารณาบังคับให้เป็นไปตามผลของคณะลูกขุน หากไม่ปฏิบัติตามคำตัดสิน ประเทศผู้เสียหายสามารถทำการตอบโต้ทางการค้าได้

8. ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามพันธกรณี(Special and Differential Treatment : S&D) ผ่อนผันให้ประเทศกำลังพัฒนาจำกัดการนำเข้าได้ หากมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และรักษาเสถียรภาพดุลการชำระเงิน และให้โอกาสประเทศพัฒนาแล้วให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร(GSP) แก่ประเทศกำลังพัฒนาได้ แม้จะขัดกับหลัก MFN ก็ตาม

สรุป

เนื้อหาในบทนี้เป็นการอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ได้แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ การให้สิทธิพิเศษทางการค้า เขตการค้าเสรี สหภาพภาษีศุลกากร ตลาดร่วม และสหภาพเศรษฐกิจ โดยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจดังกล่าว มักจะก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ 2 ลักษณะ คือ การสร้างปริมาณการค้า(Trade Creation) และการหันเหทิศทางการค้า(Trade Diversion) กล่าวคือ การสร้างปริมาณการค้า จะเกิดขึ้นเมื่อประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าอีกประเทศหนึ่ง จึงทำ

หน้าที่ในการผลิตสินค้าและส่งไปขายให้กับประเทศสมาชิกอื่นๆ ส่วนการหันเหทิศทางการค้า ซึ่งถือว่าเป็นผลเสียที่เกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยอาจเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้บริโภคนในประเทศหันไปบริโภคสินค้านำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า

นอกจากนี้ยังมีการยกตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ได้แก่ สหภาพยุโรป(EU) ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ(NAFTA) สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(ASEAN) เขตการค้าเสรีอาเซียน(AFTA) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก(APEC) ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า(GATT) และองค์การการค้าโลก(WTO) โดยในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจจะกล่าวถึง ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ ตลอดจนการดำเนินงานต่างๆ พอสังเขป

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 6

1. จงอธิบายรูปแบบต่างๆ ของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ มาให้เข้าใจ
2. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจรูปแบบใดที่ประเทศในกลุ่มสมาชิกตกลงที่จะยกเลิกการกีดกันการค้าระหว่างประเทศสมาชิกภายในกลุ่ม แต่ยังสามารถกีดกันการค้ากับประเทศอื่นๆ นอกกลุ่มสมาชิกได้
3. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจรูปแบบใดที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด
4. จงอธิบายการสร้างปริมาณการค้าที่เกิดจากการรวมกลุ่มแบบสหภาพภาษีศุลกากร ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยละเอียด
5. จงอธิบายการหันเหทิศทางการค้าที่เกิดจากการรวมกลุ่มแบบสหภาพภาษีศุลกากร ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยละเอียด
6. จงกล่าวถึงประวัติความเป็นมาขององค์การการค้า(WTO) พร้อมทั้งบอกถึงวัตถุประสงค์สำคัญในการก่อตั้ง
7. ปัจจุบันสหภาพยุโรป(EU) มีสมาชิกทั้งหมดกี่ประเทศ และมีประเทศใดบ้าง
8. ประเทศไทยมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับกลุ่มใดบ้าง จงยกตัวอย่าง
9. จงกล่าวถึงข้อดีและข้อเสียที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การการค้า(WTO)
10. สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทย 10 อันดับแรกที่มีส่งออกมากที่สุดในปัจจุบัน มีสินค้าอะไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

พรพิมล สันติมณีรัตน์. (2542). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิติดา เบญจมสุทิน, และนนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์ศึกษาเอเปค มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2547). **การศึกษาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค
ในปัจจุบันของไทย**. ปทุมธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 7

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

- 1.ความนำ
- 2.ความหมายคุณการชำระเงิน
- 3.ส่วนประกอบของคุณการชำระเงิน
- 4.ผลกระทบที่เกิดจากการเกินดุล หรือขาดคุณการชำระเงิน
- 4.สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. บอกความหมายของคุณการชำระเงินได้
- 2.อธิบายถึงส่วนประกอบของคุณการชำระเงินได้ว่ามีบัญชีใดบ้าง
3. บอกถึงผลกระทบที่เกิดจากการเกินดุล หรือขาดคุณการชำระเงิน

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

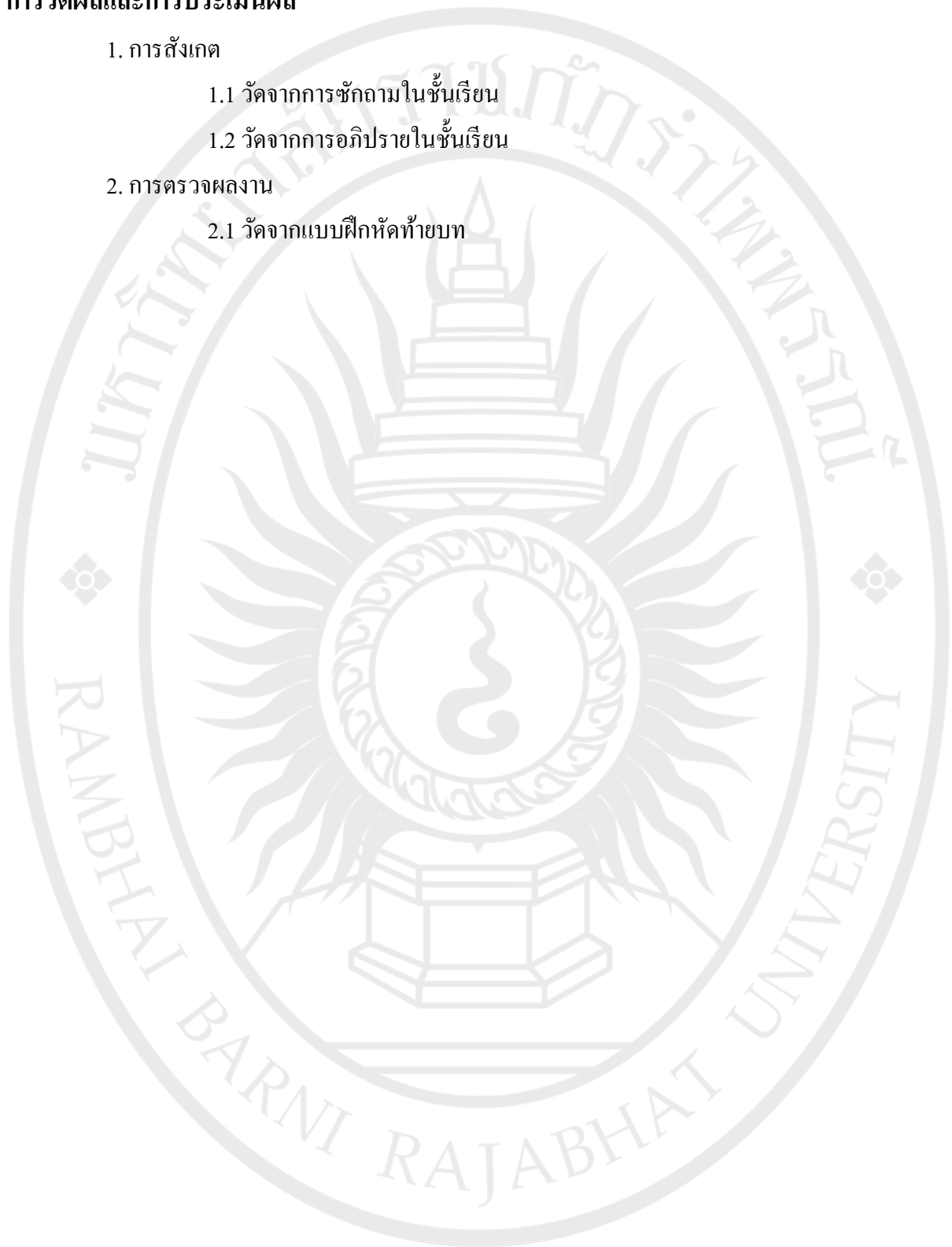
1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพ โปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 7

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ความนำ

การค้าระหว่างประเทศมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเงินระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการที่แต่ละประเทศมีการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างกันย่อมมีความจำเป็นจะต้องบันทึกรายการการค้าที่เกิดขึ้นเพื่อจะทราบผลของการติดต่อกับต่างประเทศ รายการธุรกรรมที่ทำกับประเทศต่างๆ นั้นจะบันทึกอยู่ในรูปของดุลการชำระเงิน ซึ่งเป็นงบการเงินที่ธนาคารกลางจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกเกี่ยวกับมูลค่าที่เป็นตัวเงินของการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ อันประกอบไปด้วยรายการรับและรายการจ่าย โดยที่รายการใดก็ตามที่ทำให้เกิดการไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศ จะบันทึกการรับนั้นไว้ทางด้านรายรับ ส่วนรายการใดที่ทำให้เกิดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ จะบันทึกการจ่ายทางด้านรายจ่าย โดยมีวัตถุประสงค์ในการบันทึกบัญชีดุลการชำระเงิน เพื่อให้รัฐบาลได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่างๆ ด้านต่างประเทศ ตลอดจนเป็นเครื่องมือให้ประเทศต่างๆ ได้ติดตามและวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจและการเงินของแต่ละประเทศได้อย่างครบถ้วน

ความหมายของดุลการชำระเงิน

ดุลการชำระเงิน (Balance of Payments) หมายถึง บันทึกการรับและจ่ายเงินที่เกิดขึ้นจากรายการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจระหว่างผู้มีถิ่นฐานในประเทศกับผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยปกติจะเป็นระยะเวลา 1 ปี (ประพันธ์ เสวตนันท์, และไพศาล เล็กอุทัย, 2542, 235)

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2547, 56-62) ได้ให้คำนิยามของคำว่า ผู้มีถิ่นฐานในประเทศ (Resident) หมายถึง หน่วยสถาบันซึ่งประกอบด้วยครัวเรือน และองค์กรตามกฎหมายที่มีถิ่นฐานและมีการดำเนินกิจกรรมหรือธุรกรรมทางเศรษฐกิจในขอบเขตของประเทศนั้นๆ อย่างชัดเจน โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ยกเว้นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานรัฐที่จัดตั้งอยู่ในประเทศ เช่น สถานทูต สถานฑูตทหาร รวมถึงนักเรียน และคนไข้ที่พำนักอยู่ในต่างประเทศเกิน 1 ปี ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีถิ่นฐานในประเทศเดิมของตน และผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ (Nonresident) หมายถึง ผู้ที่มีถิ่นฐานในประเทศตามความหมายที่ได้อธิบายข้างต้น

ส่วนประกอบของดุลการชำระเงิน

การบันทึกรายการธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในดุลการชำระเงิน โดยปกติ การบันทึกรายการต่างๆ จะบันทึกตามหลักการลงบัญชีคู่(Double Entry Book-Keeping) ซึ่งการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจแต่ละครั้งจะมีการบันทึกบัญชี 2 ครั้ง กล่าวคือจะเป็นการบันทึกรายการทั้งทางด้านเครดิต(Credit) และด้านเดบิต(Debit) ควบคู่กันในบัญชีย่อยที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ บัญชีเดินสะพัด บัญชีเงินทุน และบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่บัญชีดุลการชำระเงินมิได้แยกเป็นช่องเครดิตและเดบิต แต่มีเพียงช่องเดียวสำหรับบันทึกตัวเลข ถ้าเป็นรายการแสดงการรับเงินตราต่างประเทศตัวเลขที่บันทึกจะมีค่าบวก(+) โดยตัวเลขที่ปรากฏจะไม่มีเครื่องหมายกำกับ แต่หากเป็นรายการที่แสดงการจ่ายเงินตราต่างประเทศตัวเลขที่บันทึกจะมีค่าเป็นลบ(-) โดยจะมีเครื่องหมายลบกำกับอยู่หน้าตัวเลข

ดังนั้น ในรายการย่อยต่างๆ ในดุลการชำระเงิน หากรายรับที่เป็นเงินตราต่างประเทศมากกว่ารายจ่าย รายการนั้นจะมีค่าเป็นบวก(+) หมายความว่า รายการนั้นเกินดุล(Surplus) หากรายรับที่เป็นเงินตราต่างประเทศเท่ากับรายจ่าย รายการนั้นจะมีค่าเท่ากับศูนย์(0) หมายความว่า รายการนั้นสมดุล(Balance) แต่หากรายรับที่เป็นเงินตราต่างประเทศน้อยกว่ารายจ่าย รายการนั้นจะมีค่าเป็นลบ(-) หมายความว่า รายการนั้นขาดดุล(Deficit)

1. บัญชีเดินสะพัด(Current Account)

บัญชีเดินสะพัด(Current Account) หมายถึง ผลรวมสุทธิของดุลการค้า ดุลบริการ รายได้ และเงินโอน แสดงว่า บัญชีเดินสะพัดเป็นบัญชีที่บันทึกรายการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการค้า การให้บริการ รายได้ และเงินโอนต่างๆ ที่ทำให้ประเทศได้รับหรือต้องชำระเงินตราต่างประเทศ รายการต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในบัญชีเดินสะพัดจึงแบ่งออกเป็น 4 รายการ ได้แก่ ดุลการค้า ดุลบริการ รายได้ และเงินโอนและบริจาค

1.1 ดุลการค้า(Balance of Trade) หมายถึง ผลต่างสุทธิระหว่างมูลค่าสินค้าออกที่คิดจากราคา FOB (ราคาที่ไม่รวมค่าระวางและประกันภัยสินค้า) กับมูลค่าสินค้าเข้าที่คิดจากราคา CIF (ราคาที่ยรวมค่าระวางและประกันภัยสินค้า) นอกจากนี้ดุลการค้ายังมีรายการทองคำมีใช้หลักทรัพย์เงินตรา(Non-Money Gold) ซึ่งได้แก่การส่งออกและนำเข้าทองคำเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์รวมอยู่ด้วย

การบันทึกรายการในดุลการค้ำจะบันทึกรายการมูลค่าสินค้าออกจะมีเครื่องหมายเป็นบวก(+) เนื่องจากเป็นรายการรับ ส่วนรายการมูลค่าสินค้าเข้าเป็นรายจ่าย จึงมีเครื่องหมายเป็นลบ(-) ดังนั้น หากดุลการค้ำมีค่าเป็นบวก แสดงว่าดุลการค้ำเกินดุล หากดุลการค้ำมีค่าเท่ากับศูนย์ แสดงว่าดุลการค้ำสมดุล และหากดุลการค้ำมีค่าเป็นลบ แสดงว่าดุลการค้ำขาดดุล

ตารางที่ 7.1 ดุลการค้ำของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี พ.ศ.					
	2548	2549	2550	2551P	2552P	2553P
ดุลการค้ำ	-326,746.61	34,324.04	439,080.90	-14,265.97	669,119.03	441,396.96
สินค้าออก(FOB)	4,406,673.11	4,838,241.72	5,212,208.04	5,831,085.78	5,155,054.37	6,123,264.53
สินค้าเข้า(CIF)	-4,733,419.72	-4,803,917.68	-4,773,127.13	-5,845,351.76	-4,485,935.34	-5,681,867.57
เฉพาะทองคำ	-78,874.92	-71,742.64	-56,989.72	-202,727.66	-129,652.50	-254,270.34

ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

จากตารางที่ 7.1 พบว่า ในปี พ.ศ. 2548 มีมูลค่าการส่งออกสินค้าที่คิดจากราคา FOB มีมูลค่า 4,406,673.11 ล้านบาท เนื่องจากเป็นรายรับของประเทศ มูลค่าการส่งออกจึงบันทึกเป็นเครื่องหมายบวก(+) และมีมูลค่าการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศคิดจากราคา CIF มีมูลค่า 4,733,419.72 ล้านบาท เนื่องจากมูลค่าการนำเข้าแสดงถึงรายจ่ายที่ประเทศจะต้องจ่ายออกไปจึงบันทึกเป็นเครื่องหมายลบ(-) นอกจากนี้ยังมีการนำเข้าทองคำเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นมูลค่า 78,874.92 ล้านบาท จึงบันทึกเป็นเครื่องหมายลบ(-) เมื่อนำมูลค่าการส่งออกหักออกด้วยมูลค่าการนำเข้าสินค้า พบว่า มูลค่าสุทธิที่ได้มีค่าเท่ากับ -326,746.61 ล้านบาท แสดงว่าดุลการค้ำของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2548 ขาดดุล เนื่องจากมูลค่าสุทธิมีเครื่องหมายเป็นลบ(-)

ส่วนในปี พ.ศ. 2549 มีมูลค่าการส่งออกสินค้า 4,838,241.72 ล้านบาท มีมูลค่าการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ 4,803,917.68 ล้านบาท และมีการนำเข้าทองคำเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นมูลค่า 71,742.64 ล้านบาท ดุลการค้ำของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2549 มีค่าเท่ากับ

34,324.04 ล้านบาท แสดงว่าประเทศไทยเกินดุลการค้าในปี พ.ศ. 2549 เนื่องจากมูลค่าสุทธิมีเครื่องหมายเป็นบวก(+) เช่นเดียวกับในปี พ.ศ. 2550 ที่เกินดุลการค้าเป็นมูลค่า 439,080.90 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2551 ที่ขาดดุลการค้าเป็นมูลค่า 14,265.97 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2552 เกินดุลเป็นมูลค่า 669,119.03 ล้านบาท และปี พ.ศ. 2553 ที่เกินดุลการค้าเป็นมูลค่า 441,396.96 ล้านบาท ตามลำดับ

1.2 ดุลบริการ(Balance of Services) หมายถึง ผลต่างสุทธิที่แสดงถึงการค้าระหว่างประเทศในด้านบริการ ประกอบด้วย ค่าขนส่ง ค่าท่องเที่ยว ค่าบริการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของภาคทางการ ค่าสื่อสาร โทรคมนาคม ค่ารับเหมาก่อสร้าง ค่ารถยนต์ และค่าเครื่องหมายการค้า/สิทธิบัตร ค่าประกันภัย เป็นต้น

- ค่าขนส่ง(Transportation) ครอบคลุมถึงการให้บริการด้านการขนส่งที่ผู้มีถิ่นฐานในประเทศ ให้แก่รับจากผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ ได้แก่ การขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศโดยพาหนะทุกประเภท และบริการอื่นๆ เช่น การเช่าเหมาเรือพร้อมลูกเรือ รายการเหล่านี้ถ้าซื้อจากต่างประเทศจะเป็นรายการรายจ่าย ส่วนถ้าขายบริการเหล่านี้ให้ต่างประเทศเป็นรายการรายรับ

- ค่าท่องเที่ยว(Travel) หมายถึง สินค้าและบริการ (รวมบริการด้านสุขภาพและการศึกษา) ที่ผู้มีถิ่นฐานในประเทศได้ซื้อหรือใช้บริการจากผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ เพื่อธุรกิจและการบริโภคส่วนตัวในขณะที่พักอยู่ในประเทศนั้น โดยนับเฉพาะที่มีระยะเวลาพำนักน้อยกว่า 1 ปี ทั้งนี้ นักเรียน นักศึกษาและคนไข้ ถือเป็นผู้เดินทางด้วย และไม่คำนึงถึงระยะเวลาการพำนัก โดยที่ประเทศจะมีรายรับเป็นเงินตราต่างประเทศจากการที่ชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาพักในประเทศ และมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าซื้อสินค้าที่ระลึกต่างๆ ที่ผลิตในประเทศ ฯลฯ แต่ถ้าคนในประเทศเดินทางไปต่างประเทศและมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ในต่างประเทศจะเป็นรายการรายจ่าย อย่างไรก็ตามรายการค่าท่องเที่ยวจะไม่นับรวมผู้เดินทางที่เป็นเจ้าหน้าที่ทางการทหาร สถานทูต และแรงงานต่างประเทศ

- ค่าบริการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ภาคทางการ(Government Services not Included Elsewhere) หมายถึง การบริการและค่าใช้จ่ายของรัฐบาล หรือองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งไม่สามารถนับรวมกับรายการอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายของสถานทูต สถานกงสุล และหน่วยงานทางการทหาร เป็นต้น

- ค่าสื่อสารโทรคมนาคม(Communication Services) หมายถึง ค่าบริการเพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้มีถิ่นฐานในประเทศกับผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ ประกอบด้วย โทรคมนาคมไปรษณีย์ และบริการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร โทรเลข เคเบิล ดาวเทียม การส่งข้อความ

ทางอิเล็กทรอนิกส์ ค่าไปรษณีย์ การจัดส่งเอกสาร และการซ่อมบำรุง ค่ารับเหมาก่อสร้าง (Construction Services) ครอบคลุมถึง บริการดำเนินงานโครงการก่อสร้างและโครงการติดตั้งต่าง ๆ ที่กิจการหรือบุคคลซึ่งมีถิ่นฐานในประเทศ/ต่างประเทศ ทั้งนี้ ไม่นับรวมการบริการก่อสร้างดังกล่าว ของกิจการในประเทศที่เป็นบริษัทในเครือของต่างประเทศ(Foreign Affiliate) เนื่องจากกิจการดังกล่าว ถือเป็นผู้มีถิ่นฐานในประเทศนั้น

- ค่า royalties และค่าธรรมเนียมการคำ/สิทธิบัตร(Royalties and License Fees) หมายถึง รายรับอันเกิดจากการส่งออก และรายจ่ายอันเกิดจากการนำเข้าของผู้มีถิ่นฐานในประเทศ และผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ สำหรับการอนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินที่ไม่สามารถจับต้องได้และมีใช้ทรัพย์สินทางการเงินรวมทั้งการอนุญาตให้ใช้สิ่งของต้นฉบับ ได้แก่ เครื่องหมายการค้าเทคนิคและการออกแบบสิทธิในการผลิตและสัมปทาน การจำหน่ายต้นฉบับหนังสือ และภาพยนตร์ที่จัดสร้าง โดยผ่านสัญญาทางลิขสิทธิ์ เป็นต้น

- ค่าประกันภัย(Insurance Services) การบริการประกันของกิจการที่มีถิ่นฐานในประเทศ/ต่างประเทศให้แก่ผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ/ในประเทศ ได้แก่ การประกันภัยสินค้า ระหว่างการขนส่ง การประกันโดยตรง เช่น การประกันชีวิต การประกันอุบัติเหตุ การประกันสุขภาพ การประกันอัคคีภัย และการประกันหนี้สินทั่วไป เป็นต้น และการรับช่วงประกัน

- ค่าบริการอื่น ๆ(Others Services) หมายถึง การให้บริการอื่นๆ นอกเหนือจาก ที่กล่าวมาแล้ว ระหว่างผู้มีถิ่นฐานในประเทศกับผู้มีถิ่นฐานอยู่ในต่างประเทศ ได้แก่ ค่าบริการ ในการทำหน้าที่คนกลางและค่าบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการค้า เช่น ค่าเช่า และค่าบริการทางเทคนิค ธุรกิจ วิชาการและอื่นๆ

การบันทึกรายการในดุลบริการ จะบันทึกรายการมูลค่าบริการรับเป็นเครื่องหมายบวก(+) เนื่องจากเป็นรายการรับเงินตราต่างประเทศเข้ามา ส่วนรายการมูลค่าบริการจ่ายจะมีเครื่องหมายเป็นลบ(-) โดยที่ทั้งมูลค่าบริการรับ และมูลค่าบริการจ่ายจะประกอบด้วยรายการ ค่าขนส่ง ค่าท่องเที่ยว ค่าบริการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของภาคทางการ ค่าสื่อสารโทรคมนาคม ค่ารับเหมาก่อสร้าง ค่า royalties และค่าเครื่องหมายการค้า/สิทธิบัตร ค่าประกันภัย และอื่นๆ เมื่อนำเอามูลค่าบริการรับหักออกด้วยมูลค่าบริการจ่าย หากมูลค่าสุทธิมีค่าเป็นบวก แสดงว่าดุลบริการเกินดุล หากมูลค่าสุทธิมีค่าเท่ากับศูนย์ แสดงว่าดุลบริการสมดุล และหากมูลค่าสุทธิมีค่าเป็นลบ แสดงว่าดุลบริการขาดดุล

จากตารางที่ 7.2 พบว่า ในปี พ.ศ. 2548 มีมูลค่าบริการรับเป็น 811,405.56 ล้านบาท เนื่องจากเป็นรายรับของประเทศมูลค่าบริการรับจึงบันทึกเป็นเครื่องหมายบวก(+) และมีมูลค่า

บริการจ่ายเป็นมูลค่า 619,399.99 ล้านบาท เนื่องจากเป็นรายจ่ายที่ประเทศจะต้องจ่ายออกไป จึงบันทึกเป็นเครื่องหมายลบ(-) เมื่อนำมูลค่าบริการรับหักออกด้วยมูลค่าบริการจ่าย พบว่า มูลค่าสุทธิที่ได้มีค่าเท่ากับ 192,005.57 ล้านบาท แสดงว่าดุลบริการของประเทศไทยในปี พ.ศ.2548 เกินดุล เนื่องจากมูลค่าสุทธิมีเครื่องหมายเป็นบวก(+)

ส่วนในปี พ.ศ.2549 มีมูลค่าบริการรับ 939,312.02 ล้านบาท มีมูลค่าบริการจ่าย 762,318.90 ล้านบาท ดุลบริการของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2549 มีค่าเท่ากับ 176,993.12 ล้านบาท แสดงว่าประเทศไทยเกินดุลบริการในปี พ.ศ.2549 เนื่องจากมูลค่าสุทธิมีเครื่องหมายเป็นบวก(+) เช่นเดียวกับในปี พ.ศ.2550 ที่เกินดุลบริการเป็นมูลค่า 204,700.03 ล้านบาท ปี พ.ศ.2551 ที่เกินดุลบริการเป็นมูลค่า 158,427.96 ล้านบาท ปี พ.ศ.2552 เกินดุลเป็นมูลค่า 187,450.67 ล้านบาท และปี พ.ศ.2553 ที่เกินดุลบริการเป็นมูลค่า 206,608.85 ล้านบาท ตามลำดับ

1.3 รายได้(Income) หมายถึง ผลต่างสุทธิของรายการที่เกี่ยวกับรายได้ต่างๆ ที่ได้รับจากต่างประเทศ และรายจ่ายที่ต้องชำระให้แก่ต่างประเทศ ประกอบด้วย ผลตอบแทนจากการจ้างงาน และรายได้จากการลงทุน โดยรายการใดที่ทำให้เกิดรายรับเป็นเงินตราต่างประเทศจะบันทึกมูลค่าเป็นเครื่องหมายบวก(+) และรายการใดที่ทำให้ต้องชำระเป็นเงินตราต่างประเทศจะบันทึกมูลค่าเป็นเครื่องหมายลบ (-)

- ผลตอบแทนการจ้างงาน(Compensation of Employees) หมายถึง รายได้ในรูปของค่าจ้างเงินเดือนและสวัสดิการ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

- รายได้จากการลงทุน(Investment Income) หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการถือครองทรัพย์สินทางการเงินในต่างประเทศ ได้แก่ ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนโดยตรง การลงทุนในหลักทรัพย์ และการลงทุนอื่นๆ โดยผลตอบแทนดังกล่าวจะอยู่ในรูปของ ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร

ตารางที่ 7.2 คุลบริการของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี พ.ศ.					
	2548	2549	2550	2551P	2552P	2553P
คุลบริการ	192,005.57	176,993.12	204,700.03	158,427.96	187,450.67	206,608.85
บริการรับ	811,405.56	939,312.02	1,047,373.3	1,110,440.06	1,024,997.6	1,076,487.8
(1) ค่าขนส่ง	186,231.39	203,428.86	219,604.55	242,141.86	193,959.71	187,212.71
1.1 ค่าระวางสินค้า	48,271.48	52,289.31	55,219.34	72,393.52	49,627.86	56,899.27
1.2 ค่าโดยสารเดินทาง	101,367.80	121,625.22	136,332.19	144,178.42	128,572.61	116,941.36
1.3 ค่าบริการขนส่งอื่นๆ	36,592.09	29,514.32	28,053.02	25,569.91	15,759.23	13,372.06
(2) ค่าท่องเที่ยว	385,749.37	506,435.12	575,170.90	603,246.52	535,767.80	622,433.79
(3) ค่าบริการและค่าใช้จ่ายอื่นๆของภาคทางการ	6,117.74	7,041.58	8,007.11	10,927.90	9,025.93	7,603.31
(4) ค่าบริการอื่นๆ	233,307.05	222,406.44	244,590.81	254,123.76	286,244.15	259,238.06
4.1 ค่าสื่อสารโทรคมนาคม	10,317.04	9,266.97	8,009.04	13,758.25	12,506.58	10,342.32
4.2 ค่ารับเหมาก่อสร้าง	10,261.99	12,724.10	17,883.99	20,605.83	16,214.14	14,936.12
4.3 ค่ารถยนต์และเครื่องหมายการค้า/ลิขสิทธิ์	681.14	1,755.75	1,871.83	3,364.78	5,022.36	4,838.13
4.4 ค่าประกันภัย	11,207.88	9,545.05	10,722.18	14,265.82	10,481.72	10,087.08
4.5 อื่นๆ	200,838.97	189,114.55	206,103.75	202,129.06	242,019.32	219,034.38
บริการจ่าย	-619,399.99	-762,318.90	-842,673.35	-952,012.09	-837,546.92	-869,879.02
(1) ค่าขนส่ง	-159,797.22	-180,127.17	-193,068.96	-235,385.22	-174,787.14	-192,169.40
1.1 ค่าระวางสินค้า	-74,960.43	-71,157.18	-75,673.86	-113,000.41	-85,683.31	-101,436.33
1.2 ค่าโดยสารเดินทาง	-44,953.49	-59,555.17	-60,140.44	-56,584.72	-45,080.73	-48,360.22
1.3 ค่าบริการขนส่งอื่นๆ	-39,883.29	-49,414.81	-57,254.64	-65,800.08	-44,023.08	-42,372.84
(2) ค่าท่องเที่ยว	-153,294.04	-173,712.05	-177,030.76	-166,615.08	-148,614.98	-159,735.01
(3) ค่าบริการและค่าใช้จ่ายอื่นๆของภาคทางการ	-5,902.86	-6,654.84	-8,688.33	-7,717.82	-7,330.88	-8,086.72
(4) ค่าบริการอื่นๆ	-300,405.85	-401,824.83	-463,885.29	-542,293.95	-506,813.91	-509,887.88
4.1 ค่าสื่อสารโทรคมนาคม	-8,603.38	-6,012.20	-5,805.03	-7,320.89	-7,510.40	-6,916.13
4.2 ค่ารับเหมาก่อสร้าง	-12,758.42	-21,862.48	-22,092.59	-26,148.06	-26,814.36	-22,735.46
4.3 ค่ารถยนต์และเครื่องหมายการค้า/ลิขสิทธิ์	-67,168.42	-77,695.21	-79,050.42	-85,145.82	-77,233.82	-97,702.34
4.4 ค่าประกันภัย	-19,244.59	-18,312.02	-17,394.27	-19,728.16	-18,940.49	-18,064.86
4.5 อื่นๆ	-192,631.02	-277,942.90	-339,542.96	-403,951.00	-376,314.82	-364,469.06

ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

ตารางที่ 7.3 รายการรายได้ในดุลการชำระเงินของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี พ.ศ.					
	2548	2549	2550	2551P	2552P	2553P
รายได้	-288,667.65	-254,345.20	-239,891.61	-235,017.86	-255,556.62	-334,408.54
รายรับ	146,741.74	175,932.24	252,714.06	269,810.16	201,863.99	190,834.88
รายจ่าย	-435,409.39	-430,277.45	-492,605.68	-504,828.02	-457,420.61	-525,243.42

ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

จากตารางที่ 7.3 พบว่า ในปี พ.ศ.2548 มีมูลค่ารายรับ อันเป็นรายได้จากลูกจ้าง/พนักงาน และผลประโยชน์จากการลงทุนเป็นมูลค่า 146,741.74 ล้านบาท เนื่องจากเป็นรายรับของประเทศจึงบันทึกเป็นเครื่องหมายบวก(+) และมีมูลค่ารายจ่ายอันเป็นผลประโยชน์จากการถือหุ้น และผลประโยชน์จากหนี้เป็นมูลค่า 435,409.39 ล้านบาท เนื่องจากเป็นรายจ่ายที่ประเทศจะต้องจ่ายออกไปจึงบันทึกเป็นเครื่องหมายลบ(-) เมื่อนำมูลค่ารายรับหักออกด้วยมูลค่ารายจ่าย พบว่า มูลค่าสุทธิที่ได้มีค่าเท่ากับ -288,667.65 ล้านบาท แสดงว่าในปี พ.ศ.2548 ประเทศไทยมีรายรับต่ำกว่ารายจ่าย เนื่องจากมูลค่าสุทธิมีเครื่องหมายเป็นลบ(-) เช่นเดียวกับปี พ.ศ.2549 ถึง ปี พ.ศ.2553 ที่ประเทศไทยมีรายรับต่ำกว่ารายจ่าย

1.4 เงินโอนและบริจาค(Current Transfers) หมายถึง รายการที่เกี่ยวกับการโอนหรือการบริจาคหรือเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ถือว่าเป็นการได้เปล่าไม่ต้องตอบแทนของผู้มีถิ่นฐานในประเทศ ที่ได้รับหรือโอนให้ผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ โดยสิ่งที่บริจาคอาจจะเป็นเงินหรือสินค้าก็ได้ แต่การทำธุรกรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิความเป็นเจ้าของในทรัพยากรที่แท้จริงหรือทางการเงิน รายการนี้มีทั้งเงินโอนของเอกชนและรัฐบาล เช่น การส่งเงินไปให้ญาติพี่น้องในต่างประเทศ เงินช่วยเหลือที่องค์กรหรือรัฐบาลต่างประเทศจ่ายให้แก่องค์กรเอกชน หรือมูลนิธิต่างๆ หรือจ่ายให้หน่วยงานของรัฐเพื่อการศึกษา ค้ำคว้า วิจัย หรือการส่งสิ่งของไปช่วยเหลือประเทศที่ประสบภัย เป็นต้น โดยรายการใดที่ทำให้เกิดรายรับเป็นเงินตราต่างประเทศจะบันทึก

มูลค่าเป็นเครื่องหมายบวก(+) และรายการใดที่ทำให้ต้องชำระเป็นเงินตราต่างประเทศจะบันทึก
มูลค่าเป็นเครื่องหมายลบ(-)

ตารางที่ 7.4 รายการเงินโอนและบริจาคในดุลการชำระเงินของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี พ.ศ.					
	2548	2549	2550	2551P	2552P	2553P
เงินโอนและบริจาค	120,915.73	127,581.27	135,814.85	158,236.37	153,461.29	151,763.30
ภาคทางการ	4,944.23	6,465.05	6,365.95	1,125.75	829.78	2,205.60
ภาคอื่นๆ	115,971.50	121,116.22	129,448.90	157,110.61	152,631.50	149,557.69

ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

จากตารางที่ 7.4 พบว่า ในปี พ.ศ.2548 มีมูลค่าเงินโอนและบริจาค ที่ได้รับจากต่างประเทศมากกว่าที่ประเทศไทยจ่ายออกไปเป็นมูลค่าสุทธิเท่ากับ 120,915.73 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นส่วนของภาคทางการ 4,944.23 ล้านบาท และส่วนของภาคอื่นๆ 115,971.50 ล้านบาท เช่นเดียวกับปี พ.ศ.2549 ถึง ปี พ.ศ. 2553 ที่ประเทศไทยมีรายรับในรูปเงินโอนและบริจาคมกกว่าที่จ่ายออกไป

เมื่อรวมมูลค่าสุทธิของ ดุลการค้า ดุลบริการ รายได้ และเงินโอนและบริจาค เข้าด้วยกันจะได้ยอดสุทธิที่เรียกว่า ดุลบัญชีเดินสะพัด หากยอดสุทธิดังกล่าวมีค่าเป็นบวก เรียกว่า ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล หากยอดสุทธิมีค่าเท่ากับศูนย์ แสดงว่าดุลบัญชีเดินสะพัดสมดุล และหากยอดสุทธิมีค่าเป็นลบ แสดงว่าดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล

ตารางที่ 7.5 ดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย ระหว่างปี พ.ศ.2548 – 2553

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี พ.ศ.					
	2548	2549	2550	2551P	2552P	2553P
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-302,492.94	84,553.23	539,704.16	67,380.49	754,474.37	465,360.58
ก. ดุลการค้าและบริการ	-134,741.04	211,317.17	643,780.93	144,161.99	856,569.70	648,005.82
1. ดุลการค้า	-326,746.61	34,324.04	439,080.90	-14,265.97	669,119.03	441,396.96
2. ดุลบริการ	192,005.57	176,993.12	204,700.02	158,427.96	187,450.67	206,608.85
ข. รายได้	-288,667.64	-254,345.20	-239,891.61	-235,017.86	-255,556.62	-334,408.54
ค. เงินโอนและบริจาค	120,915.74	127,581.27	135,814.85	158,236.37	153,461.29	151,763.30

ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

จากตารางที่ 7.5 พบว่า ในปี พ.ศ.2548 ประเทศไทยมีดุลการค้าขาดดุล 326,746.61 ล้านบาท ดุลบริการเกินดุล 192,005.57 ล้านบาท รายได้จากการจ้างงานและลงทุนที่รับมาต่ำกว่าที่จ่ายไปให้แก่ต่างประเทศ 288,667.64 ล้านบาท และได้รับเงินโอนและบริจาคจากต่างประเทศมากกว่าที่จ่ายออกไป 120,915.74 ล้านบาท ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลเป็นมูลค่า 302,492.94 ล้านบาท (มีเครื่องหมายเป็นลบ (-)) ในปี พ.ศ.2549 ประเทศไทยมีดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลเป็นมูลค่า 84,553.23 ล้านบาท เนื่องมาจากการเกินดุลการค้าและบริการ ส่วนในปี พ.ศ.2550 ถึง พ.ศ.2553 ประเทศไทยยังคงมีดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลเช่นกัน

2. บัญชีเงินทุน(Capital Movement Account)

บัญชีเงินทุน(Capital Movement Account) เป็นบัญชีที่แสดงถึงการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เกิดจากการทำเป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์และหนี้สินระหว่างผู้มีถิ่นฐานในประเทศ กับผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ โดยที่สินทรัพย์จะแสดงถึงสิทธิในการเรียกร้อง ขณะที่หนี้สินจะแสดงถึงภาระที่จะถูกเรียกร้อง แบ่งเป็น 2 บัญชีย่อย ประกอบด้วยบัญชีทุน และบัญชีการเงิน โดยที่รายการ

ใดที่ทำให้เกิดรายรับเป็นเงินตราต่างประเทศจะบันทึกมูลค่าเป็นเครื่องหมายบวก(+) และรายการใดที่ทำให้ต้องชำระเป็นเงินตราต่างประเทศจะบันทึกมูลค่าเป็นเครื่องหมายลบ(-)

2.1 บัญชีทุน(Capital Account) หมายถึง รายรับและรายจ่ายที่เกิดจาก 1) การทำธุรกรรมเคลื่อนย้ายเงินทุน(Capital Transfer) ทั้งในรูปตัวเงินและในรูปมิใช่ตัวเงิน ได้แก่ การโอนย้ายเงินทุนที่เกิดจากการซื้อขายสินทรัพย์ถาวร การโอนสิทธิในทรัพย์สินถาวร และการยกเลิกหนี้สินโดยเจ้าหนี้ 2) การซื้อขายทรัพย์สินที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิต และมีใช้ทรัพย์สินทางการเงิน (Acquisition / Disposal of Non-Produced, Non-Financial Assets) หมายถึงการซื้อขายทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น ที่ดิน และทรัพย์สินที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและสัญญาเช่าซื้อเฉพาะกรณีการซื้อขายที่ดิน โดยสถานทูตถือเป็นข้อยกเว้น เนื่องจากการโอนความเป็นเจ้าของระหว่างผู้มีถิ่นฐานในประเทศด้วยกัน โดยให้ถือว่าผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศที่ซื้อที่ดินนั้น มีเพียงการเรียกร้องทางการเงินต่อผู้มีถิ่นฐานในประเทศเท่านั้น ในปัจจุบันยังไม่สามารถแยกการนี้ได้ โดยยังรวมอยู่ในรายการเงินโอนและบริจาคและบัญชีการเงิน

2.2 บัญชีการเงิน(Financial Account) หมายถึง การทำธุรกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมถึงการลงทุนโดยตรงและการลงทุนโดยอ้อม

1) การลงทุนโดยตรง(Direct Investment) หมายถึง เจ้าของเงินทุนเป็นผู้ลงทุนเอง ดำเนินกิจการเอง คือเจ้าของเงินทุนและผู้ประกอบการเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน เช่น ชาวญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนสร้างโรงงานประกอบรถยนต์ในประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนโดยตรง คือ กำไร

2) การลงทุนโดยอ้อม(Indirect Investment) หมายถึง เจ้าของเงินทุนไม่ได้ประกอบกิจการเองโดยตรง คือเจ้าของเงินทุนและผู้ประกอบการเป็นบุคคลคนละกลุ่มกัน อันได้แก่ การลงทุนในหลักทรัพย์(Portfolio Investment) และการลงทุนอื่น ๆ(Other Investment) เช่น การนำเงินไปซื้อหุ้น หรือฝากธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น ซึ่งผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนโดยอ้อมคือ เงินปันผล หรือ ดอกเบี้ย

ตารางที่ 7.6 บัญชีเงินทุนของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี พ.ศ.					
	2548	2549	2550	2551P	2552P	2553P
ดุลบัญชีเงินทุน	447,986.35	310,607.25	-61,663.39	399,828.21	-101,685.89	542,151.29
ก. บัญชีทุน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ข. บัญชีการเงิน	447,986.35	307,607.25	-61,663.39	399,828.21	-101,685.89	542,151.29
1. การลงทุนโดยตรง	303,141.53	323,782.52	288,311.07	146,430.88	29,492.55	37,743.30
2.การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์	222,287.87	164,697.21	-229,035.03	-65,529.95	-202,599.11	319,604.00
3. การลงทุนอื่นๆ	-77,443.05	-177,872.48	-120,939.43	318,927.28	71,420.66	184,803.98

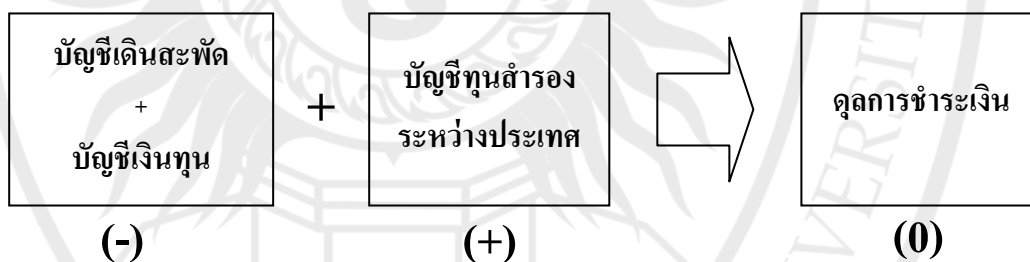
ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

จากตารางที่ 7.6 พบว่า ประเทศไทยมีการขาดดุลบัญชีเงินทุน ในช่วงปี พ.ศ.2550 และปี พ.ศ.2552 ดังจะสังเกตได้จากมูลค่าสุทธิที่ได้มีค่าเป็นลบ(-) ส่วนในช่วงปี พ.ศ.2548-2549 ปี พ.ศ. 2551 และปี พ.ศ.2553 ประเทศไทยจะมีการเกินดุลบัญชีเงินทุน เนื่องจากมูลค่าสุทธิที่ได้มีค่าเป็นบวก(+) โดยส่วนประกอบที่เป็นบัญชีทุน บันทึกเป็น 0.00 เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่สามารถแยกรายการนี้ได้ โดยยังรวมอยู่ในรายการเงินโอนและบริจาคนและบัญชีการเงิน จึงทำให้ส่วนประกอบที่เป็นบัญชีการเงินมีค่าเท่ากับดุลบัญชีเงินทุน โดยที่ในปี พ.ศ.2548 ประเทศไทยมีการลงทุนจากต่างประเทศทั้งในรูปแบบของการลงทุนโดยตรง มากกว่าที่ประเทศไทยไปลงทุนในต่างประเทศ เป็นมูลค่า 303,141.53 ล้านบาท ส่วนการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์มีมูลค่าทั้งสิ้น 222,287.87 ล้านบาท และการลงทุนอื่นๆ อันประกอบด้วยเงินกู้ สินเชื่อทางการค้า เงินฝากและบัญชีลูกหนี้ และเจ้าหนี้อื่นๆ ประเทศไทยมีการลงทุนมากกว่าที่ต่างประเทศเข้ามาลงทุนเป็นมูลค่า 77,443.05 ล้านบาท จึงทำให้ดุลบัญชีเงินทุนของไทยเกินดุลเป็นมูลค่า 447,986.35 ล้านบาท เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2549 ที่ประเทศไทยมีดุลบัญชีเงินทุนเกินดุลเท่ากับ 310,607.25 ล้านบาท ส่วนปี พ.ศ.2550 แล พ.ศ.2552 ประเทศไทยมีดุลบัญชีเงินทุนขาดดุลเป็นมูลค่า 61,663.39 ล้านบาท และ 101,685.89 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนปี พ.ศ.2551 และ พ.ศ.2553 มีบัญชีเงินทุนเกินดุลเป็นมูลค่า 399,828.21 ล้านบาท และ 542,151.29 ล้านบาท ตามลำดับ

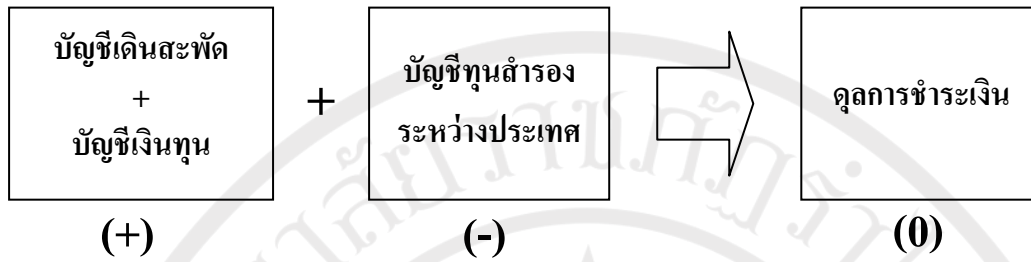
3. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ(International Reserves Account)

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ(International Reserves Account) หมายถึง สินทรัพย์ต่างประเทศที่ถือครองหรือควบคุมโดยธนาคารกลางประกอบด้วย ทองคำ สิทธิพิเศษถอนเงิน (Special Drawing Rights : SDR) สิทธิพิเศษส่งสมทบกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และสินทรัพย์ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งธนาคารกลางสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทันทีที่จำเป็น เช่น นำมาใช้เพื่อชดเชยการขาดดุลการชำระหนี้ ใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น

เนื่องจาก บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นบัญชีที่แสดงสินทรัพย์ต่างประเทศที่ถือครองโดยธนาคารกลาง ซึ่งจะเป็นส่วนที่นำไปชดเชยความไม่สมดุลของดุลการชำระหนี้ กล่าวคือ ถ้าผลรวมสุทธิของบัญชีเดินสะพัดและบัญชีเงินทุนมีค่าเป็นลบ(-) หมายความว่า ดุลการชำระหนี้ขาดดุล แสดงว่ารายรับจากต่างประเทศมีน้อยกว่ารายจ่ายที่จะต้องชำระให้แก่ต่างประเทศจึงต้องนำเอาส่วนใดส่วนหนึ่งของทุนสำรองระหว่างประเทศมาชดเชยส่วนที่ขาดไป เพื่อให้ดุลการชำระหนี้เกิดความสมดุล มีผลทำให้ทำให้สินทรัพย์ในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงเป็นมูลค่าเท่ากับดุลการชำระหนี้ที่ขาดดุล โดยที่จะบันทึกมูลค่าการลดลงของสินทรัพย์ในรายการต่างๆ เป็นเครื่องหมายบวก(+)

แต่ถ้าผลรวมสุทธิของบัญชีเดินสะพัดและบัญชีเงินทุนมีค่าเป็นบวก(+) หมายความว่า ดุลการชำระหนี้เกินดุล แสดงว่ารายรับจากต่างประเทศมีมากกว่ารายจ่ายที่จะต้องชำระให้แก่ต่างประเทศ เพื่อให้ดุลการชำระหนี้เกิดความสมดุลก็จะโอนเงินตราส่วนเกินนี้ไปรวมกับเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ ทำให้สินทรัพย์ในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงบันทึกการเพิ่มขึ้นในรายการต่างๆ ของบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นเครื่องหมายลบ (-)

ตารางที่ 7.7 ดุลการชำระเงินของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี พ.ศ.					
	2548	2549	2550	2551P	2552P	2553P
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-302,492.93	84,553.23	539,704.16	67,380.49	754,474.37	465,360.58
ดุลบัญชีเงินทุน	447,986.35	310,607.25	-61,663.39	399,828.21	-101,685.89	542,151.29
ความคลาดเคลื่อนสุทธิ	75,943.44	82,364.13	108,377.76	344,640.05	171,811.71	-20,886.25
ดุลการชำระเงิน	221,436.86	477,524.63	586,418.54	811,848.77	824,600.18	986,625.62
สินทรัพย์เงินสำรองระหว่างประเทศ	-221,436.86	-477,524.63	-586,418.54	-811,848.77	-824,600.18	-986,625.62
ก. ฐานะเงินสำรองในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ	-1,485.13	1,990.94	1,328.53	-3,517.37	-4,871.69	-692.72
ข. เงินตราต่างประเทศ	-219,967.37	-479,830.77	-587,423.29	-804,167.61	-772,724.83	-965,789.91
ค. ทองคำ	0	351.16	-369.55	0.00	0.00	-20,102.23
ง. สิทธิพิเศษถอนเงิน	15.64	-35.97	45.77	-4,163.78	-47,003.65	-40.74

ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

จากตารางที่ 7.7 ในปี พ.ศ.2548 ประเทศไทยมีดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล 302,492.93 ล้านบาท และดุลบัญชีเงินทุนเกินดุล 447,986.35 ล้านบาท เมื่อรวมรายการดุลบัญชีเดินสะพัด ดุลบัญชีเงินทุน และความคลาดเคลื่อนเข้าด้วยกัน พบว่า ดุลการชำระเงินของไทยเกินดุลเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 221,436.86 ล้านบาท (เครื่องหมายบวก(+)) จึงโอนส่วนที่เกินดุลมาเป็นสินทรัพย์ใน

ทุนสำรองระหว่างประเทศทำให้สินทรัพย์เงินสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 221,436.86 ล้านบาท โดยบันทึกมูลค่าดังกล่าวในเครื่องหมายลบ(-) ในปี พ.ศ.2549 ประเทศไทยมีดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล 84,553.23 ล้านบาท และดุลบัญชีเงินทุนเกินดุล 310,607.25 ล้านบาท เมื่อรวมรายการทั้ง 2 และความคลาดเคลื่อนเข้าด้วยกัน พบว่า ดุลการชำระเงินของไทยเกินดุลเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 477,524.63 ล้านบาท (เครื่องหมายบวก(+)) จึงโอนส่วนที่เกินดุลมาเป็นสินทรัพย์ในทุนสำรองระหว่างประเทศทำให้สินทรัพย์เงินสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 477,524.63 ล้านบาท (เครื่องหมายลบ(-)) เป็นต้น

ผลกระทบที่เกิดจากการเกินดุลหรือขาดดุลการชำระเงิน

ดุลการชำระเงินจะเป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก ดังนั้นในการที่ดุลการชำระเงินของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

ดุลการชำระเงินเกินดุล การที่ดุลการชำระเงินเกินดุลย่อมส่งผลดีต่อประเทศ เพราะจะทำให้ประเทศมีทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น และยังสามารถดึงดูดจากต่างประเทศ ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศจะดีขึ้นในสายตาชาวต่างประเทศ

แต่อย่างไรก็ดีการตัดสินว่าดุลการชำระเงินเกินดุลเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ ควรจะต้องมีการพิจารณาถึงสาเหตุของการเกินดุล ถ้าการเกินดุลการชำระเงินของประเทศเกิดจากบัญชีเดินสะพัดเกินดุลซึ่งแสดงถึงรายได้ของประเทศอันเกิดจากการขายสินค้าและบริการ การลงทุนในต่างประเทศ และเงินโอนจากต่างประเทศ การที่ดุลการชำระเงินเกินดุลก็จะเป็นสิ่งที่ดี เพราะประเทศจะมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากความสามารถของประชากรของประเทศ แต่หากการเกินดุลการชำระเงินเกิดจากขาดดุลบัญชีเดินสะพัด แต่เกินดุลบัญชีเงินทุนซึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายเงินทุนในรูปของการกู้ยืม หรือขายสินทรัพย์ให้ต่างประเทศ ในระยะยาวแล้วจะก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะระบบเศรษฐกิจจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของต่างชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศจะไม่มีคามมั่นคง

นอกจากนี้ การที่ประเทศใดมีดุลการชำระเงินเกินดุลเป็นระยะเวลายาวนาน อาจจะทำให้ปัญหาเงินเฟ้อเกิดขึ้นได้ เนื่องจากเงินตราต่างประเทศส่วนเกินที่ได้รับมาจะถูกนำมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราสกุลของประเทศเพื่อนำมาใช้ในการบริโภคหรือการลงทุนในประเทศ เท่ากับเป็นการเพิ่มอุปสงค์รวมในประเทศ ระดับราคาสินค้าก็จะสูงขึ้น

ดุลการชำระเงินขาดดุล การที่ดุลการชำระเงินขาดดุล ย่อมจะส่งผลให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง เนื่องจากจะต้องนำเอาทุนสำรองระหว่างประเทศไปชดเชยส่วนที่ขาดดุลกรณีที่ขาดดุลติดต่อกันเป็นเวลานานจะมีผลทำให้ทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง ความสามารถในการชำระหนี้ต่างประเทศลดลง จนในที่สุดฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศไม่ได้รับความเชื่อถือจากต่างประเทศ การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาลงทุนเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะทำให้ยากการนำเข้าสินค้าและบริการจากต่างประเทศโดยเฉพาะสินค้าทุนก็จะลดลง ทำให้เกิดผลกระทบต่อการผลิต การจ้างงาน ในประเทศ อุปทานรวมในประเทศลดลง หากอุปสงค์รวมไม่สามารถลดลงตามอุปทาน จะมีผลให้เกิดความขาดแคลนสินค้าระดับราคาสินค้าก็จะปรับตัวสูงขึ้นเกิดปัญหาเงินเฟ้อเกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามการตัดสินว่าดุลการชำระเงินขาดดุลเป็นสิ่งที่ดีหรือเลวร้าย ควรจะต้องมีการพิจารณาถึงสาเหตุของการขาดดุลเช่นกัน ถ้าการขาดดุลการชำระเงินของประเทศเกิดขึ้นขณะที่บัญชีเดินสะพัดเกินดุล แต่มีบัญชีเงินทุนที่ขาดดุล การที่ดุลการชำระเงินขาดดุลก็จะเป็นสิ่งที่ดี เพราะประเทศนำเงินที่ได้จากการค้าขายสินค้าและบริการ ไปใช้ในการลงทุนในต่างประเทศ หรือให้ต่างประเทศกู้ยืม ซึ่งในอนาคตก็จะได้รับผลตอบแทนกลับคืนมา แต่หากการเกินดุลการชำระเงินเกิดจากขาดดุลบัญชีเดินสะพัด แต่บัญชีเงินทุนเกินดุลไม่เพียงพอที่จะชดเชยการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด หรือมีการขาดดุลที่บัญชีเดินสะพัดและบัญชีเงินทุน ประเทศย่อมจะต้องสูญเสียเงินทุนสำรองระหว่างประเทศไป ทำให้ประเทศขาดความสามารถในการชำระหนี้ ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศจะไม่มีคามมั่นคง

สรุป

ในบทนี้ได้อธิบายถึงรายละเอียดเกี่ยวกับบัญชีดุลการชำระเงิน ซึ่งเป็นบัญชีที่แสดงการรับและจ่ายเงินที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยถ้ารายการใดที่ทำให้เกิดการไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศ จะบันทึกรายการนั้นไว้ทางด้านรายรับ ส่วนรายการใดที่ทำให้เกิดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ จะบันทึกรายการนั้นไว้ทางด้านรายจ่าย สำหรับส่วนประกอบของดุลการชำระเงินนั้นประกอบไปด้วย บัญชีเดินสะพัด บัญชีเงินทุน และบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ โดยบัญชีเดินสะพัด เป็นบัญชีที่บันทึกดุลการค้า ดุลบริการ รายได้ และเงินโอนและบริจาค บัญชีเงินทุนเป็นบัญชีที่บันทึกการเคลื่อนย้ายเงินทุน โดยแบ่งออกเป็นบัญชีทุน และบัญชีการเงิน ส่วนบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นบัญชีที่แสดงสินทรัพย์

ต่างประเทศที่ประกอบไปด้วย ทองคำ สิทธิถอนเงินพิเศษ เงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสำหรับ
ชดเชยความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน

ถ้าหากดุลการชำระเงินมีรายรับมากกว่ารายจ่ายจะมีฐานะเกินดุล ซึ่งส่งผลทำให้
ทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น และยังได้รับความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ แต่ถ้ามีรายรับน้อยกว่า
รายจ่ายแสดงว่าดุลการชำระเงิน จะมีฐานะขาดดุล ทำให้ทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง และยัง
ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือจากต่างประเทศอีกด้วย

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7

1. จงอธิบายว่า คุณการชำระเงิน มีความหมายว่าอย่างไร และประกอบไปด้วยบัญชีอะไรบ้าง
2. จงอธิบายถึงฐานะของคุณการชำระเงินขาดดุล คุณการชำระเงินสมดุล และคุณการชำระเงินเกินดุล
3. จงอธิบายถึงความหมายของบัญชีเดินสะพัด
4. รายการใดบ้างที่บันทึกอยู่ในบัญชีคุณบริการ
5. ถ้าหากบัญชีคุณการกำขาดดุล จะมีผลทำให้บัญชีเดินสะพัดต้องขาดดุลด้วย นักศึกษาเห็นด้วยหรือไม่ จงอธิบาย
6. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ ประกอบด้วยสินทรัพย์อะไรบ้าง
7. รายการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ จะบันทึกอยู่ในบัญชีใด
8. ให้นักศึกษาบอกถึงฐานะของคุณการชำระเงินของไทยในปัจจุบันว่ามีฐานะอย่างไร และบอกถึงที่มาของข้อมูลดังกล่าวด้วย
9. รายการต่อไปนี้บันทึกอยู่ในบัญชีใดของคุณการชำระเงินของไทย
 - ก.มูลค่าการส่งออกข้าวของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
 - ข.ประเทศไทยกู้ยืมเงินจากต่างประเทศทั้งสิ้น 38,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
 - ค.ประเทศไทยชำระดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้กับ IMF
 - ง.ชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรมของไทย
10. ถ้าประเทศไทยขาดคุณการกำ หมายความว่าอย่างไร และมีผลกระทบต่อคุณการชำระเงินหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2547). “วิธีการจัดทำสถิติ” วารสารสถิติเศรษฐกิจและการเงิน ปีที่ 44 ฉบับที่ 3 ไตรมาส 3/2547.[Online].

Available: <http://bot.or.th/bothomepage/databank/EconData/EconFinance/2004/Q4content.htm>.

[2547, มกราคม 7].

_____. (2556). XLS_XT_003 : ดุลการชำระเงิน ใน เศรษฐกิจภาคต่างประเทศของไทย.

[Online].Available:

<http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/Discontinued/Pages/externalsector.aspx>

[2556, กรกฎาคม 31].

_____. (2556). XLS_XT_001 : ดุลการชำระเงิน(สรุป) ใน เศรษฐกิจภาคต่างประเทศของไทย.

[Online].Available:

<http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/Discontinued/Pages/externalsector.aspx>

[2556, กรกฎาคม 31].

_____. (2556). EC_XT_030 : เงินสำรองระหว่างประเทศ ใน เศรษฐกิจภาคต่างประเทศของไทย.

[Online].Available:

<http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/EconomicAndFinancial/ExternalSector/Pages/StatInternationalReserves.aspx> .[2556, กรกฎาคม 31].

ประพันธ์ เสวตนันท์, และไพศาล เล็กอุทัย. (2542). **หลักเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 8

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

- 1.ความนำ
- 2.นิยามตลาดเงินตราต่างประเทศ
- 3.ประเภทของตลาดเงินตราต่างประเทศ
- 4.ความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศ
- 5.สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

- 1.อธิบายความหมายของตลาดเงินตราต่างประเทศได้
- 2.จำแนกได้ว่าตลาดเงินตราต่างประเทศมีประเภทใดบ้าง
- 3.อธิบายถึงความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศ

ได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

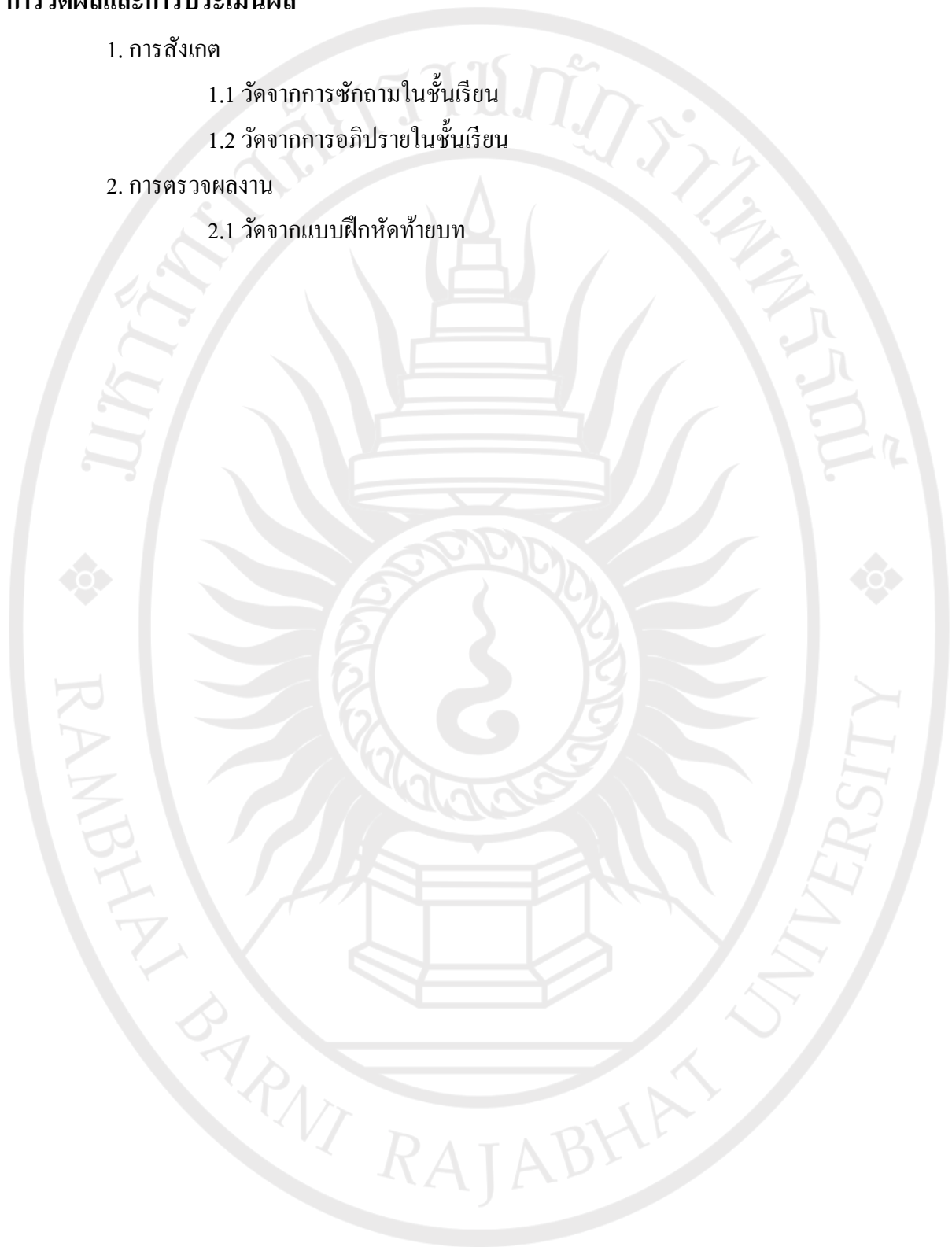
1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต
 - 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
 - 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน
2. การตรวจผลงาน
 - 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

บทที่ 8 ตลาดเงินตราต่างประเทศ

ความนำ

ในการติดต่อทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ย่อมต้องมีการใช้เงินตราต่างประเทศในการแลกเปลี่ยน แต่ด้วยเหตุที่ประเทศต่างๆ ใช้เงินตราต่างประเทศต่างกัน เช่น ประเทศไทยใช้สกุลเงินบาท ประเทศอังกฤษใช้สกุลเงินปอนด์สเตอร์ลิง ประเทศญี่ปุ่นใช้สกุลเงินเยน ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น ทำให้ประเทศต่างๆ เหล่านี้จึงต้องทำการตกลงกันว่าจะใช้เงินตราสกุลใดในการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเงินตราต่างประเทศกับเงินตราสกุลของประเทศตน โดยจะต้องทำการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราของประเทศตนกับเงินตราสกุลอื่นๆ เพื่อเป็นการเทียบค่าเพื่อนำมาใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันระหว่างประเทศ สำหรับในบทนี้จึงเป็นการอธิบายถึงเรื่องของบทบาทหน้าที่ ตลอดจนประเภทต่างๆ ของตลาดเงินตราต่างประเทศ

นิยามตลาดเงินตราต่างประเทศ (Definition of Foreign Exchange Market)

เนื่องจากแต่ละประเทศใช้เงินตราสกุลต่างกัน ดังนั้นเมื่อเกิดการค้าระหว่างกันขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างกัน กล่าวคือ เมื่อผู้ส่งออกส่งสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ส่งออกจะได้รับชำระค่าสินค้าเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐ ทำให้มีเงินดอลลาร์สหรัฐไหลเข้ามาภายในประเทศ แต่ผู้ส่งออกไม่สามารถใช้เงินดอลลาร์สหรัฐภายในประเทศไทยได้ จึงต้องนำมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาท ซึ่งถ้าไม่มีตลาดเงินตราต่างประเทศ ผู้ส่งออกก็ต้องแลกเปลี่ยนกับผู้ที่ต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐ โดยอาจจะเป็นผู้ต้องการนำเข้ามาสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีความต้องการจะนำเงินดอลลาร์สหรัฐไปชำระค่าสินค้า ดังนั้นถ้าความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐเท่ากับความต้องการแลกเปลี่ยนบาท ก็จะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วมักจะเป็นไปได้ยากที่ความต้องการจะเท่ากันพอดี ดังนั้นตลาดเงินตราต่างประเทศจึงเป็นแหล่งสำคัญในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ วันรัศมี มิ่งมณีนาคน (2548, 96) กล่าวถึงความหมายของตลาดเงินตราต่างประเทศไว้ว่า

ตลาดเงินตราต่างประเทศ หมายถึง สถานที่/กิจกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยแลกเปลี่ยนจากเงินตราสกุลหนึ่งไปเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่งตามอัตราแลกเปลี่ยนที่

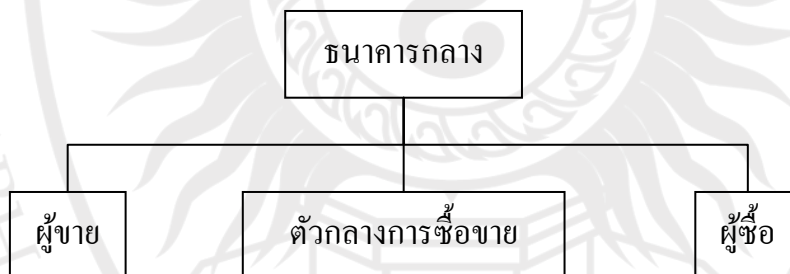
กำหนดโดยกลไกตลาด ทั้งนี้การซื้อขายดังกล่าวอาจกระทำโดยลูกค้ามาติดต่อด้วยตนเอง หรือติดต่อทางเครื่องมือสื่อสารต่างๆ ตามที่กำหนด

ตลาดเงินตราต่างประเทศ เป็นตลาดสำหรับการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยผู้ที่ดำเนินการมักจะเป็นธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยและได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศกับลูกค้าเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

ธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในประเทศไทยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ.2485 กฎกระทรวง ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2497) รวมถึงประกาศกระทรวงการคลัง ประกาศเจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน และหนังสือเวียนเจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินที่เกี่ยวข้อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2553)

1. โครงสร้างตลาดเงินตราต่างประเทศ

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548, 97-98) กล่าวถึงโครงสร้างของตลาดเงินตราต่างประเทศ ประกอบด้วย ผู้ขาย ผู้ซื้อ ตัวกลางในการซื้อขาย และธนาคารกลาง แต่ละกลุ่มมีบทบาทในตลาดเงินตราต่างประเทศ ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 8.1 โครงสร้างตลาดเงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 8.1 ผู้ขายเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ผู้ที่มีเงินตราต่างประเทศอยู่ในครอบครอง ซึ่งอาจจะเป็นเอกชน รัฐบาล หรือสถาบันการเงิน และต้องการขายหรือแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศสกุลที่ถืออยู่ไปเป็นเงินตราสกุลอื่น โดยที่ผู้ครอบครองเหล่านั้นได้รับเงินตราต่างประเทศจากกิจกรรมต่างๆ ในการติดต่อทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้แก่ การส่งสินค้าออก การขายบริการให้ต่างประเทศ การรับชำระหนี้ระหว่างประเทศ รับการลงทุนจากต่างประเทศทั้งการลงทุนโดยตรงและโดยอ้อม และการรับเงินโอนจากต่างประเทศ เมื่อได้รับเงินตราต่างประเทศ

มาแล้ว ผู้ครอบครองอาจขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราต่างประเทศภายในประเทศหรือเป็นเงินตราต่างประเทศสกุลอื่น การขายดังกล่าวก่อให้เกิดอุปทานของเงินตราต่างประเทศสกุลนั้น

ผู้ซื้อเงินตราต่างประเทศ คือ ผู้ที่มีความต้องการเงินตราต่างประเทศ เพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้แก่ การสั่งซื้อสินค้าเข้า การซื้อบริการของต่างประเทศ การไปลงทุนในต่างประเทศทั้งการลงทุนโดยตรงและโดยอ้อม การชำระหนี้เงินกู้ต่างประเทศ และการจ่ายเงินโอน / เงินช่วยเหลือหรือเงินบริจาคไปต่างประเทศ ดังนั้น ผู้ซื้อเงินตราต่างประเทศสกุลใด จึงได้แก่ ผู้นำเข้า นักลงทุน หน่วยงานของรัฐ และบุคคลทั่วไป การซื้อขายเงินตราต่างประเทศก่อให้เกิดอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศสกุลนั้น

ตัวกลางซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Broker) ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยได้รับผลประโยชน์จากส่วนต่างระหว่างอัตราซื้อและอัตราขาย ตัวอย่างเช่น อัตราซื้อ US \$ 1 = ฿ 38 บาท อัตราขาย US \$ 1 = ฿ 38.67 การรับซื้อ US \$ 1 และขาย US \$ 1 ควบคู่กันแต่ละครั้ง ตัวกลางจะได้รับผลตอบแทน ฿ 0.67 นอกจากนี้ ยังได้ผลตอบแทนในรูปแบบค่าธรรมเนียมและค่าบริการในการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการโอนเงินข้ามประเทศ ตัวกลาง/หน่วยธุรกิจในตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศมีหลายรูปแบบ ได้แก่ แผนกซื้อขายเงินตราต่างประเทศและแผนกโอนเงินข้ามประเทศของธนาคารพาณิชย์ และหน่วยซื้อขายเงินตราต่างประเทศที่ได้รับอนุญาต (Authorized Money Changer) จากธนาคารกลาง

สำหรับธนาคารพาณิชย์นั้นมีการซื้อขายเงินตราต่างประเทศทั้งในลักษณะแบบปลีก (Retail) และคราวละมากๆ แบบซื้อ/ขายส่ง (Wholesale) ส่วนหน่วยซื้อขายรับอนุญาตมีทั้งขนาดเล็ก (เช่น แผนกหนึ่งของโรงแรม เป็นต้น) และขนาดใหญ่ (เช่น แผนกหนึ่งในร้านสินค้าปลอดภาษี) หน่วยซื้อขายเงินตราต่างประเทศขนาดใหญ่มักเป็นธนาคารพาณิชย์ที่ตั้งอยู่ในประเทศที่เป็นศูนย์กลางการเงินของโลกหรือภูมิภาคของโลก ซื้อขายเงินตราคราวละมากๆ

นอกจากนี้ ยังมีตัวกลางอีกแบบหนึ่งซึ่งเรียกว่า “นายหน้า” (Broker) นายหน้ามักไม่มีการเก็บสต็อกเงินตราต่างประเทศเพื่อขาย และไม่รับซื้อเงินตราต่างประเทศด้วยตนเอง แต่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ฝ่ายที่ต้องการขายกับฝ่ายที่ต้องการซื้อมาพบกัน โดยได้รับค่าตอบแทนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการค้า หากธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งแห่งใดพบว่าในขณะนั้นเงินตราต่างประเทศในครอบครองมีจำนวนมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ก็จะติดต่อกับนายหน้าเพื่อซื้อหรือขายออกไป โดยมากการซื้อขายแต่ละครั้งต้องเป็นปริมาณเงินค่อนข้างมาก โดยปกตินายหน้าเหล่านี้จะอยู่ในรูปของบริษัทซึ่งทำธุรกิจเป็นพ่อค้าคนกลางในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศโดยเฉพาะ

ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า นักลงทุน และนักท่องเที่ยว มักจะซื้อขายเงินตราต่างประเทศกับธนาคารพาณิชย์มากกว่าที่จะซื้อขายระหว่างกันเอง ทั้งนี้เพราะธนาคารพาณิชย์ต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการให้บริการซื้อขายและการโอนเงินข้ามประเทศ โดยธนาคารพาณิชย์ในประเทศ จะติดต่อกับธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศโดยการหักบัญชี

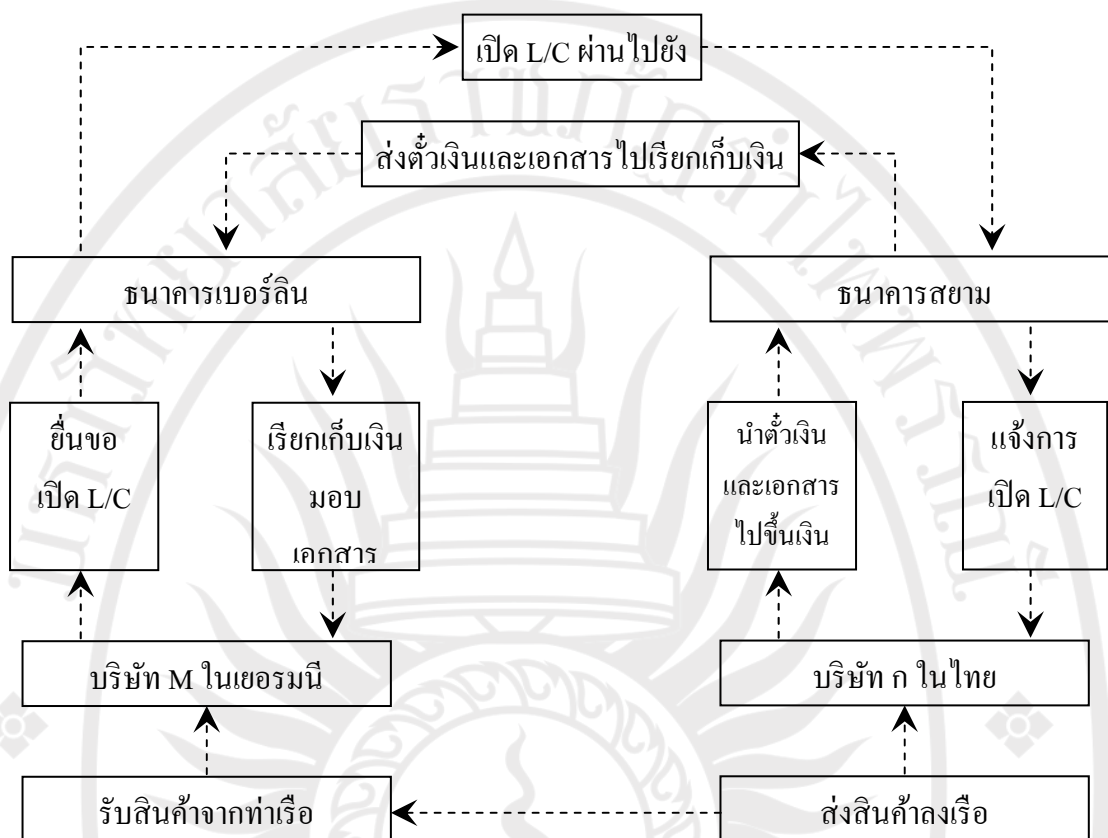
ธนาคารกลาง ควบคุมดูแลการซื้อขายเงินตราต่างประเทศทั้งภายในประเทศและข้ามประเทศตามนโยบายหลักของรัฐบาล ประเทศที่มีนโยบายการปริวรรต/แลกเปลี่ยนเงินตราเสรี ธนาคารกลางไม่มีการควบคุมเข้มงวด เพียงแต่ออกกฎระเบียบให้การซื้อขายเป็นที่เชื่อถือ ส่วนประเทศที่ใช้นโยบายปริวรรตเงินตราแบบเข้มงวด จะออกกฎระเบียบควบคุมการซื้อขายอย่างเข้มงวด

2.หน้าที่ของตลาดเงินตราต่างประเทศ(Function of Foreign Market)

ตลาดเงินตราต่างประเทศมีหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยน อำนวยความสะดวกในการให้สินเชื่อระหว่างประเทศ และช่วยลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.หน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยน(Clearing Function) หน้าที่นี้เกิดขึ้นเนื่องจากการที่ประเทศทุกประเทศมีการใช้เงินตราสกุลต่างๆ ไม่เหมือนกัน จึงจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลหนึ่งไปเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่ง เพื่อให้การทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างสะดวก โดยตลาดเงินตราต่างประเทศจะทำหน้าที่โอนอำนาจซื้อโดยการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศกับธนาคารตัวแทนในต่างประเทศ กล่าวคือเมื่อผู้ส่งซื้อชาวต่างชาติ เช่น ชาวสหรัฐอเมริกา สั่งซื้อสินค้าจากไทย การชำระหนี้ค่าสินค้าจะกระทำผ่านธนาคารในประเทศสหรัฐฯ จากนั้นธนาคารในสหรัฐฯ จะติดต่อกับธนาคารของไทยให้ชำระหนี้ให้กับพ่อค้าชาวไทย ธนาคารไทยก็จะหักเงินจากบัญชีเงินฝากของธนาคารสหรัฐฯ ที่ได้เปิดบัญชีไว้กับธนาคารไทย โดยเงินที่มีบัญชีซึ่งกันและกันนั้น จะเป็นเงินตราในสกุลที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่าย เช่น ดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อหักบัญชีเงินดอลลาร์ของธนาคารสหรัฐฯ ตามอัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้นแล้ว หนี้สินที่เกิดจากการค้าระหว่างประเทศก็สามารถชำระหนี้กันได้ (อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม, 2532, 146)

2.การให้สินเชื่อทางการค้าระหว่างประเทศ(Credit Function) นอกจากตลาดเงินตราต่างประเทศจะทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแล้ว ยังทำหน้าที่ในการให้สินเชื่อสำหรับการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ ซึ่งมีส่วนทำให้ธุรกรรมระหว่างประเทศมีการขยายตัวได้มากขึ้นอีกด้วย ตลาดเงินตราต่างประเทศโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์มีการให้สินเชื่อแก่ผู้ที่ทำธุรกรรมระหว่างประเทศ วิธีการชำระเงินที่เป็นที่นิยมวิธีการหนึ่งก็คือ การชำระเงินโดยการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต(Letter of Credit : L/C) ดังรูปที่ 8.2

รูปที่ 8.2 การชำระหนี้แบบ L/C ในการค้าระหว่างประเทศ

ที่มา : (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2548, 100)

ตลาดเงินตราต่างประเทศโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ มีการให้สินเชื่อแก่ผู้ส่งออกและผู้นำเข้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกรรมวิธีการติดต่อซื้อขายและการชำระหนี้ระหว่างประเทศ สมมติว่าบริษัท ก ในไทยส่งมันสำปะหลังไปขายให้บริษัท M ในเยอรมนี จากรูปที่ 8.2 เริ่มจากบริษัท M ได้ติดต่อสั่งซื้อผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากบริษัท ก ขณะเดียวกันก็เตรียมการเกี่ยวกับการชำระเงินโดยการติดต่อธนาคารเบอร์ลิน(ชื่อสมมติ) เพื่อขอเปิด Letter of Credit(หรือ L/C) ธนาคารเบอร์ลินจะแจ้งการเปิด L/C ไปยังธนาคารสยาม(ชื่อสมมติ) ในไทย ธนาคารสยามก็จะแจ้งการเปิด L/C ให้บริษัท ก ได้ทราบ การเปิด L/C นี้เป็นการรับรองจากธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศว่าจะจ่ายเงินให้เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกัน บริษัท ก จะส่งสินค้าไปทางเรือโดยได้รับในตราส่งสินค้า(Bill of Lading ซึ่งเรียกสั้นๆ ว่า B/L) จากบริษัทเรือสินค้า พร้อมทั้งเอกสารอื่นๆ เช่น ใบประกันภัยสินค้า ใบเสียหายหรือค่าธรรมเนียมการส่งออก เป็นต้น เมื่อนำสินค้าส่งลงเรือไปแล้ว บริษัท ก จะนำเอกสารในสำคัญเหล่านี้ไปขอขึ้นเงินจากธนาคารสยาม ธนาคารสยามจะส่งตั๋วแลกเงิน(Bill of

Exchange) ไปยังธนาคารเบอร์ลิน เพื่อเรียกเก็บเงินจากบริษัท M และส่งมาให้ธนาคารสยามเพื่อจ่ายให้แก่บริษัท ก ส่วนบริษัท M เมื่อจ่ายเงินให้ธนาคารแล้วก็จะได้รับเอกสารให้ไปดำเนินการนำสินค้าออกจากท่าเรือได้

ตั๋วแลกเงิน แบ่งเป็น 2 แบบ แบบหนึ่งเป็นตั๋วแลกเงินที่ต้องจ่ายทันที(Sight Bill) อีกแบบหนึ่งมีกำหนดระยะเวลาการชำระเงิน(Time Bill) ซึ่งอาจมีกำหนด 3 เดือนหรือ 6 เดือน แล้วแต่คู่ค้าจะตกลงกัน เมื่อได้รับตั๋วแลกเงินแล้วหากผู้ส่งออกจำเป็นต้องใช้เงินก่อนกำหนด จะนำตั๋วแลกเงินดังกล่าวไปขายลดให้กับธนาคารพาณิชย์ตามอัตราแลกเปลี่ยนในตลาด โดยธนาคารจะหักเงินจำนวนหนึ่งตามอัตราส่วนลด(Discount Rate) ที่ธนาคารพาณิชย์กำหนด การรับซื้อลดตั๋วแลกเงินที่เกิดจากการส่งออกจึงเสมือนเป็นการให้สินเชื่อแก่ผู้ส่งออก ผู้ส่งออกได้เงินไปใช้จ่ายโดยไม่ต้องรอนถึงกำหนดชำระตามที่ระบุในตัวแลกเงิน ส่วนลดที่ถูกหักก็เป็นเสมือนดอกเบี้ยที่จ่ายทันทีพร้อมกับรับสินเชื่อ

3.หน้าที่ในการลดความเสี่ยง(Heading Function) ในการทำธุรกรรมระหว่างประเทศมักจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นเมื่อถึงกำหนดชำระเงินผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าอาจจะเสียประโยชน์ จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนได้ ตลาดเงินตราต่างประเทศจึงเข้ามาทำหน้าที่ในการลดความเสี่ยงนี้ โดยการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า(Forward Contract) ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายจะเป็นผู้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

ประเภทของตลาดเงินตราต่างประเทศ

ตลาดเงินตราต่างประเทศแบ่งออกเป็น ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบทันที(Spot Foreign Exchange Market) และตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า(Forward Foreign Exchange Market)

1.ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบทันที(Spot Foreign Exchange Market)

ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบทันที(Spot Foreign Exchange Market) หมายถึง ตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่มีการซื้อขายเงินตราต่างประเทศและส่งมอบเงินตราต่างประเทศทันทีที่มีการตกลงซื้อขาย โดยปกติจะกระทำกันภายในเวลาไม่เกิน 2 วันทำการ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่ตกลงกันในขณะนั้น เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนทันที(Spot Rate) เช่น ผู้นำเข้าไทยได้ทำการตกลงซื้อเครื่องจักรจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในราคา 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ถ้าในขณะนั้น

อัตราแลกเปลี่ยน $\$1=40$ บาท ผู้นำเข้าไทยจะต้องจ่ายค่าเครื่องจักรให้กับสหรัฐฯ เป็นเงิน 40 ล้านดอลลาร์ ซึ่งจะต้องโอนเงินให้กับพ่อค้าชาวสหรัฐฯ ภายใน 2 วันทำการ

2. ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า (Forward Foreign Exchange Market)

ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า (Forward Foreign Exchange Market) หมายถึง ตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ที่มีการตกลงซื้อขายเงินตราต่างประเทศ โดยสัญญาจะทำการส่งมอบเงินตราต่างประเทศในอนาคต ตามราคาหรืออัตราแลกเปลี่ยนที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า ซึ่งราคาหรืออัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวอาจสูงหรือต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนในปัจจุบันก็ได้ โดยปกติระยะเวลาในสัญญาจะเป็น 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน หรือ 9 เดือน อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่ตกลงกันในตลาดล่วงหน้า เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า (Forward Rate)

ตัวอย่างการซื้อขายเงินตราต่างประเทศในตลาดล่วงหน้า เช่น ผู้นำเข้าไทยได้ทำการตกลงซื้อเครื่องจักรจากประเทศสหรัฐฯ ในราคา 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยทำสัญญาว่าจะส่งมอบเงินในอีก 3 เดือนข้างหน้านับจากวันที่ทำสัญญา โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า $\$1=42$ บาท พอครบกำหนด 3 เดือน ผู้นำเข้าไทยจะต้องโอนเงินไปให้พ่อค้าชาวสหรัฐฯ เป็นเงิน 42 ล้านดอลลาร์ โดยไม่สนใจว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้นจะเท่ากับเท่าใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าอาจจะสูงกว่า เท่ากัน หรือน้อยกว่า อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้น ถ้าในขณะใดขณะหนึ่งอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าของเงินตราต่างประเทศต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีของเงินตราต่างประเทศสกุลนั้น เราจะเรียกว่า เงินตราต่างประเทศสกุลนั้นมี Forward Discount เมื่อเทียบกับเงินตราภายในประเทศ ตรงกันข้าม หากในขณะใดขณะหนึ่งอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าของเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งอยู่สูงกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันที เราจะเรียกว่า เงินตราต่างประเทศนั้นมี Forward Premium เมื่อเทียบกับเงินตราภายในประเทศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (นิฐิตา เบญจมสุทิน, และ นงนุช พันธกิจไพบุลย์, 2548, 204-206)

ตัวอย่าง	อัตราแลกเปลี่ยนทันที (SR)	คือ $\text{฿}40=\$1$
	อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า (FR) 3 เดือน	คือ $\text{฿}39=\$1$

จะพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า 3 เดือน ของเงินดอลลาร์น้อยกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันที ย่อมแสดงว่าเงินดอลลาร์มี Forward Discount (FD) สำหรับระยะเวลา 3 เดือนข้างหน้าเท่ากับ 1 บาทต่อดอลลาร์ หรือ 2.5 เปอร์เซ็นต์ต่อ 3 เดือน หรือ 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี โดยการหา Forward Discount จากสูตร ดังนี้

$$FD = \frac{FR - SR}{SR} \times \frac{12}{\text{จำนวนเดือน}} \times 100$$

$$FD = \frac{39 - 40}{40} \times \frac{12}{3} \times 100$$

$$FD = \frac{-1}{10} \times 100$$

$$FD = -10$$

เครื่องหมายลบ(-) แสดงว่าเงินดอลลาร์มี Forward Discount หมายความว่าเงิน 1 ดอลลาร์ สามารถแลกเงินบาทล่วงหน้า 3 เดือนได้น้อยกว่าแลกเงินบาทในปัจจุบัน จากตัวอย่าง แสดงว่าเงินดอลลาร์มี Forward Discount เท่ากับ 10% ต่อปี

ตัวอย่าง อัตราแลกเปลี่ยนทันที(SR) คือ B40=\$1

อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า(FR) 3 เดือน คือ B41=\$1

จะพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า 3 เดือนของเงินดอลลาร์มีค่ามากกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันที ย่อมแสดงว่าเงินดอลลาร์มี Forward Premium(FP) สำหรับระยะเวลา 3 เดือนข้างหน้า เท่ากับ 1 บาท หรือ 2.5 เปอร์เซ็นต์ต่อ 3 เดือน หรือ 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี โดยการหา Forward Premium จากสูตรดังนี้

$$FP = \frac{FR - SR}{SR} \times \frac{12}{\text{จำนวนเดือน}} \times 100$$

$$FP = \frac{41 - 40}{40} \times \frac{12}{3} \times 100$$

$$FP = \frac{1}{10} \times 100$$

$$FP = 10$$

เครื่องหมายบวก(+) แสดงว่าเงินดอลลาร์มี Forward Premium หมายความว่าเงิน 1 ดอลลาร์ สามารถแลกเงินบาทล่วงหน้า 3 เดือนได้มากกว่าแลกเงินบาทในปัจจุบัน จากตัวอย่าง แสดงว่าเงินดอลลาร์มี Forward Premium เท่ากับ 10% ต่อปี

ความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศ(Foreign Exchange Risk, Hedging and Speculation)

นิรุฒา เบญจมสุทิติน, และนนุช พันธกิจไพบูลย์ (2548, 206-221) กล่าวถึง ความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศว่า เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน โดยที่บุคคลหรือหน่วยธุรกิจที่ไม่ต้องการความเสี่ยง จะมีวิธีการป้องกันความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนได้อย่างไร ในขณะที่ผู้เก็งกำไรจะทำอย่างไร จึงจะแสวงหากำไรจากการคาดการณ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนในอนาคตได้

1. ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน(Foreign Exchange Risk)

ในแต่ละช่วงเวลา อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงในรสนิยมในการบริโภคสินค้าจากต่างประเทศ ความแตกต่างในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และเงินเฟ้อของแต่ละประเทศ การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยของแต่ละประเทศ และการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการคาดการณ์ต่างๆ ฯลฯ ดังนั้นอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศก็จะมีการเปลี่ยนแปลงด้วย

ตัวอย่างเช่น เมื่อคนไทยนิยมบริโภคสินค้าจากสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น อุปสงค์ของเงินดอลลาร์ในประเทศไทยก็จะเพิ่มขึ้น (เส้นอุปสงค์ของเงินดอลลาร์จะเลื่อนขึ้นไปข้างบน) ซึ่งจะให้อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น (ค่าเงินบาทลดลง) ในทางตรงข้ามถ้ามีการคาดการณ์ว่าเงินบาทจะแข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับดอลลาร์ที่จะทำให้อุปทานของเงินดอลลาร์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้น (เส้นอุปทานของเงินดอลลาร์เลื่อนลงมาทางขวาของเส้นเดิม) ซึ่งจะนำไปสู่การลดลงของอัตราแลกเปลี่ยนหรือเงินบาทมีค่าเพิ่มขึ้นในระยะสั้น การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในโลกเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา อัตราแลกเปลี่ยนที่จะมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงตลอดเวลา

จากความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน จะมีผลกระทบต่อบุคคลหรือหน่วยธุรกิจที่ทำธุรกรรมระหว่างประเทศ เพราะว่าการทำธุรกิจนั้น การส่งมอบหรือการชำระค่าสินค้าเป็นเงินตราต่างประเทศมักจะกระทำในอนาคตหลังจากที่มีการซื้อขายสินค้ากันแล้ว

ตัวอย่าง สมมติว่าผู้นำเข้าชาวไทยซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกา มูลค่า 1 ล้านดอลลาร์ และมีกำหนดว่าจะชำระเงินในอีก 3 เดือนข้างหน้าโดยที่อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในวันทำสัญญา คือ $\text{฿}38/\text{\$}$ ดังนั้นเงินบาทที่ผู้นำเข้าจะต้องจ่ายอีก 3 เดือนข้างหน้าเท่ากับ 38 ล้านบาท ถ้าในอีก 3 เดือนอัตราแลกเปลี่ยนคงเดิม แต่ถ้าในอีก 3 เดือนข้างหน้าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีคือ $\text{฿}40/\text{\$}$ ผู้นำเข้าชาวไทยจะต้องจ่ายเงินถึง 40 ล้านบาท คือ มากกว่าเดิมถึง 2 ล้านบาท แต่ถ้าในอีก 3 เดือนข้างหน้า

อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้น คือ $\text{฿}36/\text{\$}$ ผู้นำเข้าชาวไทยจะจ่ายเงินเพียง 36 ล้านบาท หรือน้อยกว่าเดิม 2 ล้านบาท

ในกรณีตรงกันข้ามถ้าพ่อค้าชาวไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกามูลค่า 1 ล้านดอลลาร์ โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้นเท่ากับ $\text{฿}38/\text{\$}$ จะมีการส่งมอบและชำระเงินในอีก 3 เดือนข้างหน้า ผู้ส่งออกชาวไทยจะได้รับเงิน 38 ล้านบาทถ้าอัตราแลกเปลี่ยนคงเดิม และจะได้รับเงิน 40 ล้านบาทถ้าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้นเท่ากับ $\text{฿}40/\text{\$}$ และจะได้รับเงิน 36 ล้านบาทถ้าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้นเท่ากับ $\text{฿}36/\text{\$}$

อย่างไรก็ดีทั้งผู้นำเข้าและผู้ส่งออกชาวไทยย่อมไม่ต้องการความเสี่ยง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นในตลาดเงินตราต่างประเทศจะมีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ลงทุนหรือซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เพื่อจัดความเสี่ยงให้กับผู้นำเข้าและผู้ส่งออก

2. การป้องกันความเสี่ยง (Hedging)

การป้องกันความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน เป็นการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของบุคคล หรือหน่วยธุรกิจที่ทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวขึ้นลงตลอดเวลาของอัตราแลกเปลี่ยน ทั้งนี้การป้องกันความเสี่ยงดังกล่าวจะเกิดขึ้นในตลาดทันที และตลาดล่วงหน้าก็ได้

2.1 การป้องกันความเสี่ยงในตลาดซื้อขายทันที (Spot Market) ประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบใด มักจะประสบกับความเสี่ยงในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้ประเทศเหล่านี้อาจจะขาดทุนหรือได้รับกำไรจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็เป็นได้ ดังนั้นเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ก็อาจจะต้องหาวิธีการเพื่อป้องกันความเสี่ยงเหล่านั้น เช่น การกู้เงินในตลาดเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระสินค้าในอนาคต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง สมมติว่าพ่อค้าชาวไทยสั่งซื้อสินค้าจากประเทศสหรัฐอเมริกามูลค่า 1 ล้านดอลลาร์ โดยสัญญาว่าจะส่งมอบเงินอีก 3 เดือนข้างหน้า โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้นเท่ากับ $\text{฿}38/\text{\$}$ การป้องกันความเสี่ยงทำได้โดย

พ่อค้าชาวไทยทำการกู้ยืมเงินบาทจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 38 ล้านบาท (เสียดอกเบี้ย) จากนั้นนำเงินจำนวน 38 ล้านบาท ไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินดอลลาร์จะได้ 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แล้วนำเงิน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไปฝากธนาคารเป็นเวลา 3 เดือน (จะได้ดอกเบี้ยเงินฝาก)

เมื่อครบกำหนด 3 เดือน พ่อค้าชาวไทยถอนเงินจำนวน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไปชำระค่าสินค้า ดังสรุปตามรูปที่ 8.3 ดังนี้

รูปที่ 8.3 แสดงการป้องกันความเสี่ยง ในตลาดซื้อขายทันที

จะเห็นได้ว่า การกระทำเช่นนี้ย่อมมีต้นทุนคืออัตราดอกเบี้ยที่ผู้นำเข้า (พ่อค้า) ต้องจ่ายให้กับธนาคารที่ไปขอกู้เงินบาทมาซื้อเงินดอลลาร์ ดังนั้น ผู้นำเข้าควรจะต้องพิจารณาว่าอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน

2.2 การป้องกันความเสี่ยงในตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Forward Market) ผู้ลงทุนอาจจะซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศในตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า เพื่อป้องกันความเสี่ยงอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนแบบทันที โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบล่วงหน้า ดังตัวอย่างเช่น ผู้นำเข้าชาวไทยสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศเป็นมูลค่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยตกลงส่งมอบเงินค่าสินค้าในอีก 3 เดือนข้างหน้า ซึ่งในขณะนั้นอัตราแลกเปลี่ยนแบบทันทีเท่ากับ $B38/\$$ เนื่องจากเกรงว่าอัตราแลกเปลี่ยนอาจมีค่าสูงขึ้นในช่วง 3 เดือนข้างหน้า ผู้นำเข้าจึงป้องกันความเสี่ยงดังกล่าวโดยทำสัญญาซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐล่วงหน้า ในอีก 3 เดือน ในอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า $B39/\$$ ดังนั้นเมื่อครบกำหนด 3 เดือน ผู้นำเข้าจะนำเงิน 39 ล้านบาทแลกกับเงิน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไปชำระค่าสินค้า สามารถสรุปได้ดังแผนภาพข้างล่างนี้

รูปที่ 8.4 แสดงการป้องกันความเสี่ยงในตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนที่สำคัญๆ ได้แก่ Currency Swap, Currency Options

2.2.1 Currency Swap หรือการสวอปเงินตรา เป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เช่นเดียวกับการซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า โดยพรชัย ชูन्हินดา (2546, 199) กล่าวว่า การสวอปเงินตรา เป็นการตกลงกันระหว่างบุคคลสองฝ่ายที่จะทำการแลกเปลี่ยนภาระทางการเงิน ที่อยู่ในรูปของเงินตราสกุลหนึ่งไปเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่ง โดยไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนั้น ผู้กู้ยืมเงินที่มีหนี้สินเป็นเงินตราสกุลหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นสกุลเงินที่ไม่ตรงกับความต้องการ สามารถแปลงหนี้สินของตนไปเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่งได้

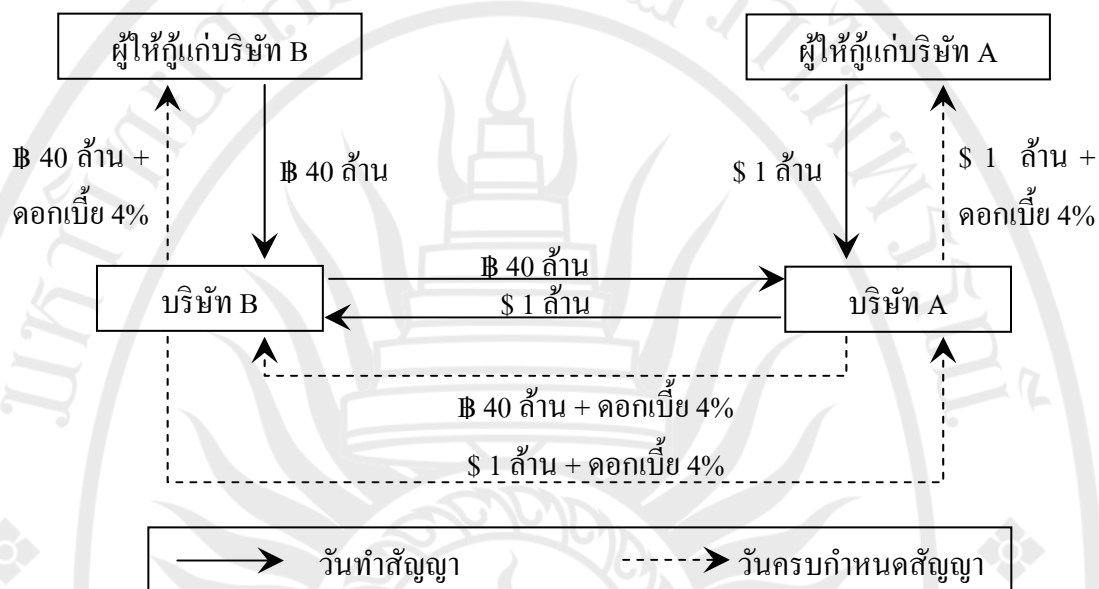
ตัวอย่างเช่น สมมติให้บริษัท A ต้องการใช้เงิน 40 ล้านบาท เป็นเวลา 1 ปี โดยที่บริษัท A สามารถกู้เงินบาทได้ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี และกู้เงินดอลลาร์สหรัฐได้ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี

ในขณะที่บริษัท B ต้องการใช้เงิน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในเวลา 1 ปี แต่บริษัท B สามารถกู้เงินบาทได้ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี และกู้เงินดอลลาร์สหรัฐได้ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี

โดยอัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้น เท่ากับ B40/\$

จากข้อสมมติดังกล่าว พบว่า บริษัท A สามารถกู้เงินดอลลาร์สหรัฐได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าบริษัท B ในขณะที่บริษัท B สามารถกู้เงินบาทได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าบริษัท A ดังนั้น

บริษัท A และ บริษัท B จะทำ Currency Swap กันเพื่อลดต้นทุนและลดความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนได้ดังรูปที่ 8.5

รูปที่ 8.5 แสดงการทำ Currency Swap ระหว่างบริษัท A และ B

ที่มา : ปรับปรุงจาก นิธิตา เบญจมสุทิน, และนนุช พันธกิจไพบุลย์, 2548, 210

จากรูปที่ 8.5 บริษัท A และบริษัท B ตกลงทำสัญญา Currency Swap โดยมีภาระดอกเบี้ย และใช้อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในวันที่ทำสัญญา บริษัท A จะกู้เงินจากผู้ให้กู้จำนวน \$1 ล้าน ส่งมอบให้บริษัท B ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ในขณะที่บริษัท B จะกู้เงินจากผู้ให้กู้จำนวน 40 ล้านบาท ส่งมอบให้บริษัท A เสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 4 เช่นกัน

เมื่อถึงวันครบกำหนดสัญญา 1 ปี บริษัท A และ B จะนำเงินต้นที่ได้รับในวันที่ทำสัญญามาคืนให้กันและกันพร้อมดอกเบี้ย เพื่อนำไปชำระคืนให้แก่ผู้ให้กู้ คือ บริษัท A จะนำเงิน 40 ล้านบาทพร้อมดอกเบี้ยคืนให้บริษัท B และบริษัท B ก็จะนำเงิน \$1 ล้าน พร้อมดอกเบี้ยคืนให้กับบริษัท A เพื่อนำเงินไปชำระคืนให้แก่ผู้ให้กู้

จากการทำ Currency Swap ทำให้มีผู้ได้รับประโยชน์คือบริษัท A และ B สามารถกู้ยืมเงินได้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าที่บริษัทจะกู้เอง และผู้ให้กู้ยังได้รับประโยชน์จากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยอีกด้วย

2.2.2 Currency Options หรือสิทธิที่จะซื้อขายเงินตราต่างประเทศ คือ การจองสิทธิที่จะซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศในอนาคต ณ อัตราแลกเปลี่ยนที่ได้ตกลงกันไว้ ตามกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน โดยฐานา ฉันทราแลกเปลี่ยน (2542, 5-9) กล่าวไว้ว่า ผู้ซื้อสิทธิที่จะซื้อขายเงินตราต่างประเทศนั้นจะซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศ ณ อัตราแลกเปลี่ยนตามที่กำหนดไว้ ถ้าหากว่าการปฏิบัติดังกล่าวผู้ซื้อจะได้รับประโยชน์ และจะปล่อยให้สิทธิที่จะซื้อขายเงินตราหมดอายุไปโดยไม่ได้ทำการซื้อขายเงินตราต่างประเทศก็ได้ ถ้าหากว่าการปฏิบัติการซื้อขายตามสัญญาที่จะซื้อขายเงินตราต่างประเทศไม่ได้ให้ประโยชน์หรือทำกำไรให้แก่ผู้ซื้อ เนื่องจากการซื้อขายในตลาดแลกเปลี่ยนทันทีจะได้รับผลประโยชน์มากกว่า

สิทธิที่จะซื้อขายเงินตราต่างประเทศ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ สิทธิที่จะซื้อเงินตราต่างประเทศ (Currency Call Option) และสิทธิที่จะขายเงินตราต่างประเทศ (Currency Put Option)

1) สิทธิที่จะซื้อเงินตราต่างประเทศ (Currency Call Option) สิทธิที่จะซื้อเงินตราต่างประเทศจะให้สิทธิแก่ผู้ซื้อเงินตราต่างประเทศตามราคาที่ระบุไว้และภายในระยะเวลาที่กำหนด ราคาที่ระบุไว้เป็นราคาที่ผู้ขาย Option อนุญาตให้ผู้ซื้อให้สิทธิซื้อเงินตราต่างประเทศตามราคาที่กำหนดไว้ซึ่งเรียกว่า Exercise Price หรือ Strike Price

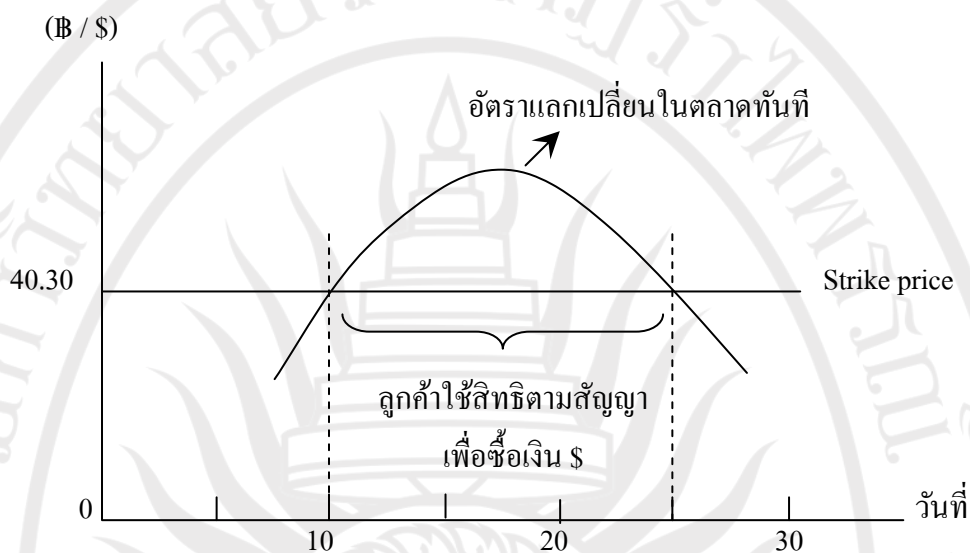
Call Option เป็นตราสารทางการเงินชนิดหนึ่งที่สร้างขึ้นมากำหนดราคาของผู้ซื้อจะต้องจ่ายเงินตราจำนวนที่แน่นอนในอนาคต ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีสูงกว่าราคาที่ใช้สิทธิ ผู้ถือ Option ก็จะใช้สิทธิซื้อเงินตราต่างประเทศตามราคาที่ระบุไว้ ซึ่งมีราคาสูงกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันที

สิทธิที่จะซื้อเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นสิทธิที่คาดว่าจะได้รับผลกำไร คือ อัตราแลกเปลี่ยนทันทีที่สูงกว่า Strike Price ซึ่งเรียกว่า “In the money option” ถ้าสิทธิที่จะซื้อ ณ ระดับราคาเดียวกันกับอัตราแลกเปลี่ยนทันที เรียกว่า “At the money option” และสิทธิที่จะซื้อเงินตราต่างประเทศที่ไม่ได้รับกำไร กล่าวคือ อัตราแลกเปลี่ยนทันทีที่มีค่าน้อยกว่า Strike Price ซึ่งเรียกว่า “Out of the money option”

ตัวอย่าง การจองสิทธิที่จะซื้อเงินตราต่างประเทศ โดยสมมติว่าผู้นำเข้าหรือผู้กู้เงินทุนจากต่างประเทศที่จำเป็นต้องชำระเงินตราต่างประเทศใน 1 เดือนข้างหน้าอาจซื้อ Call Option จากธนาคารพาณิชย์ในอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญา (Strike Price หรือ Exercise Price) ที่ B40.3/\$

ดังนั้นในระยะเวลา 1 เดือน ถ้าค่าเงินดอลลาร์ในตลาดทันทีสูงกว่า B40.3/\$ ลูกค้านี้ก็มีสิทธิที่จะซื้อเงินดอลลาร์ในอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญาข้างต้น แต่ถ้าราคาของเงินดอลลาร์ในตลาด

ทันที มีค่าต่ำกว่าอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญา เช่น $\text{฿}40.25/\text{\$}$ ลูกค้าไม่จำเป็นต้องเรียกใช้สิทธิตามสัญญาและสามารถซื้อเงินดอลลาร์ในอัตราตลาดทันที ดังรูปที่ 8.6

รูปที่ 8.6 การจองสิทธิที่จะซื้อ

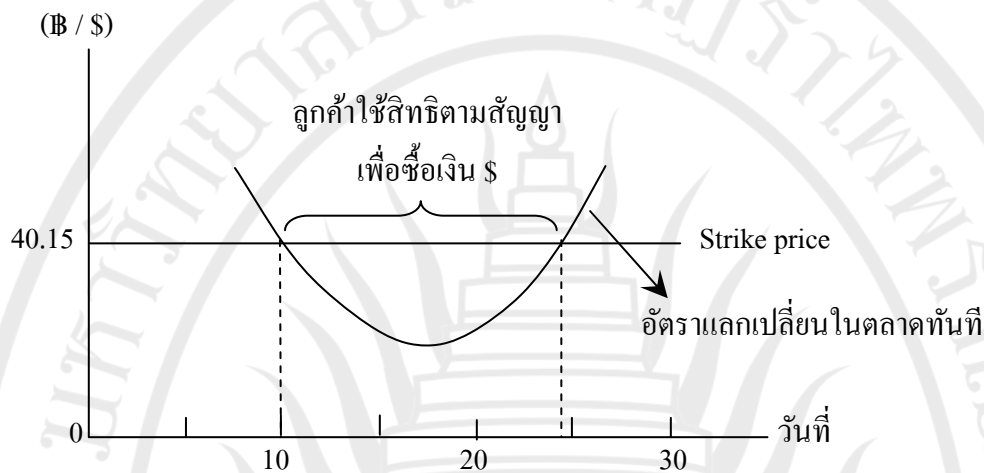
2) สิทธิที่จะขายเงินตราต่างประเทศ(Currency Put Option) ผู้เป็นเจ้าของสิทธิที่จะขายเงินตราต่างประเทศจะอนุญาตให้ใช้สิทธิที่จะขายเงินตราต่างประเทศตามราคาที่กำหนดไว้ และภายในระยะเวลาที่ระบุไว้ เจ้าของสิทธิจะใช้สิทธิหรือไม่ก็ได้ ไม่มีเงื่อนไขบังคับ เพราะฉะนั้นความเป็นไปได้ที่จะขาดทุนมากที่สุดของผู้เป็นเจ้าของสิทธิที่จะขายเงินตราต่างประเทศ ก็คือค่าตอบแทนที่จะจ่ายให้กับสัญญาที่จะซื้อขายสิทธิในเงินตราต่างประเทศ

สิทธิที่จะขายเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับผลกำไร คือ ราคาอัตราแลกเปลี่ยนทันทีที่น้อยกว่า Strike Price ซึ่งเรียกว่า “In the money option” ถ้าสิทธิที่จะขาย ณ ระดับราคาเดียวกันกับอัตราแลกเปลี่ยนทันที เรียกว่า “At the money option” และสิทธิที่จะขายเงินตราต่างประเทศโดยไม่มีกำไรกรณีอัตราแลกเปลี่ยนทันทีสูงกว่า Strike Price ซึ่งเรียกว่า “Out of the money option”

ตัวอย่างในกรณีของ Put Option เช่น ผู้ส่งออก หรือผู้ที่จะมีรายรับเป็นเงินตราต่างประเทศใน 1 เดือนข้างหน้า ก็อาจซื้อ Put Option จากธนาคารพาณิชย์ในอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญาที่ $\text{฿}40.15/\text{\$}$

ดังนั้น ในระยะเวลา 1 เดือน ถ้าค่าของเงินดอลลาร์ในตลาดทันทีลดลงต่ำกว่าอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญา ลูกค้าก็มีสิทธิขายเงินดอลลาร์ในอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญา แต่ถ้าค่าของ

เงินดอลลาร์ในตลาดทันทีสูงกว่าอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญา ลูกค้าก็ยังสามารถขายเงินดอลลาร์ในตลาดทันที ดังรูปที่ 8.7

รูปที่ 8.7 การจองสิทธิที่จะขาย

2.3 การเก็งกำไร (Speculation) การเก็งกำไรจะตรงข้ามกับการป้องกันความเสี่ยง เพราะในขณะที่ Hedger พยายามที่จะป้องกันความเสี่ยงอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนนั้น พวก Speculator ก็พยายามที่จะแสวงหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ถ้ากรณีที่ผู้เก็งกำไรสามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนทันที (Spot Rate) ในอนาคตได้อย่างถูกต้อง เขาจะได้รับกำไร แต่ถ้าคาดการณ์ผิด ผู้เก็งกำไรก็จะขาดทุน การเก็งกำไรนี้สามารถหาได้ทั้งในตลาดซื้อขายทันทีและตลาดล่วงหน้า (Forward, Futures Market) และตลาด Options

2.3.1 การเก็งกำไรในตลาดซื้อขายทันที (Speculation in the Spot Market) แบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 ถ้าผู้เก็งกำไรเชื่อว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีของเงินตราต่างประเทศจะสูงขึ้นในอนาคต เขาจะซื้อเงินตราต่างประเทศสกุลนั้นในตลาดทันที และถือเงินนั้นโดยฝากไว้กับธนาคารเพื่อจะทำการขาย (Resell) ในอนาคต ถ้าผู้เก็งกำไรคาดการณ์ถูก เขาจะได้รับกำไรจากการขายเงินตราต่างประเทศจำนวนเท่ากับผลต่างระหว่างราคาซื้อซึ่งต่ำกว่าราคาขาย แต่ถ้าผู้เก็งกำไรคาดการณ์ผิด กล่าวคือ อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในอนาคตลดลง ผู้เก็งกำไรก็จะขาดทุนจากการขายเงินตราต่างประเทศนั้นไปในราคาที่ต่ำกว่าที่ซื้อเงินตราต่างประเทศมา

ตัวอย่าง สมมติว่านายสุขุมมีเงิน 400,000 บาท และต้องการเก็งกำไรจากตลาดทันที โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนี้คือ $\text{฿}40/\text{\$}$ และนายสุขุมเชื่อว่าอัตราแลกเปลี่ยนในอีก 1 เดือนข้างหน้าจะมากกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$ นายสุขุมจะดำเนินการโดย

1. นำเงิน 400,000 บาท ไปซื้อเงิน 10,000 ดอลลาร์ในตลาดทันที
2. นำเงิน 10,000 ดอลลาร์ ไปฝากธนาคารเป็นระยะเวลา 1 เดือน เพื่อรอเวลาที่จะขาย
3. เมื่อครบกำหนด 1 เดือน ถ้านายสุขุมคาดการณ์ถูก กล่าวคือ อัตราแลกเปลี่ยนทันที คือ $\text{฿}41/\text{\$}$ (ซึ่งมากกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$) นายสุขุมจะขายเงิน 10,000 ดอลลาร์ ในตลาดทันทีเพื่อแลกกับเงิน 410,000 บาท นายสุขุมจะได้กำไรทั้งสิ้น 10,000 บาท หรือ 1 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ ทั้งนี้สมมติให้ไม่มีค่าธรรมเนียมในการซื้อขาย (Zero Transaction Cost)

แต่ถ้านายสุขุมคาดการณ์ผิด คือ อัตราแลกเปลี่ยนทันทีใน 1 เดือนข้างหน้าน้อยกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$ นายสุขุมก็จะขาดทุน

กรณีที่ 2 ถ้าผู้เก็งกำไรเชื่อว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีของเงินตราต่างประเทศจะลดลงในอนาคต (1 เดือน) เขาจะยืมเงินตราต่างประเทศเป็นระยะเวลา 1 เดือน และจะขายเงินตราต่างประเทศนั้นเป็นเงินตราภายในประเทศในอัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้น และนำเงินตราต่างประเทศที่ซื้อมานี้ไปฝากธนาคารเพื่อที่จะได้รับดอกเบี้ย เมื่อครบกำหนด 1 เดือน ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีลดลงเหมือนกับที่คาดการณ์ไว้ ผู้เก็งกำไรจะได้รับกำไรจากส่วนต่างนี้ โดยการซื้อเงินตราต่างประเทศ เพื่อชำระคืนเงินกู้ในอัตราแลกเปลี่ยนทันทีที่ต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีที่เขาขายเงินตราต่างประเทศในตอนแรก และนอกจากนี้ผู้เก็งกำไรยังจะได้รับดอกเบี้ยจากการนำเงินตราต่างประเทศไปฝากกับธนาคารด้วย

แต่ถ้าผู้เก็งกำไรคาดการณ์ผิด กล่าวคือ อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในอนาคต (1 เดือน) สูงขึ้น ผู้เก็งกำไรจะขาดทุน

ตัวอย่าง สมมติว่านายจอห์นเป็นชาวสหรัฐอเมริกา และต้องการเก็งกำไรในตลาดทันที ในวงเงิน 10,000 ดอลลาร์ โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในขณะนั้น คือ $\text{฿}40/\text{\$}$ และนายจอห์นเชื่อว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีในอีก 1 เดือนข้างหน้าจะน้อยกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$ นายจอห์นจะดำเนินการโดย

1. กู้ยืมเงินจากธนาคารเป็นเงิน 10,000 ดอลลาร์
2. นำเงิน 10,000 ดอลลาร์ ไปแลกเงินบาทในตลาดทันทีจะได้เงิน 400,000 บาท
3. นายจอห์นนำเงิน 400,000 บาทนี้มาฝากธนาคารเพื่อรับดอกเบี้ยเป็นระยะเวลา 1 เดือน
4. เมื่อครบกำหนด 1 เดือน ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนทันที คือ $\text{฿}39/\text{\$}$ (น้อยกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$) นายจอห์นจะถอนเงิน 400,000 บาท ไปซื้อเงินดอลลาร์ได้ 10,256 ดอลลาร์

5.เขาจะนำเงิน 10,000 ดอลลาร์ ไปชำระคืนเงินกู้ และจะได้กำไรเท่ากับ 256 ดอลลาร์ (10,256 - 10,000) บวกกับดอกเบี้ยเงินฝาก และลบด้วยดอกเบี้ยเงินกู้ ทั้งนี้สมมติให้ไม่มีค่าธรรมเนียมในการแลกเปลี่ยน(Zero Transaction Cost) แต่ถ้านายจอห์นคาดการณ์ผิด กล่าวคือปรากฏว่าอัตราแลกเปลี่ยนทันทีใน 1 เดือนข้างหน้ามากกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$ นายจอห์นก็จะขาดทุน

2.3.2 การเก็งกำไรในตลาดซื้อขายล่วงหน้า(Speculation in the Forward Market) แบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 ถ้าผู้เก็งกำไรเชื่อว่า Spot Rate ในอีก 3 เดือนข้างหน้าจะมากกว่า Forward Rate (ล่วงหน้า 3 เดือน) ซึ่งกำหนดในวันนี้ เขาจะซื้อเงินตราต่างประเทศจำนวนหนึ่งล่วงหน้าเพื่อส่งมอบในระยะอีก 3 เดือนข้างหน้า หลังจากครบ 3 เดือน ถ้าเขาคาดการณ์ถูก เขาจะได้รับเงินตราต่างประเทศใน Forward Rate ที่ต่ำกว่า Spot Rate ในขณะนั้น ดังนั้นเขาจะขายเงินตราต่างประเทศนั้นไปใน Spot Market ด้วย Spot Rate ที่สูงกว่า Forward Rate ที่เขาทำสัญญาไว้ ซึ่งจะทำให้เขาได้รับกำไร แต่ถ้าผู้เก็งกำไรคาดการณ์ผิด กล่าวคือ Spot Rate ใน 3 เดือนข้างหน้าต่ำกว่า Forward Rate (ล่วงหน้า 3 เดือน) เขาก็จะขาดทุน

ตัวอย่าง ถ้าสมมติให้ Forward Rate (3 เดือน) = $\text{฿}40/\text{\$}$ ผู้เก็งกำไรคาดการณ์ว่า Spot Rate (อีก 3 เดือนข้างหน้า) > $\text{฿}40/\text{\$}$ และต้องการเก็งกำไรในวงเงิน $\text{฿}4,000,000$ เขาจะดำเนินการดังนี้

1.ในวันนี้เขาจะซื้อเงิน $\text{\$}100,000$ ด้วยเงิน $\text{฿}4,000,000$ ใน Forward Market ด้วย Forward Rate (ล่วงหน้า 3 เดือน) ซึ่งเท่ากับ $\text{฿}40/\text{\$}$

2.ถ้าเขาคาดการณ์ถูก กล่าวคือ Spot Rate ในขณะนั้น (เมื่อครบ 3 เดือน) เท่ากับ $\text{฿}41/\text{\$}$ (ซึ่งมากกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$) เขาจะได้รับกำไร โดยขายเงิน $\text{\$}100,000$ เพื่อแลกกับเงิน $\text{฿}4,100,000$ เขาจะได้รับกำไรถึง $\text{฿}100,000$

3.หลังจากครบ 3 เดือน เขาจะนำเงิน $\text{฿}4,000,000$ ไปส่งมอบใน Forward Market เพื่อแลกกับเงิน $\text{\$}100,000$

แต่ถ้าผู้เก็งกำไรคาดการณ์ผิด กล่าวคือ Spot Rate เมื่อครบ 3 เดือน น้อยกว่า $\text{฿}40/\text{\$}$ เขาจะขาดทุน

กรณีที่ 2 ถ้าผู้เก็งกำไรเชื่อว่า Spot Rate ในอีก 3 เดือนข้างหน้า จะน้อยกว่า Forward Rate (ล่วงหน้า 3 เดือน) ซึ่งกำหนดในวันนี้เขาจะขายเงินตราต่างประเทศจำนวนหนึ่งล่วงหน้าเพื่อส่งมอบในระยะอีก 3 เดือนข้างหน้า หลังจากครบ 3 เดือน ถ้าเขาคาดการณ์ถูก เขาจะรับเงินตราต่างประเทศนั้น ใน Forward Rate ที่สูงกว่า Spot Rate ในขณะนั้น ดังนั้นเขาจะซื้อเงินตราต่างประเทศใน Spot Market ด้วย Spot Rate และนำไปส่งมอบใน Forward Market ด้วย Forward Rate ที่สูงกว่า ซึ่งจะทำให้เขาได้รับกำไร

แต่ถ้าผู้เก็งกำไรคาดการณ์ผิด กล่าวคือ Spot Rate ในอีก 3 เดือนข้างหน้ามากกว่า Forward Rate(ล่วงหน้า 3 เดือน) เขาจะขาดทุน

ตัวอย่าง ถ้าสมมติให้ Forward Rate(3 เดือน) = $\text{฿}41/\text{\$}$ ผู้เก็งกำไรคาดการณ์ว่า Spot Rate (อีก 3 เดือนข้างหน้า) $< \text{฿}41/\text{\$}$ และต้องการเก็งกำไรในวงเงิน $\text{฿}4,000,000$ เขาจะดำเนินการดังนี้

1.ในวันนี้เขาจะขายเงิน $\text{\$}100,000$ ใน Forward Market ด้วย Forward Rate (ล่วงหน้า 3 เดือน) คือ $\text{฿}41/\text{\$}$

2.หลังจากครบ 3 เดือน ถ้าเขาคาดการณ์ถูก คือ Spot Rate ในขณะนั้น คือ $\text{฿}40/\text{\$}$ (น้อยกว่า $\text{฿}41/\text{\$}$) เขาจะนำเงิน $\text{฿}4,000,000$ ไปซื้อเงิน $\text{\$}100,000$ ใน Spot Market

3.นำเงิน $\text{\$}100,000$ ไปส่งมอบให้ Forward Market ตามที่ตกลงไว้ในสัญญา เขาจะได้เงิน $\text{฿}4,100,000$ เขาจะได้รับกำไร $\text{฿}100,000$

แต่ถ้าผู้เก็งกำไรคาดการณ์ผิด กล่าวคือ Spot Rate ในอีก 3 เดือนมากกว่า $\text{฿}41/\text{\$}$ เขาจะขาดทุน

ในกรณีที่ผู้เก็งกำไรซื้อเงินตราต่างประเทศในอัตราแลกเปลี่ยนทันที หรือล่วงหน้าเพื่อเก็งกำไร และขายในอัตราแลกเปลี่ยนทันทีในอนาคตที่สูงกว่า เราเรียกการเก็งกำไรแบบนี้ว่า “Take a Long Position” และเมื่อผู้เก็งกำไรซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า และซื้อคืนในอนาคตซึ่งมีอัตราแลกเปลี่ยนที่ต่ำกว่าเพื่อชำระเงินกู้ หรือส่งมอบให้กับผู้ที่ทำสัญญาซื้อเงินตราต่างประเทศไว้ในตอนแรก เราเรียกว่า ผู้เก็งกำไรได้ “Take a Short Position” (คือผู้เก็งกำไรขายเงินตราต่างประเทศก่อน โดยที่เขายังไม่มีเงินตราต่างประเทศนั้นอยู่เลย)

ในกรณีที่มีการซื้อเงินตราต่างประเทศ ในขณะที่ราคาของเงินตราต่างประเทศเมื่อเทียบกับเงินตราภายในประเทศมีค่าลดลง โดยที่ผู้เก็งกำไรคาดว่าอัตราแลกเปลี่ยนนี้จะเพิ่มขึ้นในอนาคต และผู้เก็งกำไรจะได้กำไรจากส่วนต่างนี้ หรือการขายเงินตราต่างประเทศเมื่อค่าของเงินตรานั้นสูงขึ้น โดยคาดการณ์ว่าในไม่ช้าอัตราแลกเปลี่ยนนั้น (ค่าของเงินตราต่างประเทศ) จะลดลง เราเรียกการเก็งกำไรแบบนี้ว่า Stabilizing Speculation แต่ถ้ามีการขายเงินตราต่างประเทศ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนลดลง โดยมีการคาดการณ์ว่าจะมีการลดลงอีกในอนาคต หรือการซื้อเงินตราต่างประเทศเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น โดยคาดการณ์ว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะสูงขึ้นอีกในอนาคต เราเรียกการเก็งกำไรแบบนี้ว่า Destabilizing Speculation

สรุป

ตลาดเงินตราต่างประเทศ เป็นสถานที่/กิจกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยแลกเปลี่ยนจากเงินตราสกุลหนึ่งไปเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่งตามอัตราแลกเปลี่ยนกำหนดโดยกลไกตลาด โครงสร้างของตลาดเงินตราต่างประเทศประกอบด้วย ผู้ขายเงินตราต่างประเทศ ผู้ซื้อเงินตราต่างประเทศ ตัวกลางในการซื้อขาย และธนาคารกลาง ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีบทบาทหน้าที่ในตลาดเงินตราต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกัน โดยตลาดเงินตราต่างประเทศจะมีหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยน อำนวยความสะดวกในการให้สินเชื่อระหว่างประเทศ และช่วยลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน

ตลาดเงินตราต่างประเทศแบ่งออกเป็น ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบทันที (Spot Foreign Exchange Market) และตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า (Forward Foreign Exchange Market) โดยที่ตลาดเงินตราต่างประเทศแบบทันที เป็นตลาดที่มีการซื้อขายเงินตราต่างประเทศทันทีที่มีการตกลงซื้อขาย โดยปกติจะทำการภายในเวลาไม่เกิน 2 วันทำการ ส่วนตลาดเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า เป็นตลาดที่มีการตกลงซื้อขายเงินตราต่างประเทศ โดยสัญญาจะทำการส่งมอบเงินตราต่างประเทศในอนาคต ตามราคาหรืออัตราแลกเปลี่ยนที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเรื่องความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง และการเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศ กล่าวคือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน จะส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือหน่วยธุรกิจที่ทำธุรกรรมระหว่างประเทศ แต่ก็มีเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยงดังกล่าว เช่น การทำ Currency Swap, Currency Options เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบุคคลบางกลุ่มที่เรียกว่า Speculator พยายามแสวงหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งแบ่งออกเป็นการเก็งกำไรในตลาดซื้อขายทันที และการเก็งกำไรในตลาดซื้อขายล่วงหน้า

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 8

1. จงอธิบายถึงความหมายของตลาดเงินตราต่างประเทศ
2. ตลาดเงินตราต่างประเทศ มีหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง จงอธิบายมาให้เข้าใจ
3. ตลาดเงินตราต่างประเทศ แบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
4. อัตราแลกเปลี่ยนที่ตกลงกันในตลาดล่วงหน้า เรียกว่าอะไร
5. จงอธิบายความเสี่ยงที่เกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร
6. จงอธิบายวิธีการป้องกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในตลาดซื้อขายทันที(Spot Market)
7. เครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนมีอะไรบ้าง
8. จงยกตัวอย่างการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยวิธีการสวอปเงินตรา(Currency Swap)
9. Currency Call Option และ Currency Put Option มีความหมายแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบาย
10. จงยกตัวอย่างการเก็งกำไรจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในตลาดซื้อขายทันที(Speculative in the Spot Market) มาสัก 1 วิธี

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2552). “องค์ประกอบของตลาดการเงิน” การพัฒนาตลาดการเงิน.

[Online].Available:

http://bot.or.th/Thai/FinancialMarkets/Fin_Mkt_Development/Pages/FinancialMarketDeve...

[2552, กรกฎาคม 22].

พรชัย ชุนหจินดา. (2546). การบริหารการเงินระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิฐิตา เบญจมสุทิน, และนนงูช พันธกิจไพบูลย์. (2548). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2548). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมคาเพรส จำกัด.

อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม. (2532). เอกสารประกอบการสอนเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 9

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความนำ
2. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
3. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. บอกถึงความหมายของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
2. อธิบายการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในระบบต่างๆ ได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต

1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน

1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน

2. การตรวจผลงาน

2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท

2.2 วัดจากผลงานที่มอบหมาย

บทที่ 9

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ความนำ

การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ มีความจำเป็นจะต้องใช้เงินตรา เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน แต่เนื่องจากแต่ละประเทศใช้เงินตราสกุลที่ต่างกัน เช่น ประเทศไทย ใช้เงินบาท ประเทศจีนใช้เงินหยวน ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้เงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปใช้เงินยูโร ประเทศญี่ปุ่นใช้เงินเยน เป็นต้น ดังนั้นในการที่ประเทศต่างๆ ทำการค้า ระหว่างกันจะต้องทำการตกลงกันว่าในการชำระเงินระหว่างประเทศจะใช้เงินตราสกุลใดเป็นหลัก โดยปกติจะใช้เงินตราสกุลหลักที่ประเทศต่างๆ ยอมรับว่าสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนได้ เงินตราสกุลหลักเหล่านั้น ได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เงินยูโร และเงินเยน ดังนั้นจึงต้องมีการ แลกเปลี่ยนเงินตราสกุลของประเทศของตนเองเป็นเงินตราสกุลหลัก จึงทำให้อัตราแลกเปลี่ยน เงินตราระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อการชำระเงินระหว่างประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ต้องมีการประกอบกิจกรรม ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ การศึกษาเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จึงเป็นเรื่องที่มี ความสำคัญมาก ในบทนี้จะพิจารณาจากอุปสงค์ อุปทาน ของเงินตราต่างประเทศ และตัวกำหนด ต่างๆ เป็นเครื่องมือในการศึกษาเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ(Exchange Rate)

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ราคาของเงินตราต่างประเทศ 1 หน่วย คิดเทียบกับเงินตราอีกสกุลหนึ่ง (เอนก เขียรถาวร, 2541, 414) เช่น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน ดอลลาร์สหรัฐกับเงินบาท เท่ากับ 40 บาทต่อดอลลาร์ อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินปอนด์สเตอร์ลิง กับเงินบาท เท่ากับ 50 บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิง หมายความว่า เงิน 1 ดอลลาร์สหรัฐสามารถ แลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทได้ 40 บาท และ เงิน 1 ปอนด์สเตอร์ลิง สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาท ได้ 50 บาท เป็นต้น

ตารางที่ 9.1 อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยรายปีของธนาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร

หน่วย : บาท

ประเทศ	หน่วยเงิน	ปี พ.ศ.					
		2548	2549	2550	2551	2552	2553
สหรัฐอเมริกา	ดอลลาร์สหรัฐ	40.22	37.88	34.52	33.31	34.29	31.69
สหราชอาณาจักร	ปอนด์สเตอร์ลิง	73.13	69.74	69.07	61.60	53.57	48.97
ยุโรป	ยูโร	50.02	47.55	47.26	48.93	47.71	42.04
ญี่ปุ่น	เยน(100 เยน)	36.57	32.59	29.33	32.34	36.72	36.12
ฮ่องกง	ดอลลาร์ฮ่องกง	5.17	4.87	4.42	4.28	4.42	4.08
มาเลเซีย	ริงกิต	10.62	10.34	10.03	10.01	9.72	9.84
สิงคโปร์	ดอลลาร์สิงคโปร์	24.16	23.84	22.91	23.55	23.57	23.24
อินโดนีเซีย	รูเปาะ(1000 รูเปาะ)	4.15	4.13	3.80	3.47	3.31	3.49
อินเดีย	รูปี	0.91	0.84	0.84	0.77	0.70	0.68
จีน	หยวน	4.90	4.75	4.54	4.80	5.02	4.68

ที่มา : (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2554)

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของแต่ละประเทศจะถูกกำหนดตามความเหมาะสมของสภาพทางเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 9.1 จะพบว่า อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของเงินแต่ละสกุลจะมีอัตราที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในปี พ.ศ. 2548 เงินดอลลาร์สหรัฐ 1 ดอลลาร์มีค่าเท่ากับ 40.22 บาท เงินปอนด์สเตอร์ลิง 1 ปอนด์มีค่าเท่ากับ 73.13 บาท เงินเยน 100 เยนมีค่าเท่ากับ 36.57 บาท เป็นต้น หากสภาพเศรษฐกิจของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น เงิน 1 ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2548 มีค่าเท่ากับ 40.22 บาท ในปี พ.ศ. 2549 มีค่าลดลงเป็น 37.88 บาท ในปี พ.ศ. 2550 มีค่าเท่ากับ 34.52 บาท เป็นต้น อันเป็นผลมาจากกลไกของตลาดเงินตราต่างประเทศ กล่าวคืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ

อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ มีลักษณะเช่นเดียวกับอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างๆ ไป กล่าวคือ อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศเป็นอุปสงค์และอุปทานสืบเนื่อง ที่เกิดจากอุปสงค์และอุปทานของสินค้าและบริการ หมายความว่า หากเราไม่มีความต้องการในการซื้อสินค้าและบริการ เราก็ไม่มีความต้องการเงินตราต่างประเทศที่จะไปชำระค่าสินค้าและบริการเหล่านั้น ในทางตรงข้าม หากเราไม่สามารถขายสินค้าและบริการให้กับชาวต่างชาติ เราก็จะไม่มีอุปทานของเงินตราต่างประเทศ ฉะนั้นเราจึงต้องศึกษาถึงที่มาของอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

1. อุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ(Demand for Foreign Exchange)

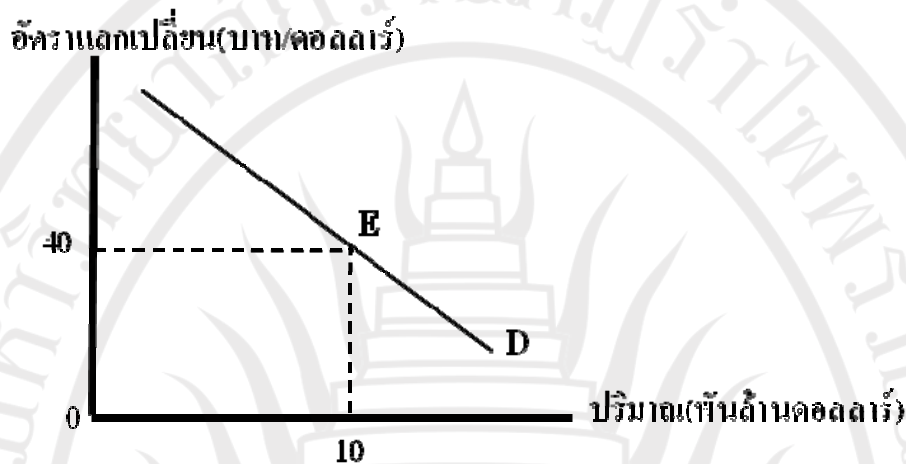
อุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อที่จะนำเงินตราต่างประเทศนั้นไปใช้ชำระค่าซื้อสินค้าเข้า ซื้อบริการของต่างประเทศ หรือลงทุนในต่างประเทศ หรือโอนออกไปต่างประเทศ เป็นต้น (รัตน สหายคณิต, 2542, 399)

อุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศจัดเป็นอุปสงค์สืบเนื่อง(Derived Demand) (พอพันธ์ อูยานนท์, 2541, 258) เนื่องจากความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศจะเกิดขึ้นเมื่อเรามีความต้องการที่จะนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศและความต้องการที่จะลงทุนในต่างประเทศ ความต้องการเงินตราต่างประเทศโดยทั่วไปอาจขึ้นอยู่กับตัวกำหนดต่างๆ เช่น รายได้ส่วนบุคคลและรายได้ประชาชาติรสนิยมในการบริโภคสินค้าภายในประเทศและต่างประเทศ ผลต่างของอัตราดอกเบี้ยภายในและภายนอกประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น ในบรรดาตัวกำหนดต่างๆ ดังกล่าว อัตราแลกเปลี่ยนนับว่าเป็นตัวกำหนดที่มีบทบาทมากที่สุด เราจึงให้อัตราแลกเปลี่ยนนี้เป็นตัวกำหนดโดยตรง(Direct Determinant) ส่วนตัวกำหนดอื่นๆ เป็นตัวกำหนดโดยอ้อม(Indirect Determinant) (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2541, 210)

โดยความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนและความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศ จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม ทั้งนี้เนื่องจากเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ผู้ซื้อในประเทศจะรู้สึกว่าสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้น ทำให้ความต้องการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศลดลง ความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศจึงลดลง ในทางตรงกันข้ามเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวลดลง ผู้ซื้อในประเทศจะรู้สึกว่าสินค้านำเข้ามีราคาถูกลง จึงนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น ความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศจึงเพิ่มสูงขึ้น

จากความสัมพันธ์ดังกล่าว เมื่อกำหนดให้แกนตั้งแสดงอัตราแลกเปลี่ยน(ราคาของเงินตราต่างประเทศ) และแกนนอนแสดงปริมาณเงินตราต่างประเทศ แสดงว่าเส้นอุปสงค์ต่อเงินตรา

ต่างประเทศจะมีลักษณะทอดลงจากซ้ายไปขวา มีค่าความชันเป็นลบ เหมือนกับเส้นอุปสงค์ของสินค้าและบริการทั่วไป ดังแสดงในรูปที่ 9.1

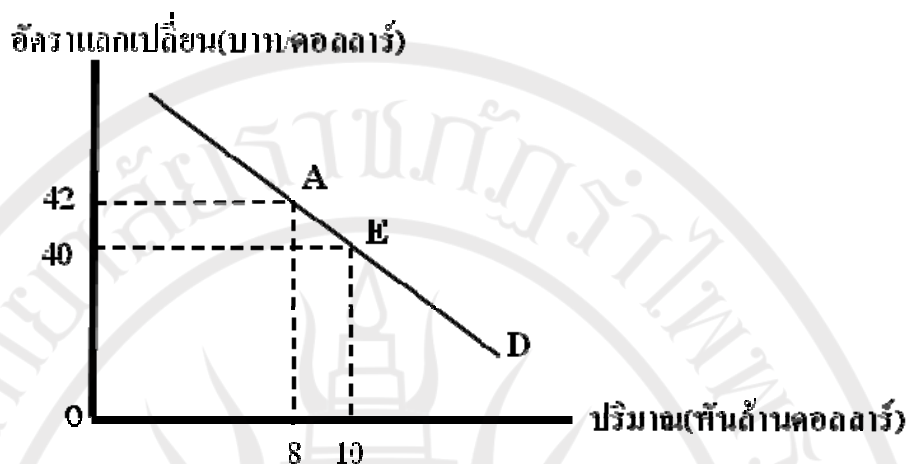

รูปที่ 9.1 เส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 9.1 เส้น D คือเส้นอุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยน และปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐ ในทิศทางตรงกันข้าม กำหนดให้อุปสงค์ของเงินดอลลาร์สหรัฐอยู่ที่จุด E แสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อเงินดอลลาร์สหรัฐที่ 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ จะมีปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 10 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

1.1 การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่าตัวกำหนดที่มีอิทธิพลต่อปริมาณซื้อนั้น นอกจากอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งนับว่าเป็นตัวกำหนดโดยตรงแล้ว ยังมีตัวกำหนดอื่นที่มีอิทธิพลต่อปริมาณซื้อโดยอ้อม ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงในตัวกำหนด 2 ประการนี้จะมีผลทำให้เส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไป 2 ลักษณะ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ

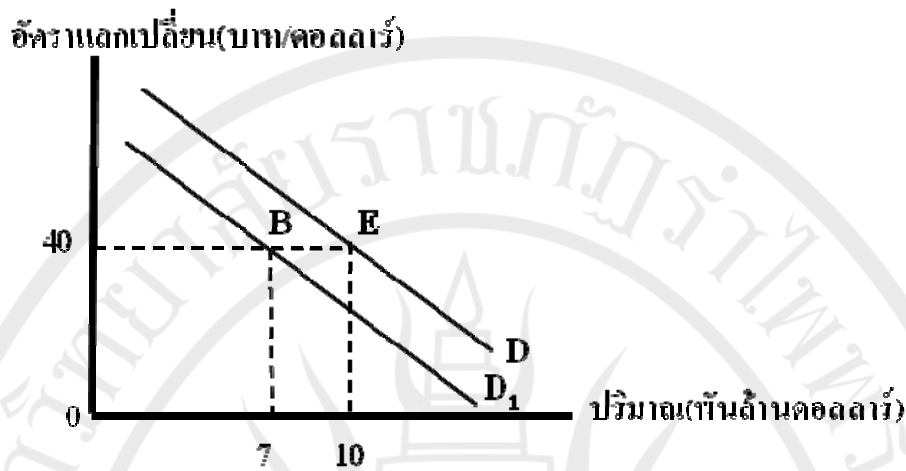
1.1.1 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์เงินตราต่างประเทศมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของตัวกำหนดโดยตรง คือ อัตราแลกเปลี่ยน โดยกำหนดให้ตัวกำหนดโดยอ้อมตัวอื่นๆ ไม่เปลี่ยนแปลง จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการเคลื่อนย้ายตำแหน่งจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งบนเส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศเส้นเดิม

รูปที่ 9.2 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 9.2 เส้น D คือเส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ โดยกำหนดให้อุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐอยู่ที่จุด E ซึ่งแสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยนเท่ากับ 40 บาทต่อดอลลาร์ มีปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10 พันล้านดอลลาร์ ต่อมาเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจาก 40 บาทต่อดอลลาร์ เป็น 42 บาทต่อดอลลาร์ มีผลทำให้ราคาสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศเมื่อพิจารณาในรูปของเงินบาทแล้วมีราคาเพิ่มสูงขึ้นจากเดิม มีผลทำให้ความต้องการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศลดลง ปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจึงลดลงเหลือเพียง 8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังแสดงที่จุด A ดังนั้นการที่อัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงจาก 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐเป็น 42 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ จึงทำให้อุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนย้ายจาก จุด E ไปยังจุด A

1.1.2 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของตัวกำหนดโดยอ้อมตัวใดตัวหนึ่ง โดยกำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการเคลื่อนย้ายเส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศไปจากเดิมทั้งเส้น

รูปที่ 9.3 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 9.3 เส้น D คือเส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ เดิมกำหนดให้อุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐอยู่ที่จุด E ซึ่งแสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยนเท่ากับ 40 บาทต่อดอลลาร์ มีปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10 พันล้านดอลลาร์ ต่อมาสมมติให้รายได้ประชาชาติลดลง มีผลทำให้ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศลดลง ปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจึงลดลงเหลือเพียง 7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนยังคงอยู่ที่ 40 บาทต่อดอลลาร์มิได้เปลี่ยนแปลง ทำให้อุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนย้ายจาก จุด E ไปยังจุด B เส้นอุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐจึงเคลื่อนย้ายไปทางด้านซ้ายมือเป็นเส้น D_1 ดังนั้น การที่รายได้ประชาชาติลดลง จะมีผลทำให้อุปสงค์ต่อดอลลาร์สหรัฐเปลี่ยนแปลงจากเส้น D เป็นเส้น D_1

2. อุปทานของเงินตราต่างประเทศ (Supply of Foreign Exchange)

อุปทานของเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ปริมาณเงินตราต่างประเทศที่ประเทศมีอยู่ ซึ่งประเทศจะได้รับเงินตราต่างประเทศจากการขายสินค้าออก จากนักท่องเที่ยว จากการขายบริการต่างๆ จากการลงทุนของชาวต่างประเทศ และจากการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ เป็นต้น (รัตนาศายคณิต, 2542, 400)

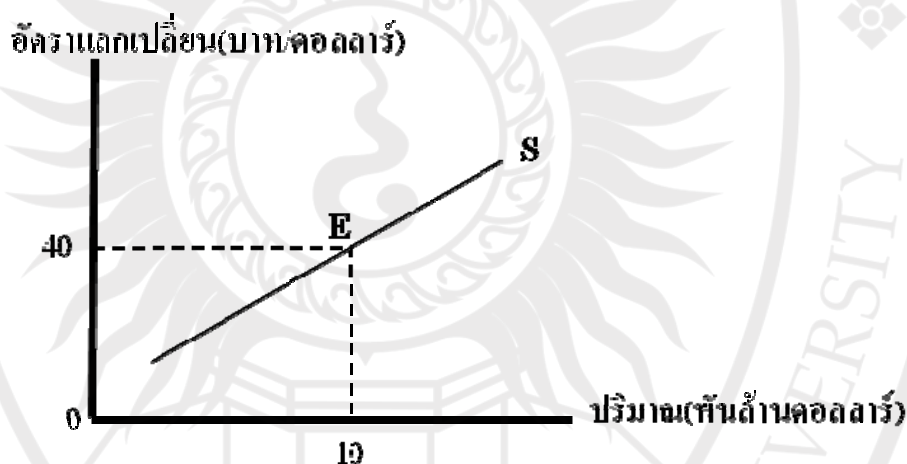
อุปทานของเงินตราต่างประเทศ จัดเป็นอุปทานสืบเนื่อง(Derived Supply) เนื่องจากเราจะมีปริมาณเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อเราสามารถส่งออกสินค้าไปขายยังต่างประเทศ หรือมีชาวต่างชาตินำเงินตราต่างประเทศเข้ามาลงทุนภายในประเทศ

โดยทั่วไปอุปทานเงินตราต่างประเทศ นอกจากจะขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับตัวกำหนดโดยอ้อมอื่นๆ อาทิ ต้นทุนการผลิตเปรียบเทียบระหว่างภายในและต่างประเทศ ภาษี

สินค้าที่เก็บจากสินค้าออก มาตรการกีดขวางสินค้าเข้าของประเทศอื่น รสนิยมการบริโภคสินค้า เป็นต้น ในบรรดาตัวกำหนดต่างๆ นับว่าอัตราแลกเปลี่ยนมีอิทธิพลต่อปริมาณอุปทาน (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2541, 211)

โดยความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนกับปริมาณเงินตราต่างประเทศ จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มสูงขึ้น ชาวต่างชาติจะรู้สึกว่าสินค้าที่เราส่งออกไปขายมีราคาถูกลง ทำให้เราสามารถส่งออกสินค้าได้มากขึ้น ปริมาณเงินตราต่างประเทศจึงเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวลดลง ชาวต่างชาติจะรู้สึกว่าสินค้าที่เราส่งออกไปมีราคาแพงขึ้น ทำให้เราส่งออกสินค้าได้น้อยลง จึงได้รับปริมาณเงินตราต่างประเทศลดลง

จากความสัมพันธ์ดังกล่าว เส้นอุปทานต่อเงินตราต่างประเทศจะมีลักษณะลาดขึ้นจากซ้ายไปขวา ซึ่งหมายความว่า ค่าความชัน(Slope) เป็นบวก โดยมีแกนตั้งแสดงอัตราแลกเปลี่ยน (ราคาของเงินตราต่างประเทศ) และแกนนอนแสดงปริมาณเงินตราต่างประเทศ แสดงว่าเส้นอุปทานต่อเงินตราต่างประเทศจะมีลักษณะเหมือนกับเส้นอุปทานของสินค้าและบริการทั่วไป ดังแสดงในรูปที่ 8.4

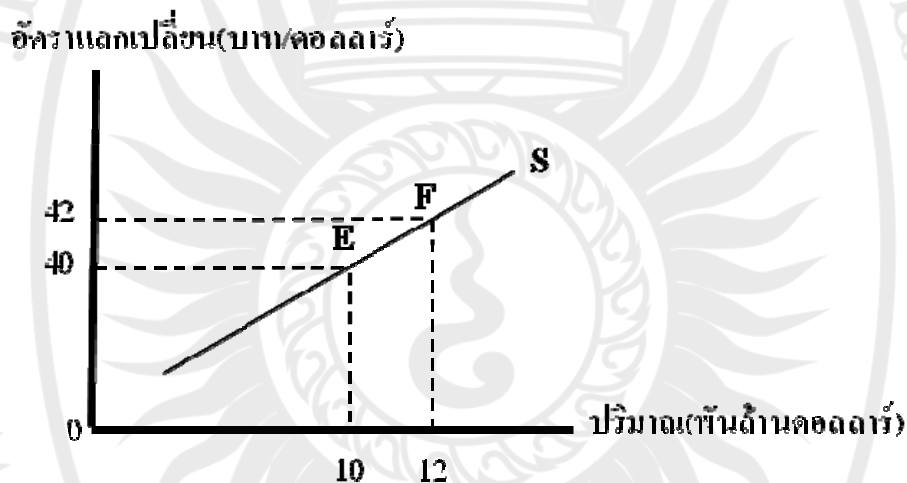
รูปที่ 9.4 เส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 9.4 เส้น S คือเส้นอุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยน และปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐ โดยกำหนดให้อุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐ อยู่ที่จุด E แสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อเงินดอลลาร์สหรัฐที่ 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ มีปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10 พันล้านดอลลาร์

2.1 การเปลี่ยนแปลงอุปทานเงินตราต่างประเทศ ตัวกำหนดที่มีอิทธิพลต่อปริมาณเงินตราต่างประเทศนั้น นอกจากอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งนับว่าเป็นตัวกำหนดโดยตรงแล้ว ยังมีตัวกำหนด

อื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณเงินตราต่างประเทศโดยอ้อม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงในตัวกำหนด 2 ประการนี้ จะมีผลทำให้อุปทานของเงินตราต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไป 2 ลักษณะ เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานเงินตราต่างประเทศและการเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทานเงินตราต่างประเทศ

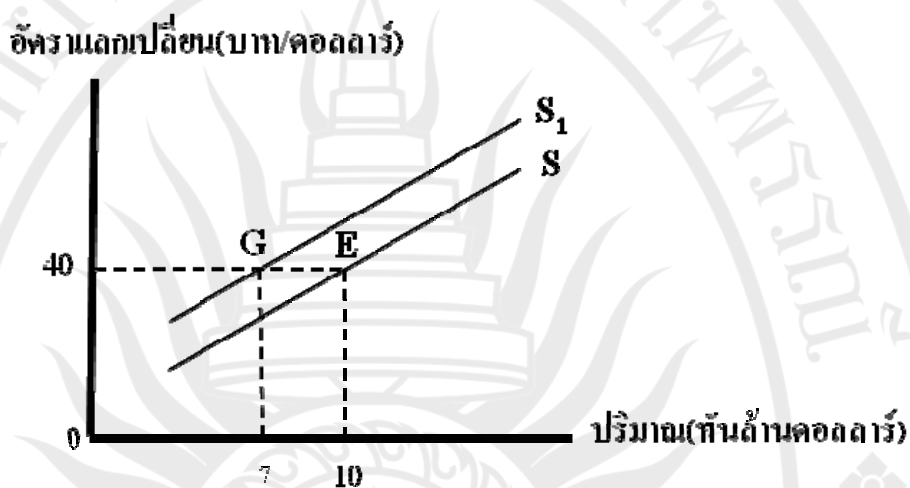
2.1.1 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานเงินตราต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานเงินตราต่างประเทศมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของตัวกำหนดโดยตรง คือ อัตราแลกเปลี่ยน โดยกำหนดให้ตัวกำหนดโดยอ้อมตัวอื่นๆ ไม่เปลี่ยนแปลง จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการเคลื่อนย้ายตำแหน่งจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งบนเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศเส้นเดิม

รูปที่ 9.5 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานเงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 9.5 เส้น S คือเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ เดิมกำหนดให้อุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐอยู่ที่จุด E ซึ่งแสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยน 40 บาทต่อดอลลาร์ มีปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10 พันล้านดอลลาร์ ต่อมาเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็น 42 บาทต่อดอลลาร์ มีผลทำให้ราคาสินค้าที่ส่งออกไปยังต่างประเทศมีราคาลดลง มีผลทำให้สามารถส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มากขึ้น ปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐจึงเพิ่มขึ้นเป็น 12 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังแสดงที่จุด F ดังนั้นการที่อัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงจาก 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐเป็น 42 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ทำให้อุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนย้ายจาก จุด E ไปยังจุด F

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทานเงินตราต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของตัวกำหนดโดยอ้อมตัวใดตัวหนึ่ง โดยกำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการเคลื่อนย้ายเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศไปจากเดิมทั้งสิ้น

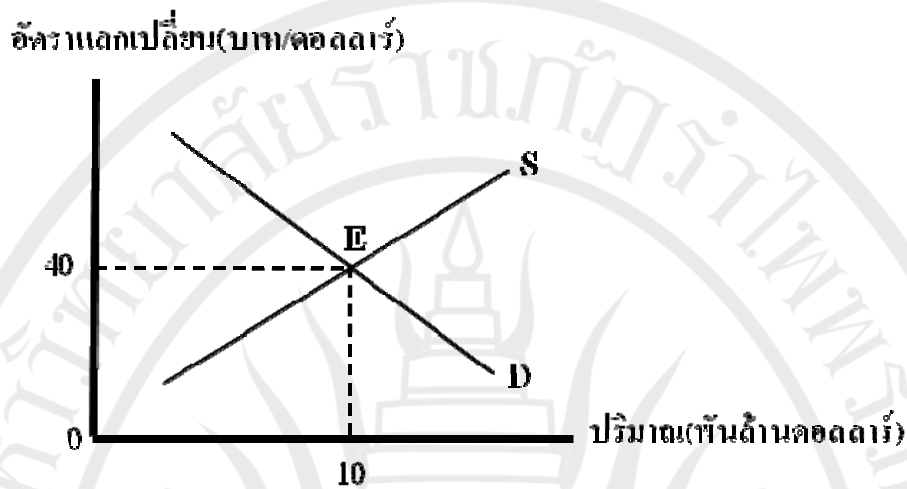

รูปที่ 9.6 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทานเงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 9.6 เส้น S คือเส้นอุปทานเงินตราต่างประเทศ เดิมกำหนดให้อุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐอยู่ที่จุด E ซึ่งแสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยน 40 บาทต่อดอลลาร์ มีปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10 พันล้านดอลลาร์ ต่อมาสมมติให้ประเทศคู่ค้ามีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้า มีผลทำให้ปริมาณสินค้าที่ส่งออกไปยังต่างประเทศลดลง ปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐจึงลดลงเหลือเพียง 7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนยังคงอยู่ที่ 40 บาทต่อดอลลาร์ มิได้เปลี่ยนแปลง ทำให้อุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนย้ายจาก จุด E ไปยังจุด G เส้นอุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐจึงเปลี่ยนเป็นเส้น S_1 ดังนั้น ผลของการที่ประเทศคู่ค้านำมาตรการกีดกันทางการค้ามาใช้ทำให้เส้นอุปทานของดอลลาร์สหรัฐเปลี่ยนแปลงจากเส้น S เป็นเส้น S_1

3. อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ

อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนระดับหนึ่งซึ่งอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศเท่ากันพอดีในตลาดเงินตราต่างประเทศ (พรพิมล สันติมนิรัตน์, 2542, 145)

รูปที่ 9.7 คุณภาพของตลาดเงินตราต่างประเทศ

จากรูปที่ 9.7 เส้น D คือเส้นอุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐ และเส้น S คือเส้นอุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐ เส้น D และเส้น S ตัดกัน ณ จุด E ซึ่งมีอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ที่ 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ มีปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10 พันล้านดอลลาร์ และมีปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐ 10 พันล้านดอลลาร์พอดี ดังนั้นจุด E จึงเป็นจุดดุลยภาพของเงินตราต่างประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพนี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะคงที่เช่นนั้น ตรายใดที่อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศยังไม่เคลื่อนย้าย แต่ถ้าตัวกำหนดโดยอ้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไป ก็จะทำให้เส้นอุปสงค์หรือเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศเส้นใดเส้นหนึ่ง หรือทั้ง 2 เส้นเคลื่อนย้ายไปจากเดิม ก่อให้เกิดดุลยภาพของตลาด ณ ตำแหน่งใหม่ ซึ่งทำให้เกิดอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพและปริมาณดุลยภาพใหม่

สรุป

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการค้า การบริการ รวมทั้งการลงทุน มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินตราต่างประเทศเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เนื่องจากแต่ละประเทศใช้เงินตราสกุลที่ต่างกัน ดังนั้นการที่ประเทศต่างๆ จะทำการค้าระหว่างกันหรือมีการลงทุนกันระหว่างประเทศ จะต้องทำการตกลงกันว่าจะใช้เงินตราสกุลของประเทศใด อย่างไร ซึ่งการเปรียบเทียบราคาของเงินตราสกุลหนึ่งกับอีกสกุลหนึ่ง เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

ต่างประเทศ เช่น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินดอลลาร์สหรัฐกับเงินบาท เท่ากับ 40 บาทต่อดอลลาร์ เป็นต้น

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศดังกล่าว เกิดจากการที่อุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศ ซึ่งหมายถึงความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อจะนำไปชำระค่าสินค้า บริการ หรือการลงทุน ทำงานร่วมกับอุปทานของเงินตราต่างประเทศ ซึ่งก็คือปริมาณเงินตราต่างประเทศที่ประเทศจะได้รับจากการขายสินค้า บริการ หรือการลงทุน ถ้าหากอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ เท่ากันแล้วอัตราแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจะอยู่ในระดับดุลยภาพ

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับระบบอัตราแลกเปลี่ยนของแต่ละประเทศนำมาใช้ ซึ่งมี 2 ระบบใหญ่ๆ คือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว และระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 9

1. จงยกตัวอย่างสกุลเงินตราต่างประเทศของประเทศไทย มาสัก 5 ประเทศ
2. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเกิดขึ้นได้อย่างไร อธิบายพร้อมทั้งวาดรูปประกอบ
3. ทำไมจึงกล่าวว่าอุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศจัดเป็นอุปสงค์สืบเนื่อง(Derived Demand)
4. ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศมีอะไรบ้าง
5. หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศลดต่ำลงจากเดิม จะมีผลต่ออุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศอย่างไร
6. จงอธิบายถึงความหมายของอุปทานของเงินตราต่างประเทศ
7. อุปทานของเงินตราต่างประเทศจัดเป็นอุปทานสืบเนื่อง(Derived Supply) หมายความว่าอย่างไร จงอธิบาย
8. การเปลี่ยนแปลงของอุปทานเงินตราต่างประเทศ เกิดจากปัจจัยใดบ้าง และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร จงอธิบาย
9. หากอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราต่างประเทศลดต่ำลง จะมีผลกระทบต่ออุปทานของเงินตราต่างประเทศอย่างไร
10. คุณลักษณะของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เกิดขึ้นได้อย่างไร จงอธิบาย

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2554). อัตราแลกเปลี่ยนของธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานคร (2545-ปัจจุบัน) ใน อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์. [Online]. Available: http://bot.or.th/Thai/Statistics/FinancialMarkets/ExchangeRate/Pages/StatExchangeRate_old.aspx# [2554, มกราคม 17].
- พรพิมล สันติมณีรัตน์. (2542). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนา สายคณิต. (2542). หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค II : มหเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). เครื่องชี้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐศาสตร์มหภาค. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2541). หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เอนก เชียรถาวร. (2541). เศรษฐศาสตร์มหภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 10

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. ความนำ
2. ระบบการเงินระหว่างประเทศ
3. สรุป

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายถึงระบบการเงินประเภทต่างๆ ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เช่น ระบบมาตรฐานทองคำ ระบบมาตราปริวรรตทองคำ
2. อธิบายการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว
3. อธิบายถึงกลไกการปรับดุลการชำระเงินภายใต้ระบบการเงินประเภทต่างๆ ได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. บรรยายประกอบเนื้อหาผ่านสื่อ Power Point
2. อภิปราย
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการบรรยาย
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. จอ LCD
4. แบบฝึกหัดท้ายบท

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกต

- 1.1 วัดจากการซักถามในชั้นเรียน
- 1.2 วัดจากการอภิปรายในชั้นเรียน

2. การตรวจผลงาน

- 2.1 วัดจากแบบฝึกหัดท้ายบท
- 2.2 วัดจากผลงานที่มอบหมาย

บทที่ 10

ระบบการเงินระหว่างประเทศและการปรับดุลการชำระเงิน

ความนำ

เนื่องจากประเทศต่างๆ ใช้เงินตราต่างประเทศต่างกัน ทำให้การดำเนินธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแต่ละประเทศไม่สามารถใช้เงินสกุลของประเทศตนเป็นสื่อกลางในการชำระเงินระหว่างประเทศได้ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดสื่อกลางที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบการเงินระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้การดำเนินธุรกรรมดังกล่าวเป็นไปได้ด้วยความราบรื่น

จากความรู้ในบทที่ผ่านมาเกี่ยวกับ การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เราสามารถนำมาวิเคราะห์อัตราแลกเปลี่ยนของระบบการเงินระหว่างประเทศแบบต่างๆ ได้แก่ ระบบมาตรฐานทองคำ ระบบมาตรฐานบิลเวอร์รตทองคำ และระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ซึ่งวันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548, 112) กล่าวว่า สองระบบแรกปัจจุบันได้มีการยกเลิกไปแล้ว แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในเชิงทฤษฎี ดังนี้

ระบบการเงินระหว่างประเทศ

ระบบการเงินระหว่างประเทศ มี 2 ระบบใหญ่ คือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate System) และระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี (Flexible Exchange Rate System)

1. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate System)

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate System) เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ถูกทางการกำหนดให้คงที่ระดับหนึ่ง โดยไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่ต้องการ โดยจะใช้นโยบายหรือมาตรการต่างๆ เข้ามาแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศ การแทรกแซงดังกล่าวจะกระทำโดยธนาคารกลางเพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในระดับเดิม โดยธนาคารกลางจะต้องจัดตั้งทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา เพื่อรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนให้มีเสถียรภาพเหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

โดยทั่วไปมี 2 ระบบ ได้แก่ ระบบมาตรฐานทองคำ(Gold Standard System) และระบบมาตราปริวรรตทองคำ(Gold Exchange Standard System) โดยในแต่ละระบบจะมีกฎเกณฑ์และกลไกการปรับดุลการชำระเงินที่แตกต่างกัน ดังนี้

1.1 ระบบมาตรฐานทองคำ(Gold Standard System) เป็นระบบการเงินที่ประเทศต่างๆ ใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่น่าระบบนี้มาใช้ เมื่อปี ค.ศ.1821 แต่ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อ ค.ศ.1914 เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงประเทศต่างๆ ได้นำระบบมาตรฐานทองคำนี้กลับมาใช้อีกครั้ง แต่ไม่นานก็เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ในปี ค.ศ.1930 ทำให้ประเทศต่างๆ เกิดความไม่มั่นใจในระบบมาตรฐานทองคำ จึงหันไปใช้ระบบอื่นแทน ทำให้ระบบมาตรฐานทองคำต้องล้มเลิกไปในที่สุด

ระบบมาตรฐานทองคำ เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่(Fixed Exchange Rate System) ระบบหนึ่งที่จะต้องเทียบค่าเงินตราต่างประเทศของตนไว้กับน้ำหนักของทองคำบริสุทธิ์ เช่น ประเทศอังกฤษเทียบค่าเงิน 1 ปอนด์ เท่ากับ ทองคำบริสุทธิ์ 0.0689 ออนซ์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เทียบค่าเงิน 1 ดอลลาร์สหรัฐ เท่ากับ ทองคำบริสุทธิ์ 0.0287 ออนซ์ ดังนั้นเราสามารถกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศระหว่างกันได้ โดยการเทียบค่าผ่านน้ำหนักทองคำ ดังนั้น

เงิน 1 ปอนด์ เท่ากับ 2.4 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนนี้ เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนที่ค่าเสมอภาค (Par Value)

ดังนั้น เราจึงสามารถหาอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศทุกสกุล ได้โดยการเทียบค่าผ่านน้ำหนักทองคำได้เช่นเดียวกัน

เพื่อให้การดำเนินงานของระบบมาตรฐานทองคำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลของทุกประเทศที่ใช้ระบบการเงินนี้ จะต้องปฏิบัติตามกติกา ดังนี้ (ศรีวงศ์ สุมิตร, และสาลินี วรบัณฑิต, 2536, 299)

1.ประเทศสมาชิกจะต้องใช้ทองคำเป็นทุนสำรองเงินตราเพียงอย่างเดียว และจะต้องกำหนดค่าของเงินแต่ละสกุลโดยเทียบค่าไว้กับทองคำ

2.รัฐบาลของแต่ละประเทศ จะต้องยอมให้มีการนำทองคำเข้าประเทศและส่งออกทองคำออกนอกประเทศได้อย่างเสรี

3.รัฐบาลของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะต้องปรับปริมาณเงินหมุนเวียนภายในประเทศให้ได้สัดส่วนกับปริมาณทองคำที่ประเทศมีอยู่ เช่น เมื่อได้รับทองคำเพิ่มขึ้นรัฐบาลก็ต้องปรับปริมาณเงินในประเทศให้เพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนเดียวกัน และเมื่อมีการส่งออกทองคำออกนอกประเทศ รัฐบาลก็ต้องลดปริมาณเงินหมุนเวียนลงในสัดส่วนเดียวกัน เพราะใช้ทองคำเป็นทุนสำรองเงินตราเพียงอย่างเดียว

4.รัฐบาลของประเทศสมาชิก จะต้องอนุญาตให้ประชาชนนำเงินตราของประเทศมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำ หรือนำทองคำมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราของประเทศนั้นได้ โดยที่รัฐบาลจะต้องยอมรับแลกเปลี่ยนในอัตราค่าเสมอภาคที่กำหนดไว้กับทองคำ และยอมรับแลกเปลี่ยนโดยไม่จำกัดจำนวน

สุณีย์ ศิลพิพัฒน์ (2533, 471-481) กล่าวว่า ระบบมาตรฐานทองคำจะเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ แต่ก็มีได้หมายความว่า อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่างๆ จะต้องอยู่ที่ค่าเสมอภาคเสมอ ในระบบนี้อัตราแลกเปลี่ยนจะเปลี่ยนแปลงไปจากค่าเสมอภาคได้บ้าง แต่ไม่เกินจุดทองคำไหลเข้า(Gold Import Point) และจุดทองคำไหลออก(Gold Export Point) ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลงเกินกว่าจุดทองคำไหลเข้าและจุดทองคำไหลออก การซื้อขายเงินตราจะไม่เกิดขึ้น เพราะการชำระหนี้จะกระทำโดยการเคลื่อนย้ายทองคำระหว่างประเทศแทน จุดทองคำไหลเข้าและจุดทองคำไหลออกนี้ จะมีค่าแตกต่างจากค่าเสมอภาคเล็กน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายในการขนส่งทองคำต่อหน่วยระหว่างประเทศคู่ค้า

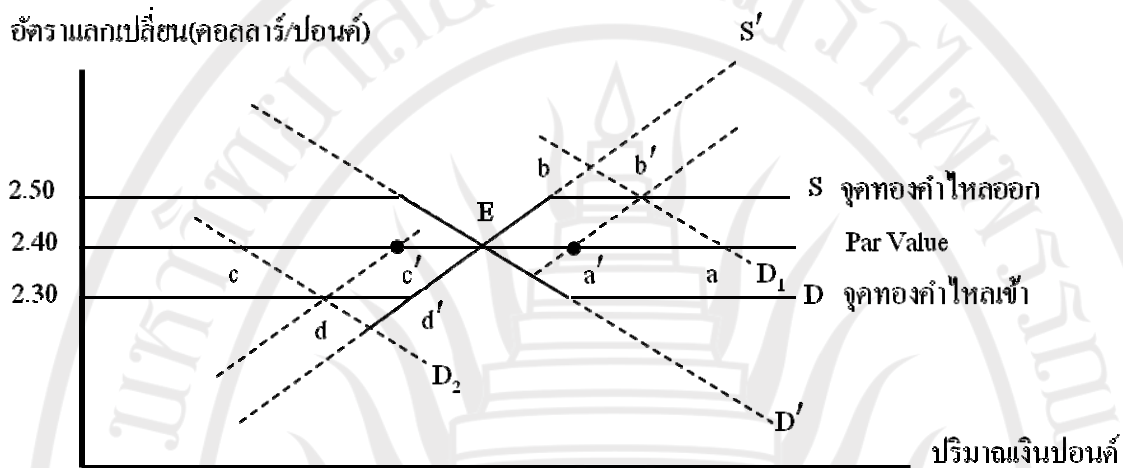
สมมติว่าค่าใช้จ่ายในการขนส่งทองคำน้ำหนัก 0.0689 ออนซ์ จากประเทศอังกฤษไปประเทศสหรัฐอเมริกา หรือจากประเทศสหรัฐอเมริกามายังประเทศอังกฤษ เท่ากับ 0.10 ดอลลาร์สหรัฐ อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินปอนด์และดอลลาร์สหรัฐจะอยู่ระหว่างค่าเสมอภาค \pm ค่าใช้จ่ายในการขนส่งทองคำ นั่นคือ

1 ปอนด์ เท่ากับ 2.40 ± 0.10 ดอลลาร์สหรัฐ ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนจะเป็น 1 ปอนด์ มีค่าระหว่าง 2.30 ถึง 2.50 ดอลลาร์สหรัฐ

ที่อัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 2.30 ดอลลาร์สหรัฐ เรียกว่า จุดทองคำไหลเข้า

ที่อัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 2.50 ดอลลาร์สหรัฐ เรียกว่า จุดทองคำไหลออก

1) การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างจุดทองคำไหลเข้าและจุดทองคำไหลออก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศ

รูปที่ 10.1 กลไกการปรับดุลการชำระเงิน เมื่ออุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลง
ที่มา : ปรับปรุงจาก วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2548, 115

จากรูปที่ 10.1 เส้น D และ S เป็นเส้นอุปสงค์และเส้นอุปทานของเงินปอนด์ในประเทศสหรัฐอเมริกา อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพระหว่างเงินปอนด์ต่อดอลลาร์สหรัฐ จะมีค่าเสมอภาคเท่ากับ 1 ปอนด์ต่อ 2.40 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาเมื่อพ่อค้าชาวสหรัฐอเมริกามีความต้องการสั่งซื้อสินค้าจากประเทศอังกฤษมากขึ้น ทำให้ความต้องการเงินปอนด์เพื่อชำระค่าสินค้านี้มากขึ้น เส้นอุปสงค์จึงสูงขึ้นจากเส้น D เป็น D_1 อัตราแลกเปลี่ยนจึงสูงขึ้นตามไปด้วย เป็น 1 ปอนด์ต่อ 2.55 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอยู่สูงกว่าจุดทองคำไหลออก สิ่งที่เกิดขึ้นคือพ่อค้าในประเทศสหรัฐขนทองคำออกไปชำระหนี้แทน โดยจะนำเงิน 2.40 ดอลลาร์สหรัฐ แลกเป็นทองคำน้ำหนัก 0.0689 ออนซ์ ในอัตราที่ทางการกำหนด แล้วส่งทองคำออกนอกประเทศไปยังประเทศอังกฤษโดยเสียค่าขนส่ง 0.10 ดอลลาร์สหรัฐ เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินปอนด์ แล้วนำเงินปอนด์กลับมายังประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อแลกเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐ ในอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 2.55 ดอลลาร์สหรัฐ เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการขนส่งทองคำ 0.10 ดอลลาร์สหรัฐ แล้วพ่อค้ายังมีกำไร 0.05 ดอลลาร์สหรัฐ

ดังนั้น ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอยู่สูงกว่าจุดทองคำไหลออกมากเท่าใด พ่อค้าก็จะได้กำไรมากขึ้น อัตราค่าในี้จะหมดไปเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพลดลงมาอยู่ตรงกับจุดทองคำไหล

ออกพอดี ด้วยเหตุนี้ช่วงของเส้นอุปทานของเงินปอนด์ ณ จุดทองคำไหลออกจึงมีความยืดหยุ่นเป็น Infinity ทั้งนี้เพราะเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอยู่สูงกว่าจุดทองคำไหลออก จะมีการไหลเข้าของเงินปอนด์อย่างไม่จำกัดจำนวน แต่ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอยู่ตรงกันหรือต่ำกว่าจุดทองคำไหลออก การไหลเข้าของเงินปอนด์ก็จะหมดไป

ในทางตรงข้ามถ้าอุปสงค์ของเงินปอนด์ในประเทศสหรัฐอเมริกาลดลง เส้นอุปสงค์จะเปลี่ยนจากเส้น D เป็น D_2 อัตราแลกเปลี่ยนจะลดลงเป็น 1 ปอนด์ต่อ 2.25 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นจุดที่ต่ำกว่าจุดทองคำไหลเข้า กล่าวคือเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพลดลงเป็น 1 ปอนด์ต่อ 2.25 ดอลลาร์สหรัฐ พ่อค้าชาวสหรัฐจะแลกเงินปอนด์ในอัตราที่เป็นอยู่ แล้วขนเงินปอนด์ไปประเทศอังกฤษเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นทองคำน้ำหนัก 0.0689 ออนซ์ จากนั้นจะส่งทองคำกลับมายังประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 2.40 ดอลลาร์สหรัฐ เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการขนส่ง 0.10 ดอลลาร์สหรัฐ พ่อค้ายังมีกำไรเท่ากับ 0.05 ดอลลาร์สหรัฐ จะเห็นได้ว่าหากอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ต่ำกว่าจุดทองคำไหลเข้า ทองคำจะไหลเข้าประเทศสหรัฐโดยไม่จำกัดจำนวน ดังจะเห็นได้จากเส้นอุปสงค์ของเงินปอนด์ ณ จุดทองคำไหลเข้ามีความยืดหยุ่นเป็น Infinity หากต้องการให้การไหลเข้าของทองคำสิ้นสุดลง อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพจะต้องอยู่ในระดับตรงกันหรือสูงกว่าจุดทองคำไหลเข้า

ในทำนองเดียวกัน หากเราวิเคราะห์ให้อุปทานของเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปแล้ว อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจะเปลี่ยนแปลงจากค่าเสมอภาคได้ระหว่างจุดทองคำไหลเข้าและจุดทองคำไหลออก เช่นเดียวกัน

2) การปรับตัวของดุลการชำระเงินเข้าสู่ดุลยภาพภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ

การปรับดุลการชำระเงินภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ หากประเทศใดเกิดการขาดดุล หรือเกินดุล จะมีกลไกการปรับดุลการชำระเงินเข้าสู่ดุลยภาพ โดย สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ (2533, 475-481) กล่าวถึงกลไกการปรับดุลการชำระเงินไว้ดังนี้

2.1) กลไกการปรับดุลการชำระเงินโดยผ่านกลไกด้านราคา เนื่องจากนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกมีความเชื่อในทฤษฎีปริมาณเงิน และในระบบมาตรฐานทองคำ ปริมาณเงินที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจะต้องมีทองคำหนุนหลังในสัดส่วนเดียวกัน และเมื่อมีการเคลื่อนย้ายทองคำระหว่างประเทศปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจก็จะเปลี่ยนแปลงไป มีผลทำให้ระดับราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไปในสัดส่วนเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อประเทศหนึ่งเกิดภาวะดุลการชำระเงินเกินดุล ทองคำจะไหลเข้าประเทศ ประเทศนั้นก็จะต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกันตามกติกาของระบบมาตรฐานทองคำ ทำให้ปริมาณเงินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากสมการการแลกเปลี่ยน ดังนี้

$$MV = PQ$$

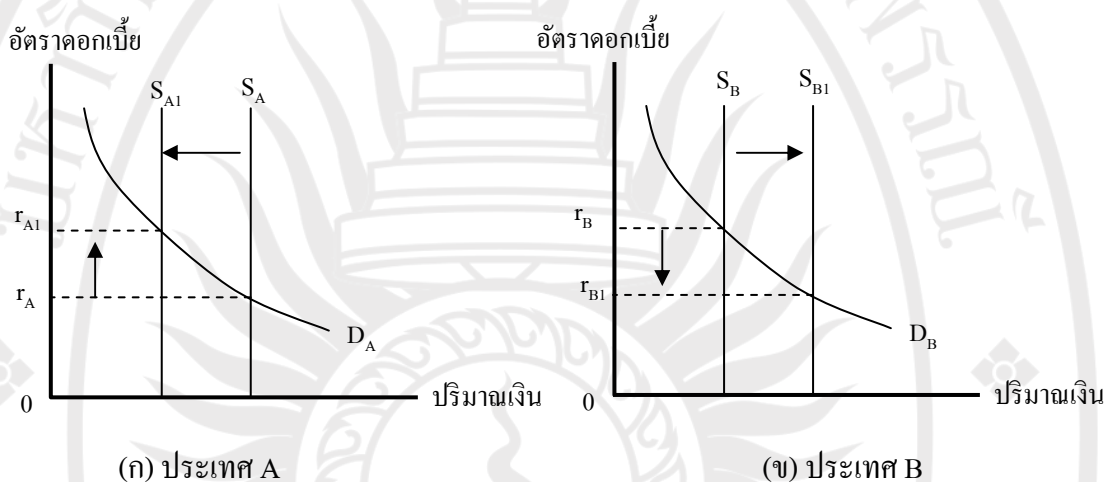
สมมติให้	M	คือ	ปริมาณเงิน
	V	คือ	อัตราการหมุนเวียนของเงินในระยะเวลาหนึ่ง
	P	คือ	ระดับราคาสินค้า
	Q	คือ	ปริมาณสินค้าและบริการที่มีอยู่ในขณะหนึ่ง

จากสมการการแลกเปลี่ยนข้างต้น V และ Q จะมีค่าคงที่ในระยะสั้น ดังนั้นเมื่อปริมาณเงิน(M) เพิ่มขึ้น จะทำให้ระดับราคา(P) สูงขึ้นด้วย การสูงขึ้นของระดับราคาสินค้าต่างๆ ทั่วประเทศจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศลดน้อยลง เพราะสินค้าออกมีราคาแพงและในขณะเดียวกันประชาชนภายในประเทศจะมีความรู้สึกที่ว่าสินค้าเข้าจากต่างประเทศมีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับราคาสินค้าภายในประเทศ ก็จะสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น การเกินดุลก็จะค่อยๆ หดหายไป ทำให้ดุลการชำระเงินปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพ หรือในขณะที่ประเทศประสบปัญหาดุลการการค้าขาดดุล ทองคำก็ต้องถูกส่งออกไปชำระหนี้ ดังนั้นจึงต้องลดปริมาณเงินลงในสัดส่วนเดียวกัน จากความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินและระดับราคาดังกล่าวข้างต้น จะทำให้ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปลดลง เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนก็หันกลับมาใช้สินค้าที่ผลิตภายในประเทศเพราะราคาถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับราคาสินค้าจากต่างประเทศ สินค้าเข้าที่เคยสั่งซื้อจากต่างประเทศก็ลดน้อยลง ในขณะเดียวกันสินค้าออกในทัศนะของชาวต่างประเทศก็จะถูกลง ทำให้สามารถส่งสินค้าออกไปขายได้มากขึ้น ส่วนที่เคยขาดดุลก็จะหายไป ดุลการชำระเงินก็จะกลับเข้าสู่ภาวะดุลยภาพอีกครั้งหนึ่ง

2.2) การปรับดุลการชำระเงินโดยผ่านกลไกทางด้านระดับรายได้ ในระบบมาตรฐานทองคำ ทุนสำรองเงินตราจะเป็นทองคำเพียงอย่างเดียวและมีสัดส่วนเดียวกันกับปริมาณเงินที่ใช้อยู่ การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งประสบปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน ทองคำจะไหลออกนอกประเทศ ปริมาณเงินที่ใช้อยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นจะต้องลดลง และในขณะเดียวกันประเทศที่มีทองคำไหลเข้าประเทศ ก็คือประเทศที่มีดุลการชำระเงินเกินดุล ปริมาณเงินที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศ จะทำให้เกิดผลของการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย ระดับรายได้ และระดับราคาสินค้าในแต่ละประเทศ จนในที่สุดทำให้ดุลการชำระเงินปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพได้เอง

2.2.1) ผลทางด้านอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Effect) จากแนวคิดที่ว่า อัตราดอกเบี้ยโดยทั่วไปจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงิน ดังนั้นปริมาณเงินจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลงไป ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ดุลการชำระเงินในระบบมาตรฐาน

ทองคำกับปริมาณเงินในประเทศมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้นเมื่อเกิดความไม่สมดุลการชำระหนี้ของประเทศใดประเทศหนึ่งก็จะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศนั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย ตัวอย่างเช่น สมมติว่าประเทศ A ทำการค้ากับประเทศ B และกำหนดให้ประเทศ A มีดุลการชำระเงินขาดดุล ทองคำก็จะไหลออกจากประเทศ A ปริมาณเงินในประเทศ A ก็จะลดลง ในขณะเดียวกัน ประเทศ B จะเป็นประเทศที่มีดุลการชำระเงินเกินดุลและมีทองคำไหลเข้าประเทศ ทำให้ประเทศ B ต้องเพิ่มปริมาณเงินมากขึ้นด้วย

รูปที่ 10.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินกับอัตราดอกเบี้ย

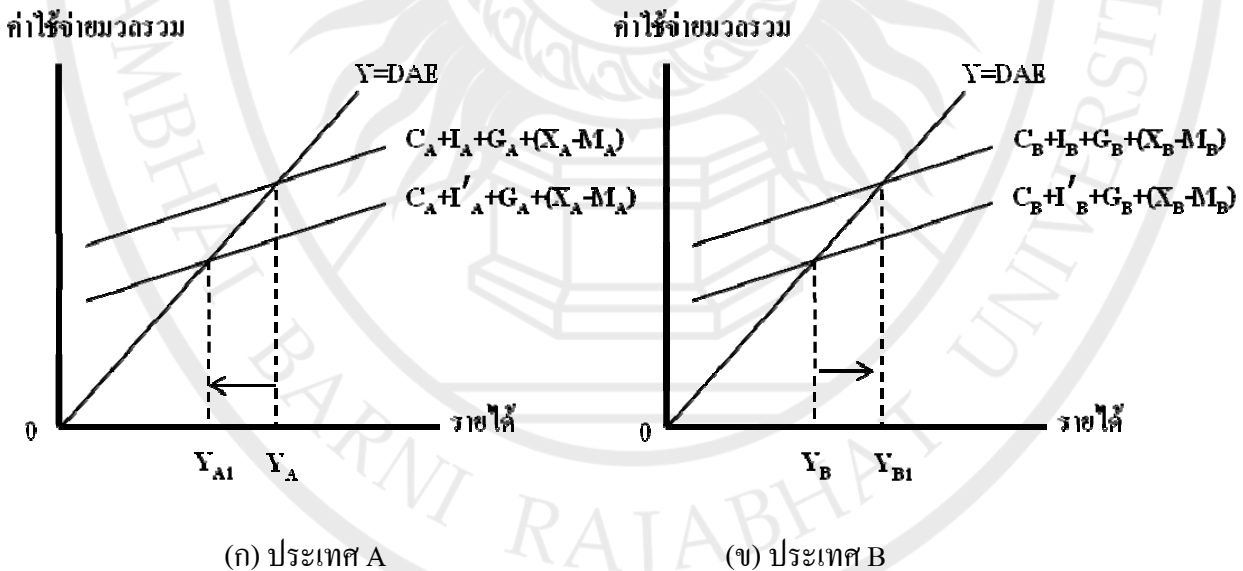
จากรูปที่ 10.2 กำหนดให้ แกนตั้ง แสดงอัตราดอกเบี้ย แกนนอน แสดงปริมาณเงินภายในประเทศ และให้ D_A และ D_B แสดงอุปสงค์ของเงินในประเทศ A และ ประเทศ B ซึ่งเส้นอุปสงค์ของเงินนี้แสดงความสัมพันธ์ของปริมาณเงินกับอัตราดอกเบี้ยในทิศทางตรงกันข้าม จึงเป็นเส้นที่ลาดลงจากซ้ายไปขวา

S_A และ S_B แสดงอุปทานของเงินหรือปริมาณเงินในประเทศ A และ ประเทศ B ซึ่งในระบบมาตรฐานทองคำ เส้นอุปทานของเงินจะถูกกำหนดโดยทองคำที่ใช้เป็นทุนสำรองเงินตราเท่านั้น และไม่มี ความยืดหยุ่นต่ออัตราดอกเบี้ย จึงเป็นเส้นตั้งฉากกับแกนนอน

ตามลักษณะของเส้นอุปสงค์และอุปทาน ในประเทศ A และ ประเทศ B อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพในประเทศ A จะเท่ากับ r_A โดยจะอยู่ที่จุดตัดกันของ D_A กับ S_A พอที่ ส่วนในประเทศ B อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพเท่ากับ r_B เกิดขึ้น ณ จุดตัดกันของ D_B กับ S_B เช่นเดียวกัน ตามที่กำหนดให้ ประเทศ A มีดุลการชำระเงินขาดดุล ทองคำก็จะไหลออกนอกประเทศ อุปทานของเงินก็จะลดลง ทำให้เส้น S_A เลื่อนมาทางซ้ายมาอยู่ที่ S_{A1} อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพก็จะสูงขึ้นจาก r_A เป็น r_{A1} สำหรับ

ประเทศ B ซึ่งมีดุลการชำระเงินเกินดุล อุปทานของเงินจะเพิ่มขึ้น ทำให้เส้นอุปทาน S_B เลื่อนไปทางขวา ไปอยู่ที่ S_{B1} อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพภายในประเทศ B ก็จะลดลงจาก r_B ไปเป็น r_{B1} จากอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งในประเทศ A และ ประเทศ B เราพบว่าอัตราดอกเบี้ยในประเทศ A มีแนวโน้มที่จะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในประเทศ B ผลที่ตามมาคือ การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยในประเทศ A จะช่วยการสกัดกั้นการไหลออกของเงินทุนจากประเทศ A ทั้งนี้เพราะผลตอบแทนของเงินทุนที่ได้รับในประเทศ A สูงขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นเงินทุนจากประเทศ B ก็จะไหลกลับเข้ามายังประเทศ A ด้วย เพราะผลตอบแทนของเงินทุนในประเทศ B ลดต่ำลง ประชาชนในประเทศ B ก็จะเคลื่อนย้ายเงินไปลงทุนในประเทศ A มากขึ้น และจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะกลับไปชดเชยส่วนขาดดุลของประเทศ A ที่เคยมีอยู่ จากกลไกของการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยนี้เอง จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของเงินทุนจนทำให้ดุลการชำระเงินของประเทศทั้ง 2 ปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพอีกครั้งหนึ่ง

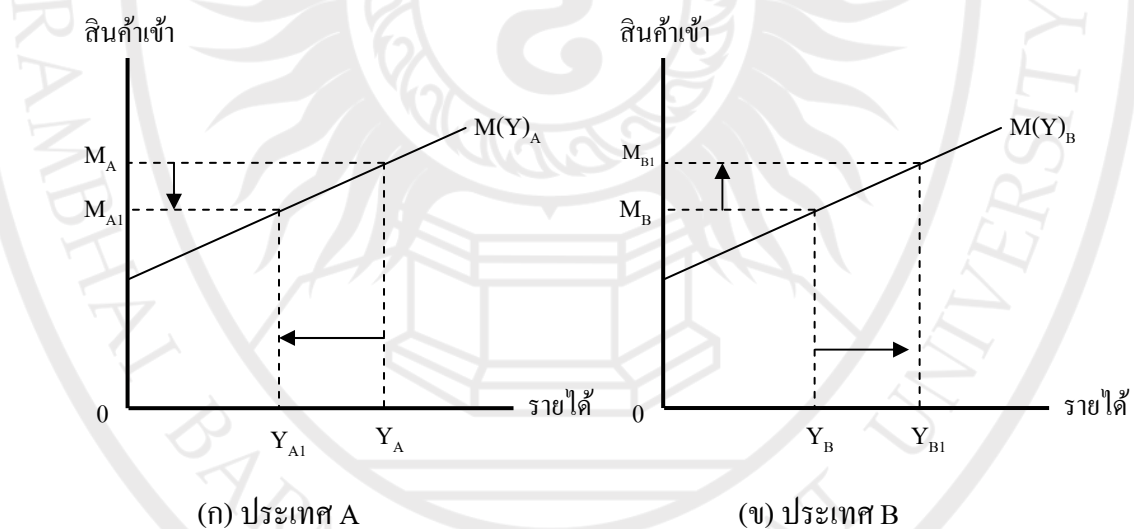
2.2.2) ผลทางด้านรายได้(Income Effect) ผลทางด้านรายได้เป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากผลของอัตราดอกเบี้ย กล่าวคือ ประเทศ A เป็นประเทศที่ขาดดุลการชำระเงินและอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้น ประเทศ B ซึ่งเป็นประเทศที่มีดุลการชำระเงินเกินดุล อัตราดอกเบี้ยจะต่ำ การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวทำให้การลงทุนภายในประเทศ การส่งออกสุทธิ ค่าใช้จ่ายรวมและระดับรายได้ประชาชาติของประเทศ A และ ประเทศ B เปลี่ยนแปลงไปด้วย

รูปที่ 10.3 การเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติเมื่อค่าใช้จ่ายรวมเปลี่ยนแปลง

จากรูปที่ 10.3 สมมติให้ $C_A+I_A+G_A+(X_A-M_A)$ และ $C_B+I_B+G_B+(X_B-M_B)$ เป็นค่าใช้จ่ายรวมรวมของประเทศ A และประเทศ B ตามลำดับ ระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพของทั้ง 2 ประเทศ จะอยู่ที่ค่าใช้จ่ายรวมเท่ากับผลผลิตรวม (อุปสงค์รวมเท่ากับอุปทานรวม) คือ Y_A และ Y_B ตามลำดับ เมื่อประเทศ A เกิดภาวะการขาดดุลการชำระเงิน อัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นทำให้การลงทุนในประเทศ A ลดลงจาก I_A เป็น I'_A ค่าใช้จ่ายรวมรวมของประเทศ A ก็จะลดลงเหลือเพียง $C_A+I'_A+G_A+(X_A-M_A)$ เมื่อค่าใช้จ่ายรวมรวมลดลงก็จะมีผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพลดลงจาก Y_A เป็น Y_{A1} ส่วนในประเทศ B นั้น การเกินดุลการชำระเงินจะมีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยต่ำลง ซึ่งจะไปจูงใจให้การลงทุนภายในประเทศขยายตัวสูงขึ้นจาก I_B เป็น I'_B ค่าใช้จ่ายรวมรวมของประเทศ B จะสูงขึ้นเป็น $C_B+I'_B+G_B+(X_B-M_B)$ ระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพจะเพิ่มขึ้นจาก Y_B เป็น Y_{B1} โดยผ่านการทำงานของตัวทวีการลงทุน

จากความสัมพันธ์ระหว่างการนำเข้าและรายได้ประชาชาติ จะแสดงให้เห็นว่า เมื่อระดับรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น การนำเข้าก็จะเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย และเมื่อระดับรายได้ประชาชาติลดลงมูลค่าการนำเข้าก็จะลดลงด้วย ซึ่งมูลค่าการนำเข้าของแต่ละประเทศจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับความโน้มเอียงในการซื้อสินค้าเข้าหน่วยสุดท้ายของประเทศนั้นๆ

รูปที่ 10.4 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ประชาชาติกับสินค้าเข้า

จากรูปที่ 10.4 สมมติให้ M_A และ M_B เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเข้าจากต่างประเทศของประเทศ A และ B จากที่กล่าวมาแล้วพบว่า การขาดดุลการชำระเงินของประเทศ A จะทำให้รายได้

ประชากรของประเทศ A ลดลงจาก Y_A เป็น Y_{A1} และเมื่อรายได้ประชากรติดลดลงก็จะส่งผลทำให้การนำสินค้าเข้าลดลงจาก M_A เหลือเพียง M_{A1} ประเทศ A เมื่อนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศน้อยลงดุลการค้าของประเทศ A ก็จะมีสภาพดีขึ้น ส่วนในประเทศ B การเกินดุลการค้าจะเงินจะทำให้ระดับรายได้ประชากรเพิ่มขึ้นจาก Y_B เป็น Y_{B1} และในที่สุดการนำสินค้าเข้าของประเทศ B ก็จะทำให้เพิ่มจาก M_B เป็น M_{B1} ซึ่งหมายถึง ดุลการค้าของประเทศ B จะเลวลงกว่าเดิม นอกจากนี้การที่ประเทศสั่งซื้อสินค้าเข้าจากประเทศ A มากขึ้น จะทำให้สินค้าออกของประเทศ A สูงขึ้น ช่วยส่งเสริมให้ดุลการค้าของประเทศ A ให้มีสภาพดีขึ้นไปอีก จากการเปลี่ยนแปลงในดุลการค้าของทั้ง 2 ประเทศจะมีผลต่อการปรับตัวของดุลการค้าเงินด้วย ซึ่งในที่สุดส่วนขาดดุลการค้าเงินของประเทศ A และส่วนเกินดุลของประเทศ B ก็จะถูกปรับจนเข้าสู่ดุลยภาพอีกครั้งหนึ่ง

2.2.3) ผลทางด้านราคา(Price Effect) ในระบบมาตรฐานทองคำ การปรับดุลการค้าเงินอาจเกิดขึ้นได้โดยการปรับตัวทางด้านอัตราดอกเบี้ย การลงทุนภายในประเทศ ระดับรายได้ประชากร และอุปสงค์รวม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านค่าใช้จ่ายมวลรวมนี้ ในที่สุดจะมีอิทธิพลต่อระดับราคาสินค้าภายในประเทศด้วย จากตัวอย่างดังกล่าว ประเทศ A เป็นประเทศที่มีดุลการค้าเงินขาดดุล ตามกระบวนการแล้วในที่สุดระดับรายได้ประชากรก็จะลดต่ำลงและค่าใช้จ่ายมวลรวมก็จะลดลงตามไปด้วย การลดลงในค่าใช้จ่ายมวลรวมนั้น เป็นผลมาจากความต้องการสินค้าและบริการรวมทั้งในส่วนที่ผลิตได้เองภายในประเทศ และสินค้าเข้าที่สั่งมาจากประเทศ B ลดลงมาพร้อมกัน ในประเทศ B ซึ่งมีดุลการค้าเงินเกินดุล ในที่สุดแล้วระดับรายได้ประชากรจะสูงขึ้น ความต้องการใช้จ่ายมวลรวมจะสูงขึ้นทั้งในส่วนของสินค้าและบริการที่ผลิตได้ในประเทศ B และความต้องการสินค้าเข้าซึ่งสั่งมาจากประเทศ A จะสูงขึ้นตามไปด้วย

จากการลดลงของค่าใช้จ่ายมวลรวมหรืออุปสงค์รวมในประเทศ A และการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายมวลรวมหรืออุปสงค์รวมในประเทศ B จะมีผลทำให้ระดับราคาสินค้าในประเทศ A ลดต่ำลงเมื่อเปรียบเทียบกับระดับราคาสินค้าในประเทศ B (หรือราคาสินค้าในประเทศ B สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับระดับราคาสินค้าในประเทศ A) จะทำให้อัตราการค้าของประเทศ A จะอยู่ในสภาพที่เลวลงกว่าระยะขาดดุลการค้าเงินเมื่อแรกเริ่ม ส่วนอัตราการค้าของประเทศ B จะดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งหมายถึงราคาสินค้าและบริการส่งออกของประเทศ B ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น จากกระบวนการดังกล่าวนี้เองอาจจะเป็นประโยชน์กับประเทศ A โดยประเทศ A จะส่งสินค้าและบริการออกไปขายยังประเทศ B ได้มากขึ้นก็จะทำให้ดุลการค้าของ A มีฐานะดีขึ้น ส่วนประเทศ B ก็จะส่งสินค้าจากประเทศ A มากขึ้น เพราะราคาสินค้าและบริการในประเทศ A ถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับราคาสินค้าและบริการในประเทศ การส่งสินค้าเข้ามาเพิ่มขึ้นก็จะทำให้ดุลการค้า

เลวลง การปรับตัวของดุลการค้าของทั้ง 2 ประเทศในกรณีนี้เกิดขึ้นโดยการปรับตัวของราคา ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้ดุลการชำระเงินปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพได้

ตามแนวคิดของสำนักคลาสสิกและเคนส์ จะเห็นได้ว่า การปรับตัวของดุลการชำระเงินไม่ที่จะเป็นการปรับโดยผ่านกลไกของราคาหรือผ่านกลไกของรายได้ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในปริมาณเงินในประเทศก่อนทั้งสิ้น ดังนั้นในระบบมาตรฐานทองคำ การปรับดุลการชำระเงินจะได้ผลอย่างจริงจังได้นั้น ประเทศสมาชิกทุกประเทศต้องปฏิบัติตามกติกา (Rule of the Game) อย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อทองคำไหลเข้าหรือไหลออกนอกประเทศ ประเทศนั้นจะต้องปรับปริมาณเงินที่อยู่ในประเทศให้เป็นสัดส่วนเดียวกันกับทองคำที่ใช้เป็นทุนสำรองเงินตราทันที ถ้าประเทศสมาชิกละเมิดไม่ยอมปฏิบัติตามกติกา การดำเนินงานของระบบนี้ก็ไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

1.2 ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ(Gold Exchange Standard System) สุนีย์ สีลพิพัฒน์ (2533, 506-508)

ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำเกิดขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง และถูกใช้เรื่อยมาจนกระทั่งปี 1973 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานปริวรรตทองคำได้เริ่มเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1930 เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประเทศต่างๆ ดำเนินนโยบายการเงินโดยแข่งขันกันลดค่าของเงินเพื่อให้สินค้าออกของตนเองมีราคาถูกโดยหวังจะขายสินค้าออกให้มากขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการจ้างงานในประเทศ บางประเทศดำเนินนโยบายควบคุมทางการค้าและการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จากการดำเนินนโยบายทางการเงินโดยอิสระของแต่ละประเทศโดยปราศจากความร่วมมือกันเป็นสาเหตุทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราสกุลต่างๆ เกิดความไม่แน่นอน และภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปขาดเสถียรภาพ ดังนั้นในตอนปลายของสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่างๆ ได้ปรึกษาหารือกัน เพื่อหาระบบการเงินระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ โดยระบบที่เกิดขึ้นใหม่นี้จะต้องเป็นระบบที่ป้องกันการแข่งขันกันลดค่าของเงินได้ และจะต้องมีกลไกที่สามารถแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินโดยหลีกเลี่ยงการใช้นโยบายการเงินและการคลัง อันมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้ และในที่สุดจากการประชุมที่เมืองเบรตตันวูดส์(Bretton Woods) มลรัฐนิวแฮมเชียร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศต่างๆ จำนวน 44 ประเทศได้จัดทำข้อตกลงเบรตตันวูดส์(Bretton Woods Agreement) จัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ(International Monetary Fund : IMF) เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1944 ภายใต้อาณัตินี้มีลักษณะเด่น 4 ประการ คือ

1. อัตราแลกเปลี่ยนของแต่ละประเทศจะถูกกำหนดให้คงที่ตามค่าเสมอภาค แต่เจ้าหน้าที่ทางการเงินของรัฐสามารถประกาศเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการชำระเงินที่เกิดขึ้นอย่างถาวร

2. ถ้าการขาดดุลไม่ได้เกิดขึ้นอย่างถาวร รัฐบาลของแต่ละประเทศจะต้องเข้าไปแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศ เพื่อรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

3. ส่วนประกอบของทุนสำรองระหว่างประเทศไม่จำเป็นต้องเป็นทองคำเพียงอย่างเดียว แต่จะประกอบด้วยทองคำและเงินตราต่างประเทศสกุลหลักที่เชื่อถือได้

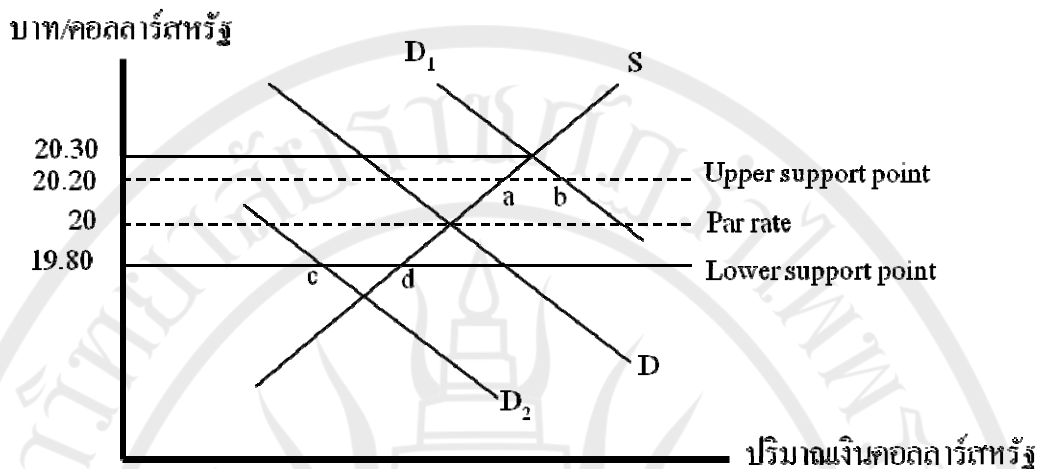
4. ภายใต้ระบบนี้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ จะต้องทำหน้าที่คอยควบคุมดูแลให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และคอยให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศต่างๆ เมื่อประสบปัญหาการขาดดุลการชำระเงินอย่างชั่วคราว

จากลักษณะเด่นดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ชนิดหนึ่ง โดยอัตราแลกเปลี่ยนจะเปลี่ยนแปลงไปจากค่าเสมอภาคได้ภายในขอบเขตที่กำหนด

1.2.1 วิธีการดำเนินงานของระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ ในระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ ประเทศที่เป็นสมาชิกจะต้องกำหนดค่าเสมอภาค (Par Value) ของเงินตราสกุลของตนเอง โดยเทียบค่าไว้กับทองคำและเงินสกุลหลัก ซึ่งในขณะนั้นคือเงินดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ และเมื่อทุกประเทศได้กำหนดค่าเสมอภาคกับทองคำและเงินสกุลหลักแล้วก็สามารถหาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างกันได้ โดยผ่านการเทียบค่าของทองคำหรือเงินสกุลหลักนั้นๆ เช่น

เงินดอลลาร์สหรัฐ 1 ดอลลาร์	เทียบค่าไว้กับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.736662 กรัม
เงินบาท 1 บาท	เทียบค่าไว้กับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0368331 กรัม

จากการเทียบค่าเงินตรา 2 สกุลนี้ผ่านน้ำหนักทองคำ จะได้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐ คือ 20 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และที่อัตราแลกเปลี่ยนนี้ เรียกว่า ค่าเสมอภาค อัตราแลกเปลี่ยนนี้จะถูกกำหนดไว้ตายตัวและแต่ละประเทศจะคอยควบคุมไม่ให้อัตราแลกเปลี่ยนของตนสูงหรือต่ำกว่าค่าเสมอภาคเกินกว่าร้อยละ 1 โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศจะจัดตั้งทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Stabilization Fund) เพื่อคอยรักษาให้อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้

รูปที่ 10.5 การแทรกแซงของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน

จากรูปที่ 10.5 สมมติให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐอยู่ ณ ค่าเสมอภาคเท่ากับ 20 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจะอยู่ที่จุดตัดของอุปสงค์ต่อดอลลาร์สหรัฐ(D) และอุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐ(S) อัตราแลกเปลี่ยนระดับนี้เป็นอัตราดุลยภาพ รัฐบาลไม่ต้องดำเนินการใดๆ ทั้งสิ้นเพื่อแทรกแซงให้ตลาดเงินตราต่างประเทศอยู่ในภาวะสมดุล

ถ้าสมมติให้ประชาชนในประเทศไทยมีความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐเพิ่มสูงขึ้น เพื่อนำไปซื้อสินค้าเข้าหรือนำไปลงทุนในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็จะมีผลทำให้อุปสงค์ต่อดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนสูงขึ้นเป็น D_1 ในกรณีนี้ถ้ารัฐไม่เข้าแทรกแซงและปล่อยให้เป็นไปตามสภาพของอุปสงค์และอุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐในขณะนั้น อัตราแลกเปลี่ยนจะเป็น 20.3 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ แต่เนื่องจากในระบบนี้อัตราแลกเปลี่ยนสูงสุดจะเกินกว่าร้อยละ 1 ของค่าเสมอภาคไม่ได้ ซึ่งหมายความว่า อัตราแลกเปลี่ยนจะต้องไม่เกินกว่า 20.2 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และที่อัตราแลกเปลี่ยนนี้ตามสภาพของตลาดเงินดอลลาร์สหรัฐจะมีอุปสงค์ส่วนเกินอยู่จำนวนเท่ากับ ab จึงเป็นหน้าที่ของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนจะต้องนำเงินดอลลาร์สหรัฐเป็นจำนวน ab ออกมาขายในตลาดในอัตรา 20.2 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เพื่อรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในช่วงที่กำหนดไว้

ในทางตรงข้ามถ้าประชาชนในประเทศไทยซื้อสินค้าเข้าจากสหรัฐอเมริกาน้อยลง หรือความต้องการที่จะไปลงทุนในประเทศสหรัฐอเมริกาน้อยลง จะเป็นสาเหตุทำให้อุปสงค์ของเงินดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนต่ำลงเป็น D_2 และตามสภาพของอุปสงค์และอุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐ อัตราแลกเปลี่ยนจะลดต่ำลงมาด้วยเหลือ 19.7 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ แต่เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนต่ำสุดระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐจะต้องไม่ต่ำกว่า 19.8 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ถ้าเป็นเช่นนี้

ณ อัตราแลกเปลี่ยนนี้จะมีอุปทานส่วนเกินของเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน cd เพื่อป้องกันมิให้อัตราแลกเปลี่ยนต่ำกว่าช่วงที่กำหนดไว้ ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนจะต้องเข้าไปซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน cd เก็บเข้าไว้ในกองทุน การเข้าไปซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐของกองทุนจะทำให้อุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐสูงขึ้น จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้นจาก 19.7 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เป็น 19.8 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

จากวิธีการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าถึงแม้้อัตราแลกเปลี่ยนจะถูกกำหนดให้คงที่ ณ ค่าเสมอภาค แต่อัตราแลกเปลี่ยนก็ยังคงเปลี่ยนแปลงในช่วงหนึ่ง กลไกที่สำคัญที่จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในช่วงที่กำหนดได้ คือ การทำงานของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนนั่นเอง โดยจะนำเงินตราต่างประเทศออกมาขายเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนสูงกว่าช่วงที่กำหนด และจะซื้อเงินตราต่างประเทศเข้ากองทุนเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนต่ำกว่าช่วงที่กำหนด

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของกองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนที่จะรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนจะมีขอบเขตจำกัด เพราะถ้าอุปสงค์ส่วนเกินหรืออุปทานส่วนเกินของเงินตราต่างประเทศมีมากเกินไป จะเป็นภาระแก่ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนที่จะต้องเข้าไปขายและซื้อเงินตราต่างประเทศครั้งละมากๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับทุนรักษาระดับฯ ทั้งนี้เนื่องจากมีทรัพยากรที่จำกัด การแก้ปัญหาของทุนรักษาระดับฯ จะทำโดยการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคใหม่ เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนที่ค่าเสมอภาค มีค่าใกล้เคียงกับอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการชำระเงินเท่านั้น และจะเปลี่ยนแปลงได้ไม่เกินอัตราที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศกำหนดไว้

1.2.2 การปรับตัวของดุลการชำระเงินเข้าสู่ดุลยภาพภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ ในระบบมาตรฐานทองคำ หรือที่เรียกว่าระบบหมุดที่ปรับได้นั้น ประเทศที่จะใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนระบบนี้จะต้องเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ(IMF) ภายใต้ระบบนี้เมื่อประเทศสมาชิกประสบกับปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน การแก้ไขโดยวิธีให้อัตราแลกเปลี่ยนปรับค่าได้เองโดยเสรีนั้นเป็นไปได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนมีขอบเขตจำกัด การแก้ไขโดยผ่านกลไกของราคาและรายได้ตามวิธีของระบบมาตรฐานทองคำ จะมีผลกระทบต่อความจำเป็นเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นในระบบนี้การปรับดุลการชำระเงินให้เข้าสู่ดุลยภาพจึงต้องทำวิธีอื่น ซึ่งขึ้นอยู่กับสาเหตุและขนาดของการขาดดุลการชำระเงินให้เข้าสู่ดุลยภาพ จึงต้องทำโดยวิธีอื่น ซึ่งมักขึ้นอยู่กับสาเหตุและขนาดของการปรับดุลการชำระเงินว่ามีลักษณะอย่างไร แต่โดยทั่วไป ประเทศสมาชิกก็จะใช้วิธีการปรับความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน ดังต่อไปนี้

1.การจุน(Finance) เนื่องจากประเทศสมาชิกจะต้องถือทุนสำรองระหว่างประเทศ เอาไว้จำนวนหนึ่งซึ่งประกอบไปด้วย ทองคำ และเงินตราสกุลหลักต่างๆ เมื่อประเทศสมาชิกขาดดุลก็สามารถนำทุนสำรองที่มีอยู่ออกมาชดเชยส่วนที่ขาดดุลได้ การแก้ไขปัญหาคาดดุลการชำระหนี้โดยวิธีนี้เหมาะสมกับการขาดดุลเพียงชั่วคราว และขนาดของการขาดดุลไม่มากจนเกินไป

2.การกู้ยืมเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เมื่อประเทศสมาชิกประสบกับการขาดดุลขนาดใหญ่ และทุนสำรองระหว่างประเทศที่มีอยู่ในประเทศมีจำนวนน้อยจนไม่สามารถนำมาค้ำจุนส่วนที่ขาดดุลได้ ประเทศที่ขาดดุลอาจจะใช้สิทธิกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ ได้ตามโควตาที่กองทุนฯ กำหนดให้กู้ยืม โดยจำนวนโควตานี้จะพิจารณาจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ปริมาณทองคำ และเงินตราต่างประเทศที่มีอยู่ ปริมาณการค้า รายได้ประชาชาติ จำนวนประชากร ขนาดและความผันแปรของดุลการชำระเงิน การกู้ยืมจะทำโดยการนำเงินตราภายในประเทศมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราต่างประเทศสกุลที่ต้องการตามอัตราแลกเปลี่ยนค่าเสมอภาค เมื่อได้เงินตราต่างประเทศแล้วก็สามารถนำไปชำระหนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตามกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการกู้ยืมไว้ว่า จะต้องนำเงินกู้ส่วนนี้ไปใช้ในการแก้ไขการขาดดุลการชำระเงินเฉพาะส่วนที่เกิดจากบัญชีเดินสะพัดเท่านั้น

3)การใช้นโยบายการเงินและการคลังภายในประเทศ เนื่องจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศมีทุนจำกัด การจัดสรรโควตาให้กับประเทศสมาชิกกู้เงินเพื่อไปใช้ปรับดุลการชำระเงินอาจไม่เพียงพอถ้าการขาดดุลมีขนาดใหญ่ ดังนั้นประเทศสมาชิกอาจเลือกใช้มาตรการต่างๆ ทางการเงินและการคลัง เช่น การควบคุมการให้สินเชื่อแก่ผู้นำเข้า การปรับอัตราดอกเบี้ย การเก็บภาษีศุลกากร การกำหนดโควตานำเข้า เป็นต้น การใช้มาตรการต่างๆ ทางด้านการเงินและการคลังนี้ จะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ ทำให้เกิดภาวะเงินฝืด เงินเฟ้อ หรือการว่างงานขึ้นได้

4)การลดค่าของเงิน ในกรณีที่ดุลการชำระเงินขาดดุลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานๆ และมีขนาดใหญ่มากจนไม่สามารถจะแก้ไขได้โดยวิธีดังกล่าวข้างต้น อาจแก้ไขได้โดยการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคของเงินตราใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ คือ ถ้าการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคของเงินตราไม่ถึงร้อยละ 10 ของค่าเสมอภาคเดิม ประเทศสมาชิกนั้นเพียงแต่แจ้งให้กองทุนฯ ทราบและสามารถดำเนินการได้โดยทันที แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงเกินกว่าร้อยละ 10 ของค่าเสมอภาคเดิม จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองทุนฯ ก่อนจึงจะดำเนินการได้ ถ้าสมาชิกดำเนินการเปลี่ยนค่าเสมอภาคโดยพลการ กองทุนฯ อาจตัดสิทธิในการให้กู้ยืมหรือให้หัตถ์สมาชิกภาพได้ การลดค่าของเงินนี้มีลักษณะคล้ายกับการเลื่อนหมุดที่ปักไว้ที่ค่าเสมอภาคให้เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประนีประนอมระหว่าง

ระบบมาตรฐานทองคำกับระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี ส่วนกลไกของการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีลดค่าเงิน มีดังนี้ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548, 119-127)

4.1) วิเคราะห์การลดค่าเงินกับการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่รวมทั้งไทยมักประสบปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล ในที่นี้จึงพิจารณาเฉพาะการลดค่าเงินเพื่อแก้ปัญหาหนี้ ตามรูปที่ 10.6 เริ่มแรกสมมติว่าทางการไทยกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทที่ 20.80 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอยู่ตรงกับอัตราแลกเปลี่ยนตลาด ดังนั้น ปริมาณอุปสงค์และปริมาณอุปทานของเงินตราต่างประเทศ ณ อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวจึงเท่ากัน และดุลการชำระเงินมีสภาพสมดุล

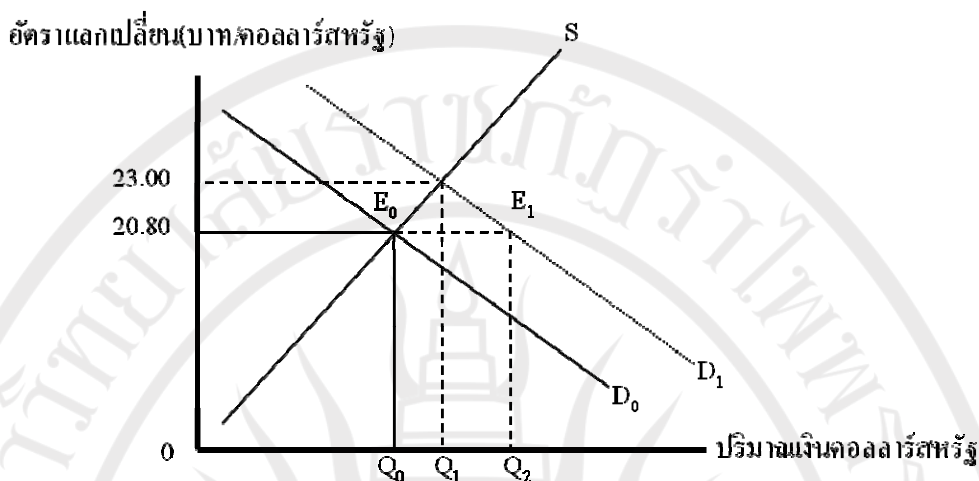
ต่อมาสมมติว่าประเทศไทยเกิดภาวะเงินเฟ้อสืบเนื่องจากสาเหตุใดก็ตาม ทำให้สินค้าเข้าถูกลงและสินค้าออกแพงขึ้น ปริมาณการสั่งเข้าเพิ่มขึ้นและปริมาณการส่งออกลดลง ไทยต้องจ่ายเงินดอลลาร์สหรัฐเพิ่มขึ้นในขณะที่มีรายรับเงินดอลลาร์สหรัฐน้อยลง ทำให้เส้นอุปสงค์ต่อดอลลาร์สหรัฐย้ายมาทางขวา และเส้นอุปทานของดอลลาร์สหรัฐย้ายไปทางซ้าย อัตราแลกเปลี่ยนตลาดของดอลลาร์สหรัฐ จึงขยับสูงขึ้น สมมติว่าเป็น 23.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสูงกว่าค่าเสมอภาค

การที่ค่าเสมอภาคของเงินบาทอยู่ต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนตลาด แสดงว่าค่าเสมอภาคที่เป็นอยู่นั้นเป็นการกำหนดค่าเงินบาทที่สูงกว่าความเป็นจริง (Overvalued) ซึ่งเกิดผลเสีย 2 ด้าน ดังนี้

ผลต่อราคาสินค้าเข้า กองทุนฯ จะต้องขายเงินดอลลาร์สหรัฐ ให้กับธนาคารพาณิชย์ตามค่าเสมอภาค (คือ 20.80 บาท) โดยธนาคารพาณิชย์นำไปขายต่อให้ผู้ต้องการใช้ดอลลาร์สหรัฐ ตามราคาตลาด (คือ 23.00 บาท) ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ได้ผลประโยชน์ส่วนต่างนี้ จึงกล่าวว่าสินค้านำเข้ามีราคา (ตามอัตราแลกเปลี่ยน 20.80 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ) ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (คือ 23.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ)

ผลต่อราคาสินค้าออก ผู้ส่งออกขายเงินดอลลาร์สหรัฐ ให้ธนาคารพาณิชย์ 23.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ แต่ธนาคารพาณิชย์ขายดอลลาร์สหรัฐ ให้กองทุนฯ ได้เพียง 20.80 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ธนาคารพาณิชย์ย่อมขาดแรงจูงใจในการรับซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐ จากพ่อค้าส่งออก จึงกล่าวว่าสินค้านำออกมีราคาสูงกว่าที่ควรจะเป็น

ผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ดุลการชำระเงินขาดดุลยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันทุนสำรองระหว่างประเทศก็ร่อยหรอลงเรื่อยๆ จนอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของเงินบาท ดังนั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งทางการจึงต้องปรับค่าเสมอภาคให้สูงขึ้น ไปอยู่ระดับเดียวกับอัตราแลกเปลี่ยนตลาด ซึ่งเรียกว่าการลดค่าเงิน (บาท) (Devaluation) ซึ่งจะมีผลต่อราคาและปริมาณสินค้าเข้าและสินค้าออก

รูปที่ 10.6 การลดค่าเงินบาทกับการแก้ปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล

รูปที่ 10.6 แสดงว่าเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนตลาดอยู่ตรงกับค่าเสมอภาคพอดี คือ 20.80 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ปริมาณอุปสงค์และอุปทานจะเท่ากันคือ OQ_0 และดุลการชำระเงินมีสภาพสมดุล สมมติว่าภาวะเงินเฟ้อทำให้เส้นอุปสงค์ย้ายจาก D ไปยัง D_1 อัตราแลกเปลี่ยนตลาดจึงสูงขึ้นไปอยู่ที่ 23.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนตลาดอยู่สูงกว่าค่าเสมอภาค นอกจากจะทำให้กองทุนฯ ต้องสูญเสียดอลลาร์สหรัฐแล้ว ยังทำให้ดุลการชำระเงินมีแนวโน้มขาดดุลมากขึ้นอีกด้วย เพราะธนาคารพาณิชย์สามารถซื้อดอลลาร์สหรัฐ จากกองทุนฯ ในราคา 20.80 บาท แทนที่จะต้องซื้อในราคา 23.00 บาท ขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ขายดอลลาร์สหรัฐ ให้กองทุนฯ ได้เพียง 20.80 บาท แทนที่จะเป็น 23.00 บาท ธนาคารพาณิชย์จึงมีแรงจูงใจในการขายดอลลาร์สหรัฐ ให้แก่ผู้นำเข้าและประชาชน แต่ขณะเดียวกันขาดแรงจูงใจในการซื้อดอลลาร์สหรัฐจากผู้ส่งออก

การปล่อยให้ค่าเสมอภาคอยู่ต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทางการจึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจใช้เงินตราต่างประเทศมากขึ้น และธนาคารพาณิชย์หรือพ่อค้าเงินตราจะได้ประโยชน์จากการซื้อดอลลาร์สหรัฐ จากกองทุนฯ อย่างมาก ในขณะที่ผู้ที่ต้องเสียประโยชน์เมื่อขายดอลลาร์สหรัฐ ให้กองทุนฯ

การประกาศลดค่าเงินโดยกำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนทางการเท่ากับอัตราแลกเปลี่ยนตลาดคือ 23.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ จะส่งผลต่อสินค้าออกและสินค้าเข้า ดังนี้

ด้านสินค้าออก จะมีราคาลดลงในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ เพราะก่อนมีการลดค่าเงิน ถ้าสินค้าออกของไทยราคาหน่วยละ 20.80 บาท ผู้ซื้อในต่างประเทศจะจ่ายเพียง 1 ดอลลาร์สหรัฐ แต่

หลังจากลดค่าเงินแล้ว ถ้าสินค้านั้นราคา (ในรูปเงินบาท) ยังคงเดิม ผู้ซื้อในต่างประเทศก็จะจ่ายเพียง 0.905 ดอลลาร์สหรัฐเท่านั้น ทำให้ไทยส่งสินค้าออกมากขึ้นและมีรายรับเงินดอลลาร์สหรัฐมากขึ้น

ด้านสินค้าเข้า จะมีราคาสูงขึ้นในรูปของเงินบาท เพราะก่อนลดค่าเงิน ถ้าสินค้าเข้าราคาหน่วยละ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้ซื้อในไทยจะจ่ายเงินเพียง 20.80 บาท แต่เมื่อลดค่าเงินแล้ว ผู้ซื้อต้องเสียเงินถึง 23.00 บาท โดยที่ผู้ขายในต่างประเทศได้รับเงินเท่าเดิมคือ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ด้วยเหตุนี้สินค้าเข้าจึงลดลง และรายจ่ายเงินดอลลาร์สหรัฐก็จะลดลงด้วย ถ้าผลของการลดค่าเงินบาททำให้รายรับที่เป็นดอลลาร์สหรัฐเพิ่มขึ้นเป็น OQ_1 และรายจ่ายลดลงจาก OQ_2 มาเป็น OQ_1 ดุลการชำระเงินก็จะมีสภาพสมดุลอีกครั้งหนึ่ง ณ ตำแหน่งใหม่ คือ ณ อัตราแลกเปลี่ยน 23.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

4.2) การลดค่าเงินบาทกับความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานสินค้า โดยปกติการลดค่าเงินบาทจะช่วยลดการขาดดุลในดุลการชำระเงิน ได้ดังกล่าวนำแล้ว อย่างไรก็ตามการลดค่าเงินบาทนี้จะช่วยลดการขาดดุลได้มากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ในเงินตราต่างประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์ในสินค้าเข้าอีกต่อหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปทานของเงินตราต่างประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นต่อราคาอุปทานของสินค้าออก โดยสรุปการลดค่าเงินบาทจะช่วยแก้ปัญหาการขาดดุลได้หรือไม่ โดยเฉพาะส่วนของดุลการค้า พิจารณาได้จากความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเข้า และสินค้าออกเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ เรายังสามารถแยกการพิจารณาผลการลดค่าเงินบาทเป็น 2 กรณี ได้แก่ ผลต่อสินค้าออกของไทย และผลต่อสินค้าเข้าของไทย

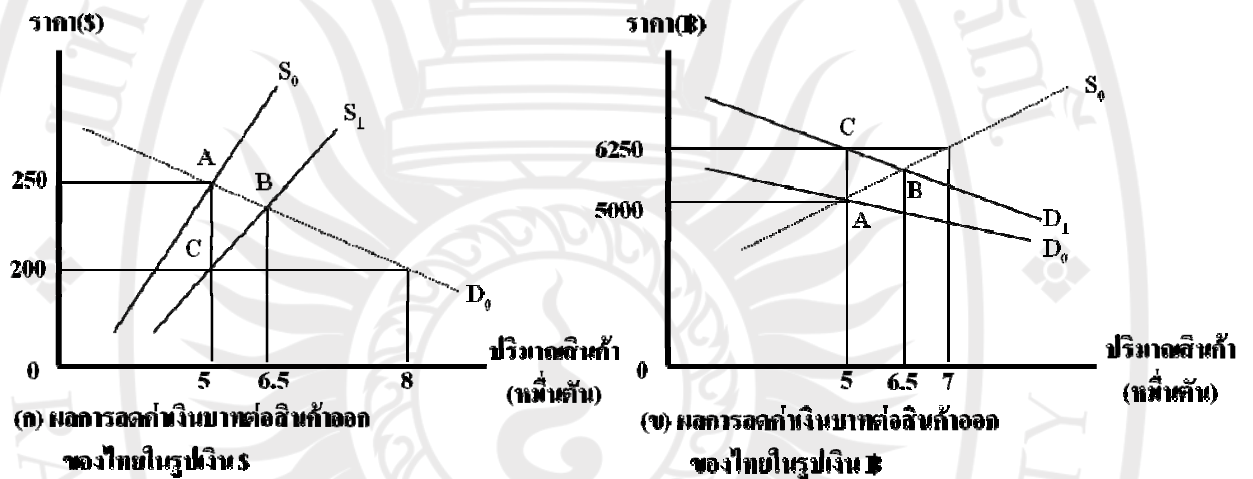
4.2.1) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทย ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทย อาจพิจารณาได้เป็น 2 แนว แต่ละแนวมีข้อสมมติที่ต่างกัน ดังนี้

(ก) แนวที่หนึ่ง สมมติว่าพ่อค้าส่งออกของไทยไม่เปลี่ยนแปลงราคาสินค้าในรูปของเงินบาท รูปที่ 10.7(ก) แสดงเส้นอุปสงค์และอุปทานของสินค้าออก (ข้าว) ของไทยในภาคเศรษฐกิจต่างประเทศ D_0 คือ เส้นอุปสงค์และ S_0 คือเส้นอุปทานสินค้าออกของไทย เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนคือ 20.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ สมมติว่าในภาวะดุลยภาพพ่อค้าส่งออกของไทยเต็มใจที่จะขายข้าว 5 หมื่นตันในราคาตันละ 5,000 บาท ซึ่งเท่ากับ 250 ดอลลาร์สหรัฐ

ต่อมาสมมติว่าค่าเสมอภาคเปลี่ยนเป็น 25.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ สมมติว่าพ่อค้าไทยยังคงพอใจที่จะขายข้าว 5 หมื่นตันในราคาตันละ 5,000 บาทเหมือนเดิม ผู้ซื้อในต่างประเทศจะจ่ายเพียงตันละ 200 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้ขายได้รับเงินจากเดิมตันละ 250 ดอลลาร์สหรัฐ ลดลงเป็นตันละ 200 ดอลลาร์สหรัฐ ดังนั้น จุด A คือ ราคาและปริมาณอุปทานบนเส้น S_0 เปลี่ยนเป็นจุด C บนเส้น

S_1 ในทำนองเดียวกัน ณ ระดับปริมาณสินค้าอื่นๆ ราคาสินค้าที่ผู้ซื้อจ่ายไปจะลดลงเมื่อมีการลดค่าเงินบาท ฉะนั้น เส้นอุปทานใหม่จะเป็นเส้น S_1 เนื่องจากเราสมมติว่าค่าเงินบาทลดลงร้อยละ 20 ดังนั้น เส้น S_1 จะอยู่ต่ำกว่าเส้น S_0 เท่ากับ $1/5$ ของระยะห่างวัดตามแนวดิ่ง ณ ทุกระดับปริมาณสินค้า

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากราคาสินค้าต้นละ 200 ดอลลาร์สหรัฐ นี้ต่ำกว่าราคาเดิม ตามกฎของอุปสงค์ ผู้ซื้อต้องการซื้อมากขึ้น สมมติว่าผู้ซื้อต้องการซื้อ 8 หมื่นตัน ในขณะที่ผู้ขายยินดีขายเพียง 5 หมื่นตัน ดังนั้น จะเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน ในระยะยาวอุปสงค์และอุปทานจะต้องปรับตัวเข้าสู่ภาวะดุลยภาพ ณ จุด B นั่นคือ ราคาดุลยภาพลดลงและปริมาณดุลยภาพเพิ่มขึ้นจากเดิม

รูปที่ 10.7 ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทย

(ข) แนวที่สอง สมมติว่าผู้ซื้อสินค้าจากไทยยินดีจ่ายค่าสินค้าในราคาเดิมในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ รูปที่ 10.7(ข) แสดงเส้นอุปสงค์และอุปทานของสินค้าออกของไทยโดยกำหนดราคาขายเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐเท่าเดิม D_0 คือ เส้นอุปสงค์ที่มีต่อสินค้าออกของไทยเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนคือ 20 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ สมมติว่าในภาวะดุลยภาพพ่อค้าส่งออกของไทยยินดีที่จะขายข้าว 5 หมื่นตัน ในราคาต้นละ 5,000 บาท ซึ่งเท่ากับ 250 ดอลลาร์สหรัฐ เส้นอุปสงค์ D_0 และเส้นอุปทาน S_0 ตัดกันที่จุดดุลยภาพ A

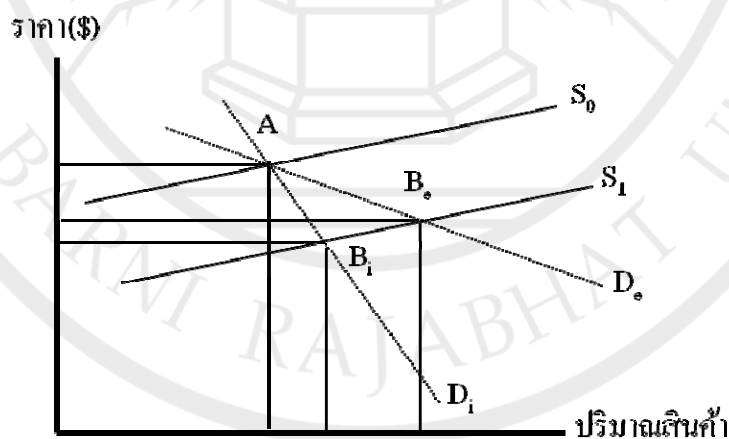
ต่อมาค่าเสมอภาคเปลี่ยนเป็น 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ตามข้อสมมติข้างต้น คือ ผู้ซื้อยังคงยินดีซื้อข้าวจากไทย 5 หมื่นตันในราคาต้นละ 250 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้ส่งออกของไทยจะได้รับเงินค่าสินค้าต้นละ 6,250 บาท ซึ่งแสดงโดยจุด C แสดงว่าที่ปริมาณสินค้า 5 หมื่นตัน ผู้ขายจะได้ราคาสินค้าเพิ่มจากต้นละ 5,000 บาท เป็นต้นละ 6,250 บาท ดังนั้น จากจุด A บนเส้น D_0 เปลี่ยนเป็น

จุด C บนเส้น D_1 ในทำนองเดียวกัน ณ ระดับปริมาณสินค้าอื่นๆ ผู้ขายจะได้รับราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเช่นกัน ฉะนั้น เส้นอุปสงค์ใหม่เป็นเส้น D_1

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากราคาสินค้าต้นละ 6,250 บาท นี้อยู่สูงกว่าราคาเดิม ตามกฎของอุปทาน สมมติว่าผู้ขายอยากขายสินค้ามากขึ้นเป็น 7 หมื่นตัน ในขณะที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเพียง 5 หมื่นตัน ดังนั้น จะเกิดอุปทานส่วนเกิน ในระยะยาวอุปสงค์และอุปทานจะต้องปรับตัวเข้าสู่ภาวะดุลยภาพ ณ จุด B นั่นคือราคาดุลยภาพสูงขึ้นและปริมาณดุลยภาพเพิ่มขึ้นจากเดิม

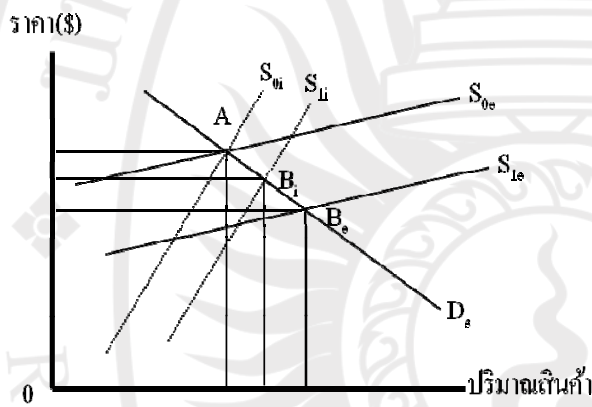
พึงสังเกตว่าในการพิจารณาผลการลดค่าเงินบาทต่อปริมาณและรายรับจากการส่งออกนี้ทั้งกรณีในรูปที่ 10.7(ก) และ (ข) ต่างมีข้อสมมติที่ค่อนข้างจะสุดโต่ง กล่าวคือ ในกรณีแรก สมมติว่าผู้ซื้อนั้นคาดคิดว่าผู้ผลิตจะไม่เปลี่ยนแปลงราคาขาย ส่วนในกรณีหลังสมมติว่าผู้ขายคาดคิดว่าผู้ซื้อยังคงยินดีจ่ายในราคาเดิมตามที่เคยจ่าย ซึ่งในโลกแห่งความเป็นจริง กรณีหลังจะเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากประเทศที่มีปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล และมีปัญหาอัตราแลกเปลี่ยนตลาดอยู่สูงกว่าค่าเสมอภาค จนต้องแก้ปัญหาโดยการลดค่าเงินบาทเช่นนี้ มักเป็นประเทศที่มีปัญหาด้านการส่งออกอยู่แล้ว อำนาจการต่อรองด้านราคาสินค้าส่งออกของประเทศผู้ส่งออกจึงมีน้อย นอกจากนี้ การลดค่าเงินบาทเป็นข่าวที่ทราบกันทั่วไปในหมู่ผู้นำเข้าในต่างประเทศ ผู้ส่งออกขอขายในราคาเดิมจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก สิ่งที่เป็นไปได้มากกว่าก็คือกรณีแรกในรูปที่ 10.7(ก) ดังนั้น การวิเคราะห์ส่วนที่เหลือในหัวข้อนี้จึงใช้เป็นแนวทางที่หนึ่ง

จากรูปที่ 10.7(ก) และ (ข) จะเห็นได้ว่าผลการลดค่าเงินบาททำให้ระดับราคาดุลยภาพเปลี่ยนจาก A ไปยัง B และการลดค่าเงินบาทจะทำให้ปริมาณสินค้าส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะมองจากข้อสมมติใดก็ตาม แต่ปริมาณสินค้าออกของไทยรวมทั้งรายรับเงินตราต่างประเทศของไทยจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใด ย่อมแล้วแต่สภาพความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานสินค้าออกของไทย

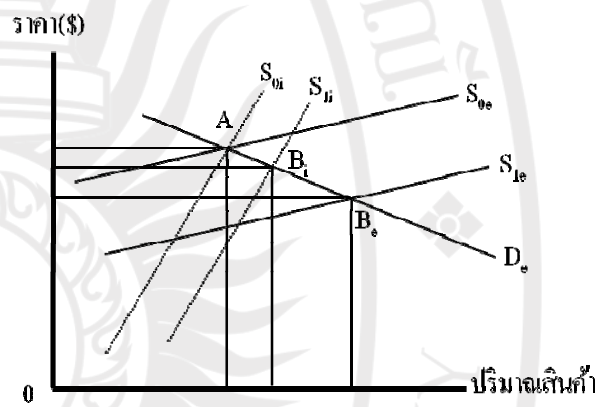

รูปที่ 10.8(ก) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทยเปรียบเทียบความยืดหยุ่นสูง-ต่ำของอุปสงค์ต่อสินค้าเข้า

จากรูปที่ 10.8(ก) แสดงราคาเปรียบเทียบผลการลดค่าเงินบาทในกรณีที่อุปสงค์สินค้าออกของไทยมีความยืดหยุ่นสูง (แสดงด้วยเส้น D_o) ราคาสินค้าออกลดลงแม้เพียงเล็กน้อยก็ช่วยให้รายรับรวม (ราคาคูณกับปริมาณซื้อ) เพิ่มขึ้นอย่างมาก ดังนั้น ถ้าอุปสงค์สินค้าออกของไทยมีความยืดหยุ่นสูง(High Elastic) การลดค่าเงินบาทจะให้ผลดี เพราะทำให้รายรับจากการส่งออกเพิ่มขึ้น ส่วนในกรณีที่อุปสงค์สินค้าออกของไทยมีความยืดหยุ่นต่ำ (แสดงด้วยเส้น D_i) ราคาสินค้าออกของไทยต้องลดลงอย่างมากจึงจะทำให้ปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นได้เพียงเล็กน้อย และทำให้รายรับรวมอาจจะลดน้อยลงด้วยซ้ำ ดังนั้น การลดค่าเงินบาทในกรณีที่อุปสงค์สินค้าออกมีความยืดหยุ่นต่ำจึงปราศจากผล

รูปที่ 10.8(ข) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ

รูปที่ 10.8(ค) ผลของการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าออกของไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การวิเคราะห์สมบูรณ์และถูกต้อง เราจำเป็นต้องพิจารณาความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานสินค้าออกของไทยพร้อมกัน รูปที่ 10.8(ข) แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นว่ากรณีที่อุปสงค์สินค้าออกมีความยืดหยุ่นต่ำ(D_i) การลดค่าเงินบาทจะให้ผลดีต่อเมื่อเส้นอุปทานมีความยืดหยุ่นต่ำด้วยเส้น(S_i) ส่วนรูปที่ 10.8(ค) แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นว่ากรณีที่อุปสงค์สินค้าออกมีความยืดหยุ่นสูง(D_o) การลดค่าเงินบาทจะให้ผลดีก็ต่อเมื่ออุปทานสินค้าออกมีความยืดหยุ่นสูงตามไปด้วย(S_o)

4.2.2) ผลการลดค่าเงินบาทที่มีต่อสินค้าเข้าของไทย ผลการลดค่าเงินบาทที่มีต่อสินค้าเข้านี้อาจพิจารณาได้เป็น 2 แนว แต่ละแนวมีข้อสมมติที่ต่างกัน ดังนี้

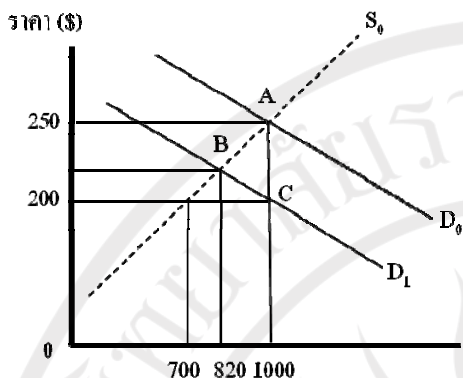
(ก) แนวที่หนึ่ง มีข้อสมมติว่า ผู้ซื้อในไทยจ่ายค่าสินค้าราคาเดิมในรูปเงินบาท รูปที่ 10.9(ก) S_0 คือเส้นอุปทานสินค้าเข้า (จักรยานยนต์) ของไทย ส่วน D_0 คือเส้นอุปสงค์สินค้าเข้าของไทย เส้น S_0 และ D_0 ตัดกันที่จุด A แสดงว่าผู้ซื้อไทยจะซื้อจักรยานยนต์จากต่างประเทศจำนวน 1,000 คัน ในราคาคันละ 250 ดอลลาร์สหรัฐ หรือ 5,000 บาท ต่อมาสมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยนได้เปลี่ยนจาก 20 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ มาเป็น 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ถ้าผู้ซื้อไทยยังคงพอใจในราคาคันละ 5,000 บาท เท่าเดิม ผู้ขายในต่างประเทศจะได้รับเงินเพียงหน่วยละ 200 ดอลลาร์สหรัฐ ฉะนั้น เมื่อคิดในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ ตำแหน่งการบริโภคจะย้ายจากจุด A บนเส้น D_0 มายังจุด C บนเส้น D_1

อย่างไรก็ตาม ณ ระดับราคาจักรยานยนต์คันละ 200 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้ขายยินดีขายเพียง 700 คัน ในขณะที่ผู้ซื้อต้องการซื้อ 1,000 คัน ดังนั้น จึงมีอุปสงค์ส่วนเกิน กลไกตลาดจะมีการปรับตัวจนในที่สุดจะได้ดุลยภาพใหม่ ณ จุด B ราคาและปริมาณดุลยภาพลดลงจากเดิม

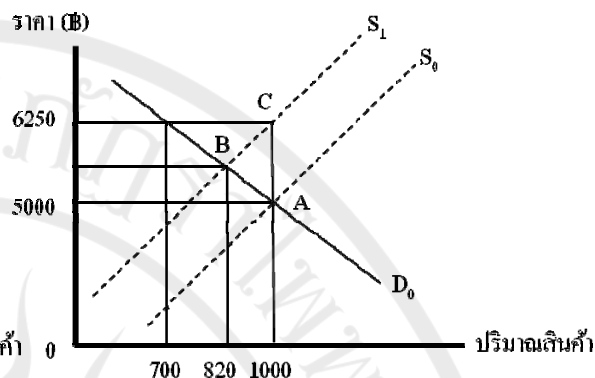
(ข) แนวที่สอง มีข้อสมมติว่า ผู้ขายในต่างประเทศยังคงขายสินค้าคิดเป็นดอลลาร์สหรัฐ ในราคาเท่าเดิม รูปที่ 10.9(ข) แสดงเส้นอุปสงค์ของไทย D_0 ตัดกับเส้นอุปทาน S_0 ณ จุด A ตามอัตราแลกเปลี่ยน 20 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ราคาดุลยภาพเท่ากับคันละ 5,000 บาทหรือ 250 ดอลลาร์สหรัฐ ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ 1,000 คัน ต่อมาสมมติว่าไทยลดค่าเงินบาท จากอัตราแลกเปลี่ยน 20 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เป็น 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ผู้ขายในต่างประเทศยังคงขายสินค้าในราคาคันละ 250 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้ซื้อไทยจะต้องจ่ายค่าสินค้าในราคาหน่วยละ 6,250 บาท จุดดุลยภาพย้ายจาก A บนเส้น S_0 ไปยังจุด C บนเส้น S_1 นั่นคือสินค้าเข้าจะมีราคาสูงขึ้นเมื่อคิดเป็นเงินบาท เส้นอุปทานใหม่เป็นเส้น S_1

อย่างไรก็ตาม ณ ระดับราคาสินค้าหน่วยละ 6,250 บาท แม้ผู้ขายจะยินดีขาย 1,000 หน่วย แต่ผู้ซื้อยินดีซื้อเพียง 700 หน่วยเท่านั้น จึงมีอุปทานส่วนเกิน กลไกตลาดจะมีการปรับตัว จนในที่สุดจะได้ดุลยภาพใหม่ ณ จุด B ราคาดุลยภาพสูงขึ้น แต่ปริมาณดุลยภาพลดลงจากเดิม

ข้อสมมติใดข้างต้นจะใกล้เคียงกับโลกแห่งความเป็นจริง ต้องพิจารณาจากปัจจัยหลายอย่าง อาทิ ประเภทและโครงสร้างของสินค้าเข้า ความสามารถในการผลิตสินค้าทดแทนการสั่งเข้า ฯลฯ หากประเทศผู้ตั้งสินค้าเข้ารถจักรยานยนต์ไม่สามารถผลิตทดแทนการสั่งเข้าได้ ข้อสมมติแนวที่สองน่าจะมีแนวโน้มเป็นจริง ในกรณีของไทยตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา เรานำเข้าเครื่องจักรกลจากญี่ปุ่น โดยไม่สามารถผลิตเครื่องจักรกลเหล่านั้นได้เอง เมื่อเงินเยนมีค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ เราต้องจ่ายค่าเครื่องจักรคิดเป็นเงินบาทมากขึ้นเรื่อยๆ

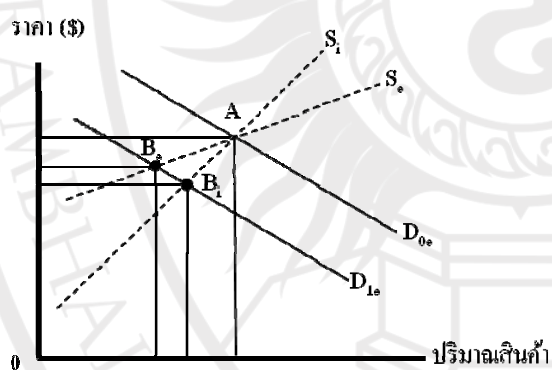

รูปที่ 10.9 (ก) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของประเทศไทยในรูปเงิน ร

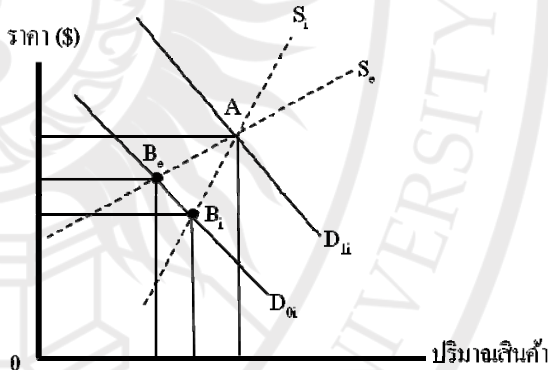

รูปที่ 10.9 (ข) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของประเทศไทยในรูปเงิน B

อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ลองใช้ข้อสมมติที่หนึ่งวิเคราะห์ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าเปรียบเทียบความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานของสินค้า จากรูปที่ 10.10 (ก) และ (ข) จะเห็นได้ว่าการลดค่าเงินบาททำให้ปริมาณสินค้าเข้าของไทยลดลงไม่ว่าจะมองจากข้อสมมติใดก็ตาม แต่ผลการลดค่าเงินบาทจะทำให้ปริมาณรายจ่ายเงินตราต่างประเทศของไทยลดลงมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานสินค้าเข้าของไทย

รูปที่ 10.10(ก) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของประเทศไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ

รูปที่ 10.10 (ข) ผลการลดค่าเงินบาทต่อสินค้าเข้าของประเทศไทยเมื่ออุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง

จากรูปที่ 10.10(ก) แสดงให้เห็นว่าถ้าอุปสงค์สินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นสูง (แสดงด้วยเส้น D_e) การลดค่าเงินบาทจะทำให้รายจ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อซื้อสินค้าเข้าของไทยลดลงมาก เมื่ออุปทานสินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นสูงเช่นกัน (เปรียบเทียบพื้นที่สี่เหลี่ยม 2 รูปที่มีมุมบนขวาเป็น B_e และ B_i) ส่วนรูปที่ 10.10(ข) แสดงว่าถ้ากำหนดให้อุปสงค์สินค้าเข้าของไทย

มีความยืดหยุ่นต่ำ(D) การลดค่าเงินบาทจะให้ผลดีมากในการลดดุลการค้าขาดดุล ถ้าอุปทานสินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นต่ำเช่นเดียวกัน

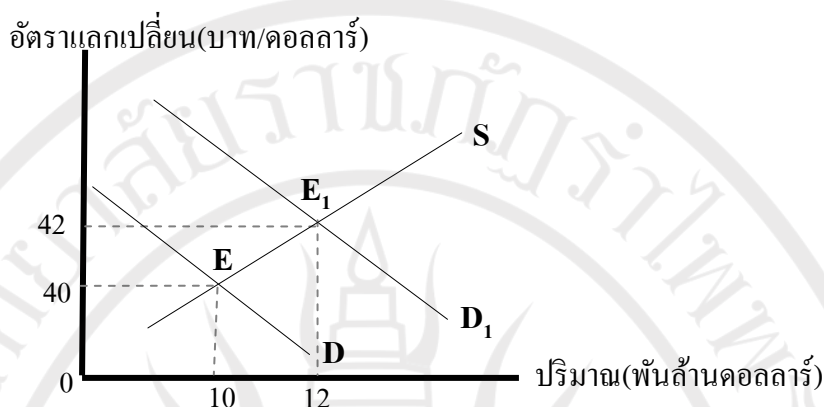
กล่าวโดยสรุปการลดค่าเงินบาทมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินที่ขาดดุล ในด้านสินค้าออกการลดค่าเงินบาทอาจทำให้รายรับเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้ กล่าวคือ ถ้าอุปสงค์ที่มีต่อสินค้าออกของไทยมีความยืดหยุ่นสูง อุปทานสินค้าออกของไทยยังมีความยืดหยุ่นสูงเท่าไร รายรับของไทยก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นเท่านั้น ในทางกลับกันถ้าอุปสงค์สินค้าออกของไทยมีความยืดหยุ่นต่ำ การลดค่าเงินบาททำให้รายรับรวมของไทยลดลง แต่รายรับรวมจะลดน้อยเมื่ออุปทานสินค้าออกของไทยมีความยืดหยุ่นต่ำ ในกรณีเช่นนี้ไทยไม่ควรจะลดค่าเงินบาท

ส่วนในด้านสินค้าเข้า การลดค่าเงินบาททำให้รายจ่ายเงินตราต่างประเทศลดลงได้เสมอ ถ้าอุปสงค์ต่อสินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นสูง อุปทานสินค้าเข้าของไทยจะต้องมีความยืดหยุ่นสูงเช่นกัน แต่ถ้าอุปสงค์ต่อสินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นต่ำ อุปทานสินค้าเข้าของไทยจะต้องมีความยืดหยุ่นต่ำเช่นกัน การลดค่าเงินบาทจะให้ผลดีเมื่อความยืดหยุ่นเป็นไปตามสองกรณีนี้เท่านั้น

2. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนไม่คงที่/ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว(Flexible/Floating Exchange Rate)

2.1 วิธีการดำเนินงานของระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Floating Exchange Rate System) หมายถึง ระบบที่อัตราแลกเปลี่ยนถูกกำหนดโดยความต้องการเงินตราต่างประเทศ(อุปสงค์) และปริมาณของเงินตราต่างประเทศ(อุปทาน) ในตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (รัตนา สายคณิต, 2546, 235) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

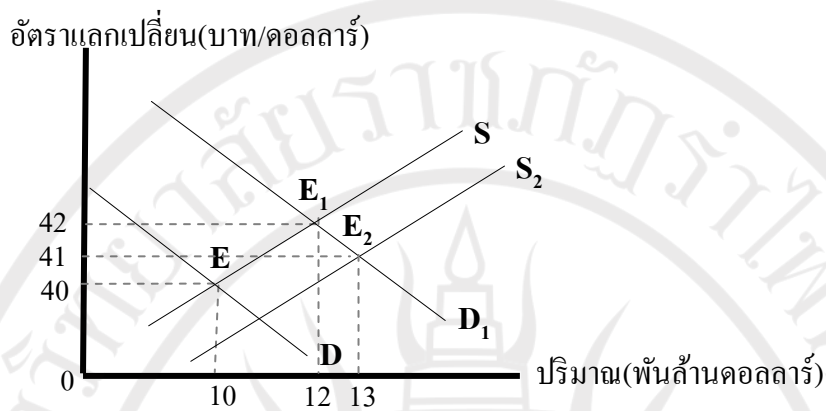
1) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ(Independent Float System) เป็นระบบที่ปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนถูกกำหนดโดยอุปสงค์ และอุปทานของเงินตราสกุลนั้นๆ อย่างอิสระโดยปราศจากการเข้าแทรกแซงของธนาคารกลาง

รูปที่ 10.11 การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ

จากรูปที่ 10.11 แสดงการปรับตัวของอัตราแลกเปลี่ยนในกรณีที่ประเทศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ โดยกำหนดให้เส้น D คือเส้นอุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐ และเส้น S คือเส้นอุปทานของเงินดอลลาร์สหรัฐ ณ จุด E เป็นจุดดุลยภาพเดิม โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ที่ 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ มีปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10 พันล้านดอลลาร์ และมีปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐ 10 พันล้านดอลลาร์พอดี ต่อมาสมมติให้รายได้ประชาชาติปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจึงเพิ่มขึ้นอุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนย้ายจาก เส้น D เป็นเส้น D_1 จุดดุลยภาพจึงเปลี่ยนจากจุด E เป็นจุด E_1 อัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวสูงขึ้นจาก 40 บาทต่อดอลลาร์ เป็น 42 บาทต่อดอลลาร์ และมีปริมาณเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นจาก 10 พันล้านดอลลาร์ เป็น 12 พันล้านดอลลาร์

2) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ(Managed Float System) เป็นระบบที่อัตราแลกเปลี่ยนถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราสกุลนั้นๆ โดยธนาคารกลางจะเข้ามาแทรกแซงในบางครั้ง เนื่องจากการใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระอาจจะมีผลทำให้ค่าเงินของประเทศมีความผันผวนไม่มีเสถียรภาพ นำไปสู่การขาดความเชื่อถือจากต่างประเทศ ดังนั้นธนาคารกลางจึงเข้าไปดำเนินนโยบายแทรกแซงเพื่อเป็นการผ่อนคลายการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นโดยทำการซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศ

รูปที่ 10.12 การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ

จากรูปที่ 10.12 แสดงการปรับตัวของอัตราแลกเปลี่ยนในกรณีที่ประเทศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ โดยกำหนดให้ จุด E เป็นจุดดุลยภาพเดิม มีอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ที่ 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ มีปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐ 10 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาสมมติให้รายได้ประชาชาติปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ปริมาณความต้องการเงินดอลลาร์สหรัฐจึงเพิ่มขึ้นอุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐเคลื่อนย้ายจาก เส้น D เป็นเส้น D_1 จุดดุลยภาพจึงเปลี่ยนจากจุด E เป็นจุด E_1 อัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวสูงขึ้นจาก 40 บาทต่อดอลลาร์ เป็น 42 บาทต่อดอลลาร์ และมีปริมาณเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นจาก 10 พันล้านดอลลาร์ เป็น 12 พันล้านดอลลาร์ ธนาคารกลางเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงมากเกินไป จึงเข้ามาแทรกแซงโดยการขายเงินดอลลาร์ทำให้เส้นอุปทานของเงินดอลลาร์เปลี่ยนจากเส้น S เป็นเส้น S_2 จุดดุลยภาพจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นจุด E_2 อัตราแลกเปลี่ยนจึงเปลี่ยนแปลงไปอยู่ที่ 41 บาทต่อดอลลาร์ และมีปริมาณเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นเป็น 13 พันล้านดอลลาร์

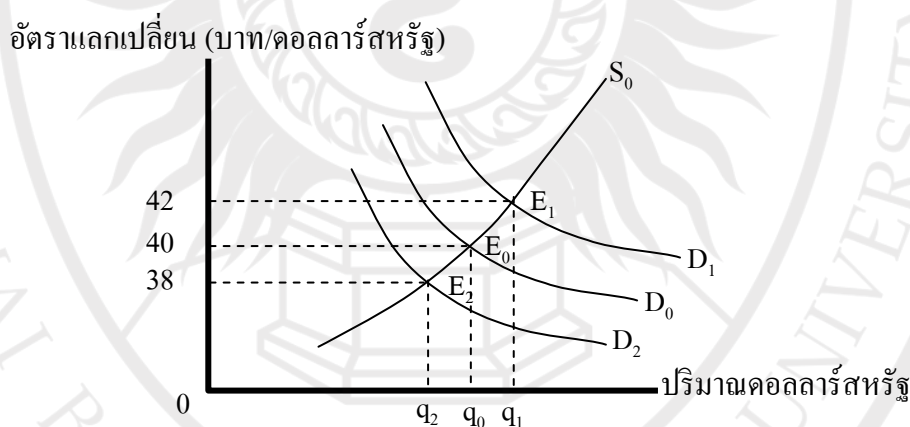
2.2 การปรับดุลการชำระเงินในระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548, 129-131) กล่าวถึงกลไกการปรับดุลการชำระเงินของระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ไว้ว่า กลไกดังกล่าวมีวิธีการคล้ายคลึงกับการเปลี่ยนค่าเสมอภาคในระบบมาตรฐานบิลเวอร์รตทองคำดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จากรูปที่ 10.13 เริ่มแรกสมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยนคือ 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอยู่ตรงกับดุลยภาพ E_0 ปริมาณอุปสงค์เท่ากับปริมาณอุปทานที่ Oq_0 และดุลการชำระเงินอยู่ในภาวะสมดุล

ต่อมาสมมติว่าเส้นอุปสงค์ย้ายจาก D_0 ไปยัง D_1 (การที่เส้นอุปสงค์เคลื่อนย้ายไปจากเดิมทั้งเส้นเกิดจากสาเหตุต่างๆ ได้มากมาย อาทิ เกิดการเปลี่ยนแปลงในรสนิยม รายได้ประชาชาติ ภาษี

ศุลกากร ราคาสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ ฯลฯ) และตัดเส้นอุปทานที่จุดดุลยภาพใหม่คือ E_1 ทำให้ อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้นเป็น 42 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และดุลการชำระเงินมีความสมดุลอีกครั้ง หนึ่ง ณ ปริมาณ Oq_1

เหตุใดดุลการชำระเงินจึงมีความสมดุล อธิบายได้ว่าเมื่อเส้นอุปสงค์ย้ายจาก D_0 ไปเป็น D_1 เกิดจากประชาชนซื้อสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น ความต้องการใช้เงินดอลลาร์สหรัฐเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน(Excess Demand) สมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยนขยับสูงขึ้นเป็น 42 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ประชาชนจะต้องจ่ายเงินบาทเป็นจำนวนมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้การสั่งเข้าลดลง ในขณะเดียวกัน อัตราแลกเปลี่ยนที่สูงขึ้นเป็นเหตุให้สินค้าออกมีราคาถูกลง เพราะผู้ซื้อในต่างประเทศจ่ายเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวนน้อยลง ทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้น ฉะนั้น การขาดดุลจะหายไป

อัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มสูงขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งเงินบาทมีการเสื่อมค่า(Depreciation) หรือมีค่าลดลง เมื่อเทียบกับเงินตราอีกสกุลหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเสื่อมค่าของเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐ แสดงว่า ต้องจ่ายเงินบาทจำนวนมากขึ้นแลกกับดอลลาร์สหรัฐ ภาษาทั่วไปเรียกว่าเงินบาท “อ่อนค่า” หรือดอลลาร์สหรัฐ “แข็งค่า”

รูปที่ 10.13 กลไกการปรับดุลการชำระเงินในระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว

ในกรณีตรงข้าม สมมติว่าดุลการชำระเงินเกินดุลเนื่องจากสาเหตุใดๆ ก็ตาม ทำให้ปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐ มีมากจนเกิดอุปทานส่วนเกิน(Excess Supply) สมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยนลดต่ำลงเป็น 38 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ อัตราแลกเปลี่ยนที่ลดลงทำให้สินค้ามีราคาถูกลง ทำให้การสั่งเข้าเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันสินค้าออกมีราคาสูงขึ้น นั่นคือผู้ซื้อในต่างประเทศต้องจ่ายเงิน

ดอลลาร์สหรัฐจำนวนมากขึ้น (ทั้งๆ ที่ผู้ขายยังคงขายในราคาเท่าเดิม) ทำให้การส่งออกลดลง ฉะนั้น การเกินดุลจะค่อยๆ หดไป

อัตราแลกเปลี่ยนที่ลดลงนั้น แสดงว่าเงินบาทมีค่าเพิ่มขึ้น(Appreciation) กล่าวคือ มูลค่าของเงินบาทสูงขึ้นเมื่อเทียบกับเงินตราอีกสกุลหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเพิ่มค่าของเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินเยน หมายถึง คนไทยใช้เงินบาทจำนวนน้อยลงเพื่อแลกกับเงินเยน 100 หน่วยเท่าเดิม

วิเคราะห์ในทางทฤษฎี ระบบอัตราแลกเปลี่ยนไม่คงที่ / ลอยตัว มีทั้งข้อดีและข้อด้อยเมื่อเทียบกับระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ข้อดีคือระบบนี้รัฐบาลไม่ต้องสะสมทุนสำรองระหว่างประเทศมากนัก อีกทั้งหากดุลการชำระเงิน/ดุลบัญชีเดินสะพัดเกิดความไม่สมดุล กลไกตลาดของระบบนี้จะแก้ไขทันทีโดยไม่ต้องอาศัยดุลยพินิจและการตัดสินใจของบุคคลที่รับผิดชอบ ซึ่งอาจตัดสินใจผิดพลาด

เมื่อระบบมาตรการปริวรรตทองคำได้ล่มสลาย สืบเนื่องจากรัฐบาลสหรัฐฯ ประกาศยกเลิกพันธการรับแลก ดอลลาร์สหรัฐ เป็นทองคำในปี ค.ศ.1971 ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศทางตะวันตกได้ทยอยหันมาใช้ระบบนี้ แต่นิยมเรียกอีกชนิดหนึ่งว่าระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว(Floating Exchange Rate System)

อย่างไรก็ตาม ธนาคารกลางในประเทศกำลังพัฒนายังไม่ยกนาระบบนี้มาใช้ บางประเทศใช้ระบบนี้พร้อมกับการแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยน(Manage Float) โดยมีระดับการแทรกแซงมากน้อยแตกต่างกันไป จนกระทั่งเมื่อมีการโจมตีค่าเงินสกุลต่างๆ ในเอเชียเมื่อ พ.ศ.2540 โดยเลือกประเทศไทยเป็นเป้าหมายแรก ประเทศเหล่านี้จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนมาใช้ระบบนี้โดยปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนเสรีมากขึ้น

สรุป

ระบบการเงินระหว่างประเทศ แบ่งออกเป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate System) และระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี(Flexible Exchange Rate System) กล่าวคือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ถูกทางการกำหนดให้คงที่ระดับหนึ่ง โดยธนาคารกลางจะเข้ามาแทรกแซงเพื่อรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในระดับเดิม ซึ่งระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่โดยทั่วไปมี 2 ระบบ คือ ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard System) และระบบมาตรการปริวรรตทองคำ(Gold Exchange Standard System)

ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard System) เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ แต่อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าว สามารถเปลี่ยนแปลงไปจากค่าเสมอภาคได้บ้าง แต่จะต้องไม่เกินจุดทองคำ

ไหลเข้าและจุดทองคำไหลออก มีฉะนั้นจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทองคำระหว่างประเทศแทนการซื้อขายเงินตราระหว่างประเทศ ปัจจุบันระบบดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไป ส่วนระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Exchange Standard System) เป็นระบบที่ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดค่าเสมอภาคของเงินตราสกุลของตน โดยเทียบค่าไว้กับทองคำและเงินสกุลหลัก ทำให้สามารถหาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างกันได้ เช่น

เงินดอลลาร์สหรัฐ 1 ดอลลาร์ เทียบค่าไว้กับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.736662 กรัม

เงินบาท 1 บาท เทียบค่าไว้กับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0368331 กรัม

จากการเทียบค่าเงินตรา 2 สกุลนี้ผ่านน้ำหนักทองคำ จะได้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐ คือ 20 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

ส่วนระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี (Flexible Exchange Rate System) เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ หากการดำเนินการดังกล่าวปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาล จะเรียกว่า ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ ธนาคารกลางจะเข้ามาแทรกแซงเป็นบางครั้ง ผ่านเครื่องมือในการซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศ เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 10

1. ระบบการเงินระหว่างประเทศ มีกี่ระบบ อะไรบ้าง
2. ระบบมาตรฐานทองคำ มีระเบียบในการปฏิบัติอย่างไรบ้าง
3. ระบบมาตรฐานทองคำ แตกต่างจากระบบมาตรฐานทองคำอย่างไร
4. จงอธิบายความหมายของคำว่า “จุดทองคำไหลเข้า และจุดทองคำไหลออก” ว่ามีความหมายว่าอย่างไร
5. หากอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพสูงเกินกว่าจุดทองคำไหลออก จะเกิดผลกระทบอย่างไร
6. จงอธิบายกลไกในการปรับดุลการชำระเงินภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ ผ่านกลไกด้านราคา
7. จงอธิบายถึงวิธีการปรับความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน ภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ
8. หากประเทศไทยทำการค้ากับประเทศสหรัฐอเมริกา การลดค่าเงินบาทจะส่งต่อสินค้าส่งออกของไทยอย่างไร
9. อะไรเป็นตัวกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว
10. ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ หากธนาคารกลางจะแทรกแซงให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศลดลงจากเดิม จะดำเนินมาตรการใด

เอกสารอ้างอิง

พรพิมล สันติมณีรัตน์. (2542). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตนา สายคณิต. (2542). **หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค II : มหเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2546). **เครื่องใช้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐศาสตร์มหภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน. (2541). **หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :

ไทยวัฒนาพานิช.

สุนีย์ ศีลพิพัฒน์. (2533). “ระบบการเงินระหว่างประเทศ” **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา**

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.

เอนก เรียรถาวร. (2541). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรณานุกรม

การค้าต่างประเทศ, กรม. (2547). มาตรการ CD/CVD/Safeguard ใน มาตรการระหว่างประเทศ.

[Online]. Available:<http://dft.moc.go.th/level3.asp>. [2547, มกราคม 7].

ทัชชมัย ฤกษ์สุต. (2544). แกดต์และองค์การการค้าโลก (WTO). กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2547). “วิธีการจัดทำสถิติ” วารสารสถิติเศรษฐกิจและการเงิน ปีที่ 44

ฉบับที่ 3 ไตรมาส 3/2547. [Online].

Available: <http://bot.or.th/bothomepage/databank/EconData/EconFinance/2004/Q4content.htm>.

[2547, มกราคม 7].

_____. (2556). XLS_XT_003 : ดุลการชำระเงิน ใน เศรษฐกิจภาคต่างประเทศของไทย.

[Online]. Available:

<http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/Discontinued/Pages/externalsector.aspx> [2556,

กรกฎาคม 31].

_____. (2556). XLS_XT_001 : ดุลการชำระเงิน(สรุป) ใน เศรษฐกิจภาคต่างประเทศของไทย.

[Online]. Available:

<http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/Discontinued/Pages/externalsector.aspx> [2556,

กรกฎาคม 31].

_____. (2556). EC_XT_030 : เงินสำรองระหว่างประเทศ ใน เศรษฐกิจภาคต่างประเทศของไทย.

[Online]. Available:

<http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/EconomicAndFinancial/ExternalSector/Pages/StatInternationalReserves.aspx> .[2556, กรกฎาคม 31].

_____. (2554). อัตราแลกเปลี่ยนของธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานคร (2545-ปัจจุบัน) ใน อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์. [Online]. Available:

http://bot.or.th/Thai/Statistics/FinancialMarkets/ExchangeRate/Pages/StatExchangeRate_old.aspx#

[2554, มกราคม 17].

นิติดา เบญจมสุทิจ , และนนงุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพันธ์ เสวตนันท์, และไพศาล เต็กอุทัย. (2542). หลักเศรษฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรพิมล สันติมนิรัตน์. (2542). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรายพล คู่มิตรพย์. (2547). **เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนา สายคณิต. (2542). **หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค II : มหเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). **เครื่องชี้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐศาสตร์มหภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ. (2532). “อัตราการค้าและการวัดผลได้จากการค้าระหว่างประเทศ” **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2541). **หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2545). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากวีรูป.
- ศรีวงศ์ สุมิตร ,และสาธิตี วรรณชุกร. (2538). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ศึกษาเอเปค มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2547). **การศึกษาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคในปัจจุบันของไทย**. ปทุมธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ส่งเสริมการส่งออก, กรม. (2547). **สรุปผลการสัมมนา เรื่องกฎหมายใหม่ของสหรัฐอเมริกา : ผลที่อาจกระทบต่อการส่งออกของไทย**.
[Online]. Available: http://www.depthai.go.th/Interdata/Country_administer/US%20Acts%202002.doc. [2547, มกราคม 7].
- สมชาย รัตน์โกมุต. (2532). “ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ(1)” **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุนีย์ ศิลพิพัฒน์. (2533). “ระบบการเงินระหว่างประเทศ” **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรีย์พร พานิชอัตรา. (2548). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. จันทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม. (2532). เอกสารประกอบการสอนเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น.

กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อุดม เกิดพิบูลย์. (2543). **ทฤษฎีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอนก เรียรถาวร. (2541). **เศรษฐศาสตร์มหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. (2548). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมดาเพรส .

Dominick Salvatore. (2001). **International Economics**. 7th ed. United State of America. John
Wiley & Sons, Inc.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี